

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

ΕΣΤΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ι'

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 110ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1961

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡ. ΜΑΝΟΣ
ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

Ἐπιτροπὴ Ἐπιμελείας ὕλη
ΑΡΣΕΝΗΣ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ
ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ
ΓΕΩΡ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ
ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΠΟΥΔΑ
ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :

≡

Ἐσωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δραχ. 150.—
Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—
Ἐξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως
Ἐξωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δολλ. 10—
ἢ Δίρα: Ἀγγλίας 3 1/2
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 12.50

Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς
ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ (Βενετία)
ΔΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήνα)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Θεσ/νίκη)
ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήνα)
ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ (Ἀθήνα)

Ἐμβάσματα: «Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ἙΣΤΙΑΝ» Ὅδος 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννινα — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μιχ. Κ. Πετροχειλίου :	Τὸ Καπέροβον τοῦ Ζαγορίου (ἱστορ. μονογρ.).	Σελ. 4
Στ. Μ. Γκατσοπούλου:	Μαθηταὶς Μητροπολίτης Μυρέων (μονογρ).	» 4
Σταύρου Ι. Παπαδάτου:	Αἰσλαυικαὶ διεισδύσεις ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (ἱστορ. προ-)	
Κων. Ἀθ. Διαμάντη :	Ὁ Χριστοφ. Φιλητᾶς εἰς τὴν Ἑσπερίαν (ἱστορ. πραγμ.).	» 50
Δημ. Στ. Σαλαμάγκα :	Καθὼς χάραξε ἡ λευτεριά (ἱστορ. χρονικά)	» 51
Σπύρου Μουσελίμη :	Ἐνθυμήσεις καὶ σημειώσεις στὰ ἐξώφυλλα, Πηδαλίου Μονῆς Παγαωνῶν Θεσπρωτίας (ἱστορ. σημειώσεις)	» 5
Γεωργίου Παϊσίου :	Ἀγιογραφία καὶ Ἀγιογράφοι Χιονιάδων (πραγμ.).	» 5
Ἀναστ. Εὐθυμίου :	Θρύλοι καὶ παραδόσεις γιὰ τὸ Κοσάρτσικο Κονίτσης (λαογρ. σημειώσεις).	» 5
Παρ. Ι. Μηλιοπούλου :	Τὸ τελευταῖο γράμμα (λαογραφικά).	» 51
Δημ. Στ. Σαλαμάγκα :	Τουρκο—Περσο—ἄραβικὲς λέξεις στὸ Γιαννιώτικον γλωσσικὸ ἴδιωμα	» 55
Livio A. Lacci :	Οἰκονομ. καὶ Κοινων. Ἀνάπτυξις τῆς Ἡπείρου (μελέτη)	» 50
Ἄρσ. Γεροντικοῦ :	Ἡ κρίση τοῦ διελλίου (δοκίμιον).	» 52
Θ. Παπαθανασοπούλου:	Κοσμάς ὁ Αἰτωλός (ποίημα)	» 53
Λάμπρου Μάλαμα :	Μιὰ ὥραία ζωὴ (διήγημα).	» 54
Ι. Παπαδημητρίου :	Ὁ Ἡνίοχος (ποίημα)	» 51
Παύλου Π. Ναθαναήλ :	Λίγοι στίχοι πικροὶ (ποίημα).	» 53
Πάνου Γρίσπου :	Ἐλῆς Λαμπρίδη: «Νίκη» (κριτικὴ μελέτη)	» 56
Μαρίας Ἀρκαδίου :	Ἀνοιξη στὴν πατρίδα (ποίημα).	» 52
Στεφάνου Μπέττη :	Μιὰ πολύτιμη ἀγιογραφία (κριτ. ἄρθρο).	» 59

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα: Τὸ φιστιβάλ Λαδώνης—Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο—Σερροφ
Γράμματα—Τὰ δάση.—Κριτικὴ τοῦ βιβλίου: Ἰφιγ. Διδασκάλου: «Καστοριανὰ»—Γ. Μ. Τε-
ταάνη, «Παν. Σωτηρόπουλος, ὁ ἥρωας τῆς Κλείσοβας»—Α. Κανακάρη, «Ἀριστομένης Προβελέγγ»
(Ἄρ. Γερ.).—Γ. Πράτσικα, «Τὸ τρίπτυχο μιᾶς ἐποχῆς (Ὀδγκώ—Ζολά—Συμβολισμός)—Ἀντιγόνη
Γαλανάκη—Βουρλέκη, «Πορεία πρὸς τὰ ἔνδον» (Δ Σαλαμάγκα)—Πέτρου Τριανταφυλλίου, «Π-
τρετά ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο»—Τοῦ ἤχου τοῦ μίλημα—Κώστα Ζαρούκα, «Ἐπιτύμβιο στὴ μητέρα μὲ
(Δ. Κόκκινου)—Γεγονότα τοῦ μηνός: Γυμναστικὲς ἐπιδείξεις—Ἀγῶνες—Θεμελίωση Παιδον-
λεως—Τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτούτο—Τὸ μνημεῖο Ζαλόγγου—Συνέδριον ΠΙΚΠΑ—Βραβεῖα Ἐθν. Τραπέζ-
—Ἀποφοιτήρια στὴ Ζ.Π.Α.—Βιβλία πού λάβαμε.

Ἡ ΠΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ι'

ΙΟΥΝΙΟΣ 1961

ΤΕΥΧΟΣ 110ον

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

ΤΟ ΚΑΠΕΣΟΒΟΝ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Το Καπέσοβον τοῦ Ζαγορίου εὑρίσκειται ἐπὶ ὑψομέτρου 1130 μ. καὶ ἔχει περὶ τὰς 40 οἰκογενείας. Τὰ χωριά, πὺν τὸ χειτοειδῆ, εἶναι ἡ Μπάγια, τὸ Κουκουλί, ἡ Βίτσα, τὸ Βραδέτο καὶ τὸ Τσεπέλοβο.

Ἐἶναι τοποθετημένον εἰς τὴν βᾶσιν τῆς Γραδίστας, λόφου, ὅστις ἐπιδεικνύει κατὰ καθέτους σειρὰς τὰς νευρώσεις τῶν βράχων του (ἴδε, Σαράλη, Ζαγόρι) εἰς θέσιν περιόπτου μὲ πανοραματικὴν θέαν ἐκ τοῦ ἀρχέου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Συνορεύει μετὰ τῆς περιήμου χαράδρας τοῦ Βίκου, ἐφ' ἧς ὄπισθεν τῆς Γραδίστας ὑπάρχει καὶ μικρὸν καταφύγιον.

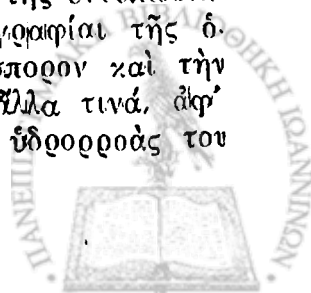
Ἡ γένεσις του θεωρεῖται μεταγενεστέρα τοῦ 1580, ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν συνηρώθησαν εἰς συνοικισμοὺς τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου. Οἱ κάτοικοί του προήλθον ἐκ τῆς Πιτιόνας καὶ ἄλλων περιοχῶν. Κατὰ δὲ τὴν Παράδοσιν τὸ χωρίον ἐλέγετο Καπούσσα καὶ εὑρίσκετο ἀρχικῶς, ὅπου τὰ Περιθόλια Μπάγιας (Κήπων), ἀλλὰ λόγω τῶν ἐνογλήσεων, ἃς ἐδέχοντο ἐκ τῶν διερχομένων λητοσαυμοριῶν τῶν Τούρκων, οἱ κάτοικοί του ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ μετακινήσουν εἰς ὑψηλότεραν θέσιν, γεγονός, ὅπερ συνέβη καὶ μὲ τὰ χωριά τοῦ Βραδέτου καὶ τοῦ Κουκουλίου. Οἰκογένεαί του μετώκησαν ἐπίσης εἰς τὰ Κάτω Σουδενά.

Τὴν ἀνάπτυξιν του τὸ Καπέσοβον ὀφεί-

λει εἰς τοὺς δραστηριοὺς ἐμπόρους του, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἰρηγόησαν ποιικιλοτρόπως τὴν περιοχὴν τοῦ Ζαγορίου.

Δύο ἀρχοντικὰ σπίτια του, τὸ τοῦ Ἀλεξίου Νούτσου καὶ τὸ τοῦ Κων. Μαρίνου ἢ Μαρόνογλου, ἐρειπωμένα πλέον, ὁμιλοῦν περὶ τῆς ὀσμῆς του.

Διὰ τὸ πρῶτον ὁ Γούδας (ἴδε Βίοι Παράλληλοι τομ. ΣΤ'), ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἰς τὸ Καπέσοβον, γράφει, ὅτι ὁ Ἀλέξιος Νούτσος, δικαιολογῶν τὴν πολυτέλειαν τοῦ σπιτιοῦ του ἐφαιμύλλου πρὸς τὴν τῶν ἀνακτόρων τῶν παιδιῶν τοῦ Ἀλῆ, εἶπεν εἰπεῖ εἰς τὸν τύραννον: «Στὴν Ὑψηλότητά σου ἀνήκουν τὰ ἰδικά μου». Ὁ Ἀλῆς δὲ τοῦ ἀπήντησε: «Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ δωρίζουν στὰ παιδιά», γιατί, καθὼς θὰ ἐξηγήσωμεν, ἀγαποῦσε καὶ συγχωροῦσε τὰ πάντα εἰς τὸν Ἀλέξην, ὁ ὁποῖος ἦτο παιδί του ὀδελφοποιήτου του Γιαννούτσου Καραμεσίνη. Διὰ τὸ ἄλλο τοῦ Μαρίνου ὁ Λαμπριδῆς (Ζαγοριακὰ) γράφει ὅτι ἦτο τριώροφον καὶ μεγαλοπροπέξ. Πράγματι δὲ, ὅσοι ἐκ τῶν γερόντων τοῦ χωρίου τὸ ἐνθυμοῦνται, ἀναφέρουν ἀπ' ἐνὸς μὲν τὰ τῆς ἐντυπωσιακῆς σάλλας του, αἱ τοιχογραφίαι τῆς ὁποίας παρίστανον τὸν Βόσπορον καὶ τὴν Προποντίδα, λέοντας καὶ ἄλλα τινά, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὰς χαλκίνους ὑδρορροὰς του

καὶ τὰ πολυάρθρα διαμερίσματά του.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν (ἴδε Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἡλείῳ ἀγαθοεργημάτων τόμον Β΄) ἔγιναν εἰς τὸ Κατέσοβον τὰ ἑξῆς ἔργα, ἦτοι ἠνάνεργοις τοῦ Παρεκκλησίου τῶν Ταξιωγῶν (1770) ἀξίας 4000 γροσίων ὑπὸ τοῦ προγόνου τοῦ μεγάλου Ἡπειρώτου εὐεργέτου Χριστάκη Γερογιάννη, Ζωγράφου ἢ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (1806) ἀξίας 4000 γρ. ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Νοῦτσου, ἢ τοῦ προφήτου Ἡλιού ἐκ 5000 γρ. ὑπὸ τοῦ Χρ. Μαρίνου, οἰκοδομήσαντος τοῦτον ἐξάντιζήλιας πρὸς τὴν Καραμεσίνην καὶ διὰ τὸν ἐκκλησιασμὸν τῶν ὀπαδῶν του, ἢ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅστις καὶ ἀνεκαινίσθη τότε ἐκ βράθρων, καθὼς δὲ διὰ λάθωμεν κατωτέρω. Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔγιναν καὶ αἱ κρήναι, ὡς ἡ κρήνη εἰς «Ἐπάνω Ἀμπέλια» (1768) δαπάναις τοῦ Γεωργ. Λαζάρου, ἢ κρήνη τῆς «Τοιοῦθολης» (1789) ὑπὸ τοῦ Καραμεσίνη, ἢ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (1807) ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Νοῦτσου καὶ ἡ πλέον «μεγάλη» (1808) ὑπὸ τοῦ Χρ. Μαρίνου, ἦτις καὶ κατεστράφη τὸ 1854. Ἡ λιθοστρωσις τοῦ χωρίου ἐγένετο εἰς τὰ 1850 ὑπὸ τῆς Θεοδώρας Λαζάρου, ἦτις καὶ ἐδαπάνησε περὶ τὰ 2000 γροσία. Ἡ ἐπιτροπὴ περισσειμάτων τῶν Πασχαλιῶν πόρων ἐδαπάνησαν ἐν ταῦτοις συμπληρωματικῶς περὶ τὰ 4000 γροσία.

Οἱ ἀξιόλογοι προῖγοντές του δὲν ἠμέλησαν ἐπίσης τὰ τοῦ τοιέως τῆς Παιδείας, ἔνθα μετὰ ζήλου ἐνήργησαν.

Ἐναὶ γνωστόν, ὅτι μετὰ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἰωαννίνων συνεστήθη καὶ τὸ Ζαγοριακὸν ὀριόν του (1780) πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἑξ κοινοτήτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ τοῦ Κατεσόβου. Ὁ σχολικὸς οὗτος πυρὴν, ὅστις ὡς ἐξέλιξιν θὰ εἶχε τὴν ἰδιωτικὴν Πανεπιστημίου ὑπὸ τὸν Ζαγορίσιον Πρίτανιν Γ. Γενάδιον εἰς τὴν Μοιρὴν Ρογγωβοῦ, ἔδωκε τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ Ζαγορίου ἢ τοῦλάχιστον τὴν λειτουργίαν Γιωργίου εἰς τὸ Ζαγόριον, εἶδος τὰς ἀπολαύσεις αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν σιποκατρίδων Κατεσοβιτῶν.

Διὰ τῆς διαθήκης τοῦ εἰημερήσαντος ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ Κώστα Γεωργίου ἀποθα-

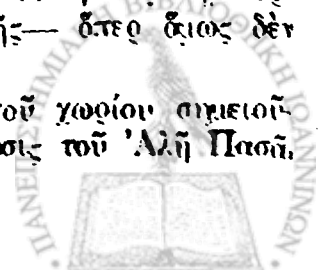
νόντος εἰς τὰ Ἰωάννινα εἰς τὰ 1792, ὠρίζετο, ὅπως ἐκ τῆς περιουσίας του, ἀφοῦ ἐφ' ἅπαξ καταβληθῶν 1500 γροσία πρὸς ἀτότισιν τῶν χρεῶν τῶν ὄρφανῶν, διὰ τῆς ὑπολοίπου λειτουργήσῃ Σχολῆ εἰς τὸ Κατέσοβον μετὰ διδασκάλου κατέχοντος τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

ὑπὸ τῆς Χρουσῆς Λέτσαινας ἐληροδοτήθη τὸ 1849 σπουδαία περιουσία εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ Κατεσόβου, ἐλλ' ἐσπαταλήθη δυστυχῶς τὸ ποσὸν τῆς ὑπὸ τινος τῶν σημαντικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Τσεπελόβου.

Οἱ Πασχάλαι, Κωνῆνος καὶ Παῦλος τοῦ Δημητρίου, κατέλιπον διὰ διαθήκης ὁπως συσταθῆ εἰς τὴν γενέτειράν των τὸ Κατέσοβον «διώροφος σχολή, ἀνάλογος τῶν μεθιπῶν τῆς ἐπὶ σχεδίου προαποσταλέντος ἐκ Ρωσσίας διὰ τὴν ἀποτελέσῃ Ἑλληνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν γυμνάσιον πρὸς φροτισμὸν τῆς Ζαγοριακῆς νεολαίας.....» καὶ διὰ τὰ ὑπανδρεῖνται ἐτησίως περὶ τὰ 15 κορίτσια καὶ τὰ ἀγοράζονται τὸ λάδι καὶ τὰ κηρία τῶν ἐκκλησιῶν Ἁγίου Νικολάου καὶ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τὰ μισθοδοποῦνται δύο ἄγαθοι ἱερεῖς καὶ εἰς διάκος, τὰ παρέχεται δὲ ἀπὸ τοῦ 1858 ὑποτροφία διὰ τὴν μόρφωσιν 7 νέων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ των Γεωργίου ἀνεψιῶν των Σωσάνης καὶ Χρουσῆς, ἵνα ἰδρυθῆ γηροκομεῖον διὰ 15—20 ὑπερβίβιας. Τὸ κτίσιον τοῦ Σχολείου ἀνηγέρθη εἰς τὰ 1861 στοιχίσαν περὶ τὰ 178.782 γροσία, ποσὸν ὑπερβολικόν, ὅπερ ἐκαρπύθη ἐν μέρει ἢ δημογεροντία τοῦ Κατεσόβου καὶ συνετέινε λόγῳ τοῦ περὶ τὸ κληροδότημα ἐγεροθέντος δικαστικοῦ ἀγῶνος κατ' ἐκδοχὴν τινα εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης Ἀλεξ. Μισίου.

Τέλος ἡ Χρουσῆ Πασχάλη ἀνεψία τῶν ἀνωτέρω, κατέλιπε μετὰ τὸν θάνατόν της (1867) τὴν περιουσίαν της ἐκ 36.000 γροσίων, μετὰ τῆς οἰκίας της, δειδροῶνας καὶ λειβαδίου διὰ τὴν ἰδριωτικὴν Παροδενωγῶν, εἰς τὸ Κατέσοβον — ἂν καὶ κατὰ Λαμπρίδην καταβλητότερα θὰ ἦτο ἡ δημιουργία Ἰφραντικῆς Σχολῆς — ὅπερ ὅμως δὲν ἐλειτοῦργησε.

Εἰς τὰ Χρονικά τοῦ χωρίου σμικροῦται ἡ ἑξ αὐτοῦ διέλευσις τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ,

περὶ ἧς ἀναφέρομεν, ἀνωτέρω, καθ' ἣν ὁ τύραννος ἠξίωσεν ἀπὸ τοῦ προεστώτα, ἵνα οὗτοι δωρίσουν εἰς αὐτὸν ὄχυράν τοποθεσίαν δι' ἀναπαιτήριόν του, καλοικιένη μὲχρι σήμερον «Κάστρον».

Εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Ἀλῆς δὲν ἐκτι-
σαν εἰς τὸ Καπέσοβον Φιλοπεριεργὸς ὁ-
μῶς καὶ πονηρὸς καθὼς ἦτο, πληροφορη-
θεὶς τοὺς διὰ τὴν Δρακόλιμνην θούλους—
[Ἡ λίμνη εἶναι ἐπὶ τοῦ ὄρους Πλάσκο, πλησίον τοῦ Βραδέτου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο λιμνῶν, τῆς ὀρθυμένου Ροδόβολης καὶ τῆς Ρίζινας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Ν. Πολίτης (ἴδε Μελέται περὶ τοῦ Βίου καὶ τῆς Γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τομ. Α' σελ. 272) γράφει ὅτι τὰ στοιχεῖα των εὐρίσκονται εἰς πόλεμον τοῦ ἐνὸς ἐκσφενδονίζοντος πέτρας καὶ τοῦ ἄλλου κορυμῶν πέτρων]— ἠθέλησε νὰ μεταφέρῃ λέμβους καὶ μοιόξυλα ἐκ τῶν Ἰωαννίνων διὰ νὰ μετρήσῃ δῆθεν τὸ βάθος αὐτῆς καὶ ῥήρη ψά-
ρια, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν πράγματι τοῦ νὰ ὑπόσῃ πολειμιστῶν. Οἱ ἄνθρωποι του ὀνίως ἐκκινήσαντες ἐκ τοῦ Καπεσόβου καὶ φθάσαντες εἰς τὸ σημεῖον «Μοιόξυλον» ἦτοι τὸ σημερινὸν τριστραπὸν τῆς διασταυρώσεως τῶν ποδῶν Τσεπέλοβον, Βραδέτον καὶ Ρογγοβῶν ὁδῶν, φοβηθέντες ἐκ τῆς θυέλλης ἦτις ἠγρόθη μετὰ πρωτοφανοῦς γολυξῆς καὶ ἀνέμου ἐγκατελείψαν τὸ ἐγγεῖρημά των. Ἄλλη δὲ Παράδοσις φέ-
ρει, ὅτι εἰς τὸ Καπέσοβον ἀκριβῶς ὁ Ἀ-
λῆ Πασᾶς ἐκρύψε καὶ τοὺς θησαυροὺς του, σκιάφας τρεῖς λάκκους εἰς τὸν ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς εἶθεσε, ἐνῶ εἰς τοὺς ἄλλους δύο εἰς τὸν μὲν ἕνα ἔστρεψε ποταμὸν, εἰς δὲ τὸν ἄλλον ἔσριξε φίδια διὰ νὰ τιμωρή-
σῃ πάντα ὅστις θ' ἀπεπειροῦτο νὰ τοὺς ἀναζητήσῃ

Κατὰ τὸ 1870 οἱ κάτοικοι τοῦ Καπε-
σόβου ἦσαν περισσότεροι τῶν σημερινῶν, ἠρίθμει τότε 67 οἰκογενείας, ἦτοι περὶ τοὺς 400 κατοίκους. Ἐκαλλιέργουν ἀμπέ-
λους, μηλέας, κερασέας καὶ ἦσαν ἐνδεδυ-
μένοι μὲ τὴν τοπικὴν ἐνδυμασίαν, ἦτις ἦτο μακροῦ φόρεμα (ἀντερί, ἀντελμά, γλαῖνη χωρὶς μανίκια καὶ φέσι διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ στενὴ μολλίνη ἢ ἐκ μετάξης φούστα μετὰ γαϊτάνης καὶ μανδύλιον εἰς τὴν κερ-
φάλην διὰ τὰς γυναῖκας. Ἄξιον μνησθῆναι

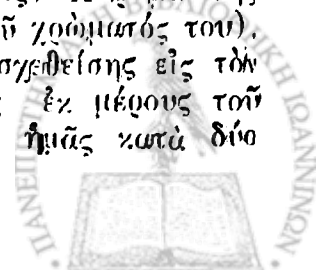
εἶναι ἐπίσης, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1789 ὑπῆρχεν εἰς τὸ Ζαγορί (1832), ὅτε τὰ χωρία ἐτέ-
θησαν εἰς τετραπλὴν διαβάθμισιν, οἱ γαμ-
βροὶ τοῦ Καπεσόβου συγκατελέγηθησαν με-
ταξὺ τῶν ἀπαιτητικωτέρων τῶν Ζαγορίων (ἴδε Π. Βυζουκίδου Ἱππειρωτικῶν Θεο-
μύων Ἐρευνα).

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ χωρίου. Ἐκεῖνο ὁ-
μῶς, ὅπερ συνδέει τὸ Καπέσοβον μετὰ τῆς ἱστορίας, εἶναι ἡ δράσις μερικῶν ἀνδρῶν του καὶ ἰδίᾳ τῶν Νουτσαίων, Πατρὸς καὶ υἱοῦ, οἵτινες ἐχορηγίσαν ἀπὸ τοῦ 1788—
1822 προεστοὶ τοῦ Ζαγορίου καὶ συνετέ-
λεσαν εἰς τὴν εὐθυμερίαν του προσπενεγκόν-
τας καὶ γενικωτέρας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς Ἕλληνας καθόλου.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς αὐ-
τονομίας καὶ αὐτοδιοικήσεως τοῦ Ζαγορί-
ου, οἵτινες εἶχαν χορηγηθῆ ὑπὸ τοῦ κατα-
κτητοῦ παλαιότερον συνέτεινε κατὰ τὴν ἐπο-
χὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὁ Καπεσοβίτης Μπροῦ-
ζος, ἰατρὸς τοῦ σουλτάνου Σελῆμ Γ'. Διό-
τι εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ Ἀλῆς ἐσχεδίαζε τὴν παραβίασιν τοῦ φρουμανίου, διὰ τοῦ ὁ-
ποίου εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἔναντι μικρᾶς φορολογίας αὐτόνομος ἢ περιογὴ αὐτῆ ἐν καιρῷ εἰρήνης τε καὶ πολέμου, ὅλλ' ἐφο-
βεῖτο νὰ ἀπατολήσῃ τοῦτο ὑπολογίζων δε-
όντως τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Κ. Μπροῦζου πα-
ρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ὁ ἐν λόγῳ Καπεσοβί-
της, μνηθεὶς ἀργότερον εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐπαιρείαν, συνεπέα τῆς δράσεώς του ἐ-
νεκλείσθη καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Τουρκι-
κὰς φυλακάς.

Ἄλλ' ὁ Νουτσοῦ Καρραμεσίνης εἶναι ἐ-
κείνος, ὅστις ἀπολαβεὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Ἱππειρωτῶν, διότι ἦτο ὁ μοναδικὸς χρι-
στιανὸς, ὅστις ἐγενε ὀδελφοποιητὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ λόγω τῆς συνδρομῆς του (με-
τὰ τῶν Πουμπηζοῦ καὶ Ράδου) εἰς τὸ νὰ διορισθῆ ὁ αὐτὸς Πασᾶς τῶν Ἰωαννί-
νων. Κατὰ τὸν Πουμπηζὸν ὀνομαζέτο Μά-
ζου Μήσης, ὡς προκίναται ἐν τοῦτοις ἐκ τοῦ συνταγθέντος εἰς τὸ Καπέσοβον βαπτι-
στικοῦ του τῆς 23 Αὐγούστου 1731 ὀνομά-
σθη Γιάννης (Γιαννοῦτσοῦ) Καρραμεσίνης (Καρὰ ἐκ τοῦ μελαγχροῖνοῦ χορημῶτός του).

Τὸ συμβῆναι τῆς παρασχεθείσης εἰς τὸν Ἀλῆν Πασᾶν συνδρομῆς ἐκ μέρους τοῦ Καρραμεσίνη διεσώθη εἰς ἡμᾶς κατὰ δύο

ἐκδοχάς. Ἡ κατὰ τὸν Γούδαν ἐκδοχὴ λέγει, ὅτι ὁ Καραμεσίνης ἦτο πλούσιος ἔμπορος, τίμιος καὶ φιλόπατρις, ταξιδεύων εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἔχων σχέσεις μετὰ τῆς Πύλης. Τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ταύτην παρὰ τῇ Πύλῃ ἐπιληροφρήθη ὁ Ἀλῆς, ὅταν ἀκόμη ἦτο ἄσημος Μπέης ληλαιόμενος μετὰ τοὺς ἄρθανίτας τοῦ τὰς περιοχὰς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἔχων δὲ κατὰ νοῦν ἵνα ἐπιτύχῃ τὸν διορισμὸν τοῦ ὡς Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἀπέστειλεν ἀπὸ τὰ Σουδενὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαίων πέντε ἐφίππους, οἵτινες ἐπολιόρησαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Καπεσόβου, εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ὁποίας μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ Καπεσοβίται. Οἱ ἄνδρες τοῦ συνέλαβον τὸν Ἀναγνώστην Ζωγράφον, πρόγονον τοῦ εὐεργέτου Χριστάκη, ὡς τὸν Πολυτελέστερον ἐνδεδωμένον καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Μπέην των. Ὁ Ἀλῆς δὲ τοῦ εἶπε τότε: «Μπίρο μου, δὲν σοῦ κάνω κακὸ καὶ μὴ φοβηθῆς. Σὺ, ἔμπορος, ξεύρεις τὰ μέσα στὸν Σουλτάνο. Θέλω νὰ μὲ βοηθήσης». Ὁ Ζωγράφος τοῦ εἶπε ὅτι δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ Καραμεσίνης κ' ἔτσι τὰ παλληκάρια τοῦ ἐπανῆλθον μετὰ τούτου εἰς τὸ Καπέσοβον καὶ ἔφερον στὸν Ἀλῆ τὸν Καραμεσίνην, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν παρὰ τῷ Ἀλῆ, ἐδέχθη νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν. Μετέβη λοιπὸν οὗτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Μπρούζου κατώρθωσε νὰ φέρῃ τὸ φριμανίον τῆς τοπαρχίας τοῦ Ἀλῆ στὰ Γιάννενα. Ἐκινῶντας ὁμοῦς ἀπὸ τὸ Καπέσοβον, καθὼς ἦτο εὐσεβὴς ηὐχέθη εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον ὅτι κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας, θὰ ἐμεγάλωνε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωριοῦ του. Καὶ πράγματι, ἐπιτυχὸν τοῦ σκοποῦ του εἰς Κων)πολιν καὶ ἐπιστρέφων ἐξεκαθαλλίσειεν ἀπ' τὸ ἄλογόν του ἔξω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ Καπεσόβου, καί, πρὶν κατευθινθῆ σπίτι του, ἀφοῦ προσηγήθη, προσεκάλεσε τοὺς μαστόρους διὰ τὴν κίνακάνισιν τοῦ ναοῦ.

Πράγματι ἡ ἐκκλησία ἀνηγέρθη ὑπ' αὐτοῦ ἐκ βῆθρων πολὺ μεγαλυτέρα τῷ 1783 καὶ φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ ἔξογραφισμένην ἀπὸ Καπεσοβίτας ζωγράφους, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον τὰς ἀγιογραφίας αὐτῆς.

Ἔχει κατὰ τὸν Σαραλῆν (ἴδε ἀνωτέρω) ὠραιότατον τέμπλον καὶ ἰδιορρυθμίαν τινὰ τοῦ ἄμβωνος, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ διπλῆς ἀψίδος καὶ κρύβει καταλλήλως τὴν κλίμακά του.

Ἡ ἐκδοχὴ ἐξ ἄλλου τοῦ Ἀραβαντινοῦ (ἴδε Ἱστορίαν Ἀλῆ Πασᾶ) ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κατ' αὐτὴν ὑπὸ τοῦ 1775 ἕως τὸ 1788 εἶχον προσηγηθῆ τοῦ Ἀλῆ ὡς Πασᾶδες τῶν Ἰωαννίνων οἱ ἑξῆς: Μεχμέτ ὁ Καλός, εἰς Ἀλῆς, ὁ Μπεκῆς, ὁ Σουλεϊμάν καὶ ὁ Ἀληζότ. Ἀλλ' ὁ Ἀληζότ ἔλειπεν εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὴν Δούναβιν λόγῳ τοῦ Αἰστρο—Ρωσικοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀλῆς, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο Πασᾶς τῶν Τρικάλων, ἐξαορτώμενος ἐκ τοῦ Πασᾶ τῆς Ἡπείρου, ἐπωφελοῦμενος τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἀληζότ καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι κατεπολέμει μικροσυμμορίας τινὰς, ἐλυμαίνετο τὴν περιοχὴν πλησιάζων καταλλήλως τὰ Ἰωάννενα. Οἱ Μπέηδες τοῦτον ἦσαν διχασμένοι καὶ ἦτο ἀρίστη διὰ τὸν Ἀλῆ εὐκαιρία ἵνα καταλάβῃ ἔστω καὶ προαξιοποιητικῶς τὴν πόλιν. Οἱ Μπέηδες ὁμοῦς οἵτινες ἐγνώριζον τὴν σκληρότητά του καὶ τὸν ἐμίσουν, ἠνώθησαν καὶ ἔσπευσαν εἰς ἀπόκρουσίν του παρὰ τὸ Μπισδοῦνι. Ἡ μάχη δὲν ἔδωσε τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ ἀποτέλεσμα καὶ ἔτσι εὐρέθη εἰς ἀκράνταστον ὀμηγανίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν τὸν ἔσωσεν ὁ Καραμεσίνης.

Οὗτος διπλῶς ἀνέλαβε νὰ πείσῃ τὸν Ζαγάρ Πασᾶν, τοῦ ὁποίου ἡ κόρη ἦτο χήρα τοῦ Ἀχμέτ Βέη, υἱοῦ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ τοῦ Καλοῦ, ἵνα κάμῃ γαμβρὸν τὸν Ἀλῆ, εἰσάγων ταῦτον κατὰ τὴν νύκτα διὰ λέμβου ἐκ τοῦ Περάματος εἰς τὸ Κάστρον καὶ ὑπανδρεύων αὐτὸν μετὰ τῆς Ζιζγάκιως. Ὁ γάμος τὸν ἐπέφερον ἐκ νέου τὸν διχασμὸν τῶν Μπέηδων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἀπέδρασαν εἰς τὴν Πύλιν, ἐνῶ ἄλλοι συνηγόρουν ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ προσθεσία τοῦ Ἀλῆ ἀπεπέμφθη ἐκ τοῦ Λιβανίου, ἀλλ' ὁ δαιμόνιος Ἀλῆς διὰ πλαστοῦ φριμανίου καὶ πανηγυρικῆς εἰσόδου εἰς τὰ Γιάννενα κατώρθωσε ἵνα δημιουργήσῃ τετελεσμένον γεγονός καὶ γίνῃ κύριος τῆς ἐξουσίας.

Μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀλῆ ὡς Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὁ Καραμεσίνης κατέ-

λαβε τὴν πρώτην θέσιν παρὰ τῷ Τυράννῳ, διορισθεὶς αὐτεξούσιος τοπάρχης τοῦ Ζαγορίου, ὅποτε τὸ Ζαγόριον ἐγνώρισε σημαντικὴν ἐλευθερίαν καὶ πλείστοι τῶν χριστιανῶν ἐσώθησαν ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὴν φυλακὴν. Τὴν ἀνάγκην του εἶχε πάντοτε ὁ Ἄλῆς, καθάσον τὸν ἐχρησιμοποιοῦν ὡς ἀπεσταλμένον εἰς τὰς περιοχὰς τὰς ὁποίας ἤθελε νὰ ὑποτάξῃ. Παρ' ὅλον δὲ ὅτι ἦσαν καὶ δι' ὄρκου ἀδελφοποιητοί, ὁ Ἄλῆς τὸν ἐστενοχώρει καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν διάφορειαν τῆς ἐκ λιθιάσεως ἀσθενείας του, ὅτε καὶ ἐπέβαλεν ἀγγαρίαν εἰς τοὺς Ζαγοριῶντας. «Ἄ! τὸ σκυλί», εἶπε τότε ἡ Καραμεσίνης. «Δὲν ἤξευρα, τί θηρίο εἶναι. Ἄν τὸ γνῶρίζα δὲν θάχα πάρει τὸν κόσμο στὸ λαμὸ μου».

Ἡ γυναῖκα τοῦ Καραμεσίνη ἐλέγετο Στασινὴ καὶ ἦτο ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβον. Εἶχον τέσσαρα παιδιά, ἦτοι τὸν Ἀλέξιον, τὴν Σωσάνην συζευχθεῖσαν τὸν Βεζούλην, τὴν Ἀγγελικὴν ὑπαδρευθεῖσαν τὸν Ἀναστ. Τσαλάκη, εὐεργέτην τοῦ Σπόλου ἐγκατεστημένον εἰς τὸν Βεσσαραβίαν, καὶ τὴν Χρυσὴν.

Ὁ Καραμεσίνης ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῆς λιθιάσεως τὴν 20 Ἰουλίου 1797. Ἐλέχθη ἐν τούτοις ὅτι ὁ Ἄλῆς ἔπεισε τὸν ἰατρὸν ἵνα τὸν δηλητηριάσῃ. Ὁ Πουκεβίλ γράφει, ὅτι ὁ Ἄλῆς ἀναφερόμενος εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς του, ὅταν ἄσκημος μπῆς διήρχετο τὸ Ζαγόρι, ἀνέφερον ὅτι ὁ Καραμεσίνης τοῦ ἐπρομήθευε χορήματα, προσθέτων: «ὁ Θεὸς νὰ μακαρίσῃ τὴν ἀγίαν ψυχὴν του». Ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν δ' ἐξ ἄλλου τοῦ Ἄλῆ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Καραμεσίνη Ἀλέξιον συνάγεται ἀσπίρητος ἢ ἐκδοχὴ αὐτῆ.

Ἄλλος ἐκ τῶν Καπεσοβιτῶν, ὅστις κατέλαβε ἐπίσημον θέσιν παρὰ τῷ Τυράννῳ, ἦτο ὁ μεγαλέμπορος καὶ Τραπεζίτης Ἰωαννίνων —Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος Μαρίνος ἢ Μαρίνογλου. Διετέλεσεν οἰκονομικὸς Ἐφορός τοῦ Ἄλῆ καὶ διηύθυνε τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις του. Οὗτος διεκρίθη διὰ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸ θάρρος του, καθάσον εἰς περιπτώσιν ὀδίκου ὑπὸ τοῦ Κατῆ φυλακίσεως Ζαγοριῶντα στὰ Γιάννινα, ἀφοῦ διέταξε νὰ θέσουν εἰς δίστρον τὰ Σουλτανικὰ μεράτια, ἀκολουθού-

μενος ὑπὸ πλήθους μετέβη εἰς τὸ Μεκχεμὲ καί, ἀφοῦ ἐζήτησε τὸν Κατῆ καὶ δὲν τὸν εὔρε, ἔσπασε τὴν πόρτα τῶν φυλακῶν καὶ ἠλευθέρωσε τὸν κρατούμενον, παραπονεθεὶς κατόπιν καὶ εἰς τὸν Ἄλῆν.

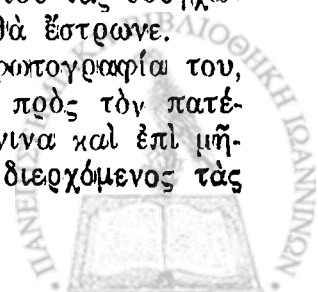
Ὁ Μαρίνογλου ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, εἶναι δὲ ἀπίχνημα τὸ γεγονός ὅτι πρὸ 50 ἐτῶν ἐσώζετο τοποθετημένη εἰς δεσματίνας σάκκας ἢ ἀφθονος ἀλλογραφία του, ἐν ἣ ἐχρησιμοποιοῦν ὡς φιλικὸς ἀντὶ ὑπογραφῆς εἰς τὰς ἐπιστολάς του τὴν φράσιν «Οἶσθα τὸν ἀφ' οὗ», μετὰ πληθῶρας Ὀθωμανικῶν ἄλλων ἐγγράφων, ἅτινα πάντα δι' ἀσφάλειαν ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἐν Καπεσόβῳ οἰκίαν του. Ὁ υἱὸς του δὲ κατὰ τὸν Λαμπριδῆν διεκρίθη ὡς Εἰσαγγελεύς.

Ἄετὸς τῶν Καπεσοβιτῶν ὅμως, Θρυλικὸς Ζαγοριασιάρχης χειριστῆς ἔξοχος τῶν διπλωματικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἄλῆ Πασᾶ ἀνεδείχθη ὁ υἱὸς τοῦ Καραμεσίνη Ἀλέξιος Νούτσος.

Οὗτος ἐγεννήθη τῷ 1769 καὶ ἦτο 17 ἐτῶν, ὅταν ἀπέθανε ὁ πατέρας του. Τὴν κηδεμονίαν του ἀνέλαβεν ἕξ ὑποχρεώσεως ὁ ἴδιος ὁ Ἄλῆς μετὰ τοῦ Γεωργ. Μαρίνου ὡς ἐπιτρόπου. Ἐμορφώθη εἰς σχολὰς καὶ ἐξέμαθε τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἀλβανικὴν. Εὐκίνητος καὶ ζωηρὸς ἐπεδίετο εἰς τὴν ἵππασίαν, τὸ κυνήγιον, τὸ χαρτοπαίγιον καὶ ἠρέσκετο εἰς τὴν ἐγγῶριον μουσικὴν ῥέπων καὶ πρὸς τὰς διασκεδάσεις μετὰ «Παιγκιστρῶν» ἦτοι νέων ποῦ ἐφοροῦσαν φουστάνια.

Οὐδεὶς κατὰ τὸν Μανζουρ ἠμιλλᾶτο εἰς τὴν ἐνδυμασίαν πρὸς αὐτὸν, ὅστις ἐφοροῦσε φουστάνελλον μὲ χρυσοκέντητον γῦρο, μετὰ δὲ τῶν Χατζῆ Σεχορῆ Ἐφέντη καὶ Μεχμέτ Ἐφέντη ἀπετέλου, τοὺς μεγαλοπρεπεστέρους ἀνδρας τῶν Ἰωαννίνων. Αἱτοὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἄλῆ τὸν ἐζήλευον καὶ τὸν ἐμιμοῦντο, ὁ δὲ Ἄλῆς τὸν ὠνόμαζε Τρελλοῦλέξην ἐκ τῆς ζωηροτήτος του καὶ δὲν τὸν ἐξεχώριζεν ἀπὸ τὰ παιδιά του. "Ὅσον διὰ τὰς ἀνυπακοὰς του τὰς ἐσυγχῶφει πιστεῖων ὅτι κάποτε θὰ ἔστρωνε.

Δὲν διεσώθη ἀτυχῶς φωτογραφία του, ἀν καὶ φέρεται ὁμοιάζων πρὸς τὸν πατέρα του. Διέμενε στὰ Γιάννινα καὶ ἐπὶ μῆνα μόνον εἰς τὸ Ζαγόρι, διερχόμενος τὰς

15 ἡμέρας εἰς τὸ Σκαμνέλι. Ἐν γεῖμα του πρὸς τὸν Ἀλῆν τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ περιηγητὴς Hughes.

Ἐπετέλεσε πολλὰ ὑπὲρ τῶν συμπολιτῶν του. Οἱ περιηγηταὶ τοῦ καταλογίζουσι ὅτι ἐπέβη πρὸς ἀργυρολογίαν τοῦ Ζαγοροῦσιους προφασίζομενος τὴν εἰσπραξίν καθυστερημένων φόρων.

Εἰς τὴν Φύλιζην Ἐταιρείαν ἐμνήθη ὑπὸ τῶν Χρ. Οἰκονόμου, Ἀσημάζη Κροσιδά καὶ Μπαλιάνου Πάλλη τῷ 1819, ἡ δ' ὀλιγαρχία τοῦ εὐθύμου κα ἀπροσαρμόστου ἔως τότε χαρακτῆρος του ἦτο ἐξδιήσος. Ὁ Φίνιαῦ γράφει περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦτο σπουδαῖον πρόσωπον. Ἦτο μυστικιστικῆς φύσεως τοῦ Ἀλῆ, ἐνῶ συγχρόνως ἤσκει ἐπιρροὴν ἐφ' ὄλιγων τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν εἰς τὴν αὐτῆν του. Κατὰ δὲ τὸν Ν. Τσιγαράν καὶ ἡ ἐν Ἰωαννίσις οἰκία του εἰς ἣν ἐφυλάσσοντο πολὺτιμα φιομάνια ἐπερπατήθη τὴν 25 Αὐγούστου 1820, ὅτε οὗτος ἀπῆλθε πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα.

Τὸ δι' αὐτὸν δημοτικὸ τραγοῖδι λέγει:
Ἐπρασίνισαν τὰ βουνά, Ἀλέξη Νοῦτσε μου
καὶ ἐλάλησεν ὁ κοῦκος, Κύρ Ἀλέξη μου.
Κι' Ἀλέξης δὲν ἐφάνηκε, Ἀλέξη Νοῦτσε
(μου,

Νὰ βρῆ πρὸς τὸ Ζαγόρι, Κύρ Ἀλέξη μου.
Νὰ φέρῃ δέροβι τὰ χωριά, Ἀλέξη Νοῦτσε
(μου,

Δέροβι τὰ βλαχοχώρια, Κύρ Ἀλέξη μου.
Νὰ καθάλησῃ τὸ ντουρῆ, Ἀλέξη, Νοῦ
(τσε μου,

μὲ τὴ φλωρεντία σέλλα, Κύρ Ἀλέξη μου.
Βάνει τοῦς Τούρκους ἐμπροστά, Ἀλέξη
(Νοῦτσε μου,

Ρωμαίους ἀπὸ πίσω, Κύρ Ἀλέξη μου.
Καὶ τὸν Κασίμη στὸ πλευρό, Ἀλέξη Νοῦ
(τσε μου,

ζουρὰ τοῦ ζουθεντιάζει, Κύρ Ἀλέξη μου.
Κασίμη, σῦρε στὰ σπίτια μου, Ἀλέξη Νοῦ.
(τσε μου,

καὶ στ' ἄρομα σεράγια, Κύρ Ἀλέξη μου.
καὶ πὲς τῆς μάσης μάννας μου, Ἀλέξη
(Νοῦτσε μου,

τῶν δόλιων ὀδελφῶν μου, Κύρ Ἀλέξη μου.

Κατὰ τὴν πλησίον τοῦ Ἀλῆ παραμονὴν του ἐνίκησεν ἐνίστε καὶ τὸ μῖσος τοῦ Τυράννου, τὸν ὁποῖον ὁμως ἐπράτνε τελ-

κὰ κατορθῶνον νὰ τῷ ἐπιβάη τὴν θέλησίν του. Εἰς τινα λογομαχίαν του μετὰ τοῦ Ἀλῆ, κατ' ἣν ἀπεκώλεσεν αὐτὸν ἀγνώμονα πρὸς τὸν πατέρα του καὶ ἐπίορκον καὶ τοῦ ἐδήλωσεν ὅτι, ἐφ' ὅσον ἤη, θὰ εὐεργετῆ τοῦς Ἑλληνας συμπολίτας του, ὁ Ἀλῆς ἐξωργίσθη καὶ τὸν ἐξώρισεν εἰς τὸ Ἀργυροκάστρον. Κατὰ καλὴν του θυμὸς τὴν ὁ Ἀλῆς εἰς τὸ ὄνειρόν του εἶδε τὸν πατέρα τοῦ Νοῦτσου καὶ ἔντρομος πλέον ἔσπευσε νὰ τὸν συγχωρήσῃ καὶ τὸν ἀναγαλέσῃ ἐκ τῆς ἐξορίας.

Τὰ περὰ τῆς ἀσυνδοσίας τοῦ Νοῦτσου ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦτου ἠρῶθησαν. Δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὰς Τούρκους νὰ ἀργαρεύουν οἰδὲ τὰ ἄλλα τῶν κατοίκων τοῦ Ζαγορίου ἐξυβρίζοντες δὲ κάποτε καὶ τοῦς φρονατιστῆδες τῶν Γεννίνων, διότι ἠρεῦνον ἄπροεπῶς τὰς γυναῖκας.

Ὅτι ὁμως τιμῶν περισσότερον τὸν ἈλέξηΝ Νοῦτσου εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς διάσωσις τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδροῦτσου. Διὸ κατὰ τὸν μῦθον τοῦ ἐξ ἀποστάσεως μιᾶς ὥρας, πρὸς τὴν οἰκίαν του, ἔσπευσε εἰς τὸν πλάτανον ὅπου θὰ ἐκοιμᾶτο ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ ἀκού ἀπέσυρε τὸν βρόχον ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ Ὀδυσσεῶς, τὸν ἐπέρασε εἰς τὸν ἰδιόν του διατάξας νὰ κοιμᾶσθαι αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀντὶ τοῦ ἀδελφοποιήτου τοῦ Ὀδυσσεῶς. Τοιοῦτοτρόπως ἐσώθη ἐκ βεβαίου θανάτου ὁ Ὀδυσσεύς τὸν ὁποῖον τελικῶς καὶ ὁ Ἀλῆς περιποιήθη πρὸς χάριν του.

Ἀναφέρονται καὶ ἄλλα τινὰ ἐπεισόδια, ὡς ὁ διωρισμὸς του ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ὡς συμβοιούου τοῦ υἱοῦ του Σελῆ, ὅποτε, ἀντὶ οὗτος νὰ καθοδηγῆ τὸν Σελῆ, εἰς τὸ ἔργον του ὡς Πασᾶ τοῦ Ἀργυροκάστρου τὸν προσέτρεπεν εἰς τὸν πότον τὰς ὀβολασίας καὶ τὸ χαρτοπαίγιον, ἀναγκασθέντος τοῦ Ἀλῆ νὰ τὸν ἀναγάσῃ στὰ Ἰωαννίνα.

Ἡ ἐκτίμησις περὰ ταῦτα, τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχεν ὁ Τύραννος, συνάγεται κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸν ἀπολλεισμὸν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ Πασαῖου Πηλῆ δὲν ἐδίστασε νὰ τῷ ἀναθέσῃ τὴν Πεντακτὴν ἀσχηρίαν τῆς ἔξω τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων Τουρκικῆς στρατίας.

Ὁ Νοῦτσος, ἀν καὶ ἡ στρατιὰ του διε-

σκορπίσθη, ἐπολιτείθη καταλλήλως ἔναντι τῶν βασιλικῶν ἐλθῶν εἰς συνεννοήσεις μετ' αὐτῶν διὰ τὸν προσεταιρισμὸν τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν ἐμπίστων τοῦ Ἀλβανῶν, σπείρων διχονοίας μεταξὺ τῶν Πασάδων καὶ ἐπιτυχῶν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν τοπαρχίαν του καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰσέλθῃ κρυφίως εἰς τὰ πολιορκημένα Γιάννενα. Ἡ ἐκπληξὶς τοῦ Ἀλῆ ἦτο ἀφάνταστος. Τὸν ἀγκάλιασε. Τὸν εἶπε γυιό του, ἀφοῦ ἀπεκάλεσεν ἀνάδρους τοὺς Μουχτάρ καὶ Βελήν, καὶ τοῦ ἔδωκεν ὁδηγίαν διὰ τοὺς Ἀρβανίτες του. Ὁ Νοῦτσος ἐστράφη καὶ πάλιν κατὰ τῶν βασιλικῶν, ἀφοῦ ὑπεκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Ζαγορισίους. Τελικὰ δὲ μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἀλῆ ἐπέτυχε φεύγων τοῖς βασιλικοῖς νὰ παρασύρῃ τὸν ὀρθανίτην Ταχῆρ Ἀμπάζην μετὰ τοὺς ἀνδρας του νὰ κατέλθουν μαζί του εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου συνήφθη διὰ τοῦ Μαυροκοδάτου ἡ Ἑλληνο-Ἀλβανικὴ συμμαχία.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ὀλίγον τι ὕστερον ἔσπευσε διὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως καὶ Μινίστρον τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων Θ. Νέγρη νὰ διορίσῃ τὸν Νοῦτσον τὴν 14 Μαΐου 1822 Γενικὸν Ἐπιτηρητὴν τῆς Ἀνατολικῆς Χερσονήσου. Ἡ ἀνάθεσις ὁμῶς τοῦ ἀξιωματοῦ τούτου εἰς τὸν Νοῦτσον μετὰ τὸν ἐκ παραλλήλου διορισμὸν τοῦ Παλάσκα ὡς Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς Περιφερείας ἐγένετο καὶ τὸν Σπ. Τρικούπη (ἴδε Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τομ. Β') ὑπὸ τὰς ἐξῆς διασφάσεις συνθήκας.

Ὁ Ἄρειος Πάγος καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐν Κορίνθῳ ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς ὀξείαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδρουῦτσον καὶ τὸν ὑποστηρίζοντα τοῦτον Ὑψηλάντην ὅστις καὶ εἶχεν ἀπέλθει εἰς Βελίτσαν, ἐξέλεξαν ὡς συμφυλιωτὴν των τὸν Νοῦτσον ἀναθέσαντες εἰς αὐτὸν ὡς ἐπιστήθιον φίλον τοῦ Ὀδυσσεῶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδιαλλαγὴν των. Ὁ Νοῦτσος ἐπέτυχεν ὄντας εἰς τὴν ἀποστολὴν του, ἀλλὰ μὴ φέρον καὶ τὸ προσῆκον ἀνακλητήριον ἔγγραφον διὰ τὴν ἐπίναδον τοῦ Ὑψηλάντου, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς παραλαβὴν του εἰς Κόρινθον.

Μερικοὶ ἐν τούτοις δευτερεύοντες δπλαροχηγοὶ διεμήνυσαν τότε εἰς τὴν Κυ-

βέρνησιν ὅτι δὲν θὰ ἠνῆχοντο τὸν Ὀδυσσεά δι' ὃ καὶ ἡ Κυβέρνησις φοβηθεῖσα τοὺτους ἔσπευσε νὰ ἐνεργήσῃ τὸν διορισμὸν τῶν Νοῦτσου καὶ Παλάσκα εἰς τὰς ὡς εἴρηται θέσεις.

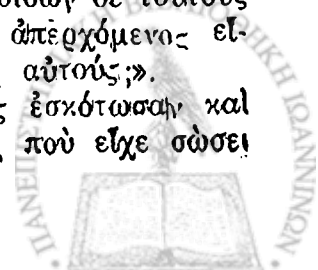
Τοὺτους ἐπαναπέστειλεν εἰς Δαδί αὐτῇ, τὸν μὲν Νοῦτσον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Παλάσκα εἰς τὴν χιλιωρχίαν τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ διὰ νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν πώλησιν τῶν προσόδων καὶ τὴν ἔξαοργύρωσιν τῶν ὁμολογιῶν, ἐκείνον δὲ διὰ τὴν ἀντικατάστασιν καὶ σύλληψιν τοῦ Ὀδυσσεῶς.

Ὁ Ἀνδρουῦτσος, ὅστις ἦτο ἐνήμερος τοῦ ταξιδίου των, τοὺς ἀφῆσε νὰ ὁδοιποροῦν πρὸς τὴν Δρακοσπηλίαν, ἔνθα θὰ τὸν συνήπτων, παρακολουθῶν τοὺτους. Ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ ἀναποφασιστικότης των διήρκεσεν ὅσο τῆς 14 μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 25 Μαΐου 1822. Ἐφοβοῦντο καὶ ἐσκέπτοντο νὰ παραλάβουν ἀνδρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Πατραποικίου πρὸς ἀσφάλειάν των, καὶ διὰ νὰ ἀναγνώσουν εἰς ἐπήκοόν των τὴν καθαιρεσὶν τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὅλλ' αἱ φῆμαι ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχεν ἤδη ἀποδοκιμασθῆ τοὺς καθησάχαζον.

Καθ' ὁδὸν αἰφνίδιοι πυροβολισμοὶ τοὺς ἔπεισαν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγκώριζε τοὺς σκοποὺς των. Ἐκλείσθησαν πρὸς ἀμυναν εἰς τὸ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὅπου καὶ ἀντέστησαν μετὰ τῶν ὀλίγων συνοδῶν των. Οἱ ἀνδρες ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσεῶς εἶχον καταστρέψει τὴν ξυλόσκαπον στέγην του καὶ ἦτοιμάζοντο ἵνα δι' αἰπῆς εἰσαγάγουν κάδον μετὰ πυρίτιδος καὶ οὕτω τοὺς ἀνατινάξουν.

Τότε οὗτοι ἐξῆλθον βασιζόμενοι εἰς τὴν παλαιάν των φιλίαν, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅστις κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν εἶχεν ἀνατραφῆ στὰ Γιάννενα καὶ ἦτο συνηθισμένος εἰς τὰ κακουρήματα τῆς αἰλῆς τοῦ Ἀλῆ, ἤρρισε νὰ ἐρεθίσῃ διὰ λόγων τὰ παλληκάρια του ἔναντιον των λέγων, ὅτι ὁ Νοῦτσος προορίζεται διὰ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Παλάσκας ὡς ἀρχιστρατήγος τῆς. Παραδίδων δὲ τοὺτους εἰς τὴν μανίαν των καὶ ἀπερχόμενος εἶπεν: «Διαλέχτε. Ἐμένα ἢ αὐτοὺς;»

Τὰ παλληκάρια τοὺς ἐσκότωσαν, καὶ οὕτω ὁ Ἀλέξης Νοῦτσος, πὺν εἶχε σώσει

τὸν Ὀδυσσεά ἀπὸ τῆν κρεμάλαν, ἐφρονεύθη ὁπὸ τὸν Ὀδυσσεά!

Ἐπιφανεῖς Καπεσοβίται εἶναι ἐπίσης οἱ ἀδελφοὶ Πασχάλλη, ποὺ ἐξενητεύθησαν εἰς τὴν Ρωσσίαν δωδεκαετῆς ὁ εἷς καὶ 10ετῆς ὁ ἄλλος, διότι εἶχον ἐξορύξει τὸν ὀφθαλμὸν κάποιου παιδιοῦ. Οὗτοι ἐπλούτησαν πλησίον τῶν Ζωσιμαδῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἐμιμήθησαν ὡς πρὸς τὰς ἀγαθοεργίας. Ὁ εἷς διετέλεσεν καὶ Ταγματάρχης τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, κατὰ τινας ὑπασπιστῆς τοῦ Τσάρου συμμετασχὼν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

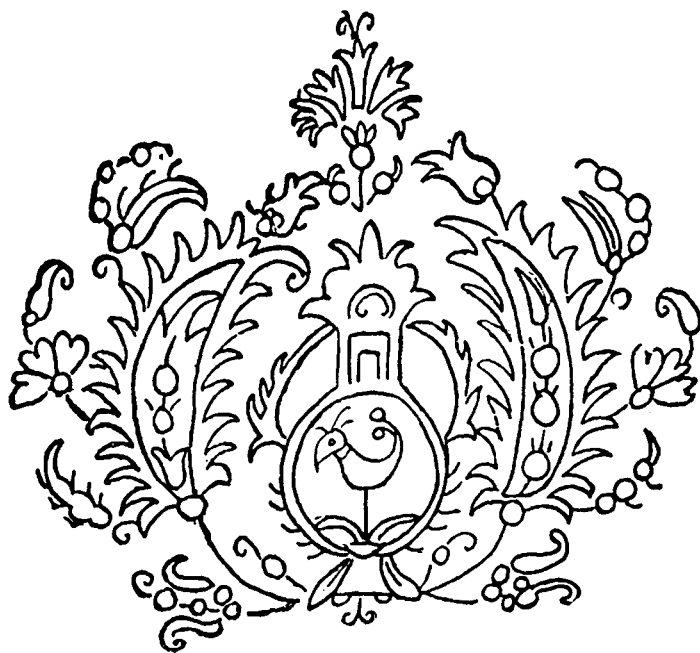
Μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ Καπεσοβίου ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει τοὺς I. Καμναρίδην, διδάκτορα νομικῆς, Χαρ. Βουλόδημον συγγραψάντα δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου

τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (τομ. 2 σελ. 657), Κ. Βαπαθούλην καὶ Γ. Λαζόπουλον.

Κατὰ τὸ 1886 ὁ σχολάρχης Κων. Βαρτζώκας ἐξέδωκε ποιητικὴν συλλογὴν ἐδ Πίνδος ἢ ποιητικὰ παίγνια, εἰς ἣν ἀκολουθεῖ τὴν στιχουργικὴν τοῦ Ζαλοκώστα («Ἠπειρ. Ἔστια» 1960 σελ' 261—263).

Γνωστότεροι ἐκ τῶν παλαιῶν ἀγιογράφων του παρέμειναν οἱ Βογαῖς καὶ Ἰωάννης Ἀθαν. Καπεσοβίτης διὰ τῶν εἰκόνων του. (Ἅγιος Σεραφεῖμ 1802 εἰς Μοῆν Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Βίτση καὶ Πρόδρομος 1774 εἰς Μοῆν Ρογγοβοῦ).

Σήμερον τὸ χωρίον συγκαταλέγει μετὰ τῶν κατοίκων του πλείστους διδασκάλους καὶ καθηγητὰς καὶ ἀρχετοὺς Στρατιωτικοὺς.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΥΡΕΩΝ*

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

Τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων καὶ ἀγαθῶν
Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Θεο-
φιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἁγίου Σταγῶν κυρίου Γαβριήλ
τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ Χωρίου Λοζέτσι εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ
ἵνα διανεμηταὶ δωρεὰν τοῖς εὐσεβέσι

Ἐν Βενετία παρὰ Νικ. Γλυκεῖ
1803

Μηνὶ Μαΐῳ ΙΖ'. Ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ψάλλεται ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Πα-
τέρων καὶ ἀγαθῶν τῶν καὶ κτιτόρων τῆς σεβασμίας Μονῆς Βαρλαάμ ἐν τῇ
Πέτρᾳ τοῦ Μετεώρου Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους, ποιηθεῖσα παρὰ Ματ-
θαίου τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου Μυρέων, αἰτήσῃ τῶν ἐκείσε μοναχῶν.

Εἰς τὸν Ἐσπερινὸν

Εἰς τὸ Κύριε Ἐκέκραξα
Τῶν Οὐρανίων Ταγμάτων.

Ἰωαννίνων ἡ πόλις, σκίοντα ἐν πνεύματι, ἐπὶ τῇ ἀναλύσει τῶν σελτῶν ἀγ-
ταδέλων, ὡς προσενηκαμένη χαρμονικῶς Θεοφάνῃ τὸν ἔνδοξον, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ
καὶ πόνοις ἀσκητικοῖς, σὺν ὁμοίμονι ἐκλάσαντα Σὺν ταῖς αὐτοῖς οὐσίαις ὡς πα-
ριστάμενος, τῷ τῶν ἀπάντων κτίστῃ, ὦ Νεκάριε Πάτερ, σὺν Θεῷ Θεοφάνει μνείαν
ποιῶ, ὑπὲρ τῶν ἐκτελούντων πιστῶς, τὴν ἱερὰν ἡμῶν μνήμην πανευσεβῶς λυτρω-
θῆναι περιστάσεως.

Ἄξιοχρέως ὑμνεῖσθω, δυὰς ἡ ἔνθεος, νεοφανῶν Πατέρων ἐν ἀσκήσει λαμ-
ψάντων, ὧν ὠδε συγκαλίπτει τάφος ἐν γῆ, πὰ φθαρτὰ αὐτῶν σώματα, ἐν οὐρα-
νῷ δὲ τὰ πνεύματα τοῖς χοροῖς, τῶν Ἀγγέλων συνευφραίνανται. Καθάπερ στίλον
τὴν Πέτραν τοῦ Ἀσκητοῦ Βαρλαάμ, Νεκτάριε τρισμάκαρ καὶ Θεοφάνες θεῖε, προ-
μως ἀναβάντες καὶ ἐν αὐτῇ ἀρετὴν μετερχόμενοι, νέοι στυλῆται ὀφθέντες ὡς οἱ
ποτέ, Συμεὼν καὶ Δανιήλ οἱ σοφοί.

Δάξαι Ἦχος Πλάγ. δ'.

Δεῦτε μοναζόντων τὸ σύστημα, τοὺς νεοφανεῖς ἀστέρας, ἐπαξίως ἐν ἕμνοις
καὶ ὠδαῖς εὐφημήσωμεν. Οὗτοι γὰρ τὰ τερονὰ τοῦ βίου καταλιπόντες καὶ πόνοις
ἀσκητικοῖς καὶ τῇ πρὸς τοὺς πένητας εὐποιᾷ κοιμηθέντες, τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐκλη-
ρώσαντο. Μονὴν γὰρ ψυχοσώτειραν ἐπὶ Μετέωρον ἀνεγείραντες Πέτραν καὶ τὸς
ψυχὰς τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκούστων ἐπὶ τὴν τῆς πίστεως πέτραν στηρίξαντες ταῖς
τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς Μοναῖς παραπέμπουσι καὶ ἐν δάκρυσιν ἐπὶ γῆς τὸν θεῖον
σπῆρον καταβαλόντες, ἐν ἀγαλλιάσει ἐν οὐρανῷ, τὸν ἑκατοστεύοντα θερίζουσιν ἄ-
σταχυν καὶ πρεσβεύουσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 413.

Καὶ νῦν. Ὁ αὐτός.

Ὁ Βασιλεὺς τῶν Οὐρανῶν διὰ φιλανθρωπίας ἐπὶ τῆς γῆς ᾤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη ἐκ Παρθένου γὰρ ἀγνῆς σάρκα προσλαμβάνομενος καὶ ἐκ ταύτης προελθὼν μετὰ τῆς προσλήψεως. Εἰς ἐστὶν Ἰὼς διπλοῦς τὴν φύσιν ὡς οὐ τὴν ὑπόστασιν· διὸ τέλειον αὐτὸν Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον ἀληθῶς κηρύττοντες, ὁμολογοῦμεν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὃν ἰκέετε, Μήτηρ ἀνίμψευτε, ἐλειπθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Εἶ σ ο δ ο ς. Τὸ «Φῶς ἰλαρὸν» Προκείμενον τῆς ἡμέρας καὶ Ὀσιακὰ Ἀναγνώσματα.

Εἰς τὴν Λιτὴν ψάλλομεν Στιχηρὰ Ἰδιόμελα. Ἦχος Α΄.

Τῆς Δεσποτικῆς φωνῆς ἢ τῶν ἀδελφῶν Διάς ἐνωτισθεῖσα, ἔλεον θέλω φαισκούσης καὶ οὐ θυσίαν, εὐθύς ὑπεγυμνώθη βίου φθαρτοῦ καὶ τὸν ἐλέους ἐνεδύσατο πλοῦτον, οὐ μόνον ἐπαρκέσασα τοῖς ἐνδεέσι καὶ πένησι δι' ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιίας ἀλλὰ καὶ πόνοις ἀσκητικοῖς τὸ πῆλνον σῶμα κατατήξασα, θυσία ζῶσα τῷ Σωτῆρι ἐγένετο· πρὸς αὐτοὺς οὖν βοήσωμεν. Νεκτάριε νέκταρ σωτήριον καὶ Θεόφανες Θεοφανείας ἠξιομένε· προσβεύσατε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τὸν τῆς ἰσχυρῆς θεοφανείας ἐπόνυμον, Θεοφάνην τὸν ἰσοίδιμον καὶ Νεκτάριον τὸν ἀντήλαστα ἐκ τῆς ἀθανάτου πηγῆς τὸ σωτήριον νέκταρ ἐπαξίως εὐφημήσωμεν· αὕτη γὰρ ἢ ὁμοίων Διάς τῆς ὑπερουσίου Τριάδος, δι' ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιίας καὶ τῆς ἀσκητικῆς γυμνασίας ἀνεδείχθη καταγωγίον· ἀνταλλαξαμένη τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια καὶ τῶν ἐπιγείων καὶ φθαρτῶν τὰ ἀφθάρτα καὶ Οὐράνια. Πρὸς αὐτὴν οὖν βοήσωμεν. Ὡ δυὰς Ἁγία, τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἰκετεύσατε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τὰ πλήθη τῶν μοναζόντων, τὴν τῶν ἀδελφῶν Πατέρων δυάδα, χρεωστικῶς εὐφημήσωμεν, Θεοφάνην τὸν ἰσοίδιμον καὶ Νεκτάριον τὸν προτότατον καὶ ἠσυχιον καὶ φίλον Χριστοῦ. Οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὸ τῆς ἀσκήσεως ἀναβάντες στάδιον, τὸν παλαμναῖον ἐχθρὸν καταβαλόντες, ὡς γελοῖον παιζόμενον ἔδειξαν καὶ πληθὺν μοναζόντων ἐφ' ἣν ἴδρουσαν Μοιρὴν ἐπισυνάξαντες, θυσίαν εὐπρόσδεκτον, ἀεννάως τῷ Θεῷ προσήγαγον, ᾧ καὶ προσβεύουσιν ὡς ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῶν πίστει καὶ πόθῳ τιμώντων ἐν ἁμασί τὴν πανσέβαστον μνήμην αὐτῶν.

Δ ό ξ α Ἦχος Πλάγ. Α΄.

Σήμερον ἢ ἀδελφός Διάς, τῶν Θεοσόφων Πατέρων, πρὸς ἐστίασιν πνευματικῆν, τῶν μοναζόντων τὸ σύστημα συνεκάλεσε Νεκτάριος ὁ σοφὸς οὖν Θεοφάνει τῷ Τρισόλβιῳ. Οὗτοι θεοσοφῶς ὑποτάξαντες τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλώσαντες τῷ πνεύματι καὶ ἀνώτεροι γεγονότες τῶν παιδῶν πρὸς τὸν λιμένα τῆς ἀπαθείας προσώρισαν καὶ πλουσίως τὰς ἀντιδόσεις εὖρον τὸν πόνον αὐτῶν χαρὰν καὶ δόξαν τὴν ἀνεκλάλητον, ὡς ἐφικτὸν Θεῶν καθορῶντες καὶ καθορῶμενοι ᾧ καὶ παριστάμενοι προσβεύουσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ Νῦν Θεοτοκίον ὁ αὐτός.

Μακαρίζομέν Σε Θεοτόκε Παρθένε κ.π.λ.

Εἰς τὸν Στίχον Ἦχος Δ΄.

Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

Ὡ Πατέρες τρισόλβιοι καὶ φροσῆρες παγκόσμιοι, τοὺς τὴν Θεῖαν Κοίμησιν ἡμῶν σέβοντας καὶ εὐσεβῶς μακαρίζοντας, ἐπαίνοις ἐν ἁμασί, τῶν παισιμάτων ἰλασίων καὶ τῆς Θείας ἐλλάμψεως, ἀξιώσατε καὶ ζωῆς αἰωνίου μεταβῆναι, τῶν προσκαίρων εἰς τὰ ἄνω λαμπρὰ καὶ Θεῖα βασίλεια.

Ὁ Δεσπότης καὶ Κύριος, τοῦ Πατρὸς τὸ ἀπαίγασμα, δεῦτε πάντε εἶρηκε Σταυρὸν ἄραντες, τὸν ἑλαφρὸν καὶ σωτήριον, δράμειτε ὀπίσω μου, ἀναπαύσασθε γὰρ

ἡμᾶς, κοπιῶντας καὶ πάσχοντας, χρηστός γὰρ ἔστιν ἐν ὑμῖν ὁ ζυγός μου καὶ φορτίον ἑλαφρόν τὸ τῶν καμάτων, δι' οὗ τὰ γέρα κομίζετε.

Καὶ τὴν δόξαν τὴν πρόσκαιρον, καὶ τὸν πλοῦτον τὸν ρέοντα, εἰς οὐδὲν ἠγήσαοθε Τροισμακάριοι, ἀλλὰ πλουσίως ἐνείμαπε χερσὶ δεαμένων τε μᾶλλον δὲ Θείας Χριστοῦ ταῖς παλάμαις ἐθήρατε, ἐν ᾧ εὗρατε δεκαπλῆν τὴν μονάδα, Οὐρανῶν τε, βασιλείας τῆς ἀγήρω καὶ ζωῆν τὴν αἰώνιον.

Δ ό ξ α Πα τ ρ ῖ Ἦχος Α'.

Ἐπὶ τὴν Μετέωρον πέτραν τοῦ Ἱεροῦ Βαρολαάμ ἀναβάντες, νεοφανεῖς στυλῖται ἀνεδείχθητε Πατέρες Τρισόλβιοι· ἐπάραντες τὸν νοῦν διὰ τῆς πράξεως, καὶ βαθμηδὸν ἐπὶ τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν ὑψωθέντες, εἰς νοητὴν θεωρίαν ἐφθάσατε καταλιπόντες ἐν γῆ τὰ εὐαγγῆ ὑμῶν καὶ Θεῖα σκηνώματα, ὡς πηγὴν πνευματοκίνητον, ἀφθόνως ἀναβλίζουσαν τῆς σωτηρίας τὰ νόματα, ἀγιασμὸν παρέχοντα τοῖς μετὰ πίστεως αὐτῶν ἀψκαμένοις· ἵλλ' ὦ Πατέρες τρισόλβιοι, Ἰωαννίνων βλαστίματα, ἦν ἐκτίσαοθε ποιμνὴν φρουρήσατε προσευχαῖς Ἱμῶν, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν αἰτήσαοθε εἰρήνην καὶ μέγα ἔλεος.

Καὶ Νῦν Θεοτοκίον ὁ αὐτός. Τῇ Πρεσβείᾳ. Κύριε...

Καὶ γίνεται ἡ εὐλόγησις τῶν ἄρτων καὶ ἀρχόμεθα τοῦ Ἐξαψάλμου.

Ο Ρ Θ Ρ Ο Σ

Εἰς τὸ Θεὸς Κύριος Τροπάριον Ἦχος δ'.

Ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν...

Εἰς τὴν α' Στιχολογίαν Καθίσματα Ἦχος α'.

Τὸν Τάφον Σου, Σωτήρ.

Νεκτάριος ὁμοῦ, σὺν στερωῶ Θεοφάνει, ἀσκήσαντες ἐν γῆ, ἀρεταῖς κοιμηθέντες, παγίδας καὶ ἐνεδρα οὐ βελίαρ διέδρομηξαν, δι' ἀσκήσεως καὶ εὐσεβοῦς πολιτείας, οὔς ἠμνήσωμαν, ὡς τοῦ Θεοῦ ὑπηρέτας καὶ θεῖα σκηνώματα.

Θεοτοκίον ὁμοιον. Μαρία τὸ σεπτὸν τοῦ Δεσπότης δοχεῖον...

Εἰς τὴν β'. Στιχολογίαν Καθίσματα ἕτερα.

Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ Σταυρῷ...

Ὁ ὑψωθείς ἐπὶ Μετέωρον πέτραν καὶ πρὸς Θεὸν τὸν λογισμὸν ἀνυψώσας, ὁ Ἱερός Νεκτάριος ἀνυμνεῖσθω μοι, ὅμα τῷ ὁμαίμονι καὶ σοφῷ Θεοφάνει, στυλῖται γὰρ ἐδείχθησαν, μμηνησάμενοι βίον, τοῦ Συμεῶν ὁμοῦ καὶ Δανιήλ, ὧν ταῖς πρεσβείαις ἡμᾶς στήριξον.

Θ ε ο τ ο κ ῖ ο ν ὁ μ ο ι ο ν

Τῆς εὐσπλαχνίας τὴν πηγὴν ἀνυμνοῦμεν, ὡς ἀξιώσασα ἡμᾶς συμπαθείας, καὶ πρὸς αὐτὴν βοήσωμεν κραυγάζοντες· βλέπον Παναμώμητε, ἐφ' ἡμᾶς πεπτωκότας, δεῖξον σου τὸ ἔλεος καὶ τὴν σὴν δυναστείαν· καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ τῶν κακῶν, ἵνα Σε πιστεῖ καὶ πόθῳ δοξάζωμεν.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον Κάθισμα Ἦχος Πλάγ. α'.

Τὸν σοφὸν Θεοφάνην σὺν τῷ ὁμαίμονι, ἀνυμνήσωμεν πάντες ὡς διαορηξάντας, πάντα τὰ βέλη τοῦ ἐχθροῦ τὰ πυροπολούμενα· ὅτι λαβάντες τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν ζυγὸν τὸν ἑλαφρόν, Χριστοῦ τοῦ Παμβασιλέως, ἐνίκησαν τὸν Βελίαρ, ὡσπερ γελοῖον παιζόμενον.

Θεοτοκίον. Χαῖρε Πύλη Κυρίου...

Οἱ Ἀναβαθμοὶ τοῦ δ'. Ἦχου

Προκειμένου. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου,

Τὸ Π ἄ σ α π ν ο ῖ. Εὐαγγέλιον Ὀσιακόν.

Δόξα. Ταῖς Θεοφόροις Πρεσβείαις ἐλεῆμων

Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοπόκου.

Ἐλέησόν με ὁ Θεός, καὶ τὸ παρὸν Ἰδιόμελον εἰς Ἦχον πλάγ. Β'.

Ὅσοι Πατέρες, οἱ τὸν ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου ἀράμενοι, καὶ ἐπὶ γῆς εὐαγγελικῶς πόλιτευσάμενοι, δικαίως ἐτύχητε τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τοῦ τόπου τῆς ἀναπαύσεως, ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραυνόμενον ἢ κατοικία. Διὸ Πατέρες τρισόβδια, ὑπερ ἡμῶν μνείαν ποιεῖτε πρὸς Κύριον, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ὑμῶν

Σῶσον ὁ Θεός τὸν λαὸν Σου. Τὸ Κύριε ἐλέησον. Καὶ ἀρχόμεθα τῶν Κανόνων. Ὁ Κανὼν τῆς Θεοπόκου καὶ τῶν Ὀσίων.

ᾠδὴ α'. Ἦχος πλάγ. δ'. Ὁ Εἰρμός, οὗ ἢ Ἀγροστιχίς. Διὰ δὲ μέλω τῶν σοφῶν αὐτοδέκρον. Ἀ ρ μ α π η λ ἄ τ η ν Φ α ρ α ὦ.

Δημιουργέ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸν πάσης ὧλης πνοῆς λόγον δώρησαί με ἐν ἀνοίξει στόματος· ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, φώτισον τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἀνυμῆσαι ὡς οἶόν τε, τοὺς σοῦ λατρευτὰς καὶ θεράποντας. Τίμνοις ὑνεῖσθω ὁ σοφὸς Νεκτάριος, σὺν ἀδελφῷ ἐνλίξει, ὅτι τοὺς ἀσάροους καὶ βεβήλους δαίμονας, ἰδρῶσιν ἀνωσέτηξαν καὶ ἀσκήσεως πόρους, τὸν βίον διατεράσαντες, πρὸς ἡμένα Θεῖον προσώρισαν.

Ἀσκησιν πᾶσαν καὶ ζωὴν ἐνάρετον, βίον ἀγίων ἀνδρῶν, μέλισσα καθάπερ σοφῶς ἀνεμάξατε, τοῦ μὲν γὰρ τὸ ἥρῳον, τοῦ δὲ πάλιν τὸ πρῶτον τοῦ δὲ βίου ἀκίδηλον καὶ τὸ καθαρὸν μιμησάμενοι.

Θ ε ο τ ο κ ῖ ο ν

Δημιουργέ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, Ἄγραντε Δέσποινα, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ὑπερ φύσιν τέτονας, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἀνοδώρησεν οἶκον, ἐν σῆ κοιλῆ Πανάμοι, κόρη μετὰ τῶν φυλάξας Σε.

ᾠδὴ Γ'. Ὁ Εἰρμός. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς.

Ἀπὸ νεότητος ὁμοῦ θεόθεν ὀδηγηθέντες, πρὸς κίχωνα καρτερῶς γυμνασθέντες, ἀντετάξασθε στερεῶς, Σταυρὸν Χριστοῦ κατέχοντες, τὸ Σωτήριον ὄπιον καὶ τούτους κατηδαρίσατε.

Μέγα φρονῶν ὁ ἰσχυρός, προσφένων καθάπλισμένος, ἀλλ' ἠτῶμαι τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου, ὄνπερ φέρετε ἡμεῖς δι' οὗ τὰ σκεύη ἅπαντα ἐφ' ἀρπαγῇ τυγχάνει καὶ εὗτος δέσμιος δείκνυται.

Ἐπάνω Πέτρας ὑψηλῆς, ἐπήξατε Θεῖαν μάνδραν, ἐν ἣ σῶζονται ψυχαὶ μοναζόντων ὡς δροῦμεν καὶ τανῦν καὶ χρόνον τὸν μετέπειτα, πλήθος τῶν σωζομένων, καὶ εἰς οὗ διασῶζονται.

Θ ε ο τ ο κ ῖ ο ν

Λιμὴν ὑπάρχεις ἀσφαλῆς καὶ ὀδηγὸς σωζομένων, ὦ Πανύμνητε Ἁγία Παρθένε, ὡς Θεὸν τὸν κληθῆ ὑπεραροῆτως τέξασα καὶ Σε Παρθένον κόρη καὶ μετὰ Τόνον φυλάξαντα.

Κ ά θ ι σ μ α Ἦ χ ο ς Α'.

Τὸν Τάρον Σου, Σωτήρ.

Τιμήσωμεν πιστοί, Ἀνταδελφὸν διὰ δὲ, πρεσβεύει γὰρ αὐτὴ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, Θεὸν τὸν Ἐπεροῖσιον, ὃν κίχως ἐλάτρευσε, τοῦ λυτρώσασθαι ἐκ τῶν βελῶν τοῦ Βελίαρ, τοὺς δοξάζοντας αὐτῶν τὴν ἁγνοῶσαν μνήμην καὶ Θεῖαν πανήγουριν.

Θ ε ο τ ο κ ῖ ο ν ἁ μ ο ι ο ν. Μαρία τὸ Σεπτὸν καὶ Δεσπότην δοχεῖον.

᾽Ωδή Δ'. Ὁ Εἰρηὸς. Σίμου ἰσχύς Κύριε.

Πᾶσαν Ἑμῶν ἔφρασιν πρὸς τὰ οὐράνια, πάντα πόθον καὶ ἀγάπην ἀπασαν πρὸς τὸν Θεόν, θέντες ἠψευδῶς, πᾶσαν τὴν οὐσίαν πτωχοῖς καὶ πλοῦτον ἐνεμίματε· διὸ ἀπολαύοντες τὸν Οὐράνιον πλοῦτον, ἐν χοροῖς τῶν δικαίων ἀγάλλεσθε.

᾽Ωφθης ἐν τῇ ἄσαρκος, ὡσπερ τις αἴλος τῶν Ἀγγέλων τὴν ζωὴν μιμούμενος, παρθενικὴν ἤνυσας ζωὴν καὶ τῆς σατηρίας πτωχείαν ἀναλαβόμενοι, Νεκτάριε τρισμάκαρ, σὺν σοφῷ Θεοφάνει, τὸν οὐράνιον πλοῦτον εἰλήφατε.

Τέτρωται μὲν τύραννος καὶ καταβέβληται, ἐπιβλέπων τοὺς σοφοὺς δμαίμονας, γεγυμνασμένους πρὸς εἰρετήν καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου ἠκονισμένους παρτάταξιν, ἠφάνισται εἰς τέλος, καὶ εἰς γῆν καταπόθη, εἰς αἰῶνας αὐτῶν τὸ μνημόσυνον.

Θ ε ο π ο ω ί ο ν .

᾽Ωφθης ἀγνή, Δέσποινα, Μήτηρ τοῦ Κτίστου σου, εἰς αἰῶνας αὐθις διαμένουσα, Παρθένε μόνη καθαρὰ, ὡς τὰ τῶν μητέραν οὐκ ἔγνως, κόρη τὸ σύνολον, διὸ καὶ πλατιτέρα Οὐρανῶν ἀνεδείχθης, τῇ δυνάμει τοῦ πάντα ἰσχύοντος.

᾽Ωδή Ε'. Ὁ Εἰρηὸς Ἴνα τί με ὑπώσω...

Νοῦν στερέμινον ἔσχεν ὁ σοφὸς Νεκτάριος, σὶν τῷ δμαίμονι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἐν χερσὶ τῶν πενήτων παρέδεντο, ἀλλ' εὐρόντες ταύτην ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος φυλαχθεῖσαν καὶ χάριν αἰώνιον.

Σὺν σοφῷ Θεοφάνει, ὁ σοφὸς Νεκτάριος ἠνδραγαθήσατο, τήξαντες νηστεία καὶ λοιπῇ κακουχία τὰ σώματα καὶ σχεδὸν ἀσάρκως ἐπὶ τῆς γῆς πολιτευθέντες, ὑσώματοις χωροῖσι ἀγάλλονται.

Ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων, ὁ ποιῶν θεὸν μεθ' ἡμῶν ἐπιείκειαν, προσευχαῖς ταῖς τούτων τὰ πολλὰ μου ἐξάλειψον πταίσματα, καὶ πρὸς σοτηρίαν ὡς κηδεμῶν καὶ εὐεργέτης, τὰς ὁδοὺς μου κατεύθυνον δέουμαι.

Θ ε ο π ο ω ί ο ν .

Φωτοφόρον λαμπάδι, ποῖς ἐν σκότει φανεῖσαν, ἐπεγνωκότες Σε, προσευχαῖς Σου κόρη, τὰ πολλὰ μου ἐξάλειψον πταίσματα, καὶ γὰρ Μήτηρ πέλεις, Θεῖον Φωτὸς ἀνεσπέρου, πρὸς τὸ φῶς τὰς ὁδοὺς μου κατεύθυνον δέουμαι.

᾽Ωδή ΣΤ'. Ὁ Εἰρηὸς. Πλάσθητί μοι Σωτήρ.

᾽Ωράθητε ἐπὶ γῆς, Ἀγγέλων βίον τελέσαντες, τὰ πάθη τὰ τῆς σαρκὸς φυγόντες ὡς ἄσαρκοι, διὸ ἠξιώθητε σὺν Ἀγγέλων δήμοις, κατοικεῖν περὶ τὸν Ἄνακτα.

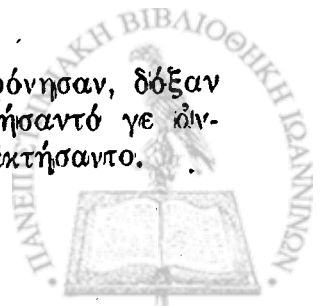
Ναοὶ ὀφθέντες Θεοῦ, ναὸν Θεοῦ ἰδνεγείρατε, ἐν ᾧ χορὸν μοναστῶν οἰκεῖν ἠξιώσατε ἐπὶ θεμελίῳ γὰρ οἰκοδομηθέντες, Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων Χριστοῦ Ἀσώματοι ἐν σαρκί, ἰσάρχων βίον μιμούμενοι, τὸν ἄσαρκον Γολιάθ σαρκὶ κατεβάλετε, τῆς σαρκὸς γὰρ πρόνοιαν, εἰς οὐδὲν τιθέντες διὰ τοῦτο ἐπαγάλλεσθε.

Θ ε ο π ο ω ί ο ν .

Ἰπὸ Ἀγγέλου, Ἀγνή, τὸ χαῖρε, κόρη ἀκίρκας, Τῖόν γὰρ τοῦ Θεοῦ, ἐν μήτρᾳ προσείληφας, γενόμενον ἀνθρώπον· διὸ Χαῖρε, κόρη καὶ ἡμεῖς προσαγορεύομεν.

Κοντάκιον Ἦχος Γ'. Ἡ Παρθένος σήμερον.

Ὁ σοφὸς Νεκτάριος, σὺν ἀδελφῷ Θεοφάνει, κόσμον κατεφρόνησαν, δόξαν καὶ ρέοντα πλοῦτον, ἔνεμαν περιουσίαν χερσὶ πενήτων, βίαν ἐμιμήσαντό γε ἀνδρῶν στιλίων, ἐπὶ πέτραν ἀνελθόντες, ζωῆς τὸν λίθον Χριστοῦ ἐκτήσαντο.

Ὁ Οἶκος

Τοὺς τὰ τοῦ βίου τεργνά καταλιπόντας καὶ βίον αἴλον μετιόντας, ἐπαίνων ἀξιοῦσθε καὶ ἐγκωμίων ἀξίον· εὐλογία γὰρ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἔσται ὡς γεγραπται. Καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν παρὰ Ἐπιστόμῳ. Ἑσπαίνων τοιγαροῦν ἀξιοὶ καὶ ἡ τῶν παρόντων ἀγαδέλφων διὰς, ὡς κόσμον καταφρονήσασα καὶ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσασα δι' εἰποιίας τῆς πρὸς τοὺς πένητας καὶ τῆς ἀσκήσεως πόνοις· ἐπὶ πέτραν ἀνελθόντες ζωῆς τὸν λίθον Χριστοῦ ἐκθήσαντο.

Τῷ Αἰτῷ μηνὶ ΙΖῃ Μνήμη τῶν Ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν ἀγαδέλφων, τῶν καὶ κτιτόρων τῆς Ἱερᾶς καὶ σεβασμίας Μονῆς τοῦ Βασιλαίου τῶν ἐκ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἀμφαράδες τοῦ πύλου.

Τὸ σκάφος οὐ τεὸν εἶε βυθὸς πελάγους, ἄνερ ἱερὸς Νεκτάριε, Προέδρων νέκταρ ὀθανασίας· οὐδὲ τεοῖο κασιγνήτιο παλαῖον οὐμίγλῃ Θεοφάνεος Θείου δῶρα τὸ Φροσεφόνης νύκτ. ἐρεβεινῆ χαῖνον Ἐμνήχατ' αὐτὸ δ' εἰς δομον οὐ πολύγρον ἀλὸς καὶ μοναχῶν ἀγέλας ὡς ποιμάντορες, εἰσηλάσατε μονὰς ἐξ ἀμόχθους. Τὰς ἱερὰς δὲ πύλας προσδέχοτο οὐράνιαι ἄνδράσιν οὐράνιοις Θεοειδέσιν ὄφρα σιγαροῦτε τῷ πε πλάσαντι Θεῷ καὶ νοεροῖς ἑτέροις. Ἀλλὰ μὴ σασθ' αὐ Μάκαρες Πατέρες, πολέοντες αἰεὶ εὐχαλιένων τῶν ἱκετῶν ὑπόρων.

Ταῖς Αὐτῶν Ἀγίαις Προσβείαις, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατὰ πειψον ἐφ' ἡμῶν πλούσια τὰ ἔλεη σου, ὡς μόνος ἀφθονοπαροχος.

Ὁδὴ Ζ'. Ὁ Εἰρηὸς. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Τοὺς τὴν Πέτραν οἰκοῦντας καὶ Θεῷ δουλοῦντας τοῦ ἀσκητοῦ Βασιλαίου τοὺς μύστας τῆς Τριάδος καὶ λύτας τῆς κακίας, ἦν ποσὶ κατεπάτησαν ἀνειψημοῦσιεν πιστῶς τοὺς δύο ἀγαδέλφους.

Ἀσκησάντων ἐμφορόνως ἐπ' ὄφροισιν τοῦ ὄρους, ὡς οἱ στύλιται ποτε. Τὴν πέτραν ἄντι στύλου, τὴν πίστιν ἄντι πέτρας, ἦν ἐσαλευτον ἔδειξαν, ὁ Θεοφάνης διουὶ σὺν Θεῷ Νεκταρίῳ.

Δῆμος τῶν μοναζόντων, ὧν Διὰ τῶν Πατέρων ἐπισυνῆξε ποτε, τῇ πίστει τῆς Τριάδος, εὐγαίς τε τῶν Ἀγίων κατεπάτησαν τύραννον καὶ τὰς ἐνέδρας αὐτοῦ ποσὶ καταβαλόντες.

Θ ε ο τ ο κ ι ο ν .

Ἐναντίοις ἀνέμοις οὐχ ὑπέκλινα. Κάραν οἱ Θεαυγεῖς ὄσηται, ἀλλὰ τῇ θείᾳ πίστει τοῦ Υἱοῦ σου Παρθένε, κατεπάτησαν χαίροντες τὰς μηχανὰς τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰς ραδιουργίας.

Ὁδὴ Η' Ὁ Εἰρηὸς Ἑπταπλασίως κάμνον.

Λόγον Θεοῦ κηρύττοντες, τὸν Σταυρὸν αἰποῦ ἕκαστος καὶ ἐμοῦ ὀπίσθω λαβόντες με ἔπεσθε, χορηγὸς ὁ ζυγὸς ἔστι καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρὸν, ὧν ἀναλαβὼν ὁ Θεὸς Θεοφάνης, σὺν θείῳ Νεκταρίῳ ἠκολούθησαν πίστει Χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ εἶρον ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Φωτοφανείας ἔτιγεν ἡ διὰς ἡ ἀγαδέλφος ἐκ τῶν ἐναρέτων αὐτῶν Θείων πράξεων, προσθήκῃς ἰνοίξαντες, ὧν περιοικτήσαντο θησαυρὸν καὶ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δεαυμένων τιθέντες· ὁ Θεὸς Θεοφάνης σὺν σεφῷ Νεκταρίῳ, ὧν ἐν ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταῖς οὐρανίοις εἶρον.

Ὁραιοθέντες ὄσοι, τῷ φωτὶ τὸ τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς στερεῆς ἀσκήσεως, προσθήκῃς ἐδραμῆτε καὶ πρὸς τὸ στάδιον κρατερώς, τὸ

τῶν ἀθλητῶν τῆς ἐνkleoῦς ἐγκρατείας, χαυρόντως προσδραμόντες, δι' οὐ εἴρατε χάριν, ζωὴν τε αἰωνίαν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θ ε ο τ ο κ ί ο ν.

Ναὸν με δεῖξον Πάναγνε καὶ σεπτὸν καταγώγιον τοῦ Υἱοῦ Σου κόρη, ὄνπερ ἐσωλάτῳσας, ἀγνῶν ἐξ αἱμάτων σου σάρκα λαβόντα, Θεὸς ὢν πρῖν, καίπερ διὰ σοῦ ὤφθη Θεὸς σαρκοφόρος· ὄν Παῖδες εὐλογεῖτε, Ἱερεῖς ἀναμνεῖτε, λαὸς ὑπερηψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὡδὴ Ἔ. Ἐξέστιν ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

Μεγάλων ἠξιώθητε δωρεῶν, ὦ Πατέρες ἡμῶν ἀξιόγαστοι, τὸν θησαυρόν, ὅτιπερ διενείματε τοῖς πτωχοῖς· ἄσιλον πλοῦτον εἴσατε, ἐν χερσὶ τοῦ ζῶντος Θεοῦ ἡμῶν· ἑκατονταπλασίως κατὰ τὸ γενοσμεῖον, ζωὴν καὶ χάριν τῶν αἰῶνων.

Ἔτινον σοὶ πλέκω Πάτερ, πανευλαβῶς, ὦ Θεόφανες, μάκρῳ αἰνέσεως, σὶν τῷ σοφῷ θεῷ Νεκταρίῳ πόθῳ πολλῷ· ναὶ γὰρ ζῶντες πέλετε, τοῦ Ἐπίστου ζῶντος Θεοῦ ἡμῶν, Ναὸν καὶ Κεῖνον, ταῖς ἡμῶν ἰερατεῖαις, τὸν στιχορρογήσαντα ποιήσατε.

Ρεόντων πάντων πάνσοφοι καὶ φηαρτῶν καὶ ποσοκαίου τιμῆς ματαιότητος, διὰ Χριστοῦ σκύβαλα ἠγήσαντο, ψαλμικῶς αὐτοῦ ὀπίσω ἔδραμον, ἕως οὐ εὐρόντες ὀναυρηγῆν, καὶ λίσιν τῶν καυμάτων, σκήνωμα Θείας δόξης καὶ τόπον Θείας ἀναπαύσεως.

Ἐπέφανεν ἐτήσιος ἑορτή, τῶν Ὁσίων Πατέρων ἡ πάντιμος, οὗς οἱ πιστοὶ δεῖτε ὑπαντήσωμεν νοερῶς καὶ τοῖς ἐπαίνοις στέψομεν ἄσμασι, ὡς ἄνθεσι θερινοῖς, προεπόντως ἐφαρμόζει μνήμη μετ' ἐγκομιῶν τοῖς διὰ Κύριον ἀσκήσεσιν.

Ὡράθητε, Πατέρες στύλοι φωτός, ἐλλαμπόμενοι αὔραις τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ὑψηλοῦ στύλου ὑναβάντες πυροσφαεῖς, ἀκτινοβόλοις πέμπετε, ὅσα οἱ στιλιῖται ποτὲ τὸ πρῖν, πιστοὺς παῖς δαδουσίαις, αὐγάζετε πλουσίας, ὑφ' ὧν ἀξίως μακαρίζεσθε.

Θ ε ο τ ο κ ί ο ν.

Νέμοις Παρθένε, χάριν ἐξ οὐρανοῦ, ἐφ' ἡμῖν τοῖς πιστῶς σε δοξαζουσιν καὶ ἐκ ψυχῆς καθουολογοῦσι παναληθῶς, κυρίως Θεοτόκον σε καὶ μακαριοῦσι λαμπροφανῶς, ζωῆς τῆς αἰωνίου, ἀξίωσον Παρθένε, ἐν τόπῳ Θείας ἀναπαύσεως.

Ἐξαποστειλάριον Ὁ Οὐρανός τοῖς ἀστροῖς.

Τοὺς ἰδελφοὺς κατὰ σάρκα, καὶ ἀσκητὰς κατὰ Πνεῦμα, Νεκετάριον τὸν γενναῖον καὶ Θεοφάνην τὸν Θεῖον, Ἰωαννῖνων τοὺς κλάδους ἀνευφημήσωμεν πάντες.

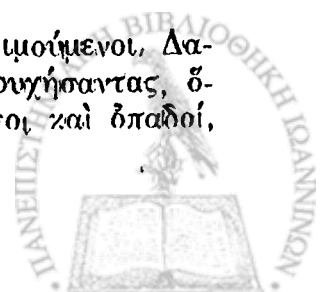
Θεοτοκίον. Ὁ γλυκασμὸς τῶν Ἀγγέλων.

Εἰς τοὺς Αἶνους Στιχηρὰ προσόμοια Ἦχος πλάγιος Δ'.

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Ἐπὶ τῆς Πέτρας ὑψώθησαν, τοῦ ἀσκητοῦ Βαρθολομίου Πατέρες οἱ ἔνθεοι, ἐν αὐτῇ τὰ ἔνθερα τοῦ Πανόλου συνέτριψαν, δι' ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως, ἰδρωσι, πόνοις τοῖς τῆς ἀσκήσεως, ἔχοντες σύμμαχον, ὃ ἐποίουν ἔλεος πρὸς τοὺς πτωχοὺς, μῦλλον τὴν βεήθειαν, τοῦ ἐλεοῦτος Θεοῦ.

Νεοὶ στιλιῖται γεγόνασιν, οἱ ἐν Χριστῷ ἰδελφοί, Σιμεὼν ἐκμιμῶμενοι, Δανιὴλ τὸν ἔνθεον, τοὺς ἐν στύλοις ἀσκήσαντας, καὶ ὑπὲρ ἡλίον δαδουρήσαντας, ὃθεν καὶ οὗτοι ἐκείνων ὤφθησαν Κλήρον ἰσκήσεως καὶ ἁγῆτες ἔνθεοι καὶ ὀπαδοί, ὧν τὴν μνήμην σέβωμεν καὶ μακαρίζωμεν.

Τοῦ Μετεώρου ἀνῆλθοσαν, ἡ τῶν ὁμαίων δυάς, ὑψηλὴ καὶ μετέωρος ἐν αὐτῷ ὡς ἥλιος τὰς ἀστὴρας ἐξέπεμψαν καὶ τὴν ὑψήλιον κατεφώτισαν, διδασκαλίας καὶ παραινέσεις, ἔχοντες σύννομον ἐν αὐτοῖς τὸν Κύριον, ὃν ἀρεταῖς ἐπιγῆς λατρεύσαντες καὶ θεραπεύσαντες.

(Δευτεροῦντες τὸ Πρῶτον)

Δόξα Ἦχος πλάγ. β'...

Δεῦτε φιλοπάτορες πάντες, τὴν τῶν ἀιταδελφῶν Πατέρων δυάδα, γηθούτως ἐγκωμιάσωμεν. Τοὺς ὀπὸ νεότητος τὸν ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ Σωτῆρος ἐπ' ὤμων ἀραμένους καὶ αὐτῷ προθύμως ἐπακολουθήσαντας δι' ἐγκρατείας καὶ πόνους ἀσκητικοῖς καὶ τῇ πρὸς τοῦ πένητος συμπαιδείᾳ ἀντι στύλον τῆς Μετεώρου Πέτρας τοῦ Ἱεροῦ Βασιλαίου καταλαβόντες οἱ Θειότατοι καὶ ἐν αὐτῇ τὸν τῆς νηστείας δρόμον τελέσαντες, ἀσκητικῶς τὸν βίον διήνυσαν.

Πρὸς οὓς βοήσωμεν. Νεκτάριε, νέκταρ ἀμβροσίας πνευματικῶν καὶ Θεόφανες Θεοφανείας ἡξιωμένε, οἱ πεφωτισμένοι καὶ σῶματι καὶ ψυχῇ συντηρήσατε ποιμὴν ἐξ ἐχθρῶν ἀοράτων, ἣν ἐκτήσασθε προσευχαῖς ἡμῶν καὶ προσευχάσατε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

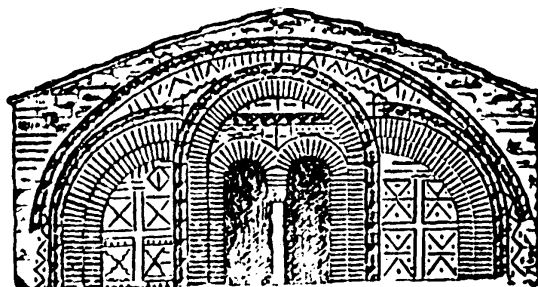
Καὶ Νῦν Θεοτοκίον

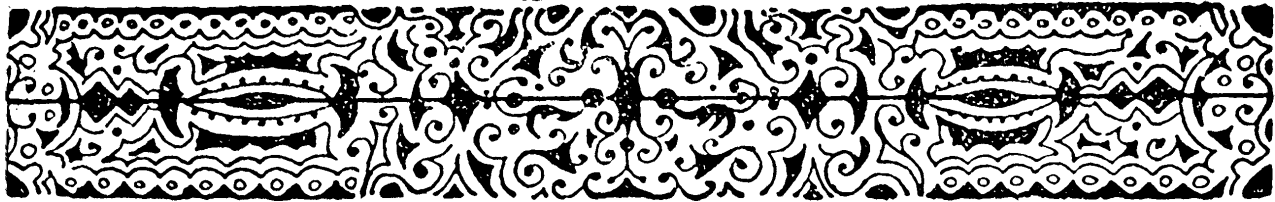
Θεοτόκε, Σὺ ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή.....

Δοξολογία Μεγάλη καὶ ἀπόλυσις

Ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ Αὐτοβιογραφία τῶν ἁγίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους ἡ ὁποία ἀρχεται διὰ τῶν λέξεων «Ἄνθρωπος εἰς τὰ μάταια καὶ φθαρτὰ πράγματα» τελειώνει δὲ μὲ τὸ «Σὺν τῷ Ἀνάρχῳ Αὐτοῦ Πατρὶ...». Καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀκριβὴς καταγραφή τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων τῆς Μονῆς. Ταύτην ἀκολουθεῖ Πατριολογικὸν Συγκίλιον τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολιμοῦ τοῦ Β' τοῦ ἔτους 1545. Καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας Μεγαλυνάρια εἰς τοὺς Ὁσίους καὶ Θεοφόρους Πατέρας τοῦ Γαβριὴλ Σταγῶν καὶ ἐπίγραμμα αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον, φέρον ἐκροστιχίδα Ἀνατόλιος καὶ ἀναγραφή τῶν ἐν τῇ Μονῇ Ἁγίων Λειψάνων. Ἡ Ἱερά αὕτη Ἀκολουθία, συγκεκμημένη ἐκ 37 σελίδων, εὑρίσκειται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς.

(Συνεχίζεται)

ΣΤΑΥΡΟΥΪΩΣ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

ΑΙ ΣΛΑΥΙΚΑΙ ΔΙΕΙΣΔΥΣΕΙΣ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΕΜΜΕΣΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

56. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΝ

Διοικητικῶς τὸ Ἅγιον Ὄρος, πρὸ τῆς καθιερώσεώς του ὡς μοναστηριακοῦ χώρου, ἀπετέλει τὸ Βάνδον τοῦ Ἄκρους, ὅπερ ἐνωθὲν τὸ ἔτος 1246, κατὰ τὸ ἐναπομείναν ἔξω τῆς μοναχικῆς πολιτείας τμήμα, μετὰ τοῦ τοιοῦτου Ἱερισσοῦ, ἀπέτελεσαν τὸ Κατεπανίκιον τῆς Ἱερισσοῦ ἢ Ἄκρους, ὑπαγόμενον εἰς τὸ Θέμα τῆς Θεσσαλονίκης (1). Μετὰ τὴν καθιέρωσιν αὐτοῦ ὡς τόπου λατρείας τῶν μοναχῶν, παρέμεινεν ἀνεξάρτητον τμήμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, οὐδεμιᾶς διοικητικῆς ἢ στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἐχούσης ἐπ' αὐτοῦ ἐξουσίαν (2).

Οὕτω καθ' ὅλην τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν τὸ Ἅγιον Ὄρος διωκεῖτο κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Τυπικῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῶν Ἐθίμων καὶ θεσμῶν τῶν ἐκ ταῦ μοναχικοῦ βίου ἀπορρυσάντων, τῶν ἀποκληθέντων Κυθεστώτων (Status quo). Τὰ Τυπικά, Ἐθίμα καὶ Ἀγιορειτικὰ θέσμιμα συνεπλήρωσαν αἱ διατάξεις τῶν αὐτοκρατορικῶν Χρυσοβούλλων, τῶν Πατριαρχικῶν Σιγιλλίων καὶ λοιπῶν διαταγμάτων (3).

Ἀπελάμβανεν ὅθεν τὸ Ἅγιον Ὄρος διοικητικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ οὕτω εὐρέθη, ὅταν ἐκυριάρχησεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία.

57. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΝ

Πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Ἁγιορεῖται μοναχοί, βλέποντες ἐπικειμένην τὴν πῶσιν τοῦ Βυζαντίου, ἀποσκοποῦντες δὲ εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ τῶν λοιπῶν θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διὰ Πρεσβείας ἀποσταλείσης πρὸς τὸν Σουλτᾶνον Ὁρχάν τὸν Νικητὴν (1326—1360) ὑπέβαλον αὐτῷ ὑποταγὴν, παρ' αὐτοῦ δὲ ἔλαβον ἐπικύρωσιν τῶν προνομίων των (4).

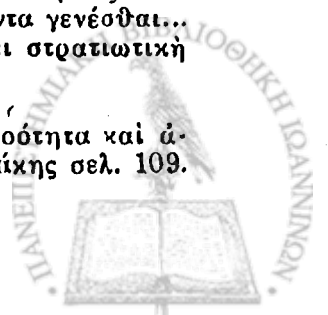
* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 403.

1. Βλ. Γ. Ι. Θεοχαρίδου: Κατεπανίγια τῆς Μακεδονίας σελ. 15 ἐπ.

2. Βασιλείου σελ. 579, Οὐσπένσκη Χρ. Ἀνατολή III (τ. I.) σελ. 226—227. Βλ. καὶ εἰς Σμυρνάκη σελ. 300 Τυπικὸν Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Μοναμάχου ἔτους 1046, οὗτινος τὸ ἐνδιαφέρον ἐν προκειμένῳ ἀπόστασμα ἔχει ὡς ἀκολούθως... Οὐδὲν γὰρ ἡ Βασιλεία μου ιεώτερον καὶ νισθῆναι βούλεται ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ τούτῳ Ὄρει, ἀλλὰ τοὺς παλαινοὺς θεσμοὺς καὶ τύπους φυλαχθῆναι καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν μακαριτῶν Βασιλέων τὰ πάντα γενέσθαι... Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει στρατιωτικὴ φρουρά. Πρβλ. Σμυρνάκη σελ. 316.

3. Σμυρνάκης σελ. 123.

4. ...Ἐπειδὴ οἱ Ἁγιορεῖται πρὸ ἄλλων ραγιαδῶν ἐδέχθησαν τὴν ὑπηκοότητα καὶ ἀπέκτησαν τὴν ἀσυδοσίαν... Φιρμάνιον Σουλτᾶνου Ὁρχάν ταῦ Νικητοῦ. Σμυρνάκης σελ. 109.

Κατὰ τὸ ἔτος 1381 ὁ Σουλτᾶνος Μουράτ Α' ἐχορήγησεν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀντὶ Χαριταίου, ἀνερχομένου εἰς τὸ ποσὸν τῶν 14.000 ὑπερίρων καὶ 130.000 ἄσπρων. (1). Ὁριστικῶς ὁμοῦς κατὰ τὸ ἔτος 1430 ἐπὶ Μουράτ Β', τὸ Ἅγιον Ὁρος ὑπετάχθη ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, ἀποτελέσαν ἐπαρχίαν αὐτῆς (2).

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, δὲν ἐπῆλθεν σοβαρὰ μεταβολὴ εἰς τὸ διοικητικὸν αὐτοῦ σύστημα, τῶν Τούρκων παραχωρησάντων καὶ τούτων τὰς προνομίας, ἃς οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες εἶχον πρότερον παραχωρήσει, σεβασθέντες τὸ μοναχικὸν καθεστῶς. Διάφοροι πράξεις τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν μαρτυροῦσι τὸν σεβασμὸν τῶν ὑπαρχόντων προνομίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχουσιν αὐτοῖς ἕτερα τοιαῦτα ἢ ἀναγνωρίζουσιν ἕτερα, ἐν τῷ μεταξὺ ἐμμέσως κτηθέντα.

Πρώτη πράξις (3) μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατάληψιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀποτελεῖ τὸ Φιρμάνιον τοῦ Σουλτᾶτου Σελίμ Α' ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1517, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῶν μοναχῶν (4).

Δι' ἑτέρον Φιρμάνιον τοῦ ἔτους 1840 ὁ Σουλτᾶνος ἀεγνώρισεν εἰς τοὺς Ἁγιορείτας τὸ δικαίωμα, ὅπως ἔχωσι Διοικητὴν ἢ Καϊμακάμην, διοριζόμενον ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Καθήκοντα αὐτοῦ ἦσαν ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Κοινοῦτος, ἃς αὕτη ὑπεχρεοῦτο, ὅπως ἐκδίδη τῇ συμπράξει του (5).

Ἐτερον Φιρμάνιον ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1841 ἐπὶ Σουλτᾶνου Ἀβδουλ Μετζίτ Χάν, ἀφορᾷ τὴν ἀσυνδίαιτον τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ διακανονίζει τοὺς καταβαλλομένους κτηματικοὺς καὶ κεφαλικοὺς φόρους (6).

Τὴν παραχώρησιν πλήρους διοικητικῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν, μαρτυρεῖ λίαν ἐμφανῶς ὁ ἐκπονηθεὶς εἰς τὴν 14ην Μαρτίου 1877 ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως Κανονισμὸς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Μοναστηρίων, τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διοίκησιν (7). Ὁ κανονισμὸς οὗτος ἀπετέλει κωδικοποίησιν τῶν ἰσχυουσῶν μέχρι τότε ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους Αὐτοκρατορικῶν διατάξεων, Πατριαρχικῶν διαταγῶν καὶ ἐθίμων, παρεῖχε δὲ πλήρη κατοχύρωσιν τῶν προνομίων αὐτῶν. Τὸν κανονισμὸν τοῦτον ἐξεπόνησεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ Β' (8) ὁ γνωστὸς διὰ τὴν φιλορθρωτικὴν πολιτικὴν του, κατὰ τὴν πρὸ διετίας κατάληψιν ὑπὸ τῶν Ρώσων τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

1. Σμυρνάκης σελ. 100.

2. Ἐτενάς: Ἄπαντα σελ. 257 ἐπ. καὶ Σμυρνάκης σελ. 100.

3. Βεβαίως πρὸ αὐτῆς ὡς καὶ μετέπειτα ἐξεδόθησαν καὶ ἕτεροι ὅμοιοι πρόξεις, πλὴν μὴ ἐνδιαφέρουσαι τὴν παροῦσαν ἐργασίαν οὐδόλως μνημονεύονται.

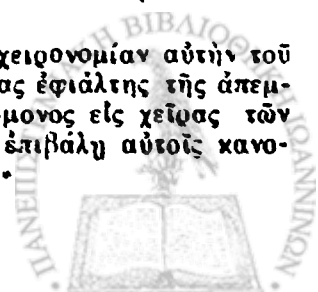
4. ...Ἡ Βασιλεία μου καὶ αὐτὴς προστάζει, ὅτι τοὺς μοναχοὺς ἀπλῶς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς νὰ μὴ τολμήσῃ Μουσουλμάνος νὰ κληρονομήσῃ... παρεξ τὸ Μοναστήρι ὅπου τὸν εἶχεν ἐκεῖνο νὰ κληρονομήσῃ ὅλην τὴν περιουσίαν αὐτοῦ... Σμυρνάκης σελ. 111.

5. Σμυρνάκης σελ. 323—324.

6. Βλ. Σμυρνάκη σελ. 138. Ὁμοίον Φιρμάνιον εἶχεν ἐκδοθῆ ἐπὶ Σουλτᾶνου Σελίμ Ι' ἐν ἔτει 1807. Σμυρνάκης σελ. 167. Ὁμοίως βλ. εἰς Σμυρνάκη σελ. 191 Φιρμάνιον τοῦ Σουλτᾶνου Ἀβδουλ Μετζίτ Χάν ἔτους 1822 δι' οὗ πάσαι οἱ γαῖαι καὶ τὰ εἰς Ἐκκλησίας ἀνήκοντα κτήματα καὶ ἀφιερῶματα θὰ διατηρήσωσι τὰ ἀνεκαθὲν προνόμια αὐτῶν.

7. Οὗτος ἀπληρῆζετο ἐξ 153 ἀρθρῶν. Βλ. τοῦτον εἰς Γ. Νικολαΐδου: Ὀθωμανικοὶ Κώδικες τ. Γ' σελ. 2803 ἐπ. πρβλ. Σμυρνάκη σελ. 325.

8. Βλ. Σμυρνάκη σελ. 325, ὅπου ὡς ἕξῃς ἐκφράζεται διὰ τὴν χειρονομίαν αὐτὴν τοῦ Πατριαρχοῦ Ἰωακείμ «... Ὅστις ἀφοῦ ἐγένετο ὡς ὀξυνοστάτος ὁ μέγας ἐπίταλτης τῆς ἀπεμπλήσεως τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ἑλληνικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος εἰς χεῖρας τῶν Ἰώσων, ἐμερίμνησε πρὸς ἐξάλειψιν ἰσως τῶν ἁμαρτᾶδων αὐτοῦ, ἵνα ἐπιβάλη αὐτοῖς κανονισμὸν πρὸς διάσωσιν τῶν λοιπῶν εὐαγῶν Ἑλληνικῶν Σκηνωμάτων...»

Καίτοι ὁ κανονισμὸς οὗτος δὲν ἐφηροῦσθη, ὡς ἀποκρουσθεῖς ὑπὸ τῶν Ἀγιορειτῶν, ἐν τούτοις ἀπετέλεσε σταθερὸν βῆμα μελλοντικῆς νομικῆς κατοχυρώσεως τῶν Ἀγιορειτικῶν θεσμίων.

Αἱ παραχωρηθεῖσαι ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἢ ἀναγνωρισθεῖσαι ὑπ' αὐτῶν προνομίαι, ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Κορανίου (1) δὲν ἐπιτρέπεται οἱ ὑποταγέντες μὴ Μουσουλμάνοι Μονοθεῖσται, νὰ παρενοχλῶνται κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν Θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, οὐδὲ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Μουσουλμάνους, ἀδιακρίτως ἰδιότητος, νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν ὀργανώσεως καὶ τῆς Θρησκείας των. Ἐκ τῶν ἐντολῶν αὐτῶν τοῦ Κορανίου ἐπήγασεν ἡ ὀργάνωσις τῶν μὴ Μουσουλμανικῶν Κοινοτήτων ὑπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγούς των, τὸ προνομιακὸν τοῦ κλήρου κ.λ.π. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐδόθη δύναμις τις καὶ αἴγλη εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγούς τῶν Μονοθεϊστικῶν Κοινοτήτων καὶ οὕτω κατέστη δυνατὴ ἡ συγκράτησις καὶ συγκρότησις τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ πέριξ τῆς Ἐκκλησίας (2).

Αἱ ἐπακολουθήσασαι ὅμως κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας πολιτικαὶ Συνθῆκαι, κυρίως λόγῳ τῶν πολέμων εἰς οὓς ἐνεπλάκη τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος καὶ τῆς ἐπιδείξεως ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους ἄλλων δυνάμεων, διὰ τὴν τύχην τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ὁμοφύλων των ἢ ὁμοδόξων των, ἠνάγκασαν τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν εἰς παραχώσιν προνομίων καὶ ἐλευθερίας, κειμένας πέρα τῶν ὁρίων τῆς δικαιοδοσίας της, καχυρωθείσας δηλαδὴ διὰ διεθνῶν συνθηκῶν. Αἱ συνθῆκαι αὗται διαδοχικῶς ὀδηγήσασαι τὸ Ἅγιον Ὄρος εἰς τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐνσωμάτωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, παρεῖχον ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀμεσώτεραν καὶ πλέον ἀσφαλῆ προστασίαν, τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τότε δοθείσης, ἀπετέλεσαν δηλαδὴ εἶδος τι Ἄμμεσου προστασίας, ἣτις ποικιλοτρόπως ἐκδηλωθεῖσα καὶ παρουσιάσασα ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον, θέλει ἐξετασθῆ κατ' ἰδίαν καὶ λεπτομερῶς ἐν συνεχείᾳ τῆς παρούσης ἐρεῦνης ἡμῶν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'

Η ΑΜΕΣΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

58 ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὡς μέχρι τοῦδε εἶδομεν, τὸ Ἅγιον Ὄρος διείπετο ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατορικῶν διατάξεων καὶ τῶν Πατριαρχικῶν Σιγιλίων, τῶν Ἀγιορειτικῶν ἐθίμων τῶν ἀποκληθέντων *Καθεστώτων*, ἀπετέλει δὲ ἰδιόρρυθμον πολιτείαν ὑπὸ ὀυδεμιᾶς Κρατικῆς Ἀρχῆς ἐξηρητημένην. Μεσοῦντος ὅμως τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὸ Ἅγιον Ὄρος ἤρχισεν ἐμφανιζόμενον εἰς τὸν διεθνή πολιτικὸν στίβον, διότι αἱ Δυνάμεις, ὧν οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν Μοναχικὴν Κοινότητα μοναχοὶ ἦσαν ὑπήκοοι, ἤρχισαν ἐπιδεικνύουσαι ζῶηρον ἐνδιαφέρον, εἴτε πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἰδίων σκοπῶν, εἴτε πρὸς ἀποκλει-

1. Κοράνιον: Μετάφρασις Πεντακάκη Γ' Σελ. 168.

2. Βλ. Γ. Κατσαρέα: Αἱ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀσκηθεῖσαι προπαγάνδαι κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας σελ. 14—15.

Τὰς παραχωρηθείσας προνομίας πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων ἐσεβάσθησαν οἱ Τούρκοι, ὑπακούοντες ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενοι τὴν θείαν τιμωρίαν. Οὕτω ὁ Ι. Βασδραβέλλης: Ἐ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας σελ. 12 ἀναφέρει ὅτι «... ὁ Χαϊρουλάχ Ἐφένδης ἀναφέρει (Βλ. Μακεδονικά Δ' σελ. 427: εἰς τὰς φυλακὰς τῶν ὑπογείων τοῦ Τουρκικοῦ Διοικητηρίου εἶχον φυλακισθῆ πλέον τῶν τετρακοσίων (400) Ὁμῆρων ἐκ τῶν ὁποίων ἑκατὸν περίπου προήρχοντο ἀπὸ τὰ ἔξω τοῦ Ἁγίου Ἀγιορειτικά Μετόχια, διότι εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν ἐτόλμησε ποτε νὰ εἰσβάλῃ ὁ Γιουσούφ Μπέης, ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὰ προνόμια διὰ τῶν ὁποίων ἦτο τοῦτο κατοχυρωμένον» Περβλ. καὶ Σμυρνάκη σελ. 133 ὅπου ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1575 κατόκησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος Τούρκος Ἀγὰς μὲ 40 ὄπλιτας καὶ ἐκρέμασε πολλοὺς Ἀγιορεῖτας μοναχοὺς.

στικήν προστασίαν τῶν ὁμογενῶν των. Οὕτω παρουσιάζονται εἰς Διεθνεῖς συνθήκας διατάξεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῶν προνομίων τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μοναχῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν Σλαύων τοιούτων, αἵτινες διαρκῶς διαμορφούμεναι, τελικὴν μορφήν ἔλαβον διὰ τῆς περὶ μειονοτήτων Συνθήκης τῆς Λωζάννης τοῦ ἔτους 1923.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν πλείστων τῶν Συνθηκῶν τούτων ἦτο, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἰς ἣν ἐδαφικῶς, ἐθνολογικῶς καὶ ἱστορικῶς ἀνήκει τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τῆς ὁποίας οἱ ὑπήκοοι πάντοτε ὑπερεῖχον τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἐν τῷ συνόλῳ των, δὲν συμμετεῖχεν εἰς τὴν κατάρτησιν των, ἀλλὰ μοιραίως ἠκολούθει τὰς ληφθείσας ὑπὸ τῶν λοιπῶν δυνάμεων ἀποφάσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς σοβαρᾶς ἀντιδράσεως. Βεβαίως κατὰ τὴν κατάρτησιν τῶν πρώτων Συνθηκῶν, ἡ Ἑλλὰς ἦτο ὑπόδουλος εἰσέτι, πλὴν ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, αἱ ἐνδιαφερόμεναι δυνάμεις καὶ ἰδίᾳ ἡ Τσαρική Ρωσία, ἐθεώρησαν ξένον τὸ Ἑλληνικὸν ἐνδιαφέρον ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Παρά ταῦτα ὅμως ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων ἔφερε τὴν Ἑλλάδα κυρίαρχον ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἡ τελευταία Συνθήκη τῆς Λωζάννης, ἀναγνωρίζει καὶ κατοχυρώνει πλήρως τὰ ἐπ' αὐτοῦ Ἑλληνικὰ δικαιώματα.

Ἐπειδὴ αἱ Συνθήκαι αὗται καὶ τὰ λοιπὰ διεθνῆ γεγονότα, ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐπιδράσαντα, παρουσιάζουσι σοβαρὸν ἐνδιαφέρον, θέλομεν κατωτέρω ἐκθέσει ταῦτα, ὡς οἶον τε συνοπτικώτερον.

59. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ—ΚΑΙ·ΝΑΡΤΖΗ ΤΗΣ 10|21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1774.

Τῷ 1768 ἐκηρύχθη ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, ὅστις, ὡς γνωστόν, εἶχεν ἀφορμὴν τὸ Πολωνικὸν ζήτημα. Ἡ Ρωσία κατόπιν νικηφόρου προελάσεως ἠνάγκασε τὸν Σουλτᾶνον, ὅπως δεχθῆ τὰς θελήσεις της, με ἀποτέλεσμα τὴν σύναψιν μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν συνθήκης εἰρήνης, ἣτις εἶναι γνωστὴ ὡς Συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ τοῦ ἔτους 1774, λόγῳ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς εἰς τὸ ὁμώνυμον Βουλγαρικὸν χωρίον τῆς Ν. Σιλιστρίας (1).

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 7 τῆς Συνθήκης αὐτῆς, ἡ Πύλη ὑπεχρεοῦτο νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν της τὰς παραστάσεις, εἰς ἃς τυχόν ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἠθέλε προβῆ ὑπὲρ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς, νὰ ἀποδέχεται δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς τὰ διαβήματα τῶν Ρώσων Πρεσβευτῶν ὑπὲρ τῶν Ἱγεμονιῶν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας (2).

Αἱ ἀόριστοι αὗται ρῆτραι παρεῖχον εὐρύτατον πεδῖον ἐρμηνεύσεως, ἐν αὐταῖς δὲ ὑπεκρύπτετο ὁ σκοπὸς τῆς Αἰκατερίνης Β', ὅπως θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν της τοὺς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς (3). Οὕτω ἐμμέσως ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Χριστιανικῆς χώρας τοῦ Βορρᾶ

1. Κατσαρέας σελ. 23. Τὸ κείμενον τῆς Συνθήκης βλ. εἰς Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας ἔτ. 1928 σελ. 129 ἐπ.

2. Κατσαρέας σελ. 24.

3. «Ὀλόκληρον τὸ κατασκευάσμα τῶν ὄρων τῆς Συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ, ἔγραφεν ὁ ἐν Κων/πόλει Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας, εἶναι μνημεῖον ἐπιδεξιότητος τῶν Ρώσων διπλωματῶν καὶ σπάνιον παράδειγμα μωρίας τῶν Τούρκων ἀντιπροσώπων. Διὰ τοῦ ἐπιτηδείου συνδιασμοῦ τῶν ἄρθρων τῆς εἰρημένῃς Συνθήκης, τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος καθίσταται ἀπὸ τοῦ νῦν οἰωνεῖ Ρωσικῆ Ἐπαρχία». Κατσαρέας σελ. 24. Ὁ Σεφεριάδης: Μαθήματα Διεθνούς Δημοσίου Δικαίου βιβλίον Α' 1925 σελ. 63 παρατηρεῖ, ὅτι διὰ τῆς ἀνωτέρω συνθήκης ἡ Ρωσία ἀναλαμβάνει λανθάνοντως τὴν προστασίαν τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανῶν, τουτ' ὅπερ γίνεται ἀφορμὴ πασῶν τῶν μετὰ ταῦτα Ρωσικῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐπεμβάσεων. Ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος: Τὰ διδακτικώτερα πορίσματα τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἀθήναι 1899, σελ. 511 παρατηρεῖ, ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου 7 τῆς ἐν προκειμένῳ συνθήκης ἡ Ὑψηλὴ πύλη ἀνέλαβεν ἐπισήμως τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ προστατεύσῃ πάσει δυνάμει τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὸς Ἐκκλησίας αὐτῆς καθ' ὅλον τὸ κράτος.

καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡς ἔχον πληθυσμὸν Χριστιανικὸν καὶ μάλιστα μόνον Ἱερω-
μένους (μοναχοὺς), ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὑπαγομένους (1). Ἡ προστα-
σία ὅμως αὕτη δὲν ἀφείωρα εἰς Ρώσους μοναχοὺς, διότι τοιοῦτοι ἐκ τῆς Ρωσσίας
καταγόμενοι δὲν ὑπῆρχον τότε εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀλλὰ εἰς πάντας τοὺς ἐν Ἁγίῳ
Ὄρει μοναχοὺς, ἀδιακρίτως Ἐθνότητος καὶ φυλῆς. Τὸ παρὰ τινῶν ἐποστηριζόμε-
νον, ὅτι ἡ Ρωσσία διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠθέλησε νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἐν Ἁγίῳ
Ὄρει ὑπηκόους της μοναχοὺς, δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν πραγματικότητα (2).

60. ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΟΣ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΟΥ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν πρώτων τμημάτων τῆς χώρας, ἡ Ἑλληνικὴ
Κυβέρνησις ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ ἐνδιαφέρον της καὶ διὰ τὴν τύχην
τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐλθοῦσα ὅθεν εἰς ἀμέσους συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ὑψηλῆς
Πύλης, κατώρθωσεν ἐν ἔτει 1845 νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς πρὸς
ἴδρυσιν ἐν Καρναῖς Ἑλληνικοῦ Ὑποπροξενείου, ὃ πρῶτος δὲ διορισθεὶς Ὑπο-
πρόξενος, ἀφίκετο εἰς Καρυὰς πρὸς ἀνάληψιν τῶν καθηκόντων του τὸν Νοέμβριον
τοῦ ἰδίου ἔτους.

Ἄμα τῇ ἀφίξει του, ἐκ καθήκοντος μετέβη εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, ὅπου
οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἴκοσι Ἱερῶν Μονῶν εὐρίσκοντο ἐν Συνάξει. Κρατῶν οὗτος
ὑπὸ μάλλης τὰ διαπιστευτήριά του καὶ τὸ Ὑψηλὸν Μπουγιουρδῆ τοῦ Ὑψηλοτάτου
Πασσᾶ—Ἐφένδη Θεσσαλονίκης, δι' οὗ ἦτο ἐφωδιασμένος πρὸς βεβαίωσιν τῆς
ιδιότητός του, παρουσιάσθη αὐτοῖς, πλὴν οἱ Ἁγιορεῖται Πατέρες ψυχρῶς ὑπεδέ-
χθησαν αὐτόν, τοῦτο δὲ διότι πρὶν εἰσεῖτι ὃ Ὑποπρόξενος ἀφιχθῆ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει
δι' ἀπεσταλμένων των εἰς Θεσσαλονίκην, ἐνήργουν πρὸς ἀνάκλησιν αὐτοῦ. Πρὸς
ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των αὐτοῦ συνίστων, εἰς μὲν τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ὑψηλῆς
Πύλης τὸ συμφέρον τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Ὑποπροξένου, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς ἦτο ἢ
μὴ ἐνεργὸς ἀνάμειξίς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ Ἁγιορειτικὰ ζητήματα
εἰς δὲ τὴν Κυβέρνησιν Ἀθηνῶν τὸ ἀσύμφορον τῆς ἰδρύσεως ἐκέισε Ὑποπροξενείου,
ἣτις ἐμέλλε νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἴδρυσιν καὶ ἄλλων τοιούτων (3).

Ἀντιληφθεὶς τὰ πραγματικὰ αἴτια τῆς σιάσεως αὐτῆς τῶν Ἁγιορειτῶν Πα-

1. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Κατσαρέας (σελ. 15 σημ. I) ἡ Συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ ἀναγνωρίζει πρώτη τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου καὶ κατόπιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐλάμβανε παρὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων διὰ τοὺς μεταβαίνοντας εἰς Κωνσταντινούπολιν γράμματα συστατικά (*Lettres de commandation*) κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ διαπιστευτήρια (*Lettres de creances*) τὰ ὁποῖα ἔστελλον καὶ στέλ-
λουν αἱ Κυβερνήσεις αὗται πρὸς τὸν Πάππα, διαπιστευόμεναι τοὺς Πρέσβεις των παρὰ τῷ Βατικανῷ.

2. Οὕτω ὁ Δ. Ζάγκλης: Χαλκιδικὴ σελ. 151 ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ Ρωσσία διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ρώσους μοναχοὺς διότι δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι. Ὁ Σμυρνάκης σελ. 324 καὶ ὁ Π. Καρολίδης: Ἡ ἐνε-
στῶσα κατάστασις κλπ. σελ. 47 παραδέχονται τὴν τοιαύτην προστασίαν. Ἡ γνώμη τῶν δύο τελευταίων εἶναι ἐσφαλμένη. ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα ἅτινα ἐχρησιμοποίησε πρὸς προστασίαν τῶν μετέπειτα ἐγκατασταθέντων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ρώσων μοναχῶν, εἰς τὰς μετέπειτα διεθνεῖς συνθήκας ἡ Ρωσσία. Γεγονὸς ὅπερ παραδέχονται ἀμφότεροι οὗτοι οἱ συγγραφεῖς εἶναι, ὅτι δὲν ὑπῆρχον κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης ἐν Ἁγίῳ Ὄρει παρὰ μόνον ἐλάχιστοι Ρῶσοι. Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἡ Ρωσσία νὰ θέσῃ αὐτοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν της καὶ ποῖα τὰ ἐκ ταύτης ὀφέλη της;

3. Ὁ ἀδελφὸς Ἰωακείμ Ἰβηρίτης: Ἁγιορειτικὴ πολιτεία, εἰς περιοδικὸν Ἄθως ἔτους 1921 τ. Ε'—ΣΤ' σελ. 34 γράφει ὅτι «...ἀπεσοβέτο δὲ τοιοῦτοτρόπως, κίνδυνος οὐ ὁ τυχὸν ἐκ τῆς ἰδρύσεως Προξενείου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅστις ἐμέλλε νὰ ἔχῃ μεγάλην ροπήν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς Μακεδονίας ἀλλὰ καὶ εἰς εὐρύτεραν ἀκτίνα» παρορῶν ὅτι εἰς πλείστας Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, πλείστα ὑπῆρχον Προξενεῖα, χωρὶς νὰ ἀμφισβητεῖται ἡ Ἑλληνικότης αὐτῶν καὶ νὰ ἀποτελῇ τοῦτο κώλυμα διὰ τὴν μελλοντικὴν προσάρτισιν τῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν.

τέρων καὶ πληροφορηθεὶς τὰ παρ' αὐτῶν παρασηκναικῶς ἐνεργούμενα, ὁ Ὑποπρόξενος, ἀνεχώρησε πρὶν εἰσέτι ἀναλάβει τὰ καθήκοντά του (1).

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης πρὶν ἢ ἀναχωρήσει ὁ Ὑποπρόξενος διὰ τῆς ἀπὸ 9—11—1845 Ἐγκυκλίου τῆς, ἐξήχη ἀπὸ τὰς Μονὰς ὁδηγίας περὶ ἀποδοχῆς ἢ μὴ τοῦ διορισμοῦ τούτου, πλὴν λόγῳ τῆς ἀποχωρήσεώς του αἱ Μοναὶ οὐδόλως ἀπήντησαν (2).

Τὸ ὄνομα τοῦ Ὑποπροξένου δὲν ἐγνώσθη, διότι οὗτος ἀνεχώρησε πρὶν εἰσέτι ἀναλάβει ἐκ τῶν κόπων τοῦ ταξιδίου του (3).

62. ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τὴν 6ην Ἰουνίου 1829 ὑπεγράφη ἡ Συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως, δι' ἧς ἀνεγνωρίσθησαν τὰ νέα ὄρια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, βύσει τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου τῆς 22ας Μαρτίου 1829. Ἐν τῇ Συνθήκῃ αὐτῇ περιείχετο διάταξις (ἄρθρον 7) δυνάμει τῆς ὁποίας ἐπετρέπετο ἡ ἐλευθέρη κίνησις τῶν Ρώσων ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, οὕτω δὲ ἠνοιχθῆ ἐλευθέρη ἡ εἴσοδος τῶν Ρώσων μοναχῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, εἰς τρόπον ὥστε ἐντὸς δεκαετηρίδων τινῶν, νὰ καταστῶσιν οὗτοι ὁ κίνδυνος τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ (4).

62. ΤΟ ΧΑΤΙ—ΧΟΥΜΑΓΙΟΥΝ ΤΗΣ 18 ΦΕΒΡΟΥ 1856

Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1853 ὁ Σουλτάνος, τῇ προτροπῇ καὶ ἐνισχύσει τῶν Ἀγγλογάλλων, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἐξ οὗ πόλεμος ἡ Ρωσσία ἠττήθη, ἀναγκασθεῖσα εἰς τὴν Σύναψιν εἰρήνης. Πρὸς τοῦτο συνεκλήθη ἐν Παρισίοις συνέδριον ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Ποδομοντίου, Ρωσσίας καὶ Τουρκίας, ὅπερ καθώρισε τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης εἰρήνης, ἧτις ὑπεγράφη τὴν 30ην Μαρτίου 1856 καὶ ἧτις ἀπεκλήθη Συνθήκη τῶν Παρισίων (5).

Διὰ τοῦ Ζ' ἄρθρου τῆς συνθήκης αὐτῆς (6), αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις ὑπεχρεοῦντο νὰ σεβασθῶσι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους. Εἰς ἀτάλλαγμα ὁ Σουλτάνος ἀνεκοίνου οἰκειοθελῶς (7) εἰς αὐτὰς φερμάνιον, δι' οὗ ἐγγυᾶτο εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους του τὸν σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων των (8). Τὰ δικαιώματα τῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου ἀνεγράφοντο εἰς τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 18 Φεβρουαρίου 1856 Χάτι—Χουμαγιούν, συνίσταντο δὲ εἰς τὴν προστασίαν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς θρησκευτικῆς των ἐλευθερίας, καὶ ἀπετέλουν ἐπανάληψιν τοῦ Χάρτι τοῦ Γκιουλχανέ τῆς 3—11—1839, ὑπὸ σαφεστεροῦς ὅρους καὶ συμπλήρωσιν τοῦ Χάρτι—Σεριφ τῆς 6—6—1853 (9).

Διὰ τοῦ Χάτι—Χουμαγιούν, δι' οὗ καθιεροῦτο ἡ ἰσοπολιτεία μεταξὺ πάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου, ἀδιακρίτως Ἐθνότητος καὶ θρησκευματος, ἐπεβάλετο ἡ ἀναθεώρησις τῶν προνομίων τοῦ Ἀγίου Ὄρους καὶ ἡ σύνταξις νέων

1. Βλ. Ἰωακείμ Ἰβηρίτην ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 33—44.

2. Βλ. ὁμοίως σελ. 34 τὴν ἀποσταλείσαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐγκύκλιον.

3. Ἰωακείμ Ἰβηρίτης ἀνωτ. σελ. 34.

4. Βλ. Λεπτομερείας τῶν ὄρων τῆς Συνθήκης εἰς Σ. Λάσκαρι: Διπλωματικὴ Ἱστορία Ἑυρώπης 1814—1914 σελ. 68 ἐπομ. Τὸ πλῆρες κείμενον ταύτης βλ. εἰς *Noradouraghian Gabriel Efendi: Recueil des actes internationaux de l'Empire Ottoman* v. 1—2 σελ. 169.

5. Βλ. Κατσαρέαν σελ. 37 καὶ Λάσκαρην ἐνθα ἀνωτ. σελ. 128 ἐπομ.

6. Βλ. τοῦτο εἰς Νικολαΐδου Ὄθωμανικοὶ Κώδικες τ. Γ' σελ. 2862.

7. Τὴν αὐθόρμητον ταύτην Τουρκικὴν ἐκδήλωσιν ὁ Σεφεριάδης (Μαθήματα Διθνοῦς Δημοσίου Δικαίου, Βιβλίον Α', 1925 σελ. 77) χαρακτηρίζει ὡς «φρᾶσιν κενὴν ἀληθείας» διότι ἡ παραχώρησις τῶν προνομίων ἐπεβλήθη ἐκβιαστικῶς εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Βιέννης τοῦ ἔτους 1854.

8. Κατσαρέας σελ. 37.

9. Κατσαρέας σελ. 38—39.

Ἐθνικῶν κανονισμῶν. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀνέλαβεν ἡ ἐν ἔτει 1857 συγκληθεῖσα συνέλευσις τῶν Ὁρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει, πλὴν ὅμως, ἐπειδὴ ἡ ἐκπόνησις τῶν νέων κανονισμῶν ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺ, ἀπεφασίσθη ἡ ἐφαρμογὴ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῶν μεταρρυθμίσεων, τοῦ Βαλῆ τῆς Θεσσαλονίκης Χουσνῆ—Πασσαῖ. Πρὸς τοῦτο οὗτος, κατὰ τὸ ἔτος 1860, μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ συνέταξε Κανονιστικὸν χάρτην, διὰ τοῦ ὁποῦ ἡ Ἱερά σύναξις τῶν Μονῶν ἀντικαθίστατο ὑπὸ Συμβουλίου, ἀπαρτιζομένου ἐκ τεσσάρων μοναχῶν, συνεδριάζόντων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τούρκου Καϊμακάμη (Ἐποδιοικητοῦ) ὅστις ἀνελάμβανε τὴν ὄλην Διοίκησιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διαθέτων πρὸς τοῦτο καὶ στρατιωτικὴν φρουράν (1).

Εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτὰς τοῦ Χουσνῆ—Πασσαῖ, ὡς ἦτο φυσικόν, ἀνιέδρασαν αἱ πλεῖστοι τῶν Μονῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν τελικὴν ἀκύρωσιν των ὑπὸ Σουλτάνου (2).

63. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΗΣ 3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1878.

I. Ἱστορικόν,

Ἀποτέλεσμα τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τῆς 2ας Μαρτίου 1877, ὑπῆρξεν ἡ συντριπτικὴ ἤττα τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἀνευ ὄρων ἀποδοχὴ τῶν ἀξιώσεων τῆς νικητρίας δυνάμεως. Πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς ὀλικῆς καταστροφῆς εὐρεθεῖσα ἡ Τουρκία ἤρριξεν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Ρωσσίας διαπραγματεύσεις περὶ διακοπῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, τὴν 19|31 Ἰανουαρίου 1878 δέ, ὑπεγράφη πρωτόκολλον καθορίζον τὰς βάσεις, τῆς μελλούσης εἰρήνης (3).

Τὸ πρωτόκολλον τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν ἐφηρμόσθη, διότι ὁ Τσάρος βλέπων τὴν πραγματοποιήσιν τῶν σχεδίων του, διέταξε τῇ προτροπῇ τοῦ Πρεσβευτοῦ Ἰγνιάτιεφ, τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ του εἰς Κωνσταντινούπολιν, πλὴν τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας ἡ πόλις δὲν κατελήφθη, τοῦ Σουλτάνου ὅμως ἀποδεχθέντος τοὺς ὅρους τῶν Ρώσσων καὶ ὑπογραφείσης οὕτω προκαταρκτικῆς Συνθήκης Εἰρήνης τὴν 19—2|3—3—1878 εἰς τὸ προάστιον Ἅγιος Στέφανος (4).

II. Αἱ Ἀφορῶσαι τὸ Ἅγιον Ὄρος διατάξεις

Ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης ταύτης ἤρξατο ἡ ἐπέμβασις τῆς Ρωσσίας

1. Διὰ Σουλτανικοῦ φερμανίου τοῦ ἔτους 1840 ἀνεγνωρίσθη εἰς τοὺς Ἁγιορείτας τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν Διοικητὴν ἢ Καϊμακάμη, διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Ἐπιτρόπου τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις συνεργαζόμενος μετὰ τῆς Ἱεράς Κοινοτήτος θὰ ἐκτελῇ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς.

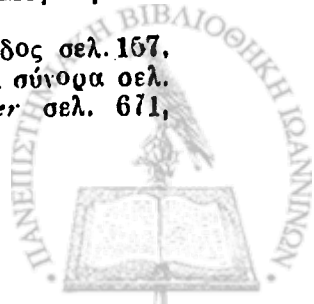
2. Τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ Χουσνῆ—Πασσαῖ ἐδέχθησαν μόνον αἱ Μοναὶ Μεγίστης Λαύρας, Κουτλουμουσίου, Ξηροποτάμου, Καρακάλλου καὶ Ἁγίου Παύλου. Βλ. λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος εἰς Ἀθανασίου Εὐταξίου: Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀνάγκη νομοθετικοῦ διακανονισμοῦ τοῦ καθεστώτος αὐτοῦ, μέρος Α' Κεφ. II παρ. Θ' (Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ νέου καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους).

Μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Χουσνῆ—Πασσαῖ, συντάχθησαν ἐν ἔτει 1862 οἱ Ἐθνικοὶ κανονισμοὶ τῶν Πατριαρχείων, οἵτινες κυρωθέντες ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἀπεστάλησαν εἰς Ἅγιον Ὄρος πρὸς ἐφαρμογὴν, πλὴν Οὐδέποτε ἐφηρμόσθησαν.

3. Βλ. Χρ. Νάλτσα: ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου σελ. 51.

Βλέπουσα τότε ἐπιχειρήσιν τὴν πτώσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀπεφάσισε τὴν 21—1|2—2—1878 τὴν ἀνευ κηρύξεως πολέμου προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν, πρὸς προστασίαν τοῦ ἐκεῖ ἐκραγέντος ἐπαναστατικοῦ κινήματος, διατάξασα πρὸς τοῦτο τὸν Στρατηγὸν Σκαρλάτον Σουτσον. Βλ. Λεπτομερείας εἰς Νάλτσα ἐνθα ἄνωτ. σελ. 50|51 καὶ Ἀστρινου: Ἡ Μεγάλῃ ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ σελ. 92.

4. Βλ. Νάλτσα ἐνθα ἄνωτ. σελ. 53. Λάσκαρη: Διπλωματικὴ Ἱστορία Ἑλλάδος σελ. 157, Ἰδίου: Διπλωματικὴ Ἱστορία Εὐρώπης σελ. 199. Χρ. Νάλτσα τὰ Ἑλληνοσλαβικὰ σύντομα σελ. 27 σημ. 4. *Driault—Lheritier* τομ. III σελ. 462. *Debidour* τομ. III σελ. 513 *Miller* σελ. 671, Ἀσπρέα τομ. II σελ. 99.

εἰς τὰ Ἀγιορειτικά ζητήματα, ὡς ἦτο τοῦτο φυσικόν. Τρία χρόνια ἐνωρίτερον διὰ τῶν δολίων ἐνεργειῶν τῆς εἶχε κατακτήσει τὴν Ἑλληνικὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ ἔδει ἡ κατάστασις αὕτη νὰ καταστῇ ὀριστικὴ διὰ διεθνoῦς πράξεως. Κυρίαρχος λοιπὸν ἡ Ρωσσία ἐπέβαλε πρὸς τὴν Τουρκίαν τὰς θελήσεις τῆς, μεθ' ὧν καὶ ἡ ἀξίωσις προστασίας τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὡς καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ εὐρισκομένων κληρικῶν.

Ὅθεν ἐν τῇ συνταχθῆσει συνθήκῃ περιλαμβάνετο ἄρθρον, δυνάμει τοῦ ὁποῖου οἱ ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ διαμένοντες ἢ ταξιδεύοντες Ρῶσοι κληρικοὶ, μοναχοὶ καὶ προσκηνυταί, θὰ ἀπολαμβάνωσι τῶν δικαιωμάτων καὶ λοιπῶν προνομίων, ὧν ἀπολαμβάνουσιν οἱ λοιποὶ κληρικοὶ ἄλλων Ἐθνοτήτων, συμφῶνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τῆς Συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ—Καίναρτζῆ τῆς 10|21 Ἰουλίου 1774. Ἐπίσης τὰ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ρωσικὰ Σκηνώματα θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἀπολαμβάνοντα, οἷων δικαιωμάτων καὶ τὰ λοιπὰ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει τοιαῦτα (1).

Ἡ πρόθεσις τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως περὶ προστασίας τῶν μοναχῶν ὑπηκόων τῆς εἶναι σαφῆς καὶ ἐκδηλὸς καὶ μαρτυρεῖ τὴν μονόπλευρον μεταχείρισιν τῶν ὑποδούλων τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Χριστιανῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ἐκ μέρους τῆς φερομένης ὡς τότε προστάτιδος δυνάμεως. Τοῦτο δὲ λίαν ἐμφανῶς καταδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου τούτου, διὰ τοῦ ὁποῖου προστατεύονται οἱ Ρῶσοι μοναχοί, οἱ ἐν Ἀθῶν μονάζοντες, οἱ λοιποὶ δὲ Ἀγιορεῖται μοναχοὶ Ἕλληνας καὶ Σλαῦοι, ἐγκαταλείπονται εἰς τὴν τύχην των. Ἀσφαλῶς θὰ ἀπειτέλει σοβαρὸν ἐμπόδιον καὶ ἀντίθεσιν εἰς τὰς βλέψεις τῆς, ἢ ἐπέκτασις τῆς προστασίας εἰς τὰ λοιπὰς μειονότητες.

Ἐρωτᾶται ὅμως εἰς τί συνίσταντο τὰ ὑπὸ προστασίαν τιθέμενα δικαιώματα τῶν τριῶν Ρωσικῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους; Κικόβουλος ἀλλ' ἠθελημένη εἰσήγησις τοῦ ἐν Κων(πόλει) Ρώσσου Πρεσβευτοῦ Στρατηγοῦ Ἰγνάτιεφ καὶ παντελῆς ἄγιοια τῶν συμβαλλομένων, ἐπέτρεψε τὴν ἀναγραφὴν ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς Συνθήκης τριῶν Ρωσικῶν Μονῶν, ἐνῶ πράγματι μόνον μία Μονὴ ὑπῆρχεν, αἱ δύο δὲ ἀναφερόμεναι ὡς Ρωσικαὶ Μοναί, ἦσαν αἱ Σκῆται τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου (Σεράγιον) καὶ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὑποταγεῖς εἶσαι εἰς τὰς Κυριάρχους Μονὰς τοῦ Βατοπεδίου καὶ Παντοκράτορος. *Οὐδεμία βεβαίως γεννᾶται ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Ρῶσοι εἰσηγηθέντες τὴν ἀναγραφὴν τριῶν Μονῶν, ἐσκόπουν τὴν πρόκλησιν ἐντυπώσεως καὶ δημιουργίαν καταστάσεως ἐν τῷ μέλλοντι, ἐπιτρεπούσης τὴν προαγωγὴν τῶν Σκητῶν εἰς Κυριάρχους Μονὰς (2).*

(Συνεχίζεται)

1. Τὸ σχετικὸν ἄρθρον ὑπ' ἀριθμ. 22 ἔχει ὡς ἀκολουθῶς «Ἱερεῖς καὶ ἄλλοι ἐν Ἱεροῖς τόποις καὶ οἱ Ρωσικῆς καταγωγῆς μοναχοὶ τοῦ Ὄρους Ἀθῶν, θὰ διατελῶσιν ἐν πλήρει κατοχῇ τῶν πρότερον ἰσχυόντων δικαιωμάτων καὶ θὰ ἐξακολουθῶσιν ἀπολάβοντες ἐν τοῖς ἀνήκουσιν αὐτοῖς τρισὶ Μοναστηρίοις καὶ τοῖς ἐξαρτωμένοις ἀπ' αὐτῶν οἴκοις (Κελλίαις) τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἅτινα εἰσὶν ἐξησφαλισμένα ὑπὲρ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν κοιταστημάτων καὶ Μοναστηρίων τοῦ Ὄρους Ἀθῶν».

Ἐὐτυχῶς, διὰ λόγους τοὺς ὁποῖους εἰς τὴν ἐπομένην παράγραφον θὰ ἐκθέσωμεν, δὲν ἀνεγράφη ἢ φραῖσις αὕτη εἰς τὸ κείμενον τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ΚΩΝΣΤ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΦΙΛΗΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΙΑΝ*

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Α Ι

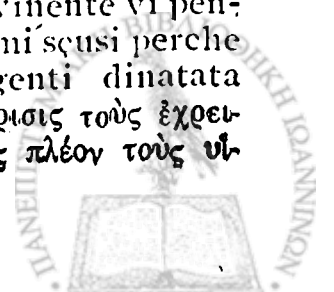
10

Χριστ. Φιλητᾶς ἐκ Τεργέστης τῇ 12 Αὐγούστου 1819 πρὸς Κων. Ἀσώπιον εἰς Γοτίγγην (Ἐθν. Βιβλ. Ἀρχ. Ἀσωπίου ἀριθ. 245)

Ἀσώπιε φίλε, ἀσπάζομαι σε καὶ πάλιν
 Ἐκ Τεργέστης 1819 Αὐγούστου 12
 Νόστιμος τῇ ἀληθείᾳ ἦτον ὁ τρόπος
 τοῦ Ἀττικοῦ Δημηγόρου ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς
 πρὸς ἐμέ. Τρόπος διόλου ἀττικός καὶ Ἀ-
 θηναῖος. Περιπτώσεις καὶ φιλοφροσύνη καὶ
 συχνὴ εἰς εὐτυχίαν πρόσκλησις. Κατηγο-
 ρίαι καὶ ὕβρεις καὶ διασυρμὸς τοῦ ὀνόμα-
 τός μου εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, πρὸς τὸν
 Βορδώνιον καὶ τοὺς ἄλλους φίλους του.
 Ἐθαύμαζον ἐγὼ, ἐθαύμαζον καὶ οἱ ἐδικοί
 μας εἰς ἓνα παράξενον πρὸς ἐμὲ τῶν Κε-
 ραίων φέροσιμον, ἀδιάφορον καὶ μάλλον
 εἰπεῖν καταφρονητικόν. Τοῦ φροσηματος
 τούτου ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μικρὸν δεῖγ-
 μα πρὸς πληροφορίαν σου τὸ ἐξῆς. Εἶτε
 ὁ Ζ. εἶτε καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ αἴτιοι διασπάρ-
 θη, περὶ τὸν Ἰονουάριον Μῆνα ὅτι ἐγὼ ἀ-
 μελοῦσα τὴν σχολὴν παρέβλεπα τὸ κοινὸν
 συμφέρον διὰ νὰ προξενήσω τὸ ἰδιαιτερον.
 Ἐκαταγινώμην, ἔλεγαν, εἰς μαθητὰς κατὰ
 μέρος. Ἐγὼ διὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὴν κα-
 ταραγίαν τοῦ κόσμου καὶ γὰ εἰπῶ καλύτε-
 ρα μὲ τὴν πρόφασιν τῆς καταλαλιᾶς νὰ
 λυτρωθῶ ἀπὸ ἀηδὲς βάρους, ἐκατέπεισα τὸν
 Μορατίνην νὰ στείλῃ τὰ παιδιὰ του εἰς
 τὸ σχολεῖον, νομίζων ἐν ταύτῳ ὅτι ὄφελός
 τι ἦθελε πάντα γεννηθῆ διὰ τὸ κοινὸν ὅ-
 ταν ἀνεμειγνύοντο εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἀμικτοὶ
 ἰδιοσηφεροτάτοι πολλὰ καλὰ, ὅμως ἀδύ-
 νατον νὰ ἔμβῃ εἰς δρόμον ὁ ἰδιοσύμφορος
 οὗτος ἄνθρωπος, καὶ θέλει ὄχι ὀλιγώτερον
 πάλιν τὴν ὥραν του διὰ τὰ παιδιὰ ὃ ἦν
 ἐν ἀρχῇ ἀποφυγεῖν. Εἶπα ἀνωτέρω ὅτι καὶ
 διὰ τὸν κόσμον, τὸ περισσώτερον ὅμως

διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸ βᾶρος του ἡ-
 θελα νὰ τὸν παρατήσω. Ὡς ἄνθρωπος
 μὲ κάποιαν αἰσθησὶν κάμει τύπον ὀπαιοῦν
 ἢ ἀχρειαστάτη του κυμινοπορισία, νὰ λογα-
 ριάσῃ ἂν ἔλειψα δύο ἡμέρας τοῦ μηνὸς
 διὰ νὰ κρατήσῃ ὅσα κραϊτζάρια φέρουν,
 καὶ οὕτως ἐφέροθη εἰς ἐμὲ διὰ δύο μῆνας.
 Ἐνῶ λοιπὸν ἐπέμενε πάλιν, ἐγὼ τοῦ ἀρ-
 γήτην ἀποφασιστικῶς προβάλλων τοῦ σχο-
 λείου τὴν φροντίδα διὰ τὴν ὁποῖαν ἔπρε-
 πε νὰ παραιτηθῶ καί.... ἄλλο ἰδιαιτερον.
 Ἡξεύρεις τί ἔφθασε νὰ μὲ εἰπῆ ὁ Φίλαν-
 τος οὗτος ἄνθρωπος. Ἐγὼ ἐνόμιζα διὰ τὰ
 παιδιὰ μου καὶ ἔδωκα τὴν γνώμην μου νὰ
 ἐλθῆς, εἶδὲ τί μὲ ἔμελλε, οὕτως ἤρχοντο
 καὶ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἀσώπιος εἰς
 τὴν οἰκίαν μου ὑπάγει νὰ εἰπῆς ὅτι εἶχα
 χρέος ἀπαραίτητον νὰ ἀναβαίνω τὰς σκά-
 λας του, νὰ διδάσκω τὰ παιδιὰ του καὶ
 τοῦ τέλος πάντων; μεταξὺ τοῦ μαγειρείου
 του καὶ τῆς χοφίας του εἰς τὰ ἐγκοιμητήρια
 τῶν θεοσταινίδων του. Τόσον ἐχρειαζέτο
 διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ὁ Ζαγραφὸς μίαν ἀνα-
 φορὰν τοῦτου τοῦ καθοσιώσεως ἐγκλήμα-
 τος, εἰς αὐτὸ τὸ Καπίτωλον. μὲ καλοῦσιν
 εἰς αὐτὸ ἐξερχόμενον τῆς Ἐκκλησίας μὲ
 ἓνα ἀχθοφόρον, δὲν ὑπάγω εὐδύς διὰ φύ-
 σεως ἐπιστάται Φθόβῳ τέλους πάντων.
 «Signor professore (μὲ δέχεται ὁ Βορ-
 δώνιος μὲ τόνον ἀπειλητικὸν ἕμα καὶ
 χλευαστικόν) quanso vi chiawano in ca-
 pitolo dovete vien. e che vi per una
 seconda volta perche al vinente vi pen-
 tede. Signor dottore ma mi scusi perche
 do prima aliegni urgenti dinatata
 (καὶ βέβαια τοιαύτη ἀπόκρισις τοὺς ἐχρει-
 αζέτο) διατὶ δὲν διδάσκεις πλέον τοὺς υἱ-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 393.

οὐς τοῦ Μωραϊτίνῃ; διότι περικυκλωμένος ἀπὸ τὰς φροντίδας τοῦ σχολείου δὲν ἔχω καιρὸν καὶ ἔπειτα δὲν θέλω νὰ καταβοῶσιν ἐναντίον μου ὅτι ἀμελῶ τὸ κοινὸν διὰ τὸ κατὰ μέρος. Λαμβάνει τὸ λόγον ὁ Ζωγράφ. θέλομεν νὰ μᾶς εἰπῆς ποῖος σὲ ἠμποδίσεν ἐπειδὴ εἶπες τὸν Μωραϊτίνῃν ὅτι εἶσαι ἐμποδισμένος — ὁ Μωραϊτίνῃς εἶπαι ἐδῶ παρὼν καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆ ἂν τὸν εἶπα οὕτως. — πρέπει νὰ σὲ εἶπε κανεὶς — ὄχι κύριε Ζωγράφε δὲν εἶμαι συκοφάντης, ἠμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ὁ κύριος Ρενιέρης ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅτι πολλοὶ ἐναντίον μου καταβοῶν. (Ὁ Ρενιέρης ἐβεβαίωσε ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ πολλοῦς πολλὰ περὶ πούτου). Τέλος μὲ ἐδόθη προσταγὴ ἀπὸ τὸν Βορδώνιον νὰ ἐξακολουθῶ τὴν διδασκαλίαν πᾶν Μωραϊτινοπαίδων, ὅτι ἔχω τὰς ὥρας μου ἐλευθέρως καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν μὲ ἐμποδίσεν διότι οὐδὲ μὲ ἐγνώριζε πόθεν ἐκρατοῦσα...! πολλῶ μᾶλλον νὰ μὲ ἐμποδίσῃ τὰ τελευταῖα ταῦτα λόγια ἔδιδον νὰ καταλάβω ὅτι ἡ ἐξοχότης του ἦτον πληροφορημένος ὅτι ἐγὼ τάχα ὡς ἐμποδίσαντα εἶχα μαρτυρήσει αὐτόν. Ὁ πληροφορησας δὲ ὡς ἔμαθον ἦτον πάλιν ὁ Ζ. δὲν ἔλειπε νὰ υποπέσῃ καὶ ἐδῶ ὁ Ράπας εἰς τὴν κατάκρισιν ἐπειδὴ ὁ Μωραϊτίνῃς αὐτὸν ἐγκάλεσεν εἰς τὸν ζῶντα τότε Καριτζιώτην ὅτι τάχα ἐμποδίσεν ἐμὲ ἀπὸ τὸ νὰ διδάσκω τοῖς παιδάς του κατὰ μέρος. Ἐγὼ μ' ὄλον τοῦτο ἐφερόμην καὶ ἔπειτα μετὰ τοῦ Μωραϊτινοῦ πολιτικῶς, ὅστις ἀλησιονήσας ὅτι μὲ ἔσυρεν εἰς Κρητήριον τόσον περιφρονητικῶς ἔγκειτο πάλιν περὶ τῆς ἰδιαίτερας διδασκαλίας ἕως σχεδὸν τοῦ Μαΐου μηνός, ὅτε διὰ παρακινήσεως τῶν ἐδικῶν μᾶς οἵτινες ἔχονα συμφέρον διὰ τὰ ἐπισυμβάντα μετὰ τοῦ Ζ. Σκάνδαλα, νὰ τὸν ἔχω φίλον πλέον παρὰ ἐναντίον; (μὲ ὄλον ὅπου ἐγὼ εἶχα ποφασίσει τρόπον τινὰ νὰ τὸ παραιτήσω τὸ σχολεῖον) ἀποφάσισα νὰ δεχθῶ πάλιν κατὰ μέρος τοὺς παιδάς του καὶ τοὺς ἐκράτησα μέχρι τέλους Ἰουνίου ὅτε διβλαθῆ ἀπεφάσισα τὴν ἀναχώρησίν μου, διότι δὲν εἶχα πλέον καιρὸν νὰ χάνω διὰ χιμνισορίστας. Εἶναι ἀξιομνημόνευτον τὸ ὅτι μὲ εἶπεν ὅταν τὸν ἐφανέρωσα τὴν ἀναχώρησίν μου «δὲν μὲ μέλλει, λέγει, τίποτε διὰ τὸ σχολεῖον ἀς κάμουν ὅπως θέ-

λουν. Λυποῦμαι μόνον διὰ τὰ παιδιά μου. Ἄλλ' ἐγὼ, τὸν εἶπα, ἤμουν ἐδῶ προσωρινός, καὶ ἡ φυγὴ μου ἂν δὲν ἦτον, ἠμποροῦσα νὰ μὴν κάμω πλέον τὸν διδάσκαλον ἐπειδὴ τὸ ἐπάγγελμά μου δὲν εἶναι αὐτό. — Καὶ πῶς, λέγει, ὁ Ἀισώπιος μᾶς ὑποσχέθη ὅτι ἔμελλες νὰ εἶσαι διὰ πολλοὺς χρόνους. — Δὲν τὸ πιστεύω». Στοχάσου λοιπὸν τὴν κτηνώδη φιλαυτίαν ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Βορδώνιος ἐπέμενει ὡς τόσον εἰς τὴν περὶ ἐμοῦ κακὴν ὑπόληψίν του ἕως σχεδὸν τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου μηνός ὅτι, δὲν ἠξέειρω πῶς ἀπέκαμ νὰ ὑποφέρῃ τοὺς ἀπτικισμοὺς, ἄρχισε νὰ ὑπαυτεῖν μὴν δὲν ἤμουν τόσον εὐκταφρόνητος ὅσον μὲ ἤθελε πρὸς αὐτόν ὁ Ἀπτικὸς ἐκεῖνος, καὶ διὰ ταῦτα ἄρχισεν ἄλιγον νὰ γαληνεύεται πρὸς ἐμὲ καὶ νὰ ζητήσῃ διὰ νὰ ἀναγνώσῃ καὶ ἰδίαν τὴν ἐκθεσιν τῆς καταστάσεως τῆς σχολῆς τὴν ρηθεύσαν ἐπὶ Κασσιῶλου. Κι' ἐγνώσαν, ἐπαρτήρησεν ἐφ' ἡσυχίας ὅσα ἡ ὀλίγη του τριβὴ εἰς τὴν γλώσσαν μᾶς ἀναγινωσκόμενον δὲν τὸν ἐσυγχῶρει νὰ ἐννοήσῃ, καὶ εἶδεν τρόπον τινὰ ὅτι δὲν ἦσαν αἱ ἰδέαι μου τόσον σχολαστικαὶ καὶ ὅτι μετεῖχον καὶ ἀπ' ἐκεῖνο τὸ τι τοῦ ὁποίου δὲν ἤθελεν πρότερον νὰ μετέχω καὶ ἐγὼ ὁ πτωχὸς Λεβαντίνος μὲ ὄλον ὅτι καὶ δόκτωρ καὶ Κολλέγας, εἶπε πρὸς τὸν Ράπαν διὰ Κορωνίδα τῆς μεταβολῆς τῶν αἰσθημάτων του, ὅτι τὰ γραφέντα ἦσαν ἄριστα καὶ χρήσιμα πρὸς σχεδὸν ἀναμωρφώσεως τοῦ σχολείου ἂν ἔκαμνε χροῖαν. Ἀκόμη πεσιωστέρον ἐπεστηρίχθη εἰς τὴν κακὴν περὶ ἐμοῦ ταύτην ὑπόληψιν τὴν ὄψιμον εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἐξετάσεων τῶν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀδιάφορος τρόπος μου τοῦ ἐξετάζειν, καὶ ἡ ἐτοιμὴ ἀπόκρισις καὶ εἰπιγῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἰδιαιτέρων μου μαθητῶν, ἀπόδειξις κάποιου καρποῦ τῶν κόπων μου, τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι δὲν ἤμουν τόσον σχολαστικός, καὶ τόσον ὥστε, εἰς τὸ τέλος τῶν ἐξετάσεων ἐπληρώσεν εἰς ἐμὲ καὶ μὲ εἶπεν ταῦτα τὰ λόγια (ποῦ κατήντησα καὶ ἐγὼ νὰ συνερίζωμαι ὡσὰν ἐπταετῆς παιδίον! μὰ εἰς τὴν χώραν τῶν παιδῶν παιδαριώδη πρέπει κανεὶς νὰ φρονῆλο sono contetis-

simo Caro mio Sig. Filita e nel giorno della distribuzione dei premi lo sapio farli in murtatielogi δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἐκείνη ἡ ἡμέρα. "Α! ἀλησμόνησα γὰρ σὲ εἰπῶ ὁ Σίβριτζ ὡς εἶπα εἰς τὸ περασμένον φύλλον κατεγίνετο εἰς τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον τὸ ἐβελτίωσε περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα καὶ τὸ ἐγγχείρισεν εἰς τὸν Ζωγράφον, καὶ οὗτος εἰς τὸν Βορδώνιον. Τόσων ἀνόητον καὶ μαρὸν σχέδιον ἦτον, ὥστε δὲν ἠμπόρσασε γὰρ μὴν ἀντισταθῆ καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ γραφῆς ὁ Β. καὶ δὴ εἰς μίαν ὁμιλίαν προεισοδιώδη, εἰς τὰς ἐξετάσεις (ποῦ ἄγμα ἀσυνήθιστον διὰ τὸν Βορδ. ὡς μὲ λέγουν) ἀναίρεσε μὲ ζῆσιν καὶ ὄχι χωρὶς χάριν τὰς σκαωριασμένας ιδέας τοῦ Σίβριτζ. Ὁ Ζ. δὲν ἐπαρουσίασεν εἰς τὰς ἐξετάσεις μας καὶ τὸν Περιζῆν του τὸν ἐτραύησε πρὸ καιροῦ. Ἐξεφώνησα καὶ ἐγὼ σύντομον ὁμιλίαν ἀνάλογον εἰς τὰς περιστάσεις καὶ ἴσως ἐκφωνήσω πάλιν αὐτὴν εἰς τὴν διανομὴν τῶν Βραβείων. Εἰς τόσον εἶχε φθάσει ἡ κατ' ἐμοῦ μανία τοῦ Ζ. ὥστε, ἀπέθανεν ὁ μακαρίτης Καριτζιώτης καὶ ὁ ἐπιτάφιός του ἔπροετο νὰ γίνῃ κατ' αὐτόν, ἀπὸ χεῖρα φιλολόγου, ὄχι τὴν ἐδικήν μου τὴν σχολαστικὴν. Ἐγενεν ἀπὸ τὴν τοῦ Μουστοξ. καὶ ἔλαβεν ἀξίαν τὴν ἀμοιβὴν τὸν περίγελον τῶν ἀκροατῶν.

Χρειάζεται τὸ πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας ἐπιγραφὴν. Μείνατε ἡσυχοί, ὁμογενεῖς, φωνάζει ὁ Ζωγράφος, ἡ φροντίς εἶναι ἐδική μου, μὴ τύχη καὶ διορίσητε τὸν Φιλητᾶν, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ἔργον ἐδικόν του. Αὐτὰ τὰ πράγματα χρειάζονται Μουστοξίδην, ὅστις γνωρίζει κατὰ βράθος τὴν Ἐπιγραφικὴν. Τί τὰ θέλεις; Ἦλθεν ἡ ἐπιγραφὴ ἢ τόσον προσδοκωμένη, πλὴν συνέλαβεν ὄρος καὶ ἔτεκε μῦν.

"Ἄλλην φορὰν θέλει σὲ στείλω τὰ ἄκτα τὰ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς. Διὰ τὴν ἡξενυρε μόνον, ὅτι ἐπρόσδραμον εἰς ἐμὲ αἱ Κεφαλαὶ μάλιστα αὐτὸς ὁ Βορδ. ἐπειδὴ εἶναι πληροφορημένοι λέγουν ὅτι ἤθελα τὴν κάμει καλύτεραν συμπεραίνοντες ἀπὸ τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν ὅπου ἐσύνθεσα διὰ τὸν Καριτζιώτην, ἧτις δὲν ἦτον τόσον κακὴ, ἔλεγον. Ἰδοὺ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη πρὸς περιέργειάν σου προσθέτεται ἐδῶ, τὴν ὁ-

ποίησιν καὶ καθυποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν σου.

Α. Ἐνθάδε κεῖται Ω
 Δημήτριος Καριτσιώτης
 ἐκ τοῦ ἐν Λακων. Ἀγ. Ἰωάννου
 Ἐμπόρος

ὅς, εὐσεβεῖα, ἐπιεικεία
 καὶ τῇ περὶ τὰ Συμβόλαια τιμότητι
 Ἄπασιν Ἑλλησὶ τε καὶ Ξένοις
 Μέχρι τελευταίας ἡμέρας. Αἰδέσμιος ἦν
 ὅς τε τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος οὐδὲ ποτε
 (ἐπιλήσμων

Φροντιστήριον ἐν αὐτῇ
 ὅπως ἂν Νεότης ἔνοικός τε ἐπίσης καὶ πε-
 (οῖουκας
 τὴν πατρίαν ἔχον ἀνακτήσασθαι Ἀρετὴν
 ἐκ τῶν ἰδίων ἰδρύσατο
 ἐβίω ὡσεὶ ἔτη ΟΗ ἐξ ὧν ἐν Τεργέστη ΜΖ'
 πολλοῖς χρήσιμος οὐδενὶ ἐπαχθῆς
 ἔτελείτ. τῇ ΙΕ' Φεβρουαρίου ἔτ ΑΩΙΘ'
 οἱ κατὰ Γένος προσήκοντες
 ἔθνησαν ὀδυρόμενοι τὸ Μνημεῖον
 τιμῆς τε καὶ Ἀρετῆς ἕνεκα
 Χαῖρε ἐν εἰρήνῃ

Ἐπειδὴ τὸ μνημεῖον δὲν εἶχε τετραγώνιον τόπον δὲν ἐφυλάχθη ἡ αὐτὴ διάταξις τῶν γραμμῶν. Ἰδοὺ τὸ σχῆμα τοῦ Μνημείου. Λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ ἔπροεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀπλωθῇ ὅλη εἰς τὸν Ζωοφύρον (Areglo).

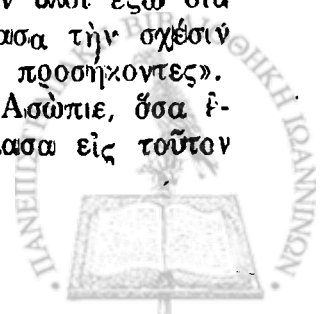
(Ἀκολουθεῖ ἰχνογράφηση τοῦ Μνημείου ἀποτελουμένου ἐκ δύο δωρικῶν κίωνων ἐφ' ὧν ἐπιστήμιον. Εἰς τὴν προσθίαν θυρογωνίον ὄφιν αὐτοῦ ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφὴ. Ὑπεράνω κεῖται ἀέτωμα. Μεταξὺ τῶν κίωνων κλίμακες καὶ χῶρος ἐφ' οὗ λήγει ὁ σῆμα).

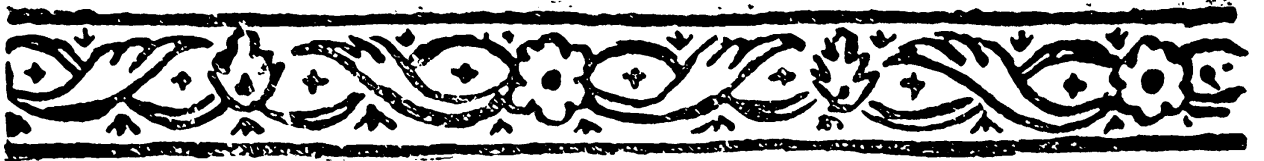
Ἀντὶ τῶν τελευταίων τεσσάρων στίχων, εἶχον οὕτως πρῶτον

Μαρία Γυνὴ ἀπὸ Βοινοβίκων, καὶ Πρὸ-κόπιος Ἀδελφοῦ υἱός

Ἐθ. τὸ μνημ. μετὰ πολλῶν δακρύων
 συμβίῳ ἀρίστῳ. Θεῖῳ ποθεινοτάτῳ
 Πλῆν, ἐπειδὴ ἔπροετο νὰ δυσαρρεστήσῃ
 τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἀδελφόν, ἀνεμιούς
 καὶ συναφίας οἵτινες ἕμενον ὄλοι ἔξω διὰ
 τοῦ πρώτου στίχου, ἐξέφρασα τὴν σχέσιν
 μὲ τὸ γενικὸν «κατὰ Γένος προσήκοντες».

Αὐτὰ εἶναι, φίλε μου Ἀσώπιε, ὅσα ἐναντία τρόπον τινὰ ἔδοκίμασα εἰς τοῦτον

ΚΑΘΩΣ ΧΑΡΑΖΕ Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ*

Ὁ Λάϊος, μᾶς δίνει τώρα, συνεχίζον-
τας κι ένα ἄλλο ἀκόμα σημείωμα του ἀπὸ
τὴν προατελευθερωτικὴν περίοδο, 1905—
1912, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν περιορίζει.

Στὸ ἀφήγημά του αὐτό, ὁ Λάϊος, Γραμ-
ματέας, ἀπὸς εἶπαμε τῆς Ἀγ. Διεόδουσης
τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας καὶ μέλος
τοῦ πρώτου πυλῶνα τῆς, περιγράφει—
ἐξ αὐταρίας τὸν δοκισμὸ, στὸν Ναὸ τῆς
Ἁγ. Αἰκατερίνης τῆς πόλης μας, τοῦ γνω-
στότατου, στὴν ἱστορουμένην ἐποχὴ Κατε-
τῶν Κρητικῶν.

τὸν χρόνον, ὅμως τὴν σήμερον ὄλην των
ἢ πρώτην περὶ ἐμὲ ἀμείλιαν καὶ καταφρό-
νησις, μετεβλήθη εἰς τιμὴν καὶ σέβας.
Αἰσθάνονται ὅτι δυσκόλως θέλουσι βάλει
εἰς τὸν τόπον διδάσκαλον, λέγουσι, ὡς τὸν
Ἀσάπιον καὶ τὸν Φιλητῶν. Ὅτι ἀληθινὰ
αὐτοὶ οἱ δύο νέοι, ἐν χεῖλος καὶ μία καρ-
διά. Ἐφθάσαν νὰ μοῦ προβάλλουν προ-
σθήκην μισθοῦ ἰκανῆν καὶ εἰ τινας συνθή-
κας ἤθελα, εἴαν ἦτον τράπηξ νὰ μείνω
πᾶν ὁ γέγραφα γέγραφα. Πόσον διαφύ-
ρως εἶμι γραμμένη ἢ ἐπιστολὴ των ἢ ἀ-
παιτητικὴ εἰς τὴν παραίτησίν μου, ἀπὸ
τὴν ἄλλην ἐκείνην δι' ἧς με ἐδωρίζαν νὰ
γνωρίζω χιρῶν μου τὸν Ζωγράφον! Ἀ-
πόστασι πλέον, φίλε Ἀσάπτε. Ἴσως με
ἄλλην γραφῆν σὲ γράψω πάλιν τίποτε φλυ-
αρίας ὡσάν αὐτάς. Συγχώρει μου παρακα-
λῶ τὴν ἀάγην ἀερίθειαν εἰς τὸ γράφειν,
ἐτόλμησα νὰ γράψω με ἐλευθερίαν καὶ
χωρὶς πολλῆν περιστοχῆν εἰς τὴν λέξιν καὶ
ὄψην τοῦ λόγου, ἐπειδὴ ἤξευρα ὅτι γράφω
πρὸς ἄλλον ἐμὲ καὶ πράγματα τὰ ἄτοια
ἔχουν νὰ μένωσιν ἐν οἴκῳ καὶ ὄχι ἐν δήμῳ.

Ἐγίαινε, φίλε Ἁγαπητέ. Ἐγὼ δὲν ἀπε-
φρίσσω ἀκόμη ἐάν κάμω τὸ ταξιδιὸν μου
διὰ τῆς Γεομενίας. Ἐγίαινε καὶ πάλιν καὶ
παλλάκις.

Ὁ σὸς Φιλητῶς

* Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενον σελ. 410.

Ὁ Ναὸς τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης, εἶναι
μετόχι ἐξαρτημένον ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦς
«Θεοβάδιστους Τόπου» τοῦ Σινᾶ. Τὰ Με-
τόχια αὐτά, εἶχαν μιὰ προνομιοῦχο θέση
στὸ Κράτος τῶν Ὁσμανῶν, πού τὴν χροστοῦν
ἀπ' εὐθείας στὸν ἰδρυτὴ τῆς Μουσουλμα-
νικῆς θρησκείας. Τὴν εἶχε αὐτὸς ἐξασφα-
λίσει με εἰδικὸ ἄχ' ἵναμι, πού στὴ θέση τῆς
ὑπογραφῆς, εἶχεν ἀποτυπώσει τὴν παλάμη
τοῦ ὁ Μωῦσῆθ.

Κανένας λοιπὸν Τοῦρκος δὲν εἶχε τὸ
δικαίωμα νὰ πατήσῃ, στὰ Μετόχια αὐτά,
τὸ πόδι του. Σὲ περιπτώσεις δὲ ἀνωμαλι-
ῶν ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἢ ἐσωτερικὴ αἰτία, ὁ
Ἡγούμενός τους, καὶ στὴν προκειμένη πε-
ρίπτωση, ὁ τότε Ἡγούμενος τῆς Ἁγίας
Αἰκατερίνης, Κρητικὸς Ἄρθμος Κτενιά-
δης, στὴν ἐξῶθενια τῆς Ἐκκλησίας, ἀναρ-
τοῦσε ἀντίγραφο τοῦ ἄχ' ἵναμι, με ἐπὶ κε-
φαλῆς, τὸ μονόγραμμα τοῦ Ναοῦ. Οἱ δοκι-
μαῖοὶ τῶν «ἐταίρων» καὶ τῶν «ἐλευθερω-
τῶν» γινώταν σ' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησία,
μπροστὰ στὸν Πατριάρχον ἀπὸ τὸ Κοτσι-
λιό. Ὁ δοκὸς ὅμως τῶν ἀδελφῶν, δινό-
ταν στὸ Ναὸ τῆς Μητροπόλεως, μπροστὰ
στὸν Πατριάρχον τὸ Λαδᾶ, ἀπὸ τὴν Κόν-
τσιχα

« Ο Ο Ρ Κ Ο Σ »

καὶ ἀνοιξιάντες αὐρὸς ἔλιπον τὰ χιό-
νια εἰς τὰ ψηλά βουνὰ τοῦ Σινᾶ καὶ
τῶν Τζουμέρκων καὶ ἡ βοή τῶν ντοικεζι-
ῶν τῶν Μακεδονιάχων πού ἤρχετο ἀπὸ
τὴ γειτονικὴ Μακεδονία, ἔλιωνε τοῦς πα-
ρους τῆς ἀπογοητεύσεως ἀπὸ τῆς καρδιῆς
τῶν σαγιάνων, πού εἶχαν συσσωρεύσει αἱ
ἀτυχεῖς ἐξομῆσεις τοῦ 1854 καὶ 1878,
καὶ ἰδίως τοῦ προσφύτου ἀτυχήματος τοῦ
1897.

Ἐστὲς λαϊκὲς μᾶζες τῶν Γιαννίνων καὶ
στὴν ὑπακοῆν ζυγιοῦσαν οἱ πόδοι τῶν ἀ-
γνῶτων καὶ τῆς λευτεριάς, τὰ τοιοῦνδοξα
ματώσα τοῦ Ζαλόγγου, τοῦ Σουλίου, τῆς

Χειμάρως, τῆς Πάργας καὶ τῶν ἀμέτροντων ἐνδόξων Ἡπειρωτικῶν τοποθεσιῶν, ὅπου ἐχύθησαν ποτάμια Ἡπειρωτικοῦ αἵματος, τραβοῦσαν σὰν ἀκαταμάχητος μαγνήτης, τὴ λαϊκὴν νεολαία πρὸς τὸν βωμὸν τῆς θυσίας.

Μέσα σὲ τέτοια ἀτμόσφαιρα ἕνα δειλιὸ τοῦ θέρους τοῦ 1908 ἔδιδε τὸν ὄροσ τὴν Α' Διεύθυνσιν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας στὰ Γιάννινα, ὁ καπετὰν Σπύρος Κρομμίδας, στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης.

»Ὁ Γεώργης ὁ Προμαντιώτης, παλαιὸς ἀγωνιστῆς, ἐπίτροπος καὶ νεωκόρος ἐν ταῦτῳ τῆς ἐκκλησίας, εἶχεν ἀνοίξει μὲ προσοχὴν τὴν ὀπισθίαν θύραν τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κυπαρίσσια καὶ τὸν στενὸν δρομάκον ὁ ἀπσαλένιος καπετάνιος γλύστρισε στὸν ναόν.

»Αἱ θύραι ἐκλείσθησαν, καὶ τὰ βαργιὰ σιδερα, ἐτάραξαν μὲ τοὺς κρότους τῶν τῶ μυστήριον τῆς σκοπῆς μέσα στὸ μισοσκόταδο τοῦ Ναοῦ, τὸ ὁποῖον διέκοπτε τὸ μελιχρὸ φῶς τῶν κandelιών, πῶ ἔκαιαν μπροστὰ στὰ μαυρισμένα ἀπὸ τὸ χρόνια εἰκονίσματα.

»Ὁ Κρομμίδας ἀναψὲ ἕνα κηρί, ἐστάθη ἔξ ἐνστικτοῦ μπροστὰ στὸ δικέφαλο Ἄετό —τὸ σῖμβολο αὐτὸ τῆς χιλιόχρονης Αὐτοκρατορίας μας πού ἦτο σκαλισμένος στὶς πλάκες, στὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας ἔκαμε σταυροκοποῦμενος τρεῖς μετάνοιες, καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν ὠραίαν Πύλην.

»Ἐκεῖ μπροστὰ, ἀπάνω στὸ δυσκάλιον, ἦτο τοποθετημένον ἐπὶ μικρᾶς μεταξωτῆς σημαίας, ἕνα ὀσημένιο Εὐαγγέλιον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, γιαστὶ βολμένα, ἕνα γιγατάνι καὶ ἕνα περιστροφον.

»Ἡ ὠραία Πύλη ἤνοιξεν, στὸ βάθος ἡ Ἁγία Τράπεζα μὲ τὸν Ἐσταυρομένον κοσμάμενον ἐπὶ ξύλου, ὁ κατηχητῆς, περιβεβλημένος μακρὸν μαῦρο ράσο καὶ φέρον μαύρην προσωπίδα προὐχώρησε ἀπὸ τὸ Ἱερὸν βραδέως πρὸς τὴν ὠραίαν Πύλην, μὲ βαθεῖα φωνὴ ὑπέμνησε εἰς τὸν μουύμενον τὰς βαρυτάτας συνεπείας τοῦ ὄρου του, τὰς παραδόσεις τοῦ τόπου του, τὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ Ἔθνος του, καὶ τὸν ἐκάλεσε ν' ἀπαντήσῃ ἐλευθέρως, ἐὰν εἶναι

παρασκευασμένος ν' ἀναλάβῃ τὸ μεγάλο χρέος, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλην εὐθύνην τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν ὁργάνωσιν. Ὁ Γενναῖος καπετάνιος ἀπήντησε μὲ σταθερὰν φωνὴν καταφατικῶς.

»Τότε τὸν ἐκάλεσε νὰ γονατίσῃ, νὰ θέσῃ τὸ χέρι ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ ἀπὸ πῆγγελε τὸν φρικτὸν ὄροσον, διὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέσχετο νὰ χύσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ροαίδα τοῦ αἵματός του ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἡπείρου.

»Ὁ καπετάνιος ἐπανελάμβανε κάθε λέξιν μὲ καταφανῆ συγκίνησιν.

»Ἡ ἱεροτελεστία ἐτελείωσε.

»Ὁ ἀνθρωπος πού τόσα χρόνια γύριζε σὰν ἀγρίμι στὰ βουινά, ληστεύων σφάζων καὶ διακόμενος, ὁ ἀνθρωπος πού δὲν εἶχε γιωρίσει τὸν φόβον στὴν ψυχὴ του, ἔτραψε σύγκορμος, τὰ δάκρυα ἀνέβλυζον ἀπὸ τὰ μάτια του, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σπαιροῦ, καὶ κατασπαζόμενος τὸν ἀνόδοχον καὶ τὸν παριστάμενον Γεώργην Προμαντιώτην εἶπε:

»—«Δοξάζω τὸν Θεόν, πού μὲ ἤξιώσας νὰ ἰδῶ αὐτὴν τὴν Ἁγίαν ἡμέραν. Τὸν παροικαλῶ καὶ μοῦ δώσῃ δύναμιν, νὰ ὑπηρετήσω τὴν Πατρίδα μου».

»Τὸ θαῦμα εἶχε συντελεσθῆ, ὁ γθεσιγός ληστής, ἀδιακρίτως Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, εἶχε μεταβληθῆ εἰς τρομερὸν ἐκδικητὴν τῆς Φιλῆς του. Ἐπολέμησε τὸν κατακτητὴν σὰν λιοντάρι, ἐπέζησε καὶ εἶδῃ πραγματοποιοῦμενον τὸ ὄνειρον τόσων γενεῶν.

»Ἀπέθανεν στὸ χωριό του σὰν τίμιος Ἡπειρώτης».

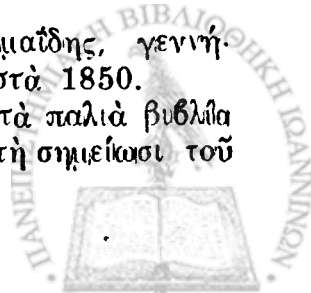
ΛΑΓΙΟΣ

Προχωρόντας τώρα, θὰ δόσοιμε πλεόκατου τὰ ὄσα, βιογραφικὰ καὶ ἄλλα μαζέψαμε στοιχεῖα, γιὰ μερικὸν ἀκόμα ἀπὸ τοὺς πλεό σημαντικοὺς παράγοντες καὶ πρωταγωνιστῆς ἐκείνων τῶν περιστάτικῶν:

ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ ΘΩΜΑΓΔΗΣ:

Ὁ κληρικὸς Κων. Θωμαῖδης, γεννήθηκε στὰ Γιάννινα γύρω στὰ 1850.

Ἦστερα ἀπὸ ἔρευνες στὰ παλιὰ βιβλία τοῦ Δήμου μας, βοήθα καὶ τὴ σημεῖωσι τοῦ

θανάτου του. Τεομάτισε, αυτός, τή ζωή του, στις 8 του Γενάρη, τοῦ 1920, σέ ηλικία 70 χρόνων.

Ὁ Θωμαΐδης, ἦταν διόφοιτος τῆς Ριζάρειου Σχολῆς, σπούδασε δέ θεολογία καί ἐβραϊολογία στή Γενεύη τῆς Ἑλβετίας. Ἦταν καθηγητής στή Ζωσιμαία Σχολή καί εὐφραδέστατος ἱεροκέρουκας.

Τήν κοινωνικο-ἐθνική του δράσι τήν ἀρχισε ἀπό τὰ τριάντα που περίπου χρόνια:

Ἀπό τὰ 1886 ἀρχίζει νά λειτουργῇ — ὅπως καί ἄλλοῦ εἶπαμε — στά Γιάννινα Ρομαϊνικο Γυμνάσιο. Ὁ Θωμαΐδης, ἀντελήφθηκε ἀμέσως τόν κίνδυνο: Οἱ ἐδῶ ρουμανίζοντες, διέθεταν μεγάλα οἰκονομικά μέσα: Στά παιδιά που παίρνουν στό σχολεῖο τους τούς δίναν φαγητό, ὕπνο, ὑπόδησι, φορέματα, ὅλα δωρεάν. Ἀκόμα καί ἐπιδόματα χορηγοῦσαν στις οἰκογένειες που ἔδιναν σ' αὐτούς τὰ παιδιά τους.

Μέ κοινὸ τότε ἔθνος, ὁ Θωμαΐδης, στις ἀρχές τῆς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἴδρυσε καί αὐτὸς οἰκοτροφεῖο ἁρρέων, που ἐγκαταστάθηκε ἀρχικά, στό σπίτι τοῦ Γιώργη Σταμάτη, στήν ὁδὸ Σοῦτσου κοντὰ στό Μῶλο.

Στά 1894, σέ οἰκόπεδο που εἶχε δωρήσει γιά τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ Ἀνδρέας Χρισθιτινός, περατῶθηκε τὸ νέο κτίριο τοῦ Οἰκοτροφείου στήν παλιὰ συνοικία Γάλατι (τώρα ὁδὸ Παύλου Μελά), ἀπέναντι ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ Δάνου στὸν ἀριθμὸ 4 καί ἐκεῖ μέσα στεγαζόταν καί τρεφόταν περί τὰ 20—25 παιδιά. (Κοντὰ στά

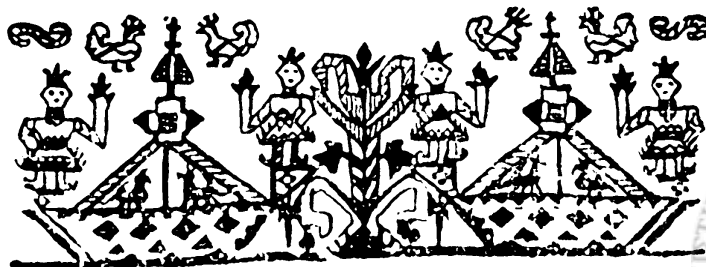
τέλη τῆς ἴδιας δεκαετηρίδας, ἀνοῖξε στὸν ἴδιο δρόμο καί ἡ Ἱταλικὴ τεχνικὴ Σχολή ἀπ' ὅπου βγήκαν πολλοὶ καλοὶ τεχνίτες. Εἶχαν, καθὼς ἴδαμε, καί αὐτοί, τὴν διαίτη τους στήν Ἠπειρο προπαγάνδα.

Τὸ Οἰκοτροφεῖο Θωμαΐδη, μέ ταμῖα τὸν εὐκρένεστατο καί καλότατο Μιχαήλ Κιούρη, λειτούργησε μέ ἔθρονους, ἴσαμε τὰ 1907—1908.

Τις λεπτομέρειες τῆς δράσης τοῦ Θωμαΐδη στὸν πρῶτο πυρῆνα τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἐταιρείας, καθὼς καί σὰ στέλεχος τῆς, τὴν εἶδαμε στό ἀρχεῖο Α. Χ. καί τὰ σημεῖωματα τοῦ Λαΐου.

Προσθέτομε ἐδῶ καί ὅτι ὁ Θωμαΐδης, εἰδικὰ ἐξουσιοδοτημένος, ἐνήργησε καί πανελλήνιο ἔθνος γιά τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, που τὸ κτίριό της στοιχισε περί τις 10.000 χρυσῆς λίρες, καί ἀποπερατῶθηκε στά 1905.

Ὁ Θωμαΐδης, σὰν ἄνθρωπος, ἦταν ἐξαιρετος: ἀνιδιοτελής, ἀφιλοχρήματος, ἐλείμων. Γιά τὸ θεορὸ πατριωτισμὸ του, πολὺ χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ περιστατικὸ ὅτι, αὐτοὶ που συγκρότησαν τὸν πρῶτο πυρῆνα τῆς ἀντίδρασης κατὰ τῆς Ρομαϊνικῆς προπαγάνδας, ἡλικίας τότε, 22 (Λιθαδεῖς), 28 (Δ. Βλαχλεῖδης) καί 32 (Α. Χρηστίδης), ἐτῶν, συσπειρώθηκαν γιά ν' ἀρχίσουν τὴ δράση τους γύρω ἀπὸ ἕναν ὑπερῶμοιο πιά ἄνδρα ἡλικίας 54 χρόνων: Τὸ Θωμαΐδη.

ΣΠ. ΜΟΥΣΕΛΙΜΗ

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ ΣΗΜΕΙΩΜΕΝΕΣ ΣΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΑ ΠΗΔΑΛΙΟΥ ΜΟΝΗΣ ΠΑΓΑΝΩΝ - ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Μέσα σὲ πυκνὰ δάση καὶ ροιμάνια ἀπὸ κοιμαριές, πρινάρια, ρουσκοιλιές, σχινάρια καὶ ἑλιές, σὲ θεαματικὴ θέση ἀγναντεύοντας ὅλα τὰ μέρη κάτω καὶ πέρα τοῦ Καλαμιᾶ, ὅλη σχεδὸν τὴν περιφέρειαν τῆς ἀρχαίας Κεστρίνας, σὲ ἴσιωμα ποῦ σχηματίζεται στὴ ρίζα τῆς Σπάτας παραβιάσταρον τῶν Σουλιωτικῶν βουνῶν στέκεται ἐγκαταλειμμένο, μισοχαλασμένο καὶ ἀρασμένο τὸ ἄλλοτε πλούσιο καὶ ἐχοίμενο μοναστήρι τῶν Παγανῶν.

Ἡ παράδοση λέει πῶς ὀνομάστηκε εἴται ἐπειδὴ τὸ φῶς ποῦ ἐβλεπαν οἱ ἀνθρώποι τὴ νύχτα μέσα στὸ δάσος, πρὶν ἰδρυνθεῖ, γιὰ νὰ τὸ βροῦν μαζώγιζαν ὅλα τὰ χωριά ἀπὸ γύρω καὶ τὸ πῆραν παγανά, δηλαδή ἐξονυχιστικὴ ἐρευνα. Παγανά καὶ κρημύρηδες ἐμεῖς λέμε τοὺς Καλλιμάντζαρους. Ἴσως νὰ ὀνομάστηκε εἴται ἐπειδὴ θεράπευε, ὅπως λένε ἐκείνους ποῦ τοὺς ἔπεραν τὴ γνώση, τὰ παγανά, τὰ ξωτικά ποῦ βγαίνουν τὰ δωδεκάμηρα καὶ φέρουν τὴ νύχτα γύρω, τὰ ἔξω ἀπ' ἐδῶ.

Τὸ μοναστήρι ἀφιερωμένο στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου χτίστηκε ὅπως δείχνει ἡ ἐπιγραφή ποῦ εἶν' ἄνω ἀπὸ τὴ θύρα τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸ 1652 ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Ἰωαννίμ καταγεγόμενο ἀπὸ τὴν Τσουροῦλα (τ. Καλλιθέα), τὸ γένος Μπούτη.

**Ο ΠΡΩΤΟΚΤΗΤΩΡ
ΙΩΑΚΕΙΜ
ΠΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ
1652**

Οἱ ἠγοούμενοι ποῦ χρημάτισαν κατὰ καιροὺς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς διάλυσής του (1940) εἶνε:

- 1) Ἰωαννίμ (ὁ ἰδρυτής)
- 2) Φώτιος

3) Παγκράτιος

4) Ζαχαῖος

5) Δοσίθεος

6) Ἀμβρόσιος (Κυριαζῆς) ἀπὸ τὴ Σέλλιανη, ὁ ὁποῖος παλαιότερα σκληρὰ μετὰ τοὺς Τούρκους τῆς Πετροβίτσας κράτησε καὶ ἀυγάτισε κατὰ πολὺ τὰ χτήματα τοῦ μοναστηριοῦ. Τούρκοι ληστές ἀπὸ τὴ Σέλλιανη, γιὰ τὴν εἶχε καὶ αὐτὴ Τούρκους κατοίκους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη Τσαμουριά, πολλὰ φορὲς βάλθηκαν νὰ τὸ ληστήσουν, καὶ αὐτὸς μετὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μοναστηριοῦ, καὶ τῶν γύρω Χριστιανικῶν χωριῶν δὲν ἄφησε νὰ τὸ πατήσουν.

7) Γρηγόριος (Τσίνας) ἀπὸ τὴ Σέλλιανη.

8) Διονύσιος

9) Κωνστάντιος ἀπὸ τὸ Πογώνι

10) Ἰωσήφ (Μῶκος) ἀπὸ τὴ Σέλλιανη

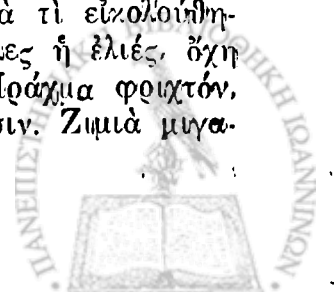
11) Παπᾶ—Χρηῖστος ἀπὸ τὴ Σέλλιανη, γινὼς τοῦ Ἰωσήφ, στὶς ἡμέρας τοῦ ὁποῖου διαλύθηκε τὸ μοναστήρι.

Βιβλία παλαιὰ δὲν ἔχει σήμερα. Κατασφραγίσαν ἢ θιαροσάγησαν. Διατηρεῖται μόνο ἓνα ἐκκλησιαστικὸ πηδάλιο προερχόμενο ἀπὸ τὰ μοναστήρια τῆς νήσου τῶν Γιαννίνων.

Στὰ ἐξώφυλλά του βρίσκονται γραμμένες εἰ ἐνθυμήσεις ποῦ καταχωρῶ, διατηρημένων τῶν ἀγορευογραφικῶν καὶ τοῦ λεκτικῶ. Τὰ σημεῖα τῆς στίξης καὶ ὁ τοῖς νομὸς θέτονται ἀπὸ μένα.

1) 1852 Μαρτίου —τρὲς— 3.

Ἐχίονοισε μέτρα, ἀλλὰ τί εἰκολοῖθησε; Τὴν νύχτα ἔπαισαν ὅλες ἡ ἑλιές, ὄχι καρπὸς ἀλλὰ οἱ ρίζες. Πράγμα φοβερὸν, καὶ τὸ γράφο διὰ ἐνθύμειν. Ζιμὰ μεγαλοτάτη.

2) 1854. Έγιναι Μεγάλη βροχή και άμετρι. Καιρός όπου δεν έστάθη από Νόα και έδόθεν. Έπλεμέρισαν ή ποταμή και εξαφανή άμετρος ζυμίας εις καρπούς, και ζώα. έπαρε. Και τó γράφο διά άνθήμισεις

ισρ. Μακάριος Ζαγορίτης

3) Άνοθεν έτος. Έφάνη εις τά Άμπέλια Νεοφανής Άστένια, όστε έθρόμειψαν τά σταρήλια εις τά κλίματα, ή όπιαν Άστένια εισην ούτος: Άρχισαν, εξαφανή όσαν στάχτη άπάνου εις τó Σταρήλι. Ήταν (έπειτα) έστρόμειψαν μένοντας ούτος και έσάπησαν και ούτος μεγάλιν ύστεριση είνου. Και προοδείει Μέχρι τήν σήμερον — 10 Σεπτεμβρίου 1858, αλλά αρχίζει και ελάτωνατε ή άστένια.

Μακάριος Ίερομόναχος Ζαγορίτης

4) 1858 Σεπτεμβρίου 10. Ή άστένια τó παρόν έτος έπροώδαιψε γιγανταίους βήμους.

Μακάριος Ίερομόναχος

5) 1860 Σεπτεμβρίου 10.

Όμοιος ή άστένια ύπαρχη, αλλά μεγάλη ελάτωσης. Μεγάλη άνοβρία τó παρόν έτος.

Μακάριος Ίερομόναχος Ζαγορίτης

6) 1861. Τó παρόν έτος μικρόν τή(τι) ελάτωσης τής άστενοίας, αλλά μεγαλυτάτη άνοβρία.

7) 1862. Τó παρόν έτος ενζάλατε (εικάζεται) πάσις τής άστένιας, διτι λίγον τή(τι) εφάνει αλλά άνοβρία τρομερή — από 23 Μαρτίου (Μαρτίου) δεν έθροξε πάρεξ 12 Αιγούστου — Τή 20 Αιγούστου έπαισε τρομεράν γάλαζα κάνοντας εις τοίς καρπούς άμέτρος ζυμίας. — Τή — 2 — Σεπτεμβρίου πάλιν έπαισε τρομεράν γάλαζαν όστε έφαισε τó παρόν έτος εις παντελείν άφανισμόν τά πάντα.

8) 1863. Ός κίλατε (εικάζεται) έπαιψε οί άνοθεν άστένια και έγαινε πλίδος είνου. — 1864 όμιός. — 1865 όμιός. — 1866 άνθονία είνου. — 1867 πάλιν άστένια και ελάτωσης είνου. — 1868 όσαίπος τή 27 Μαΐου τρομεράν γάλαζαν. Τή πρώτη Ιουνίου πάλιν τρομεράν γάλαζαν όσται έκαμε μεγάλιν ζυμίας. — 1869. πάλη τής άνοθεν άστενιας. Τή ένδεκάτη τού

Νοεμβρίου παρόντος έτος ακολουθήσε διά όκτώ ώρας όλοκλήρους βροχή, τρομεροτάτη όστε άρχισε να διαλίετε τó στερέωμα τής γής και έχιναν άμέτρος ζυμίας.

9) 1871. Ή άνοβρία τού παρόντος έτους τρομεροπάτη. Δεν έθροξε από έσχάτη Ίανουαρίου πάρεξ τή 6 Σεπτεμβρίου.

Ίερο Μ. Ζαγορίτης

10) Τó έτος 1885 Κλίμα τó ίδος (είδος) ούτος εΐγαζε στάφυλον ός βλέπετε άνευ θλαστόν και άνευ ουδενός φύλου (φύλου) πρόημα έχτός τής φείσεος.

Ίερο Μ. Ζαγορίτης

Οί παραπάνω ένδημήσεις είναι γρομμένες με τó ίδιο χέρι και τó ίδιο μελάιν ένώ οί παρακάτω είναι με άλλο χέρι και μελάιν.

11) Σμειόνο τά Σουφτίματα (έσοδήματα) τής έσοδίας 57 (1875) καρπός εν γένη εις όλειν τήν Νίσον (Ίωαννίνων) και εις πώτη έως τή 15 Σεπτεμβρίου (Σεπτεμβρίου). Από τή 15 Οκτωβρίου έχιόνεισε εις Στεριά και μετά ταΐτα κάθε ήμέρα πάγος Μέγας έως τή 19 Ίανουαρίου. Τή 19 έγιναι μέγαν και φοβερόν κρύον και έκατσε πολλή, αλλά εις όπου δεν έβλαψε έγινε μεγάλη εύφτυχία.

12) 1860. Έσοδία κατά τόπου, αλλά καλής πώτης. Τή πρώτη Σεπτεμβρίου έχιόνισε Μετρίος. Τή (τίς) είστρος όκτοβρίου έχιόνισε άμετρα όπου δεν ένδημάτε άνθροπος.

13) 1878 Μαρτίου 15. Έχειόνεισε εις τόν τόπω μας υπό βαρέου κροϋ Μετρίος. Εις δέ τήν Στεριά άμετρα.

14) 1882 Μαΐου 10. Έχιόνεισε εις τήν στερεάν Μίαν όριάν (όργυιάν) χιόνη.

Καημένοι καλόγεροι! Καίτοι άγράμματοι, ξίνα από τó λόγγο, φροντίζαταν μέσα στή σλαβικά με τά κοιτισουρεμένα κολυβογράμματα τίς νοΐδες, να σημειώνετε, να γράφετε στούς τοίχους, στα λιθάρια, στα σανίδια, στα έξοφινάλα τών εκκλησιαστικών βιβλίων, τή ζωή σας τή βασανισμένη, τήν ιστορία τού τόπου, τά γεγονότα τής Φύσης, τά επίκαιρα τού χρόνου, για να τά έχομε μεΐς σήμερα λυχνίρια τού πολιάρτου φέγγους που ζοΐμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ ἱερέως

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΙΟΝΙΔΩΝ*

19

1813

Ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνης τριῶν Ἱεραρχῶν ἐναποκειμένης ἐν τῇ Ν. πλευρᾷ τοῦ Ναοῦ πλησίον τοῦ Ἱ. Βήματος Κερ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Δέησις τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ ἱσποριογράφου ἐκ Χιονάδων. Ἱστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Γεωργίου τῶν αὐτοῦ Μαθητῶν ἐκ Χιονιάδων ἐν ἔτει σπηρίῳ 1813 (μικροῖς γράμμασιν) κατὰ μῆναν φεβρουάριον».

Σ η μ ε λ ω σ ι ς

Ὁ ἀναγνώστης δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅτι αἱ εἰς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν κἀναφερόμεναι ἐπιγραφαὶ, τόσον αἱ προηγηθεῖσαι ὅσον καὶ αἱ ἀκολουθεῖσαι, ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὸ διπλοῦν τεῖχος τῆς «Ἠπειρ. Ἐστίας» (Ἰούλιος—Αὐγουστος) 1960 σελ. 570—579, μετὰ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐπισημῆσεις Ἠπειρωτικαὶ ἀπὸ τὴν Δυτ. Μακεδονίαν».

20

1822

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Πληγάδες (νῦν Πληγάτιον)

Παρεκκλησίον Θεοτόκου (Παναγιοποῦλα)

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἔσωθεν τοῦ κυρίου Ναοῦ καὶ ἐπὶ τῆς Δυτ. πλευρᾶς χροῶματι καὶ Κερ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

Ἐπιγράθη ἐκ βάρθρων κατὰ τὸ 1811 καὶ ἔστωρήθη ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ὁ Ναὸς τῆς Ἠπειραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Ἀρχιερατείου τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἀρχιεπισκόπου Βελλᾶς κυρίου Ἰωσήφ. Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ἐπιτιμοτάτου κυρίου Χρήστου Κομνηταντίνου Γ. Γέρογκου. Ἐστωρήθη δὲ διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Ζήκου Χιοναδίτων. ἔτος 1822 Ἰουλίου 5».

21

1822

Ὁμοίως ἐν τῷ ἰδίῳ Παρεκκλησίῳ.

Ἐπὶ εἰκόνης Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«συνδρομῇ κυ(ρίου) Πανα..... διὰ χειρὸς..... Χιοναδίτου 1822».

22

1834

Ὁμοίως Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Τούρνοβον (νῦν Γοργοπόταμος)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου σελ. 397.

Κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος ἐντὸς τετραγώνου χρώματι, καὶ μικροῖς γράμμασιν.

ε' Ἰστορήθη ὁ Παντοκράτωρ 1834 διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου Χιοναδίτου. ἔτος μιᾶς παλαιῆς ἱστορίας ἢ τῆς ζωγραφίας ὅπου ἦτο εἰς τὸ Τέμπλον 'ΖΡΚΕ' (=1617).

23

1835

Ἐπαρχία Δωδώνης
Χωρίον Ζαγόρτσα (νῦν Πολύγυρος)
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Κνιοιακῆς

* Ἀνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Ναοῦ χρώματι, καὶ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

ε † Ἰστορήθη ὁ Θεῖος οἶκος καὶ Ἱερὸς Ναὸς τῆς Ἁγίας ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς ἀσχερατεινόντος τοῦ Πανιεροτάτου Κυρίου Κυρίου Ἰωακίμ καὶ ἐπιτροπεύοντος τοῦ εὐλαβεστάτου κυρίου Νικολάου Ἱερέως καὶ εὐημεροῦντος τῶν εὐλαβεστάτων Βασιλείου Ἱερέως Χριστοῦ Ἱερέως Ἀποστόλη Ἱερέως ἐν ἔτει 1835 Μαΐου 25.

Ἰστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ζήκου, Νικολάου καὶ Ματθαίου ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Βελῶ.

μικροῖς γράμμασιν

εἰς κόμης γιονάδες.

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, τῇ ὑποδείξει τοῦ ἐκ Ψήνας διδασκάλου κ. Γεωργίου Παπαταίνου, ἀνεγράφη καὶ μοι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Πολυγύρου Ἱερέως Χρήστου Φ. Παπαῖ διὸ καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν θεομῶς τούτους εὐχαριστοῦμεν.

24

1838

Περιφέρεια Ζίτσης
Χωρίον Ζίτσα
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Ἀποστόλων Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

ε † Ἰστορήθη ἡ παρούσα εἰκόνα διὰ χειρὸς Νικολάου καὶ Ματθαίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ 1838 Μαΐου 4 ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελῶ ἐκ κόμης Χιονάδες.

25

1838

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων
Πόλις Ἰωάννινα
Οἰκία Νεομάρτυρος Γεωργίου.

Ἐπὶ εἰκόνας δεξιά ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Νεομάρ. Γεωργίου Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

ε... Δι' ἐξόδου ἐλαγίστου Ἱερομονάχου Χουσιάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεως Κονίτης 1838 Ἰανουαρίου 31.

μικροῖς γράμμασιν

εἰς κόμης Ζήκου Χιοναδίτου.

26

1839

Ἐπαρχία Κονίτης
Πόλις Κόνιτσα
Κελλίον Χουσιάνθου Λαενᾶ.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Θεοτάκου, τύπου Γλυκοφιλοῦσης.

«Η Γλυκοφιλοῦσα Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς. 1839 διὰ χειρὸς Ζήκου χιονιάδτου».

27

1840

Ἐπαρχία Κονίτης

Χωρίον Καθάσιλλα

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου

Ἐπὶ μεγάλης ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ εἰκόνοσ Θεοτόκου «ἡ Ὀδηγήτρα» μικροῖς γραμμασίαν.

«ἡ παροῦσα ἰκὼν τῆς Θεομήτορος εἶναι ἡ παμπάλαια καὶ θαυματουργὸς τοῦ χωρίου καθάσιλλα. ἔξανιστορήθη δι' ἐπιστάσιαν ἐλαχίστου ἱερομονάχου Χρυσάνθου λαενᾶ ἐπιτροπεύοντος κυρίου Ἰάθανασίου Κορδαῖ καὶ ἐφημερεύοντος αἰδεσημοτάτου κυρίου παπαπορφυρίου ἐκ χώρας βλάχου τὰ δὲ ἔξοδα ἐκ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας. 1840: μαρτίου 18.

διὰ χειρὸς Ζήκου γεωργίου χιονιάδτου».

28

1840

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνοσ Νεομαρτύρων, κάτωθεν, Κεφ. Βυζαντ. Γραμμασίαν.

«Οἱ εἰς τὴν παροῦσαν ἰκὼνα ἱστορηθέντες Νεομάρτυρες δίδωμεν ἴδησιν εἰς τοὺς φιλαναγιώστας ἐὰν ἐπιποθοῦν νὰ μάθουν ποῦ καὶ πῶς ἐτελείωσεν ὁ καθεὶς, ἅς εὔρουν τὸ βιβλίον καλούμενον Νεομαρτυρολόγιον καὶ ἐκεῖ τοὺς εὗρισκουν ὄλους. Ἰστορήθη δι' ἐξόδου ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεωσ Κονίτης».

μικροῖς γραμμασίαν.

«1840 μαίου 10 διὰ χειρὸς Ζήκου γεωργίου χιονιάδτου».

29

1842

Ὅμοίωσ εἰς τὸ αὐτὸ κελλίον.

Ἐπὶ μεγάλης τοιμῶρου φορητῆς εἰκόνοσ ἁγ. Δημητρίου Νεομάρτυροσ Γεωργίου καὶ Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, Κεφ. Γραμμασίαν.

«Δι' ἐξόδου ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεωσ Κονίτης».

μικροῖς γραμμασίαν.

«1842 Ἰουνίου 10. ἱστορήθη διὰ χειρὸς Ζήκου γεωργίου χιονιάδτου».

30

1842

Ὅμοίωσ ἐν τῷ Μητο. Ναῶ ἁγ. Νικολάου ἁγ. Κονίτης.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου ἐν τῷ Γυναικονίτη ἐχοῦσης γύρωθεν τοὺς Προφήτασ Κεφ. Γραμμασίαν.

«Δι' ἐξόδου ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεωσ Κονίτης.

Ἰστορήθη διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου ἐκ χώρασ χιονιάδεσ 1842 Αὐγούστου 25».

31

1843

Χωρίον χιονιάδεσ

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μικρᾶσ φορητῆς εἰκόνοσ τῶν Εἰσοδίων τῆσ Θεοτόκου.

«δέησισ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου Παΐσιου.

1843. φεβρουαρίου 20: διὰ χειρὸσ ματθαίου πασχαλάδεσ».

32

1843

Πόλις Κόνιτσα
Κελθίον Χρυσάνθου Λαενά

Ἐπί μεγάλης εἰκόνης Ἐθαγγελισμοῦ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν.
«Δι' ἐξόδου τῆς ἁγιώτης δούλης τοῦ Θεοῦ Ἀγγελικῆς ἀδελφῆς Χρυσάνθου Λαενά ἐκ Κονίτζης.

1843 Αὐγούστου 31. Χιονιάδες διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου.

33

1846

Ἐπαρχία Ποντιέκων
Χωρίον Μελισσοῦργοι
Ἰ. Ναός ἀγ. Νικολάου.

Ἐκ τοῦ βιβλίου «Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν Γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου» Κων. Στεργιοπούλου 1937 σελ. 17.

Ἐστορήθη ὁ Θεῖος καὶ ἱερός Ναός τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανερωπιάτου Κυρίου Κυρίου Ἰωανηλίου καὶ ἐφημερευόντων Ἰωάννου ἱερέος Προποπαπᾶ Κωνσταντῆ Κυρίου Ἀθανασίου ἱερέος Φώτη ἱερέος Ἰωάννου ἱερέος Ἀθανασίου ἱερέος Ἀποστόλη ἱερέος καὶ Ἰωάννου ἱερέος καὶ ἐπιτροπεύοντος Ἀθανασίου Παπαδομιάντη ἱστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ζήκου Ἰωάννου Νικολάου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἀγαθῶν ἐκ (2)όμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἀγίου Βελλῆς ποσειώντων Πανταζῆ καὶ Κώστα Παπαδόστα. 1846 Ἰουλίου 15 δι' ἐξόδου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

34

1847

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Βούρμπιανη
Ἰ. Ναός ἀγ. Δημητρίου

Ἐπί φορητῆς εἰκόνης ἀγ. Νικολάου.

«Ἐδέχθη τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου καὶ ἀποστόλη τοῦ Νικολάου ἐξαρχαῶν διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου 1847».

35

1848

Χωρίον Χιονιάδες
Ἰ. Ναός ἀγ. Ἀθανασίου

Ἐπί μικρᾶς φορητῆς εἰκόνης Πενθελλίων τοῦ Προδρόμου, μικροῖς γράμμασιν.

«Ἐδέχθη τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου Γεωργίου Πα(πᾶ)Κώστα —1848, διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Κωνσταντίνου νέου Ζογρᾶρου Χιονιάδτου».

36

1849

Ἐπαρχία Φύλιπιάδος
Χωρίον Κουλέσι
Ἰ. Ναός ἀγ. Νικολάου

Ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματος «Ἠπειρωτικά Χρονικά» τοῦ 1934 σελ. 120 ἀρ. 154.

Ἐστορήθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ ἱερός Ναός ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανερωπιάτου Κυρίου Ἰωανηλίου καὶ ἐφημερευόντος τοῦ εὐλαβεστάτου κυρίου Χρήστου ἱερέος καὶ πνευματικοῦ τοῦ ἐκ (2)λησούρας καὶ ἐπιτροπεύοντων Δίμου Κωίβα καὶ Εὐθυμίου Τόλη. Ἐστορήθη δὲ διὰ

χειρὸς Ζίκου Ἰω(άνου) Νικολάου καὶ Ματθαίου τῶν ἀγαδελφῶν ἐκ κόμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελλῆς ἐν ἔτη 1849 Φεβρουαρίου 13».

37

1852

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς Ἁγ. Ἀποστόλων

Ἐπὶ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ.

«Ἡ παρούσα σταύρωσις μετὰ τῶν Θεολογικῶν ἱστορήθη διὰ δαπάνης τοῦ κυρίου νικολάου Γεωργίου. Πανταῖη. καὶ τῶν ἀγαδελφῶν αὐτοῦ. διὰ μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τῆς συμβίας καὶ τέκνων αὐτῶν».

Ὁμοίως ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Θεολογικοῦ.

«διὰ χειρὸς Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Χιονιαδῶν. 1852 ὀκτωβρίου 15».

Σημ. Θεολογικὰ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἁγιογραφίας ἐννοοῦνται ἢ ἐν τῷ Σταυρῷ παρεστῶσα Μήτηρ τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ ἐπιστήμιος φίλος καὶ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.

38

1853

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Κουκούλιον

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου

Ἐπὶ τῆς Β. Ἀνατολικῆς Γωνίας ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι ἀνωθεν τοῦ

Νιπτῆρος Κεφ. Γράμμασιν.

«Ἰστορήθη ὁ τοῖχος αὗτος (ἀνάγνωθι ἢ πλευρὰ αὕτη) ἐξ ὀλοκλήρου δαπάνῃ Ἀλεξάνδρου Κ. Πλακίδα ἐν ἔτει 1853 Ἰουλίου Α'».

μικροῖς γράμμασιν.

«Ἰστορήθη διὰ χειρὸς τῶν ἀγαδελφῶν Ζήκου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ χώρας Χιονιάδες».

39

1854

Ἐπαρχία Παγωνίου

Χωρίον Σταυροσκιᾶδιον

Ἰ. Ναὸς Εἰσοδίων Θεοτόκου

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Διὰ χειρὸς τῶν ἀγαδελφῶν Νικολάου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κόμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελλῆς. 1854 Ὀκτωβρίου 25».

40

1856

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ ἐπὶ εἰκόνας Μεγ. Ἀρχιερέως.

«διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων ταῦ Ἐπιμοτάτου κυρίου Ἀστερινῶ Γεωργίου εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. Ἰστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζαγράφου χιονιαδῆτου ΠαπαΚωστόπουλου.

Ἐν ἔτει 1856 Μαΐου 5 Σκαμνέλι».

41

1857

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναός ἁγ. Ἀθωνασίου

Ἐπί εἰκόνης ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ
«δι' ἐξόδων Κ. Νικολάου Θεολόγῃ Πα(πα)διαμάντη. διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου Γε-
ωργίου 1857 Σεπτεμβρίου 15».

42

1859

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Νικολάου

Ἐπί εἰκόνης ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Συνδρομῇ τοῦ Πανοσιωπάτου κυρίου ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ τοῦ Καθηγουμένου τῶν δύο
Μονῶν (Ἁγ. Νικολάου καὶ Ἁγ. Παρασκευῆς) Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερω-
τάτου Κυρίου Κυρίου ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ἐγένετο ἡ παρούσα, χεῖρ τοῦ Ἀναστασίου
Κ. Χιονιάδου ἐν ἔτει 1859 Μαρτίου 24».

43

1859

Χωρίον Μπαγια (νῦν Κῆτοι)

Ἱ. Ναός ἁγ. Νικολάου

Ἐπί εἰκόνης ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«ἐν ἔτει 1859 Ἀπριλίου 5 χεῖρ Ἀναστασίου Ζω(γράφου) χιονιάδου».

44

1859

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἀνωτέρω Ναῷ.

Ἐπί εἰκόνης Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερ. Θρόνου.
«Συνδρομῇ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Κυρίου
ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ἐγένετο ἡ παρούσα, χεῖρ τοῦ Ἀναστασίου Κ. Χιονιάδου ἐν ἔ-
τει 1859 Ἀπριλίου 25 Μπαγια».

45

1860

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπί εἰκόνης Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ
Βήματος.

«1860 Ἰουνίου 10 χεῖρ Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιονιάδου».

46

1860

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπί εἰκόνης Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐν τῇ Νοτ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ
Βήματος.

«Κατὰ τὸ ἔτος 1860 Ἰουνίου 10 ἱστορήθησαν αἱ δύο εἰκόνες τῶν Ἀρχαγγέλων διὰ
χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου χιονιάδου».

47

1860

Ἐπαρχία Παγωνίου

Χωρίον Ἀργυροχώριον

Παρεκκλησίον Παναγίας (Ζωοδόχου Πηγῆς).

Ἐπί εἰκόνης Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Διὰ χειρὸς τῶν αὐταδέλων Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες
ἐν ἔτει 1860».

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Ἀργυροχωρίου
Ἀναστασίου Σπίτουλα.

(Συνεχίζεται)

ΘΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΑΡΤΙΚΟ ΚΟΝΙΤΣΗΣ (ΠΡΩΗΝ ΝΤΟΒΡΑ)

«Τὸ Κοσάρτικο ἐδῶ καὶ διακόσια πενήντα ἀπάνω κάτω, χρόνια, μοῦ μολογοῦσε ὁ Γιάκ'ς ὁ Πρίμπζας, ἦταν τρανὸ Χριστιανοχώρι καὶ λέγονταν Ντοβρά. Εἶχε καὶ μιὰ ἐκκλησιά θαματοργιὴ τὸν Ἄη—Νικόλα πὺ ἀῶζει ὡς τὰ σήμερα. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, κάποιος ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριό, δὲν ξέρω τ' εἶχε κάμει καὶ βῆκε στὸ κλαρί. Τὸν γύρευ' ἡ Τουρκικὴ ἀρχή, ἀλλ' αὐτὸς δὲν παρουσιάζουνταν. Πάεινε μοναχὰ πὸ κρυφὰ κάπου κάπου στὸ σπῆτι του καὶ ἤγγλισε τὴ μάννα καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ ἀλλάζονταν καὶ ἔπαιρνε ψωμί.

Στὸ ἴδιο χωριό, εἶχαν καὶ ἓναν Τοῦρκο σιούμπαση Διάπ' ἀπὸ σιακάπ' ἀπὸ τὸ Τεπελένι, καὶ αὐτὸς εἶχε βάλ' στὸ μάτι του τὴ γυναῖκα αὐτουτοῦ τοῦ φυγόδικου καὶ πάεινε—πάεινε τὴν πείραζε. Αὐτὴ ὅμως σὰν φρόνιμη καὶ τίμια γυναῖκα, τὸν ἀποφειγ' ὅσο καὶ ἂν μπορούσε.

Ξιμερώνοντας τ' Ἄη—Νικολάου στές 20 τοῦ Μάη, ὅλο τὸ χωριό ἐτοιμάζονταν γιὰ νὰ κατεβῆ στὸ πανηγύρι, καὶ μοναχὰ αὐτὴ ἡ νύφη δὲν ἔκαμνε καμμιά ἐτοιμασία. Ὅταν τὴ ρώτησ' ἡ πεθερὰ της, γιὰ τὴν ἀφάνειαν καὶ αὐτὴ τίποτα γιὰ νὰ κατεβοῦν στὸ πανηγύρι, τῆς ἀπάντ' σε πῶς ἦταν ἀνήμπορη. «Ἵστερα, μὴ ὠστοχᾶς μὴρ μάννα καὶ αὐτὸν τὸ βρωμοσιούμπαση, τῆς λέει, πὺ μὲ πειράζ' ὀλοένα». Ἡ γριά δὲν ἐπέμεινε, ἀλλὰ νὰ καταλαχοῦ ἔρχεται καὶ ὁ ἀντρας της. Σὰν ἔμαθε ὅτι ἡ γυναῖκα του δὲν ἤθελε νὰ πάη στὸ πανηγύρι ἐξ αἰτίας τοῦ σιούμπαση ἔγινε θεριό. «Θὰ πᾶς, τ'ς λέει, καὶ ἂν σὲ πειράξῃ, ἡ γυρέφῃ καὶ σὲ σῶσῃ μὲ τὸ ζόρι στὸ χορό, τὸν σιάζω γὼ, τὸν φιάνω λουλούδι». Ἔτσι καὶ ἔγινε. Τὴν ἄλλη μέρα κατέ-

βηκε καὶ αὐτὴ καὶ σμίχτηκε μὲ τὸν κόσμο πὺ γλέντουσαν καὶ πανηγύριζαν. Σὰν ἀρχίνησ' ὁ χορὸς, ὅλοι σῶθηκαν καὶ χόρευαν, καὶ μοναχὰ αὐτὴ κάθονταν σὲ μι' ἄκρη μὲ τὴν πεθερὰ της καὶ ἔκαμνε σεργιάνι. Νὰ καὶ ὁ Διάπης, σειοῦντας καὶ λυγιοῦντας ἔρεται νὰ τὴν πάρῃ στὸ χορό.

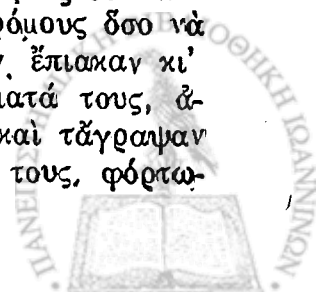
—Πὸ ἀειντε ὀρέ τζιάνουμ νὰ χορεύομε, τί κάθεσ' αὐτοῦ μοναχό;

—Δὲ χορεύω ἀφέντη μου, εἰμ' ἀνήμπορη, ἄρψε με.

—Ἰαειντ' ὀρέ, πῶς χορεύουν τ' ἄλλα; σὴν' καὶ ἐσύ.

Γιένεται δὲ γιένεται, τὴ σήκωσε μὲ τὸ ζόρι στὸ χορό. Δὲν πρόφτακ' ὅμως νὰ φέρῃ καλά—καλὰ οὔτε τὴν πρώτη γύρα μὲ ταῦτη, καὶ μιὰ βροντερὴ ντουφεκιὰ ἀκούστηκε. Ὁ σιούμπασης ἔπεσε στὸ πλακόστρωτο καὶ βρόντησαν τ' ἄρματα του δὲν ἔβγαλε οὔτε ἄχ. Ὁ ἄλλος πὺ τὸν βύρεσε, ἔβαλε μονάχα μιὰ φωνή: «Σ' ἔφαγα σκυλί!» καὶ ἔγιν' ἀφαντος.

Τὸ γλέντι χάλασε μὲ μιὰς. Σήκωσαν τὸν νεκρὸ, τὸν ἔθαψα, καὶ ὕστερα μαζώθηκαν ὅλ' οἱ Δημογέροντες γὰ ἰδοῦν τι θ' ἀποκάμουν. Ὁ σκοτωμένος εἶχ' ἄλλα ἐννιά ἀδέρφια. Ὅτι θὰ τὸ μάθαιναν θάρχουντα καὶ θὰ τοὺς ἔκαιγαν ζωντανούς. Τὶ νὰ κάμουν; τί νὰ κάμουν; Ἀποφάσισαν νὰ πάρουν τὸ βιό τους καὶ γὰ φύγουν νύχτα καὶ σκοτάδι νὰ τραβήξουν πέρα καὶ τὰ Ζαγόρια, ἡ ὅπου ἄλλου βροῦν τόπον νὰ ζήσουν. Ἐπειδὴ ὅμως σκιάζονταν μὴν τοὺς ξεμπαιριπαλέμουν οἱ κλέφτες ἐδῶ καὶ κεῖ πὺ θὰ γύριζαν στοὺς δρόμους ὅσο νὰ βροῦν τόπον νὰ κατασταθοῦν. Ἐπιασαν καὶ ἔθαψαν ὅλ' ἀντάμα τὰ χρέματά τους, ἀφοῦ πρῶτα τὰ μέτρησαν καὶ τάγραψαν πόσα καὶ τί εἶχ' ὁ καθένας τους, φόρτω-

σαν κατόπι τὰ τιποτέ τους ἄλλα κι' ἔφυγαν μὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ χωριό τους.

Οἱ μισοὶ σταμάτησαν στὸ Ζαγόρι κι' ἔφτιακαν τὴν καινούργια Ντοβρά πὺν βρίζετ' ὡς τὰ σήμερα, κι' οἱ ἄλλοι μισοί, ἢ λιγότεροι, τράβηξαν γιὰ μακριὰ καὶ καταστάλαξαν στὴν Πόλη ὕστερ' ἀπὸ χρόνια.

Στὸ χωριό ἀπομείνε μοναχὰ ἕνας γέρος παπᾶς κούσιαλο, μόν' καὶ μόναχος στὸν Ἄη—Νικόλα του. Αὐτὸν ἤβραν τ' ἀδέρφια τοῦ σκοτωμένου σιούμπαση ὅταν τόμαθαν κι' ἦρθαν νὰ πάρουν τὸ γαῖμα του. Τὸν τυράνησαν λίγο γιὰ νὰ τοὺς μαρτυρήσῃ κατὰ ποῦ βίβισαν οἱ χωριανοὶ του ἄλλὰ σὰν εἶδαν ὅτι δὲν ἤξερε τίποτα τὸν ἄφησαν. Σκιάχτηκαν νὰ τὸν χαλάσουν γιὰ τὸν παρουσιάστην Ἄη—Νικόλας μεγάλ' ἢ χάρη του στὸν ὕπνο τους καὶ τοὺς φανέρισε. Ἐπιασαν ὕστερα, ἔφτιακαν μιὰν κοῦλια (φυλάκιο) κι' ἀποφάσισαν νὰ κάμουν κτῆμα τους τὸ χωριό. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἢ Τσουρκία δὲν εἶχε οὔτε νόμους οὔτε ἐξουσία τῆς προκοπῆς· κι' ἔτσι ὅποιοι μπέηδες καὶ σπαχήδες ἦταν ἄξιοι ζάπωναν τὰ χωριά.

Ἐίχαν περάσει δυὸ τρίγια χρόνια ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν γίνηκαν αὐτὰ πὺν μολογήσαμεν.

Κάτω στὸ Τεπελένι σ' ἕναν μεγάλο Τεκέ βρουκόταν τρεῖς ντερβισάδες πολὺ κοσμικοὶ καὶ μερκαλῆδες. Τριγυρνοῦσαν τὸν περισσότερο καιρὸ μεθυσμένοι καὶ συχνὰ μάλωναν μὲ τὸ μπαμπᾶ (ἠγούμενο) τοῦ Τεκέ, πὺν ὡς τὸν πάτο τοῦς βαρέθηκε κι' αὐτός, κι' ἔκανε τὸ παρακάτω πρᾶγμα γιὰ νὰ τοὺς συμμορφώσῃ ἢ γὰ τοὺς ξεπροτίσῃ (ἀποδιώξῃ). Μιάμερα, βάχτι κολοκαῖρι, πιάνει καὶ σφάζῃ ἕνα σφαχτό, καὶ τὸ κρεμάει στὴν πόρτα τοῦ Τεκέ ἀντάμα μὲ τ' ἄντερα καὶ τὲς κοιλίες του. Δὲν πέρασαν λίγες ὥρες, κι' ἀρχίνησε νὰ βρωμᾷ τὸ σφαχτό καὶ νὰ ζοχοπάη. Ἐρχονται οἱ τρεῖς ντερβισάδες ἀπ' ὄξω, καὶ γλιέπουντὰς τὸ ἔπιαναν τὲς μύτες τους.

—Καλά, τοῦ λιέν τοῦ μπαμπᾶ, τί τὸ κρέμασες ἔστ' αὐτὸ τὸ σφαχτό; καταβρωμᾷσε τὸν τόπο.

—Ἔτσι μοῦ βρωμήσεται κι' ἐσεῖς τὸν

Τεκέ μὲ τὰ καμώματά σας, τοὺς ἀποκρίνεται ὁ μπαμπᾶς.

—Ἄμα εἶν' ἔτσι γὰ φύγωμε.

—Καὶ κάθεστ' ἀκόμα;

—Ὅχι, νὰ μὴ μᾶς διώξῃς μὲ τὸ κακό, τοῦ λέει ὁ Ράμος ὁ τρανήτερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς, νὰ μᾶς δώκῃς καὶ τὴν εὐχή σου.

—Νὰ πάτε στὸ καλό, κι' ὁ Ἄλλᾳ κοντὰ σας νὰ σᾶς δώκῃ καλά μυαλά.

Ἐφυγαν οἱ τρεῖς ντερβισάδες κι' ἔκαναν δῶθε κατὰ τὸ Πρεμέτι. Ἀπὸ τὸ Πρεμέτι κατέβηκαν πρὸς τὴ Μέρτζιανη ρωτιοῦντας καὶ ξετάζοντας, πὺν εἶν' ἔρημος τόπος γιὰ γὰ φιάκουν σπέκι καὶ νὰ κατασταθοῦν. Σὰν ἔφτασαν στὴ Μεσαριά, μαθαίνουν ὅτ' αὐτὸ κι' αὐτό. Στὴ Ντοβρά ἦταν τόπος ἔρημος κι' ἀκαλλιέργητος. Γυρνοῦν κι' αὐτοί, παίρνουν τὸν ἀνήφορο, καὶ φτάνουν στὸ ἔρημο χωριό. Μπαίνουνο στὰ σπήτια, τηροῦν ἄπ' ἐδῶ, τηροῦν ἀπ' ἐκεῖ ψιγὴ πονθεία. Ἄξαφρα, γλιέπουν ἕνα τζιάκι χαμπηλά κοντὰ στὴν ἐκκλησιά τ' Ἄη—Νικόλα πὺν κάπνιζε· ἦταν ὁ γέρος παπᾶς.

Κατεβαίνουν τὸν κατήφορο, χτυποῦν τὴν πόρτα, κι' αὐτὸς τοὺς ὑποδέχεται.

—Ἐλάτε μέσα ντερβισάδες μου, μπογιοῦρ' μοναχὰ πὺν εἶμαι γέροντας καὶ φτωχός, καὶ δὲ θὰ μπορέσω νὰ σᾶς φιλέψω καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ὅπως πρέπει.

Μπήκαν μέσα οἱ ντερβισάδες, χαιρέτησαν, καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι. Σὰν ἔκασαν κι' ἔπιασαν τὴν κουβέντα, ἔφτασαν ἴσια στὸ ψητό. «Πασπᾶ μου, τοῦ λιέν' αὐτὸ κι' αὐτό· ἐμεῖς ἦρθαμεν γιὰ νὰ κατασταθοῦμ' ἐδῶ καὶ γὰ φιάκουμε χωριό, τί λιές, θὰ μᾶς ἀφήκῃς νὰ κάτσωμε;

—Ἀπὸ τ' ἐμένα μὲ γειά σας μὲ χαρὸ σας, τοὺς ἀποκρένεται ὁ παπᾶς. Ἄλλᾳ εἶν' ἄλλοι τρεῖς ἐδῶ πὺν τόχουν πιασμένο τὸ χωριό, ἂν τὰ κανοῦσθε μ' αὐτουνοῦς...

Πρέπει νὰ μολογήσωμ' ἐδῶ ὅτ' ἀπὸ τὰ ἐννιά ἀδέρφια τοῦ σκοτωμένου σιούμπαση τὰ τρίγια μοναχὰ εἶχαν ἀπομείνει στὸ χωριό· τ' ἄλλα εἶχαν βροῖ ἄλλοῦ τῆς τύχῃ τους κι' εἶχαν φύγει.

Τὴν ἄλλη μέρα, τηροῦν ἐτοῦτ' οἱ τρεῖς

(οι ἐντόπιοι) γλιέπουν τὸν παπᾶ μὲ τοὺς τρεῖς ντερβισιάδες. Περίεργοι κατεβαίνουν νὰ ἰδοῦν, καὶ μαθαίνουν τὸ σκοπὸ πού εἶχαν νὰ κατασταθοῦν ἐκεῖ.

—Βαλαί! αὐτὸ δὲ γιένεται ντερβισιάδες μου. Τὸ χωριό εἶναι δικό μας, τὸ πῆραμα μὲ τὸ γαῖμα τοῦ ἀδερφοῦ μας.

Βάρτα—χάλαστα, οἱ ντερβισιάδες ζήτησαν νὰ τὸ μοιράσουν στὴ μέση. Οἱ ἄλλοι δὲν ἔστρεγαν, καὶ λογόφερναν ὅλη τὴν ἡμέρα χωρὶς νὰ τὰ σιάσουν· ὁ καθένας ἔλεγε τὰ δικά του.

Τὸ βράδυ λέει ὁ παπᾶς στοὺς ντερβισιάδες. «Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ. Ἡ ἐκκλησιά πού γλιέπεται, ὁ Ἀη—Νικόλας, εἶναι θανατοουργή. Ἄν θὰ ὀρκιστῆτε πὼς θὰ τὴ φυλάξετε ἀπειράγη, καὶ νὰ κρατᾶτε νὰ μὴ δουλεύετε, τ' Ἀηνικολῶς, τ' Ἀηλιῶς, τ' Ἀηθανασιοῦ τ' Ἀηχριστοφόρου, (τοὺς εἶπε καὶ κάτ' ἄλλες γιορτές) θὰ σᾶς τὸ χαρίσω μ' ὅλη μου τὴν καρδιά τὸ χωριό».

Καὶ πραγματικὰ οἱ ντερβισιάδες ὀρκίστηκαν.

Τὴν ἄλλη μέρα, τοὺς ὀρκίησαν ὁ παπᾶς καὶ πῆραν δυὸ κριαράκια. Τάσφαξαν, τᾶγδαραν, καὶ τὰ πέρασαν στὸ σουβλί. Ὅσοι φώναξαν τοὺς τρεῖς Τούρκους καὶ κατεῖχαν τὸ χωριὸ καὶ τοὺς εἶπαν:

«Πάρτε ὅποιο ἀπὸ τὰ δυὸ σᾶς ἀρέσει καὶ ψηστε το. Ἐσεῖς θὰ τὸ ψησετε μὲ φωτιά, ἐμεῖς δίχως φωτιά. Ἄν ψηθῆ τὸ δικό μας γληγορώτερα, θὰ φύγεται ἔσεῖς ἀπὸ ταῦτον τὸν τόπο, καὶ ἂν ψηθῆ τὸ δικό σας θὰ φύγαμε ἐμεῖς· δέχεστε.»

Οἱ ἄλλοι γέλασαν.

—Δεχόμαστε.

Πῆραν τὸ ἕν' ἀπὸ τὰ κριαράκια, ἀναψαν φωτιά, τὸβαλαν ὀχπᾶνω στὲς φουρκες, καὶ ἀρχίνησαν νὰ τὸ ψαίνουν. Οἱ ντερβισιάδες, ταίπωσαν καὶ αὐτοὶ δυὸ φουρκες στὸ χῶμα ἐκεῖ παρέκει, ἔβαλαν ὀχπᾶνω τὸ κριαράκι τους, καὶ ἀρχίνησαν καὶ τὸ γυροῦσαν δίχως φωτιά· οἱ ἄλλοι περιγελοῦσαν.

Σὲ λίγο ἔπιαναν νὰ δοκιμάσουν τὰ ψητά. Τηροῦν ἐκεῖνο πού φαίνονταν στὴ φωτιά, ἦταν ὅλο γαῖμα. Τηροῦν καὶ τ' ἄλλο πούηταν δίχως φωτιά. Εἶχε ψηθῆ καὶ μοσκοβολοῦσε! Τ' ἀνοίγουν, τηροῦν τὸν πλάτη, δὲν ἔδειχνε δρόμο.

—Ἐδῶ θὰ μείνωμε παπᾶ, τοῦ λέν' ἔτσι δεῖχ' ὁ πλάτης.

Τὸκοψαν, τὸ λιάνισαν, καὶ ἀρχίνησαν νὰ τρῶν τ' ἄλλο πῆρνα νὰ ψηθῆ. Θυμήθηκαν τότε τ' ἀδέρφια τοῦ σιοῦμπαση τὸν Ἀη—Νικόλα πού εἶχαν δῆ στὸν ὕπνο τους πού τοὺς φοβέριζε τὸν καιρὸ ποῦθελαν νὰ χαλάσουν τὸ γέρο παπᾶ, καὶ ἀρχίνησαν νὰ μονολογοῦν.

—Βαί! βαί! τί πάθαμαν, αὐτὸ ναι θάμα· δὲ μᾶς θέλει τὸ Ἀη—Νικόλα...

Ἔτσι νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, πῆραν αὐτοὶ τὰ πολλὰ τους καὶ τὰ λίγα τους καὶ ἔφυγαν, καὶ ἀπόμειναν οἱ τρεῖς ντερβισιάδες στὸ χωριό.

Τὸν παπᾶ ἔστειλαν οἱ δικοὶ του καὶ τὸν πῆρα μὲ τρόπο στὸ καινούργιο χωριὸ στὴ Ντοβρᾶ τοῦ Ζαγοριοῦ, καὶ ἐκεῖ τοὺς τὰ μολόησ' ὅλα καὶ ἔμαθαν πὼς ἦρθαν καλλίτεροι Τούρκοι στὸ χωριὸ τους. Ἀποφάσισαν τότες ἑπτὰ κοματαῖοι μὲ ἄλογα, καὶ ἔρχονται τὴ νύχτα κρυφὰ στὸν Ἀη—Νικόλα καὶ ξεθάφτουν τὲς κρυμμένες λίρες. Ἐνας Ἴσβορίτης τοὺς ἀπειράσκει καὶ τρέχει καὶ τὰ προφταίνει στοὺς ντερβισιάδες. «Αὐτὸ καὶ αὐτὸ, ἦρθαν καὶ βγάζουν τὲς λίρες». «Δικά τους εἶναι, χαλάλι τᾶχουν, ἄς τὰ πάρουν», τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Ράμος.

Τὸ πρωὶ πῆγαν οἱ τρεῖς ντερβισιάδες νὰ ἰδοῦν καὶ ἦθραν καὶ αὐτοὶ πέντ' ἔξη χρυσὰ καταῆς στὸ χῶμα.

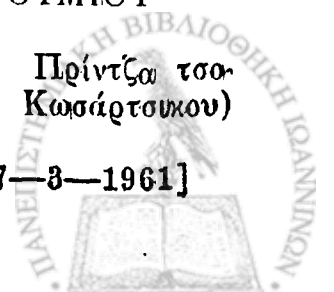
—Αὐτὰ ναι δικά μας, τοὺς λέει ὁ Ράμος πάρτε τα.

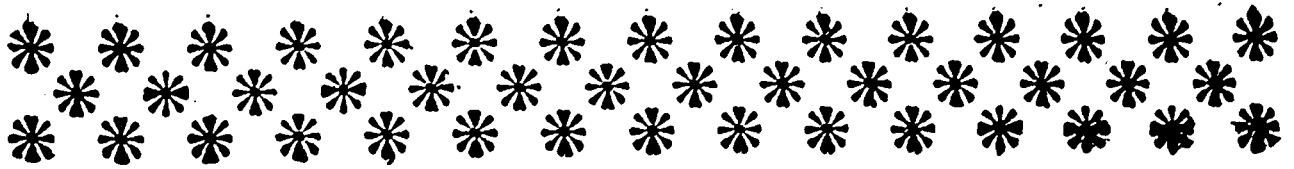
Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ντερβισιάδες, πῆραν γυναῖκες, ἔκαναν παιδιὰ, καὶ ἀπ' αὐτοὺς κατᾶγονταν ὅλ' οἱ Μουσουλμάνοι τοῦ Κοσάρτσικου. Τὸ ὄνομα Κοσάρτσικο ποῦθε βῆκε δὲν τὸ ξέρομε. Οἱ Μουσουλμάνοι τοῦ μικροῦ αὐτοῦ χωριοῦ ὅμως, βαστοῦσαν ὡς τὸ 1946 πού διαλύθηκε ἀρκετὲς Χριστιανικὲς γιορτές, καὶ συντηροῦσαν τὴν ἐκκλησιά τοῦ Ἀη—Νικόλα μὲ μεγάλ' εὐλάβεια.

ΑΝ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

(Κατ' ἀφήγησιν Γάκη Πρίντζα τσομπάνου, πρώην κατοίκου Κοσάρτσικου) 15—7—1954.

[Ἀντεγράφη 17—3—1961]

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΓΡΑΜΜΑ

Τὸ Μονοδέντρο εἶναι ἓνα Ἑπειρώτικο χωριό, στὰ Ζαγόρια. Χτισμένο στὴν πλαγιά ἑνὸς βουνοῦ, ζεῖ κι' αὐτὸ τὶς χαρὲς καὶ τὰ πάθια τοῦ κόσμου...

Κεῖνη τὴ χρονιά ἡ ἀνοιξη ἦνθε γλυκιά καὶ φανταχτερή, σὶ μικρονουφύλα στολισμένη. Ἀκόμα ἡ μυγδαλιά δὲν εἶχε προκάνει ν' ἀποσώσει τὴν τελευταία μεσαεθβελονιά στὰ προικιά της, καὶ τὰ πουλιά καὶ τὰ ζουζούνια, οἱ λαλητάρηδες, κούρντιζαν τ' ἄργα να τῆς χαρᾶς...

Τόσο εἶχανε μαγευτεῖ τὰ πάντα πού κι' ὁ γεροχειμῶνας ἀτόμεινε στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ ξαπλωμένος στὴν ἄσπρη φλοκιστὴ κάππα του, νὰ βλέπει καὶ ν' ἀκούει...

Τὶ καὶ μὸς νὰ χωριστεῖ τέτοιον καιρὸ ἡ κόρη ἀπ' τὸν πολυαγαπῶ της. Πές μου, ἂν ξέρεις, πὶὸ μεγάλῃ πίκρα ἀπ' αὐτὸ τὸ γιορτάσι, πὶὸ πικρὸ θάνατο ἀπὸ τούτη τὴ γλύκα τῆς ζωῆς...

Ἔφταιγε πού ἦτανε φτωχοί. Οὔτε ἡ κόρη, οὔτε ὁ νιὸς εἶχανε χωράφια νὰ ὀργώσουν, ζωντανὰ πού νὰ τὰ περετήσουν καὶ νὰ τοὺς δώσουν γάλα, βούτυρο, τυρί, μαλλί, καὶ νὰ γεμίσει ὁ τράπεζος. Ἔεε! Κύριε σ' ἄλλους τᾶδωσες ὄλα, σ' ἄλλους τίποτα... Σιρᾶτες μονάχα τοὺς ἀνοιξες μπροστά τους. Μὰ Ἐσὺ ξέρεις πόσο πονάει καὶ μιὰ πέτρα ἅμα τὴν πάρεις ἀπ' τὸν τόπο της.

Εἶπε, τὸ λοιπόν, στὴν κόρη ὁ νιός:

—Πρέπει νὰ φύγω στὰ ξένα. Νὰ καζαντήσω καὶ νᾶρθω νὰ σνεφαιωθοῦμε.

Θὰ μὲ καρτερέσεις—θὰ γυρίσω!

Ἡ κόρη ἔβαλε κάτω ἀπ' τὴν καρδιά της ἓνα μαχαίρι ἄτσαλένιο, δίκολο, γιὰ νὰ τὴ σφάζει καὶ βάλθηκε νὰ καρτερεῖ.

Μέρες πέρασαν, μέρες ἦρθαν, ἦρθε καὶ τὸ πρῶτο γράμμα ἀπὸ τὰ ξένα. Τὸ πῆρε ἡ κόρη καὶ δὲν τᾶοιξε. Τᾶχωσε στὸν κόρφο της καὶ κίνησε τρεχάτη νᾶβγει ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Πού εἶναι σήμερα χτισμένο τὸ ξωκ-

κλήσι τῆς Ἀγία—Παρασκευῆς; Ἀπὸ κεῖ πέρασε, τράβηξε τὸ μονοπάτι πάνω ἀπ' τὸ γκρέμουρα πού κάτωθι του κυλάει βουβὰ τὰ νερά του ὁ Βίκος, κι' ἔφτασε ὅπου σώνεται τὸ μονοπάτι: σὲ μιὰ σπηλιά. Στὸ ἔμπα της κάθισε, ἔβγαλε τὸ γράμμα ἀπ' τὸν κόρφο της, τ' ἀνοιξε καὶ πῆρε νὰ τὸ διαβάσει. Ἐνα λαφάκι, λέει ὁ θρύλος, ἦρθε κι' ἀκούμπησε πάνω στὸν ὄμο της καὶ κάρφωσε τὰ μάτια του στὸ χαρτί. Ἡ κόρη δὲν τᾶοιωσε στὴν ἀρχή, συλλόγιαζε τὰ λόγια του.

Ὅσες φορὲς ἔπαιρνε γράμμα ἀπ' τὸν πολυαγαπῶ, ἐδῶ ἔρχονταν νὰ τὸ διαβάσει καὶ νὰ ξεχυστεῖ στὸ γλυκό της δειρο, καὶ πάντα ἔβγαινε τὸ λαφάκι κι' ἀκουμποῦσε τὸ κεφάλι στὸν ὄμο της.

Ψέμματα λέγανε οἱ παλιοί, κι' εἶναι ψέμμα ὄλα τούτα; Ἡ εἶτανε ἄνθρωποι ἄπλοὶ καὶ βλέπανε πράματα, καὶ γίνονταν στὸν κόσμο θάματα, πού ἐμεῖς οὔτε νὰ τὰ δοῦμε, οὔτε νὰ τὰ νοιώσουμε μποροῦμε; Αὐτὸ θᾶναι, λέω...

Πέρασαν ἀνοιξες κάμποσες. Κύλησαν μέρες τῶν μερῶν φορτωμένες χαρὲς καὶ πάθια. Διάβαιναν τὰ βουνὰ καὶ τὶς θάλασσες; πῆγαιναν κι' ἔρχονταν γράμματα. Ὡσπου ἦρθε κι' αὐτό...

Τὸ πῆρε ἡ κόρη καὶ πάλι κίνησε τρεχάτη νᾶβγει ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Στὴ σπηλιά μπροσιά, ἔφυγε ἀπ' τὸ πόδι της τὸ πασουμάκι της, καὶ ἂ! νὰ πέσει στὸ γκρέμουρα, σκάλωσε σ' ἓνα χαμοδέντρο. Κάνει νὰ τὸ πάρει καὶ ξεγλυστοῦ ἡ κόρη καὶ δίνεται στὸ γκρέμουρα. Ἐβαλε τὸ χέρι της στὸν κόρφο, ἐκεῖ πού εἶχε τὸ γράμμα καὶ συλλόγιαζε ξεκομμένη ἀπὸ τὴ γῆς, βουλιάζοντας σ' ἄπατα βᾶθη... Ἀχ! νὰ μποροῦσε νᾶχε δυὸ λεφτὰ καιρὸ νὰ τὸ διαβάσει! Ἀχ! πρὶν πεθάνει... Δὲ θὰ τὸ διαβάσει ποτέ! Δὲ θὰ τὸ διαβάσει, δὲν μπορεῖ, δὲν μπορεῖ, αὐτὸ

πού τὸ κρατάει ἐδῶ δὲ στὸν κόρφο της, ... τοῦ πολυαγαπῶ... πού εἶναι νᾶρθει, πού εἶναι νὰ γυρίσει... δίχως αὐτήν... δίχως αὐτήν... Μοιάχα δυὸ λεπτὰ θέλει νὰ ζοῦσε —τὶ πείραζε, Θεέ μου;! Κι' ὅσ' ερα νὰ πέθαινε, ὅσ' ερα, μὰ τὸ ναί! Δὲ θὰ τὴν ἐνοιαζε τόσο, ἀφοῦ ἦταν νὰ πεθάνει νιά...

Οἱ σκέψεις τῆς κόρης ξετυλίγονταν στὸ μυαλό της πιδ γοργὰ ἀπ' τὸ σφεντόνισμα τῶν ἀστρῶν στὰ χάη, τόσο γοργὰ, τόσο γοργὰ, πού ἡ μιὰ στιγμή δὲ μετριοῦνταν πιά μὲ τὶς ἀνθρώπινες στιγμές.

Ὁ χρόνος, φαίνεται, μετριοῦται μὲ τὴ σκέψη—ὄχι μὲ ἄλλο τίποτε! Πόσο σκέφτεσαι; Τόσο ζεῖς! Τίποτα δὲ σκέφτηκες; Τίποτα δὲν ἔζησες!

Μπροστὰ στὸ θάνατο ἔφροντας ὁ ἀνθρώπος πὼς δὲν τοῦ μένουν παρὰ λίγες στιγμές, ἔχει τὴν εὐλογία τοῦ μυαλοῦ σὲ μιὰ στιγμή νὰ ζήσει μιὰ ζωή! Πόσοι καὶ πόσοι τὴν ὕστατη ὥρα δὲν ἔκλεισαν ὀκλήρο κύκλο ζωῆς καὶ δὲ δόθηκαν στὸ θάνατο σὰν ὄριμοι καρποί!

Ἐτοῦτο εἶναι ἓνα μυστήριον τῆς Δημι-

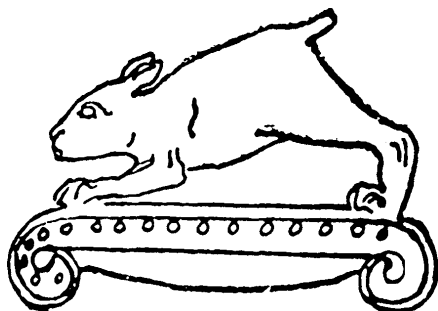
ουργίας. Ὅποιος πατήσῃ ἐδῶ, μπαίνει μέσα στ' ἀπαγορευμένα μυστικά της. Τότε πρέπει νὰ προχωρήσῃ—νὰ γυρίσει πίσω, φαίνεται, δὲν κάνει: γιατί τιμωροῦται! Κάποιο φριχτὸ πάθος τὸν ἀκολουθαίει... Ἡ κόρη, λοιπόν, πέφτοντας στὸ γκρέμουρα ἔζησε ὄλο τὸν καῦμό της. Θάταν φχαριστημένη ἂν διάβαζε καὶ τοῦτο τὸ γράμμα, τοῦτο τὸ γράμμα, τοῦτο μονάχα, ὄχι ἄλλο, ὄχι πιά ἄλλο, σὰν... καὶ βρόντησε στὰ βράχια.

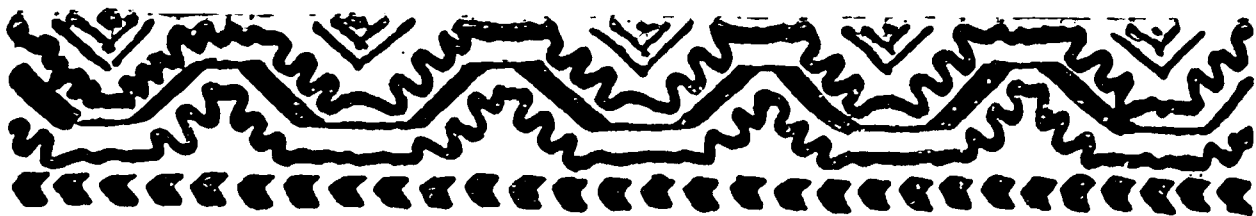
Βρούχηξε, βόγγισε μ' ἑπτὰ στόματα ἢ χαράδρα. Κι' ἔτσι μ' ἑπτὰ στόματα σκούζει ἀπὸ τότε ὁ πονεμένος τόπος—μιὰ πέτρα νὰ ρίξεις, ἓνα κάτι.

Κομμάτια τῆ βρήκανε. Ἐἰ βρήκανε καὶ τὸ κλειστὸ γράμμα. Τὸ ἀνοιξαν, τῆς τὸ διάβασαν στὸ στερνό της ὕπνο: «Μὴ ἄλλο μὲ καρτερέσεις. Ἐέχασέ με, γιατί ἐγὼ σὲ ἔχαισα πιά...»

Κοίμου, κόρη! Κοίμου, κόρη! Δίπλα στὸ Βίκο πού κυλάει βουβὰ τὰ νερά του, δὲν εἶναι πιδ ἡσυχον μέρος!

Ὁ θρούλος ἀπασώνει: Σ' ἐκεῖνον τὸ μέρος δὲν ξαναπάτησε ἐλάφι!

ΔΗΜ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΤΟΥΡΚΟ - ΠΕΡΣΟ - ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Ἡ Συλλογὴ αὐτὴ περιλαμβάνει λέξεις τῆς στὰ Γιάννινα ὁμιλούμενης Τούρκικης γλώσσας, ἴσαμε τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ 1913, ὅσες ἀπ' αὐτὲς καὶ κατὰ ὅποια μορφή εἶχαν ἐνσωματωθῆ στὸ Γιαννιώτικο Χριστιανικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα· ἢ ἀνεύρεσθ τους δέ, ἢ τοπικὴ τους χρῆση καὶ ἔννοια καὶ ἐρμηνεῖά τους, ἐγινε μὲ βάση τὰ Τουρκο-Ἑλληνικὰ λεξικά: I. Μηλιόπουλου (Κων)πολ. 1894) Ἀβραάμ Μάλιαζα (Κων)πολ. 1876) (τὸ Ἑλληνο-Τουρκικὸ, τοῦ Θ. Κτενά, καθὼς καὶ τὸ Τουρκο-Γαλλικὸ τοῦ Mallouf ἀλλὰ καὶ ἀπὸ προσωπικῆς μου γνώσεως καὶ ἐνθυμήματα καὶ τὴ βοήθεια τῆς μνήμης παλιῶν Γιαννιωτῶν καὶ Γιαννιώτισσων.

Οἱ ἐρμηνευόμενες λέξεις, καταγράφονται μὲ τὴν προφορά πού εἶχαν (ἢ καὶ θὰ εἶχαν) στὸ κοινὸ Ἑλληνικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα· δίνεται ὅμως (ὅπου χρειάζεται, καὶ σὲ παράπλευρη παράθεση) καὶ ἡ ἰδιοματικὴ τους Γιαννιώτικη μορφή καὶ προφορά, πού γιὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς χρησιμοποιοῦνται οἱ δυνατότητες πού παρέχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Ἀπὸ τίς συλλεγμένες λέξεις, βασικά, δὲν ἐρμηνεύονται (γενικά ἢ μερικὰ), ἀλλὰ ἀπλῶς παραθέτονται, οἱ Τουρκο-Περσο-ἀραβικὲς λέξεις, πού εἶναι σήμερον θησαυρισμένες στὸ γραπτὸ καὶ προφορικὸ τοῦ τόπου μας λόγος, καὶ εἶναι καταχωρημένες στὰ Ἑλληνικά λεξικά.

Οἱ συντμήσεις: ἄ. π. τ., ἰδ. σ., ἰδ. γιανν., σημαίνουν κατὰ σειρά: ἀραβικὴ, περσικὴ, τούρκικη, ἰδίας σημασίας, ἰδιοματικὴ γιαννιώτικη.

Συνηθέσιμα, ἢ κατὰ τὸ γιαννιώτικο ἰδίωμα μορφή τῆς λέξης, εἶναι καὶ ἡ Τουρκο-περσο-ἀραβικὴ. Τὸ ἰδ. λ., σημαίνει: ἴδια λέξη, πού μπορεῖ ὅμως νὰ μὴν εἶναι ἀπόλυτα ταυτόφωνη, π.χ. γιὰ τὸ σαλέπι, δὲ σημειώνεται τὸ ἀντίστοιχο ἀραβικὸ σαλέπ.

Ἡ ἀλφαβητικὴ κατὰ τάξιν τῶν λέξεων, γίνεται κατὰ τὸν κοινὸ γλωσσικὸ τύπος, παραθέτεται ὅμως παράπλευρα ὁ γιαννιώτικος ἰδιοματισμός. Οἱ Τουρκο-περσο-ἀραβικὲς λέξεις πού χρησιμοποιοῦνται στὸ κοινὸ, ὅλων τῶν Ἑλλήνων λαλούμενο γλωσσάριον, παραθέτονται ἀπλῶς, χωρὶς ἰδιαίτερες ἐπεξηγήσεις, ἐκτὸς ἂν πρέπει νὰ σημειωθοῦν ἰδιαίτερες ἰδιοματικὲς γιαννιώτικες περιπτώσεις, ἐρμηνεῖες κτλ.

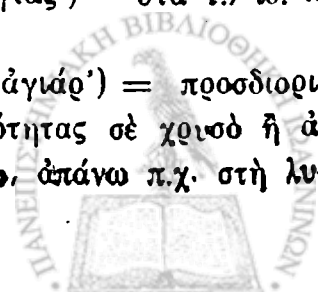
Ὁ συντάκτης αὐτοῦ τοῦ λεξιλογίου, δὲ θὰ ἰσχυρισθῆ σὲ καμμιά περίπτωση ὅτι ἔχει ἐξαντλήσῃ τὸ θέμα. Γιὰ τὸ τελευταῖο αὐτό, θὰ ἦταν ἴσως καὶ ἀργά: σωρεῖα ἀπὸ τίς λέξεις αὐτὲς ἔχουν πιά παύσει νὰ χρησιμοποιοῦνται στὸ Γιαννιώτικο προφορικὸ καὶ γραπτὸ λόγος, καὶ ὑπάρχουν καὶ περιστάσεις, πού διαφεύγει ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο τὸ περιεχόμενο τῆς τότε ἔννοιας, λέξεων, πού μ' αὐτό, ὑπάρχει βεβαιότητα ὅτι χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀπὸ τοὺς Γιαννιώτες τῆς ἐποχῆς.

Σὲ καμμιά ἐπίσης περίπτωση, ὁ συντάκτης του, δὲ θὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι δίνει ὀριστικὰ ἐτυμολογίαις καὶ—πολὺ περισσότερο—ἐρμηνεῖαι· μένει ἀπλῶς ἕνας συλλογέας, πού, ὁ κύριος σκοπὸς του, εἶναι νὰ περιώσῃ τὸ παντοδαπὸ αὐτὸ ὑλικὸ· στὴν εἰδικευμένη δὲ ἀρμοδιότητα ἀφήνει τὴν ἐπιστημονικὴν του ἐκμετάλλευσιν.

Δ. Σ.

Α
ἄ β ἔ ρ (οῦ) = συνήθως στὰ β' (ἄ-
βέρ'ς) καὶ γ' (ἄβέρ') πρόσωπα = ἔχει,
βασιέται, οικονομικά, εὐπορεῖ τὸν ἔχει
τὸν παρά. Στὰ π. ἄ β ἔ ρ' ἐκεῖνος πού
ἔχει, φέρνει, κατέχει (ἴσως διωκ. κί' ἀ-
πὸ τὸ ἰταλικὸ avere = ἔχειν).
ἄ β τ ζ ἦ ς (οῦ) = ὁ κυνηγός, ὁ κα-

λὸς κυνηγός· στὰ τ., ἄ β τ ζ ἦ, ἰδ. σ.
ἄ γ ἄ ς (οῦ) = στὰ τ., ἰδ. λ. ἰδ. σ.
ἄ γ ι ἄ ς ι (τ' ἀγιάζ') = στὰ τ., ἰδ. λ.
ἰδ. σ.
ἄ γ ι ἄ ρ ι (τ' ἀγιάρ') = προσδιορι-
σμός τῆς περιεκτικότητος σὲ χροῖον ἢ ἀ-
σῆμι· κἀννοῦ ἀγιάρ, ἀπάνω π.χ. στὴ λυ-

δία πέτρα· στά τ. ἀγιάρ και μιγιάρ, ιδ. σ.

ἀγκούσσα (ή) = ψυχική δυσφορία, στενοχώρια· π.χ. —Κάτσι κάτ'· μᾶς ἤφιοις ἀγκούσσα! Ἐπίσης ἡ μικρὴ σημασία πού δίνει κανένας σὲ κάποιον: «τί ἀγκ—σ' ἔχου;» = τί μὲ μέλλει γιὰ σένα; δὲ σὲ λογαριάζω ἀπὸ τὸ ἀγχος ἰταλ. angoscia γαλλ. angoisse στά τ., γ(κ)ούσσα. —Τὸ ῥῆμα ἀγκοσσεύουμι και περιφρονικά: —'Κοῦς!... ἀγκουσεύ' και!... δὲν πάν' νὰ κάν' δτ' θῆλ';» ἐπίσης και ἐρογητικά, ἀγκουσεῖου.

ἀγκριουμανέτ (τ') = ῥητὴ παραγγέλλει· συνήθως ταξιδευόμενου, ἢ ἐτοιμοθάνατου παρακαταθήκη: —Σ' ἀφήνου, ἢ τ' ἀφκι ἀγκριουμανέτ'· δὲς ἀμανάτι.

ἀδὰ = τάχα, δῆθεν, ὅτι τάχα —'Αδὰ τούτου, ἄδα ἰκείνου ἄδα ἔτσ' ἄδα ἀλλοῦς· στή φράση: —'Αμ' τί ἀδά;», σημαίνει: —Τί νόμισες! Τί πάντιχis; τί παντέχis; στά τ. ἰντὰ = ἀξίωση, ἰσχυρισμός, και ἀντὰ = προσέτι, ἐκτός αὐτό.

ἀζάπης (οὐ ἀζάπ'ς) = ἀτίθασος, ἀπείθαρχος, στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἄζᾶς (οἱ) = μέλος διοικητικοῦ ἢ δικαστικοῦ συμβουλίου στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἄιντε! (ἄντι!)· και ἐπιτιμητικά ἢ μὲ ἐκπλήξη = ἄντι ντέ!; στά π., χᾶντε χαιγιέ, ιδ. σ.

ἄπ = ντροπή, αἶσχος· και σὸν ἐπιφώνημα· στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀκσιάμ (τοῦ) = βράδυ—ἀκι· στά τ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀησιαμίσιο (τοῦ ἀκσαμίσιου) = τὸ κάθε βράδυ συνειδηζόμενο, ἐπαναλαμβανόμενο, ἰδιαίτερα ρακοποσία, κρασοποσία· ἀπὸ τὸ τ. ἀκσιάμ, ιδ. σ.

ἀλιακᾶς = δεσμός, ἀγάπη, σχέση· στήν Τούρκικη φράση: —Νὲ λιακά, νὲ νταβά = οὔτε σχέση, οὔτε δικαστήρια ἔχω ἐγὼ μαζί του· τί σχέση ἔχω ἐγὼ μαζί του! κτλ. στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀλάνι (τοῦ) = ἀλητόπαιδο· στά ἀ., ἀλάν = δημόσιος, πασίγνωστος.

ἀλανιάρης (ου—ἀρ'ς—ἀρα) = ἀπὸ τὸ ἀλάνι.

ἀλλάθεροσιν = ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ· στά τ., ἀλλάχ—βεροσόν, ιδ. σ.

ἀλλάϊσιβέροσιν = ἀν ἀγαπᾶς τὸ Θεό! ἀλλὰ και σὲ τόνο ἐκπλήξης: π.χ., ἀπορῶ γι' αὐτὰ πού λές! πού πιστεύεις!... στά τ., ἀλλάχ σεβέροισσέ, ιδ. σ.

ἀλλάϊτσιούν = γιὰ τὸ Θεό! ἀν ἀγαπᾶς τὸ Θεό! στά τ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀλλάμπιλιάρης (ή—τ', κτλ.) = βουσιά· στά τ., ἀλάχ μπελλά βεροσόν! ὁ Θεὸς μπελλά, βάσανο νὰ (σοῦ οἱ) δώσῃ!

ἀλλατζιάκ—βεροτζιέκ = δασοληφίες· τὸ ἀλλοιώτικα, ἐπίσης στά τ., ἀλήσι—βεροσιν· στά τ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀλλατζιᾶς (οὐ) = στά τ., ιδ. λέξη = ποικιλόχρωμος, πανικό.

ἀλλάχ κερίμ! = ἔχει ὁ Θεός! ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος! στά τ., ιδ. λ., ὁ Θεὸς (εἶναι) μέγας, εὐεργετικός, εὐσπλαχνος κ. τ.λ.

ἀλιά! και πέκι ἀλιά! = ἔξοχα, θαιμάσια· στά τ. ἀλά, ὁ καλλίτερος, ὁ ἀριστος, ὁ μεγαλύτερος πέκι = πολὺ.

ἀλικος (οὐ ἄλικους) = ζωηρὸς κόκκινος· στά τ., ἀλ και αλα, ροδόχρωμος, ροδοβαφής.

ἀλλίμ—ἀλλά! = μὰ τὸν Θεό· στά ἀ., ιδ. λ., γνώστης ὁ Θεός.

ἀλλίσι—βεροσιν = ιδ. σ. μὲ τὸ ἀλλατζιάκ —βεροτζιέη· στά τ., ιδ. λ.

ἀλλικοτάω (ἀλλικουτάου) = μποδιζω, σταματῶ, παρενοχλῶ· στά τ., ἀλληκομάκ, ιδ. σ.

ἀλμπάνης (οὐ ἄλμπάν'ς) = στά π. ναλμπάντ, ιδ. σ.

ἀμάν! = στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ.

ἀμανές (οἱ) = δὲς μανέ.

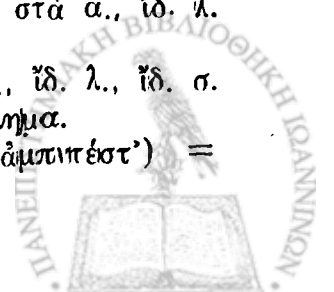
ἄμανέτ (τ' ἀμανέτ') = παρακαταθήκη, ἐνέχυρο· στά ἀ., ἔμανέτ, ιδ. σ. προβλ. και ἀγκριουμανέτ

ἄμμ'—α = Π.χ. στίς φράσεις: —'Αμμ'.. τί νὰ σ' πῶ; Θὰ νάρθου!... ἄμμ' κι σὺ, δὲ θὰ μ' χαλάεις τοῦ χατήρη!... 'Αμμ' τί θῆλ; ἄμμ' πῶς; στά ἀ., ἄμμά, ἀλλά.

ἀμπάρι (τ' ἀμπάρ) στά ἀ., ιδ. λ. ιδ. σ.

ἀμπᾶς (οἱ) = στά ἀ., ιδ. λ., ιδ. σ. χοντροῦ μᾶλλινο ὑφασμα, πῆλημα.

ἀμπντέστι (τοῦ ἀμππέστ') =

συμβολικός καθαρισμός με νερό, πριν από την προσευχή, τῶν Μουσουλμάνων· στά ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἀναφακᾶς (οἶ) = δίκαια, δικαίωμα· π.χ. —Μ' τῶν τοῖν ἀναφακᾶ· στά ἄ., νεφακᾶτ και γαφακᾶ, δικαίωμα διατροφῆς γονέων, παιδιῶν, γυναικᾶς· λέγεται ἐπίσης στήν ὀμιλουμένη, ἀφακᾶς και γαφακᾶς.

ἄνταμ σέντα! = ἐπιτιμητικό ἢ συμβουλευτικό: —Ἐξ. ἄνταμ σέντα!... τί κάν'ς ἔστ'!· στά ἄ., ἄντάμ, ἄνθρωπος και τ. σέντα, και σύ.

ἄντέτ—ια (τοῦ, τὰ) = συνήθεια, ἔθιμο π.χ. = Ἰμεῖς, τὰ φλᾶμε τ' ἄντέτια!· στά ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἀντζιάκ = ὄμιλος, ἐν τούτοις: —Καλὰ τὰ λέξ' ἰφέντι μ'!... ἀντζιάκ, ὄμιση κι ἑμένα· στά τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἀντεοῖ (τ' ἀντιοῖ) = ἐσωτερικός χειτώνας, ἰδ. παπάδων· στά τ., ἄνταοῖ, και ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἄραλίκι—ια (τοῦ, τὰ) = προθεσμία, ἄνωση ἀπό χρονική ἀτομική· στά τ. ἄραλίκι, μεταξύ, διάστημα, προθεσμία.

ἄρα μᾶρα (κοινωνάρα) = κουβέντες ἄλλοπρόσωλλες, ἀνήγες, ἀσίνδετες· στά π., τὰ ρ μᾶρ και τὰ ρ ου μᾶρ διασκορπισμένος, ξεχαρβαλωμένος, πεταμένος· δῶθε-κεῖθε.

ἄραμπᾶς (οἶ) = στά ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἄραμπατζῆς (οἶ) = αἰτός πού ὀδηγεῖ τὸν ἄραμπᾶ· στά τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἄράφι (τ' ἄράφ') = τὸ ράφι· στά τ. ράφ, ἰδ. σ.

ἄρες μᾶρες (κοινωνάρες) = δὲς ἄρα μᾶρα.

ἄρεσᾶς (οἶ ἄριστᾶς) = ἐμπορικό κατάστημα πλοῖσιο και ὄραῖα διαρροινθισμένο· στά π., ἄρασᾶ ἐστολισμένο, κοσμημένο, πολυτελῆς.

ἄρέτzi—ἄρέτzi = στή δημοπρασία: —Τὸ βγαλαν τοῦ βιὸ ἄ— στά ἄ. χαράτzi, ἰδ. σ.

ἄρίφης (οἶ ἄρίφ'ς) = πολὺν περιποιημένο, καθαρό· στήν ἐμφάνιση, με καλῆς συνήθειες· στά ἄ., ἄρίφ, ἔξυπνος, ἐμπειρος, νοήμιος, γνωστικός.

ἄριφλίκι (τοῦ ἄριφλίκι) = ἡ ἰ-

διότητα και οἱ συνήθειες τοῦ ἄρίφ'· στά τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἄρκαντάσιζ (οἶ ἄρκαντάρι) — στά τ., ἰδ. λ., σύντροφος, παρῆα.

ἄρκαζ (οἶ) = στήριγμα, προστασία, πλάτες: —Δὲν ἔχου ἄ— στά τ., ἄρκαζ, πλάτη, και μετφ., ἰδ. σ.

ἄρμπαῖμ (τοῦ) = περίοδο σαράντα ἡμερῶν ἀπὸ τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο: —Τοῦ ἄρμπαῖμ, ξεκαθαρίζ' τ'ς γιρόντ'ς· στά ἄ., ἔρμπαῖμ = σαράντα.

ἄρναούτης (οἶ ἄρναούτ'ς) = Ἄρναούτης· στά τ., Ἄρναούτ, Ἄρβανός.

ἄραπαλούκι (τ' ἄραπαλούκι)· συνήθως τὸ παράγοιμε ἀπὸ τὸ ἄραπάζω με τὴν τ. κατάληξη, -λίκι. Στὰ τ., ὑπάρχει λέξη ἄραπαλίκι, πού ὀμως παράγεται ἀπὸ τὸ ἄραπα κοινάρι, και σημαίνει σιτηρέσια πού δίναν στ'ς πρώην μουλλάδες και κατῆδες (δὲς λέξεις).

ἄρασᾶς (οἶ) = στά ἄ., ἄρασᾶ γῆπεδο, οἰκόπεδο· τὸ μέσο τοῦ σπιτιοῦ.

ἄρασι! = μᾶρασι!.. στά τ. ἰδ. λ., ἰδ. χρήσης.

ἄρασίζης (οἶ ἄρασίης) = στά τ., ἄρασιδῆς, ἀναίσχυτος, προσέτης.

ἄρατζιουᾶλι (τοῦ ἄρατζιουᾶλι) = ἀναφορά, μῆνιση· στά ἄ., ἄρατζουχᾶλ ἰδ. σ.

ἄρατζιουαλτζῆς (οἶ) = αἰτός πού συντάσσει ἄ—ια.

ἄρατίκ = πλέον, πιά· στά τ., ἰδ. σ.

ἄρασιίκης (οἶ ἄρασιίκις) = ἀγαπητικός, ἐρωμένος και ἐλκυστικός, κοιμῆς· στά ἄ., ἄρασιίκ, ἐραστής.

ἄρακέρι (τοῦ ἄρακερι) = στήν ἄ. ἰδ. λ., ἰδ. σ.

ἄρασᾶνι (τοῦ ἄρασᾶν) = τὸ λιοντάρι· στά ἄ., ἄρασᾶν ἰδ. σ.

ἄρασίφταγος (οἶ ἄρασίφταγος) = νευρικός, ἀνήσυχος, ἀνυπόμονος, βιαστικός· στή δουλειά του· στά τ., ἄρασίφ, βίαις, ἰσχυρός ἄνευος.

ἄρασᾶ = βασικά, γῆσια, ἀληθινά, ὀσιαστικά· π.χ. —Ἄρασᾶ οἶβροῖς· στά ἄ., ἰδ. λ., γένος, καταγωγή, βάση, θεμέλια.

ἄρασᾶκελιάμ = πρώτα-πρώτα, συνοψίζοντας, ἄρασᾶ· στά ἄ., ἄρασᾶ (δὲς λέξη) και ἄ., κελιάμ λέξη, λόγος, φράση.

ἀσάρι (τ' ἀσάρ') = φόδρα: στά π., ἴδ. λ., ἴδ. σ.

ἀτξαιπ! = και ἀ—σιέη! περίεργα πρᾶγμα! παράδοξο! στά α., ἀτξίμπ και ἴδ. λ., παράδοξος, θαυμασίος.

ἀτξιαμπέ! = π.χ. 'Α—κι τούτου!. ἄλλο κι αυτό!... παράξενο και ταῦτο! στά α., ἴδ. λ., ἴδ. σ.

ἀτξέμηξ (οὐ ἀτξιάμ'ς) = Πέρσης: στά α., ἀτξιέμη ἴδ. σ.

ἄτι (τ' ἄτ') = στά τ., ἄτ. ἴδ. σ.

ἀτλάξι (τ' ἀτλάξ') = στά α., ἀ—τλάξ ἴδ. σ.

ἀτματξισ (οὐ) = γεράκι: στά τ., ἴδ. λ., ἴδ. σ.

ἄτπαζαο = ἀλογοπάζαο: ἀπό τὸ ἄτ και παζάο.

ἄφακᾶς (οὐ) = δὲς ἀνακακᾶς.

ἄφέντεροσιν! = συγχώρεσε, συγ.

γνώμη· στά α., ἄφβ, συγγνώμη και τ. ἐσιτέροσιν, κάμε.

ἄφερίμ! = στά π. ἄφερσιν, ἴδ. σ. ἄφιόνι (τ' ἀφιόν) = στά π., ἴδ. λ., ἴδ. σ. στό γιαννιάτικο ἴδ., και πολὺ ξυνό· π.χ. —Ξ'νό! ἀφιόν!...

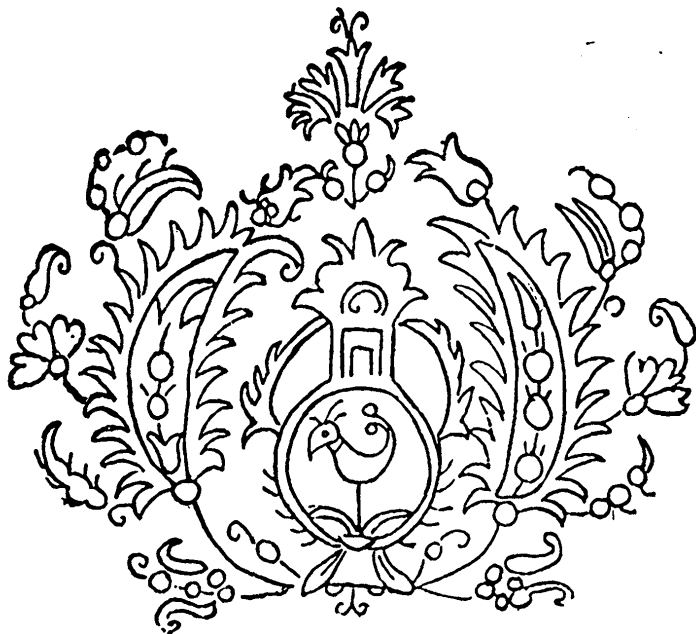
κῆχλᾶς (οὐ) = φαγητὸ ἄφητο, μέσα διατροφῆς εὐκόλα και μπόλιμα: —Βοῆ—κες ἀ—αυτοῦ!... ὄλου σιοὺν ἀ—εἶσι!... στά α., ἴδ. λ., πολὺ γλυκός.

ἄχμάκηξ (οὐ) ἄχμάκ'ς = στά π., ἄχμάκ ἴδ. σ., και παροιμιακὴ φράση: —Οὐξοὺν ἀντάμ' ἀ—ὁ ψηλὸς ἀνθρώπος εἶναι ἀ.

ἄχοῦρι (τ' ἀχούρ) = στά π., ἴδ. λ., σταῖλος. —Ντίπ' ἀχούρ εἶνι ἐδῶ μέσα!

ἄχτισῆξ (οὐ) = μάγερας χανιοῦ, ἐστιατόριον· στά π., ἄσι φαγητὰ και κατᾶληξη τξῆ.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

LIVIO A. LACCI

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

0. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ἡ Ἥπειρος εἶναι μίᾳ μικρᾷ περιοχῇ τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος· γεωγραφικῶς καθορίζεται ἀπὸ τὰ Ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα βορειο—δυτικῶς, ἀπὸ τὸν Ἴόνιον πῆλαγος νοτιοδυτικῶς, ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης καὶ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν νοτιο—ανατολικῶς καὶ ἀπὸ τὴν ὄρσειράν τῆς Πίνδου βορειο—ανατολικῶς. Ἡ ἐπιφάνειά τῆς εἶναι 9.140 χιλμτ. Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 350.000 κατοίκους· ἡ πυκνότης ἐπομένως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι περίπου 38 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Σχεδὸν ἕξ ὀλοκλήρου καλυπτομένη ἀπὸ τὰς δυτικὰς κλιτεῖς τῆς Πίνδου, ἡ Ἥπειρος εἶναι κατὰ τὰ 415 ὄρεινῃ, μὲ κορυφὰς αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν σιγὰ τὰ 2.000 μέτρα. Τὸ ἀπομένον πέμπτον ἀποτελεῖται ἀπὸ πεδιάδας αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τῆς περιοχῆς· τοιαῦται πεδιάδας εἶναι κατ' ἐξοχὴν τῆς Ἄρτης καὶ τοῦ Ἀχέροντος. Ἐπάρχουν ἐπίσης, ἐν μέσῳ ἀσβεστολιθικῶν ἐδαφῶν, μεριχὰι λεκάναι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πλέον σημαντικὴ εἶναι τῶν Ἰωαννίνων.

Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ· Παράλληλοι καὶ στεναὶ λωρίδες χωρίζονται ἀπὸ βαθεῖας κοιλάδας ἐντὸς τῶν ὁποίων ρέουν ταχεῖς ποταμοί. Ἡ γεωλογικὴ διαμόρφωσις τῶν ὄρσεισῶν παρουσιάζει ποικίλιαν ἰσχύαν καὶ κανονικότητα· καθε ἀσβεστολιθικὴ λωρίδα διαδέχεται ἄλλη ἀργιλλώδης. Εἰς τὰ ἀσβεστολιθικὰ ἐδάφη, τὰ κοιτιδώδη ἐπικρατοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰ ἰουρασιακὰ πλησίον τῆς θαλάσσης· οἱ ὄρυλλώδεις βράχοι ἀποτελοῦνται γενικῶς ἀπὸ φλύσχον. Τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα εἶναι σιμιτωρῆ καὶ παρουσιάζουν σχηματῆς (καρστικὸς τύπος), εἰς τρόπον ὥστε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν εἶναι οὐσιαστικῶς ἀδύνατον νὰ συγκρατηθῇ τὸ ἕδωρ. Τὰ ἕδατα τὰ ὁποῖα κατέοχονται ἀπὸ τὰς κορυφὰς καὶ τὰ ὄροπέδια εἰσδύνουν μέσα εἰς σπήλαια καὶ ὑπογείους διόδους (ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγα εἶναι γνωστὰ καὶ ἔχουν ἐξερευνηθῆ) καὶ ἐπιανεμφανίζονται ἐκτὸς τῶν σπεῶν κοιλάδων καὶ τῶν βαθέων φαράγγων αἱ ὁποῖαι διασχίζουν τὴν περιοχὴν. Εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς μεσαίας ζώνης μεταξὺ Πίνδου καὶ θαλάσσης, τὰ ὁποῖα διασχίζονται ἐπὶ μικρᾷ κοιλάδας, ἀνευρίσκονται σχετικῶς παρὰ σφῶματα κοκκίνης γῆς ἄλλοῦ (καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον) οἱ ἀσβεστολίθοι ἐμφανίζονται ἀκάλυτοι· εἰς ὁρισμένα σημεῖα ὀλίγοι θάμνοι γίνονται ἐπὶ τινῶν οὐράων τῆς γῆς.

Μολονότι μετρίως γόνιμος, ὁ ἀνίσχυος ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ εἶναι ἔδαφος ἀδιάβροχον τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπεται νὰ ἀναπτυχθῇ βλάστησις ἐκ γλῶης καὶ δένδρων. Εἶναι πέτρωμα πολὺ μαλακὸν καὶ, ἐπομένως, ἐτόνος διαβεβρωμένον· παρουσιάζει ἐπιφανείας ὀλιγώτερον ἀνοικίλους ἢ τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, μεγαλύτερα ἀνοίγματα καὶ ἐλαφροτέρας κλίσεις· τὸ βάθος αἰῶς τῶν κοιλάδων ἔχει σιγὰ τὸ σχῆμα ἐκτὸς λίαν ὀξείας γ, καὶ τοῦτο διότι ἐσχηματίσθη ἀπὸ σχετικῶς πρόσφατον διάβρωσιν. Ἐνίοτε μάλιστα τὸ βάθος τῶν κοιλάδων φθάνει μέχρι

των ιουρασικῶν ἀσβεστολίθων οἱ ὁποῖοι σχηματίζουν τὴν βᾶσιν τῶν στραματίων τοῦ φλίσχου καὶ χώνεται εἰς στενάς καὶ ἀποτόμους φάραγγας.

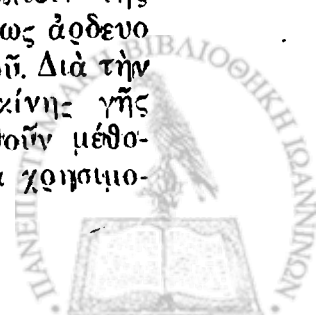
Αἱ λεκάναι τοῦ ἐσωτερικοῦ καλύπτονται ἀπὸ λιμναίας προσχώσεις πολὺ λεπτάς καὶ πολὺ γονίμους· εἰς τὰς λεκάνας αὐτάς ὑπάρχουσι ἀκόμη ἐνίοτε λίμναι (λεκάνη τῶν Ἰωαννίνων). Ἡ ἐκροή τῶν ὑδάτων εἶναι κατὰ κανόνα δύσκολος· κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος τὰ ὑδάτα σχηματίζουν συχνὰ ἔλη. Αἱ ἐκτάσεις αὐταὶ δὲν δύναται ἐπιμένως νὰ χρησιμοποιηθοῦν παρὰ μόνον ὡς βοσκαὶ ἢ διὰ τὰς καλλιέργειας τῆς ἀνοιξέως. Ἐν τοῖτοις, ἐὰν ἰπεστραγγίζοντο καὶ ἐὰν ἐλιμιθάνετο πρόνοια διὰ τὴν ἀρδευσίν των θὰ ἦσαν γαῖαι ἐξόχως γόνιμοι.

Τέλος, εἰ προσχωματικαὶ πεδιάδες (προπάντων αἱ εὐροισκόμεναι πλησίον τῆς θαλάσσης) παρουσιάζουσι ἐξαιρετοὺς ιδιότητας διότι οἱ ποταμοὶ ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον διέσχισαν προτοῦ χυθῶν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐδάφη διαφόροι γεωλογικῶν προσελεύσεων καὶ συνθέσεων· εἰς τὰς πεδιάδας αὐτάς ἀνευρίσκονται ἀργίλλοι καὶ ἄμμοι λίαν λεπτοί, ἐμπλουτισμένοι μὲ ἐντόνως διαλελυμένα ἀσβεστοῦχα στοιχεῖα. Τὸ ΡΗ αὐτῶν τῶν ἐδαφῶν εἶναι, ἐπομένως, οὐσιαστικῶς οὐδέτερον καὶ προσφέρεται διὰ μίαν μεγάλην ποικίλιαν καλλιέργειῶν. Δυστυχῶς, τὰ προσχωματικὰ στρώματα ἐπιβάθηνται ἀμέσως ἐπὶ ἐδαφῶν θαλάσσιας προσελεύσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι λίαν ἀδιάβροχα. Ἐξ ἄλλου, καθὼς εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, λίμναι καὶ λιμνοθάλασσαι καταλαμβάνουσι ἕνα μεγάλο μέρος των.

Ἐξ αἰτίας τῆς ἰδιαίτερας θέσεώς της καὶ τῆς μορφολογικῆς της διαρθρώσεως, ἡ Ἡπειρος δέχεται ἀφθόνους βροχάς, ἐκ τῶν πλέον ἰσχυρῶν ὅλης τῆς μεσογειακῆς λεκάνης καὶ ὀναμφιβόλως τὰς πλέον ἀφθόνους θαλακλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ὅπως καὶ αἱ μεσογειακαὶ Δευναρικαὶ Ἀλπεις καὶ αἱ Ἀλβανικαὶ Ἀλπεις, ἡ Πίνδος ὑψώνεται ὡς κἀθετον τεῖχος, σχεδὸν χωρὶς αἰχένας καὶ σχηματίζει ἕνα σιμπαγῆς φράγμα τὸ ὁποῖον σταματᾷ τὰ ὑπὸ τῶν δυτικῶν αἰθῶν μεταφερόμενα σύννεφα. Τὸ ἐλάχιστον τῶν μέσων ἐτησίων βροχῶν εἰς τὰς ἀκτὰς εἶναι μεταξὺ 1.000 καὶ 1.200 χιλιοστομέτρων· ὁ ὀριθμὸς αὐτὸς εἶναι 1.400—1.600 χισμ. εἰς τὰ ὄροσπέδια καὶ τὰς κοιλάδας τοῦ ἐσωτερικοῦ, φθάνει δὲ καὶ ὑπερβαίνει ἀσφαλῶς τὰ 2.000 χισμ. εἰς τὰς κορυφάς. Ὁ ρυθμὸς τῶν βροχῶν εἶναι τιτικῶς μεσογειακός· κατὰ τὰ 213 ἢ καὶ πέραν αὐτῶν πίπτουν διαρκοῦντος τοῦ χειμῆρονος ἐξαμήριον καὶ τὸ μέσον τοῦ θέρους εἶναι ὑπολείπῳς ξηρὸν. Ἡ περίοδος τῆς ξηρασίας εἶναι πάντως βραχυτέρα παρὰ εἰς τὰς γειτονικὰς περιοχάς, λόγῳ τῆς εὐκαλίας μὲ τὴν ὁποῖαν τὰ σύννεφα συσσωρεύονται ὑπεράνω αὐτῆς τῆς ζώνης.

Τὰ πετρώματα τῆς Ἡπέρου εἶναι ὅλα σχετικῶς προσφάτου προσελεύσεως καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν περιέχουσι σχεδὸν καθόλου χρήσιμα ὀρυκτά. Διεπιστώθη μόνον ἡ ἵταρξις πετρελαίου, ὅλλ' αἱ μέχοι σήμερον γινόμεναι γεωλογικαὶ μελέται δικαιολογοῦν τὴν σκέψιν ὅτι πρόκειται δι' ἐπιφανειακὰ στρώματα, (εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀντιστοιχοῦν ὑπόγεια κοιτάσματα), ἄνευ οἰκονομικῶν ἐνδιαφερόντος. Ἡ πρόσφατος ἀνακάλυψις νέων κοιτασμάτων ἐν Ἀλβανίᾳ, πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων, θὰ ὀδηγήσῃ ἴσως πρὸς νέας πλέον ἐντόνους ἐρεῖνας αἱ ὁποῖαι ἐλπίζεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ δώσουσι θετικὰ ἀποτελέσματα. Πρὸς τὸ παρὸν ὅμως δὲν ὑπάρχουσι ἐνδείξεις δυνάμεναι νὰ ἐπιτρέψουσι τὴν ἀντιμετώπισιν ἀξιοποιήσεως τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ σχεδίου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς.

Ἐν ὀλίγοις, αἱ φυσικαὶ συνθῆκαι τῆς Ἡπέρου ἐπιτρέπουσι τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς δυνατότητος ἐξυγιάνσεως καὶ ἀξιοποιήσεως δι' ἐντατικῶν καλλιέργειῶν κυρίως ἀρδευομένων τούτων τῶν προσχωματικῶν πεδιάδων καὶ τῶν λεκανῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ. Διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀσβεστολιθικῶν ὄροσπεδίων τὰ ὁποῖα καλύπτονται ὑπὸ κοκκίνης γῆς καὶ τῶν ἐλαφροῦς κεκλιμένων ἀργιλλωδῶν ἐδαφῶν, θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθοῦν μέθοδοι καλλιέργειας μὴ ἀναγκαιοῦσαι ἀρδευσιν, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουσι νὰ χρησιμο-

ποιηθούν καλλίτερον ποσ' όσον γίνεται σήμερα τα άφθονα ύδατα τών χειμερινών μηνών. Πολλοί βοσκαί θα είναι δυνατόν να βελτιωθούν, ιδίως εις τας άρογιλώδεις ζώνας: επί τών όποτιών κλιτύων, ή δασοκομία θα ήδύνατο να σημειώση μεγάλην ανάπτυξιν. Τα πλέον κατάλληλα άσβεστολιθικά πρανή δύναται να άξιοποιηθούν δια τής φύτεύσεως ποικιλιών καταλλήλων δια την αναδάσωσιν, όπως τό μαύρον πεύκον: όσον άφορά: -ά άλλα άσβεστολιθικά έδάφη, δέν είναι δυνατόν, υπό τας σημερινάς συνθήκας τής τεχνικής προσόδου, να αντιμετωπισθή καλλίτερα τής σημερινής εκμετάλλευσίς των.

Η άφθονία τών ύδάτων και ή ιδιαίτερα μορφολογία τής Ήπειρου (όπου οί ποταμοί ρέουν συχνά έντός κοιλάδων αί όποίαι είναι άνοικτα εις τας άρογιλώδεις ζώνας και στενεύουν όποτιώς ώστε να γίνονται στενάι φάραγγες εις τας άσβεστολιθικά έδάφη), εύνουөн την δημιουργίαν ύδροηλεκτρικών έγκαταστάσεων, δοθέντες ότι δια φραγμάτων μέσου μεγέθους είναι δυνατόν να κατασκευασθούν μεγάλαι δεξαμενάι. Είς όρισμένας μάλιστα περιπτώσεις είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν ύδατοπτώσεις λίαν ύξιολόγου ύψους.

Ο μειωμένος πληθυσμός τής Ήπειρου όφείλεται έν μέρει μόνον εις τό γεγονός ότι ό ήδη όλίγος φυσικός πλοΐτος δέν τυγχάνει εκμετάλλευσίος συμφώνως πρός τας πλέον όρθολογιστικάς μεθόδους. Έν μεγάλω μέτρω ή ιστορία συνετέλεσε εις την διασποράν τοΰ πληθυσμοΰ εις ένα πλήθος μικρών οικισμών, συγκεντρωμένων εις τας πλέον εύκόλως προστατειώμενα, τας πλέον υγιεινά, αλλά και τας πλέον πτωχά σημεΐα. Τπ' αυτάς τας συνθήκας, αί μόναι δυναταί οικονομικαί δραστηριότητες είναι ή κτηνοτροφία και αί πτωχάι ξηραί καλλιέργειαί. Ακόμη και τό εμπόριον είναι μειωμένον εις τό ελάχιστον και τας κατοκημένα κέντρα, έξαιρέσει τών τριών μικρών πόλεων Γωαννίνων, Αιγής και Προβέξης (όπου συγκεντροΰνται μόλις τας 17% τοΰ πληθυσμοΰ τής περιοχής), είναι πάρα πολύ μικρά δια να χρησιμεύσουν ως έδραι δημοσίων ύπηρεσιών. Μολοντί ό ρυθμός τής δημογραφικής αύξήσεως είναι σήμερα πολύ ύψηλός (άνω τοΰ 15%), ό πληθυσμός αύξάει πολύ άργά λόγω τής μεγάλης μεταναστεύσεως. Τό κατά κεφαλήν εισόδημα είναι εις την Ήπειρον (όπως και εις την Θράκη), τό πλέον χαμηλόν όλης τής Ελλάδος και δέν παροικεί οΐδούως τόν πληθυσμόν να παραμείνη εις τας όπομεμαζωτισμένα χωρία. Είς την πτωχείαν προστίθεται ή έλλειψις ένέσεων, ή πλήρης έλλειψις διασκεδάσεων, ή ανεπάρκεια τοΰ υγιονομικού έξοπλισμοΰ και, έν γένει, ή ύδυναμία οργανώσεως συστήματος συγχρόνου ζωής. Δέν είναι έπομένως δυνατόν να τεθή εις έφαρμογήν ένα σχέδιον οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξεως, χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν τό φαινόμενον τής μεταναστεύσεως και τας αίτιά του. Είς την πραγματικότητα, ένα παρόμοιον σχέδιον όφείλει να προβλέπη μίαν ανακατανομήν τοΰ πληθυσμοΰ.

1. Η ΓΕΩΡΓΙΑ

Δια την Γεωργίαν, τό πρόγραμμα διηρέθη εις τέσσαρα κεφάλαια άφιερωμένα αντίστοιχως εις τας ύδρευομένας καλλιέργειας, εις τας ξηράς καλλιέργειας, εις τας βοσκάς και τας δάση και εις την κτηνοτροφίαν. Τό έπομενον κεφάλαιον άσχολείται με όρισμένα τεχνικά και οικονομικά ζητήματα και με τας συνεπείας τοΰ προγράμματος δια την άπασχόλησιν και τό εισόδημα.

Τό κεφάλαιον τό άφιερωμένον εις τας ύδρευομένας καλλιέργειας βασίζεται εις τό υπό τοΰ Υπουργείου Συντονισμοΰ καταρισθέν πρόγραμμα, υπό τόν τίτλον: «Σχέδια καταρτισθέντα υπό τής Έλληνικής Κυβερνήσεως δια την ανάπτυξιν καθιστεομένην ζωνών εις την περιοχήν τής Ήπειρου», όπου σημειούνται όλαί αί προβλεπόμενα άρδεύσεις εις την Ήπειρον, αί όποίαι εις την πραγματικότητα άφοροΰν τό σύνολον τών προσχεματικών πεδισάδων και

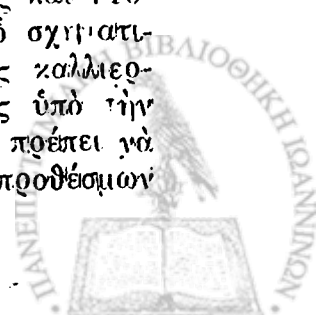
τάς κυριώτερας λεκάνας του έσωτερικού. Δεν υπάρχει επομένως τίποτε να προστεθή όσον αφορά την έκτασιν της υπό μελέτην ζώνης. Όσον αφορά τάς προβλέψεις δαπανών, φαίνονται λίαν μετριοπαθείς, ιδίως διότι δεν λαμβάνουν όρκοίντως υπ' όψιν τάς ιδιωτικάς επενδύσεις (αί όποιαί δι' έργα αυτού των είδους είναι άρρήκτως συνδεδεμένα με τάς δημοσίας τοιαύτας), ούτε τό κόστος των προς οικοδόμησιν οικιών εις τάς νέας ζώνας οικισμού, τάς όποίας θά αποπελέσουν αι αξιοποιούμεναι περιοχαί.

Όμοίως υπεμακρύνθησαν αισθητώς των εκτιμήσεων των «Σχεδίων» των σχετικών με τά προγράμματα καλλιέργειών, αι όποιαί μās εφάνησαν επίσης υπερβαλλόντως μετριοπαθείς. Είναι γκυστόν ότι ό όγκος των κεφαλαίων των εισαχολουμένων εις ένα πρόγραμμα άρδεύσεως και τά σημαντικά έξοδα εκμεταλλείσεως των επιχειρήσεων αι όποιαί επωφελούνται, αποκλείουν καλλιέργειας μικράς απόδόσεως, έστω και αν τά προϊόντα αυτών των καλλιεργειών ζητούνται πολύ εις την έσωτερικήν αγοράν και δύνανται επομένως να διοχετευθούν εις τιμās όριζόμενας υπό της Κυβερνήσεως. Αι έφοδευόμεναι εκτάσεις πρέπει να όφισρωθούν εις τάς έντατικάς καλλιέργειας λίαν ύψηλής μικτής απόδόσεως κατά εκάριον: όπωρος, λαχανικά, βιομηχανικά φυτά, χορτονομιάς.

Λόγω του έντατικού των χαρακτηριστός, αι καλλιέργειαι όπωροκηπευτικών δύνανται να παράσχουν παραγωγήν έπερβαίνουσαν κατά πολύ τάς ανάγκας της τοπικής καταναλώσεως: ή παραγωγή αυτή θά διαχευεϊθή φυσικώτατα εις τάς χώρας της Εύρώπης αι όποιαί έχουν μη μεσογειακόν κλίμα, και όλως ιδιαιτέρως εις χώρας πολύ βιομηχανοποιημένας και με ηξηρημένον άστικόν πλινθυσμόν. Προϊόντα άλλων καλλιεργειών δύνανται να προσορίζονται διά την Έλληνικήν αγοράν: ό βάμβαξ, τά σακχαρούχα τεύτλα, αι χορτονομαί (διά την παραγωγήν γάλακτος και κρέατος). Έν πάση περιπτώσει δέον να πρόκειται περί καλλιεργειών ύψηλής απόδόσεως. Δεν φαίνεται επαίνως λίαν ένδεδειγμένον να όφισρωθούν μεγάλα έξουσιανθείσαι ζώναι εις καλλιέργειας όπως ό άραβόσιτος, αι όποιαί έχουν μικράν απόδοσιν και άπαιτούν μικρόν αριθμόν εργατικών χειρών επ' όλίγας ήμέρας του έτους, ενώ σιγχρόνως έξαντλούν υπερβολικώς τό έδαφος. Δυστυχώς, φαίνεται ότι ό άραβόσιτος είναι ή μόνη καλλιέργεια εις την όποιαν οι χωρικοί της Ηπείρου επιδίδονται μετ' ένθουσιασμού.

Έν όλίγοις, τά προγράμματα αξιοποιήσεως και άρδεύσεως δύνανται να εκταθούν επί έπιφανείας 463 500 στρεμμάτων (1 στρέμμα = 0,10 του εκάριου), εκ των όποιων περίπου 400.000 είναι καλλιεργήσιμα, ενώ τά υπόλοιπα προσρίζονται διά μονίμους εγκαταστάσεις και τεχνικά έργα (κτίρια, κανάλια, όδοι κλπ.). Επί της έπιφανείας αυτής δύνανται να εγκατασταθούν 11.600 γεωργικαί εκμεταλλείσεις οικογενειακού χαρακτήρος, μέσης εκτάσεως 40 στρεμμάτων. Το μέγεθος αυτό της γεωργικής εκμεταλλείσεως είναι άνώτερον του προβλεπομένου από τάς Έλληνικάς άρχάς. Θα πρέπει όμως να ληφθή ως βάσις εάν θέλωμεν να δημιουργήσωμεν εκμεταλλείσεις ικανάς να έξασφαλίσωιν εις τάς χωρικάς οικογενείας ένα επίπεδον ζωής τό όποιον να είναι άκόμην άρκούντως έλαχιστικόν έντός δεκαετίας, όταν αι οικονομικαί συνθήκαι της Ηπείρου (και της Ελλάδος γενικώτερον), θά είναι άσφαλώς καλλίτεροι από σήμεραν.

Τό κόστος της έγγειου μεταρρυθμίσεως υπελογίσθη εις 1.604 εκατομμύρια δραχμών, κατανεμομένων ως έξής: 888 εκατομμ. εις βάρος του Κράτους και 716 εκατομμύρια εις βάρος των ιδιωτών. Διόθεντος ότι εις την Ηπειρον ό σχετιασμός κεφαλαίου είναι λίαν περιορισμένος, συμπεραίνεται ότι από τούτς καλλιέργητάς θά είναι δυνατόν να διατεθούν μόιον 154 εκατομμύρια, κυρίως υπό την μορφήν παροχής ύπηρεσιών. Επομένως, τά υπόλοιπα 562 εκατομμύρια πρέπει να έξευροθούν μέσω των Τραπεζών υπό μορφήν μεσοπροθέσεων και μακροπροθέσεων

δανείων. Το Κράτος οφείλει να διευκολύνη την παραχώρησιν αὐτῶν τῶν δανείων, εἴτε παρέχον ἢ συμπληροῦν τὰ κεφάλαια κινήσεως τὰ ὁποῖα αἱ Τράπεζαι δὲν θὰ ἠδύναντο ἐνδεχομένως νὰ συγκεντρώσουν διὰ τῶν συνήθων ὁδῶν, εἴτε καταβάλλον ἐπιχορήγησιν διὰ τῆς κάλυψιν μέρους τῶν τόκων.

Ἐάν ὑποτεθῆ, ὡς εἶναι λογικόν, ὅτι ἓνα στρέμμα ἀποδίδει κατὰ μέσον ὄρον ἐμπορεύσιμα προϊόντα ὕξιας 1.200 δραχμῶν (μετὰ τὰς σημερινὰς τιμὰς) κατ' ἔτος, ἡ ἐτησία συνολικὴ ὕξια αὐτῆς τῆς παραγωγῆς θὰ ἦτο ἀποπερατωμένης τῆς μεταρρυθμίσεως, 480 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἀφαιρούμενων τῶν ἐξόδων παραγωγῆς καὶ συντηρήσεως, αὐτὴ ἡ ὕξια μειαῖται εἰς 408 ἑκατομμύρια, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς γεωργικῆς ἐργασίας καὶ διὰ τὴν κάλυψιν τῶν εἰς βάρος τῶν καλλιεργητῶν ἐξόδων. Το Κράτος θὰ πρέπει νὰ ἀντισταθμίση τὰ ἰδικά του ἐξόδα διὰ τῆς ἀξίσεως τῶν ἐκ φόρων εἰσοδημάτων του, τὴν ὁποίαν θὰ συνεπαγάγη ἡ αὔξησις τῶν εἰσοδημάτων.

Τὸ σύνολον τοῦ εἰς τὰς ἀρδευόμενας ἐκμεταλλεύσεις ἐγκατεστημένου πληθυσμοῦ θὰ δύναται νὰ ἀνέσχηται εἰς 64.000 πρόσωπα περίπου ἐξ αὐτῶν, 25 ἕως 30.000 πρόσωπα ἀνήκουν εἰς τὰς παραγωγικὰς ἡλικίας.

Αἱ ξηραὶ καλλιέργειαι καλύπτουν σήμερον 1.350.000 στρέμματα περίπου ἢτοι 15% τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας τῆς Ἠπειροῦ. Περὶ τὰ 200.000 στρέμματα θὰ περιληφθοῦν εἰς τὰ προγράμματα ἀρδεύσεων ἢ ἔκτασις αὐτῆ δύναται νὰ ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς ἐκχερῶσεως γαιῶν χρησιμοποιουμένων σήμερον ὡς βοσκῶν.

Αἱ σήμερον καλλιεργούμεναι γαῖαι εἰς τὴν Ἠπειρον δὲν εἶναι ὅλαι ἐπιδεκτικαὶ βελτιώσεων. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν εἰμὴ μόνον 500.000 στρέμματα ἐκ τῶν ὁποίων 300.000 εἶναι σήμερον ἀφιερωμένα εἰς τὰς ξηρὰς καλλιέργειας καὶ 200.000 εἶναι βοσκαὶ πρὸς ἐκχέρωσιν. Ἐπὶ πλέον, συνεστῆθη ἡ πλήρης μεταβολὴ τοῦ σημερινοῦ συστήματος καλλιέργειας, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῶν ἐναλλασσομένων καλλιεργειῶν, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὴν χρησιμοποίησιν τῆς γῆς καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἀποβλέπει τὰς ἐτησίας παύσεις ἐκμεταλλείσεως. Ὑπολογίσθη ὅτι κατ' ἀρχὴν, 400.000 στρέμματα θὰ ἠδύναντο νὰ σπαροῦν καὶ 100.000 νὰ ἀφιερῶντο εἰς τὴν δευτεροκαλλιέργειαν.

Ἡ ἐλαιοκαλλιέργεια καὶ ἡ ὀπωσκαλλιέργεια δὲν θὰ πρέπει νὰ δημιουργήσουν προβλήματα, ἐφ' ὅσον αἱ συλλεγόμεναι εἶναι εὐοίκαται δι' αὐτὰς καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀγορὰ διευρύνεται σταδιακῶς. Ἡ περίπτωσις τῆς ἀπτελῆς εἶναι διαφορετικῆ: ἡ καλλιέργειά της διανίει περιόδον στασιμότητος, ἀν ὅχι κρίσεως, ἔστω καὶ ἂν αἱ προβλέψεις δὲν εἶναι ὑπερκαίτως αισιόδοξοι. Ἡ καλλιέργεια τῆς λιπέλου θὰ εἶναι ἐν μέρει πρόσκαιρος, εἰς τοὺς νέους τοῦλάχιστον ἐλαιῶνας ὅπου θὰ σιτευθῆ διὰ τὴν ἀποδόσιν ὀπιέσεως ἐν ἀναμονῇ τῆς καρποφορίας τῶν ἐλαιῶν. Ἡ Ἠπειρωτικὴ ἀπτελογογία ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων ἐκτάσεων θὰ δινηθῆ κατὰ τὴν ἑνα κενὸν τῆς Ἑλληνικῆς παραγωγῆς: τὴν ἔλλειψιν ἐπιτραπέζιων οἴνων, μικρᾶς περιεκτικότητος εἰς οἰνόπνευμα.

Ἡ βελτιωμένη ἐπιφάνεια γῆς θὰ δύναται νὰ παρήσχη ἀκαθάριστον ἐτησίαν ἐμπορεύσιμον παραγωγὴν ἀντιπροσώπεύουσαν 270 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ ἀποτελομένην κατὰ 40% ἀπὸ ὀπώρας, κατὰ 25% ἀπὸ σιτηρᾶ καὶ κατὰ 35% ἀπὸ σκαλιστικὰ φυτό καὶ χορτονομίας. Ἡ παραγωγὴ τῶν 850.000 μὴ βελτιωμένων στρεμμάτων θὰ δινηθῆ νὰ ἀνέλθῃ εἰς 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν χάριν τῶν ὁποίων ἡ ἀκαθάριστος ὕξια τῆς παραγωγῆς τῶν ζωνῶν ξηρᾶς καλλιέργειας θὰ ἀνέλθῃ εἰς 570 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ ἡ καθαρὰ τοιαύτη, μετ' ἀφαιρέσεως τῶν ἐξόδων παραγωγῆς καὶ συντηρήσεως (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐργασιῶν ἡμερομισθίων καὶ τῶν ὑποσβέσεων) εἰς 500 ἑκατομμύρια περίπου.

Ἡ δαπάνη τῶν βελτιώσεων θὰ ἀνέλθῃ εἰς 500 ἑκατομμύρια δραχμῶν πε-

ρίπου, εκ των οποίων τὸ ἥμισυ θὰ εἶναι εἰς βάρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ ἔτερον ἥμισυ εἰς βάρος τῶν ιδιωτῶν. Οἱ γεωργοὶ θὰ δινηθοῦν νὰ καταβάλουν ἄνευ παρεμβάσεως τρίτου 75 ἑκατομμ. (ιδίως ὑπὸ μορφὴν παροχῆς ὑπηρεσιῶν) καὶ 175 ἑκατομμύρια θὰ πρέπει νὰ ἐξευθεθοῦν ἀπὸ τὰ Τραπεζικὰ Ἰδρύματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπασχόλησιν, ἡ ζώνη τῆς ξηρᾶς καλλιέργειας θὰ ἠδύνατο νὰ συγκεντρωθῇ μέχρι 54.000 οἰκογενειῶν (διπλ. 325.000 πρόσωπα), ἐάν αἱ ἐκμεταλλεύσεις διατηρήσουν τὴν σημερινὴν ἔκτασιν τῶν 25 στρεμμάτων κατὰ μέσον ὄρον. Παρὰ ταῦτα, εἶναι ἐπιίθανον ὅπως τὸσον μεγάλος ἀριθμὸς προσώπων συγκεντρωθῇ εἰς τὴν ζώνη: δοθέντος ὅτι τὸ πρόγραμμα ἀναπτύξεως θὰ προσφέρῃ πολλὰς δυνατοτάτας ἀπασχολήσεως εἰς ἄλλους τομεῖς. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἐάν ἡ ζώνη τῶν ξηρῶν καλλιέργειῶν ἠριθμῇ 120.000 ἕως 150.000 παραγωγικῶς δρῶντων προσώπων, θὰ ἐσημειοῦτο ὑποαπασχολήσις ἀξιολόγων διαστάσεων.

Αἱ ὄρειναι ζῶναι ἔχουν ἐγκυαλιεφθῆ εἰς τὰς βοσκὰς καὶ τὰ δάση, ἐξαιρέσει μερικῶν πλέον εὐνοημένων ὄροσπεδίων. Αἱ βοσκαὶ καταλαμβάνουν σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς περιοχῆς: τὰ δάση καλύπτουν περίπου τὸ τρίτον αὐτῆς. Πρόκειται περὶ μεγάλων ἐκτάσεων γῆς, ἰσχυρῆς ἢ ποιότητος τῆς παραγωγῆς των εἶναι μετρία ἢ βαίνει ἐπιδεινούμενη λόγω ἀνορθολογιστικῆς ἢ ὑπερβολικῶς ἐντατικῆς καλλιέργειας. Τὸ ζωικὸν κεφάλαιον ἐπιβαρύνει ὑπερ τὸ δέον τοὺς βοσκοτόπους, διότι ἡ παραγωγή χορτονομῶν εἶναι σχεδὸν ἀμελητέα: τὰ ἰδιωτικὰ δάση ἔχουν κατὰ κανόνα μειωμένην ἀξίαν, λόγω προσῶρων ὑλοποιήσεων. Τὰ δημόσια δάση εἰρρίζονται εἰς καλλιτέραν κατάστασιν, ἀλλὰ πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι νεοφυτευμένα καὶ δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὑλοποιηθοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος.

Δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπενεχθοῦν ἀξιολογοὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸν τομέα αὐτὸν, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου εἶναι ἰσχυρῆ ἐκ παραδόσεως πολὺ συνδεδεμένοι μὲ τὴν ποιμενικὴν ζωὴν καὶ διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἑδαμῶν τῆς περιοχῆς δὲν προσφέρεται δι' ἄλλας μορφὰς ἐκμεταλλεύσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς βοσκοτόπους, τὸ πρόγραμμα προβλέπει τὰ ἀκόλουθα μέτρα:

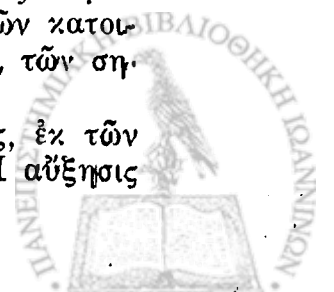
α) Μείωσις κατὰ 1)10 περίπου τῆς σημερινῆς ἐκτάσεως: ἐκχέρσωσις καὶ ἀπόδοσις εἰς τὴν καλλιέργειαν 200.000 στρεμμάτων. Ἀναδάσωσις 150.000 στρεμμάτων.

β) Βελτίωσις βοσκοτόπων ἐνὸς ἑκατομμυρίου στρεμμάτων.

γ) Δραστηριότης ἐπὶ ἐκτάσεως 500.000 στρεμμάτων ἐπὶ πλέον, ὅπου ἡ κτηνοτροφικὴ ἐκμετάλλευσις θὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς ἀγρο—δασο—κτηνοτροφικὰς ἐκμεταλλεύσεις.

Δὲν προβλέπεται μείωσις τῆς παραγωγῆς χορτονομῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος. Πρόσεται ἐπομένως νὰ αὐξηθῇ ἡ παραγωγικότης, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐλευθερωθοῦν αἱ ἐκτάσεις τῆς κατηγορίας (α). Συγγρόνως ὅμως πρέπει νὰ ληρθῇ πρόνοια βελτιώσεως τῶν ὑγειονομικῶν συνθηκῶν διαβιώσεως καὶ τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν βοσκῶν. Διακρίνονται ἤδη σήμερον ἐνδείξεις δυσαρσεχείας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἠνδραγαθὴ μετανάστευσις. Ἐπομένως πρέπει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐπέλθου μεταβολαί. Αἱ μεταρρυθμίσεις θὰ συνίστανται κυρίως τὸ μὲν εἰς τὴν μερικὴν ἰνστιτατάσιν τῆς νομαδικῆς καὶ διαχειμαζούσης κτηνοτροφίας διὰ τῆς μετατροπῆς προσκαίρων εἰς διαρκεῖς λεμῶνας καὶ δάση (περίπου 150.000 στρέμματα), τὸ δὲ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν κατοικῶν (περιλαμβανομένων τῶν προσκαίρων τοιοῦτων), τοῦ ὀδικοῦ δικτύου, τῶν σημείων ἐφοδιασμοῦ (ἀγορῶν) καὶ τῆς ὑγειονομικῆς περιουθάλψεως.

Ἡ δαπάνη τῶν ἔργων ὑπελογίσθη εἰς 250 ἑκατομμύρια δραχμὰς, ἐκ τῶν ὁποίων 145 εἰς βάρος τοῦ Κράτους καὶ 105 εἰς βάρος τῶν ιδιωτῶν. Ἡ αὐξήσις

τῆς παραγωγικότητος δὲν θὰ δημιουργήσῃ νέα εἰσοδήματα, διότι θὰ ἀντισταθμίσει τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐπιφανείας τῶν βοσκοτόπων. Δὲν προβλέπεται ἐπίσης αὐξήσις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ὅσοι ἀφορᾷ τὰ δάση, τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι νὰ αὐξηθῇ ἀμέσως ἡ ἀπόδοσις των, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ βελτιωθοῦν καὶ νὰ ἐπεκταθοῦν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν θαμνωδῶν δασῶν πρέπει νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ ὑψηλά δένδρα ἐν ᾧ μέρει τὰ καυσόξυλα θὰ ἀντικαθίστανται ἀπὸ ἄλλας καυσίμους ὕλας. Ὁρισμένα δάση, τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι πολὺ κατεστραμμένα, πρέπει νὰ βελτιωθοῦν. Τέλος πρέπει γὰ ἀναδασωθοῦν 150.000 στρέμματα τὰ ὁποῖα θὰ ἐλευθερωθοῦν λόγῳ τῆς μειώσεως τῆς ἐκτάσεως τῶν βοσκοτόπων. Αὐτὰ τὰ ἔργα, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁρισμένα συμπληρωματικὰ ἔργα (ὅπως ἡ στήριξις τῶν διαβιβρωσκομένων κλιτύων, ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς ταχύτητος ροῆς τῶν ἰδιῶν ἐπιφανείας), θὰ στοιχίσουν 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιβαρύνουν ἐν τῷ συνόλῳ των τὸ Κράτος. Κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ προγράμματος δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανένα ἔσοδον ἐκ τῆς πωλήσεως ξύλων, διότι δὲν πρόκειται ὀσφαλῶς νὰ γίνουν ὑλοτομήσεις. Θὰ ὑπάρξουν μόνον ἔμμεσα ὀφέλη: καλύτερα προστασία ἀπὸ τῶν κακοκαιριῶν τῶν καλλιεργούμενων καὶ κατοικουμένων ἐκτάσεων καὶ καλλωπισμὸς τοῦ τοπίου.

Ἡ κτηνοτροφία, ὅπως ἀσκεῖται σήμερον εἰς τὴν Ἠπειρον, εἶναι λίαν σημαντικὴ, ἀλλ' ὀλίγον ἀποδοτικὴ δραστηριότης. Πράγματι, ἐπενδύσεις ἐκτιμῶμεναι εἰς 1.800 ἑκατομμύρια δραχμᾶς (ἀντιπροσωπεύουσαι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὰ ζῶντα κτήνη) ἀπέδωσαν κατὰ τὸ 1958 ἀκαθάριστον παραγωγὴν 31,8 ἑκατομμυρίων (ἀπόδοσις 15%), ἐνῶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὰ εἰς τὴν γεωργίαν ἐπενδεδυμένα 2.100 ἑκατομμύρια ἀπέδωσαν προϊόντα ἰσότητος 520 ἑκατομμυρίων (ἀπόδοσις 25%).

Αὕτη ἡ κατάστασις ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὴν Ἠπειρον δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ὁ νόμος τῶν συγκρινομένων ἐξόδων καὶ ἀποδόσεων, ἔφ' ὅσον τὸ κεφάλαιον (ἐξ ὀλοκλήρου ἀκίνητοποιημένον) δὲν ἵκται νὰ μεταβιβάσθῃ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον. Ἄλλωστὸ ἀν' αὕτη ἡ μεταβίβασις ἐπραγματοποιεῖτο, θὰ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸς ὄφελος τῆς γεωργίας. Ἡ ἀπόδοσις λοιπὸν τῆς κτηνοτροφίας εἶναι μικρὰ διότι αἱ ἐπενδύσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς, διότι ἡ κτηνοτροφικὴ ἐκμετάλλευσις δὲν ἔφθασεν ἰσότην τὸ ὄριον ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἡ ὀριακὴ ἀπόδοσις ἀρχίζει νὰ μειοῦται. Τοῦτων οὕτως ἐχόντων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ κτηνοτροφία διότι, ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ὅλοι οἱ διαθέσιμοι πόροι χρησιμοποιοῦνται ἤδη.

Εἶναι προφανές ὅτι ὅλαι αὗται αἱ συσσωρευμέναι ἀντιφάσεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερπηδηθοῦν εἰμὴ μόνον διὰ τῆς ριζικῆς μεταβολῆς τῆς διαρθρώσεως τῆς κτηνοτροφίας. Ἐφ' ὅσον τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν ἀφθότου χλόης, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ μεταβολὴ διὰ τῆς μεταπήδησεως ἀπὸ τῆς ποιμενικῆς εἰς τὴν ἐνσταλισμένην κτηνοτροφίαν καὶ ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγασειδῶν, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τῶν βοσειδῶν.

Ὁ ἀναγκαῖος, ὅμως, χρόνος διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ μόνον βάσει τῶν προθεσμιῶν διενεργείας τῶν τεχνικῶν καὶ ὀικονομικῶν ἐρευνῶν, ὅπως π.χ. ἡ ἀντικατάστασις μιᾶς κατηγορίας ζῶων δι' ἄλλης ἢ ἡ μεταρροπὴ τῶν βοσκοτόπων εἰς διαρκεῖς ἢ προσκαίρους λεμιῶνας. Πρέπει ἐπίσης νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ βραδείτης μετὰ τὴν ὁποίαν μία κοινωνικὴ ὁμάς κατορθώνει νὰ μεταβάλλῃ τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς της. Δοθέντος ὅτι εἰς τὴν Ἠπειρον αἱ κοινωνικαὶ μεταρρυθμίσεις φαίνεται ὅτι ἰσχυρίζονται περισσότερο χρόνον ἀπὸ τὰς τεχνικὰς μεταβολὰς, τὸ πρόγραμμα θὰ περιορισθῇ κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τῆς δεκαετοῦς ἐφαρμογῆς του, εἰς τὴν ἑναρξιν τῆς διαδικασίας μεταλλαγῆς, θέτον πάντως τὰς βάσεις τῆς προοδευτικῆς ἐπιαγγίνσεως τῆς.

Οὐσιαστικῶς θὰ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῶν ὁλοσχερῶς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπισταυλισμένην κτηνοτροφίαν, τὰ σημεῖρον ὑπάρχοντα βοοειδῆ δι' ἐπιλέκτων ποικιλιῶν καὶ νὰ ἐνεργηθῶν διασταυρώσεις εἰς τὰς ζῶνας ἐκεῖνας εἰς τὰς ὁποίας τὰ ζῶα πρέπει νὰ εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἰσθητικὰ δοθέντος ὅτι τὰ ποιμνία θὰ συνεχίσουν νὰ ὀδηγοῦνται εἰς ὄρεινὰς βοσκὰς. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαδοθῆ ἡ μελαψὴ ἀλπικὴ (ἢ ἑλβετικὴ) ποικιλία ἢ ὁποία εἶναι πολλαπλῶς χρήσιμος, ἐφ' ὅσον εἶναι ἱκανὴ νὰ προσφέρῃ γάλα, κρέας καὶ ἐργασίαν, χωρὶς νὰ εἶναι «ἐξειδικευμένη» εἰς οὐδέναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς τομεῖς. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἡ οἰκονομία τῆς περιοχῆς, ἀκόμη καὶ ἡ οἰκονομία κάθε χωρίου ἢ κάθε ὁμάδος χωρίων, θὰ παραμείνῃ κατὰ μέγα ποσοστὸν κλειστὴ (αὐτάρκεια), ἡ εἰδικευμένη κτηνοτροφία δὲν εἶναι οὐδέως δυνατὴ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ζῶων θὰ ἔμεινε ἀμετάβλητος, ἀλλὰ τὸ μέσον κατὰ κεφαλὴν βάρος θὰ ἠῤῥξαιε κατὰ 50% καὶ ἡ παραγωγή θὰ ἐδιπλασιασάτο. Αἱ εἰς τὰς ἀρδευομένας ἢ ξηρὰς ζῶνας καλλιεργούμεναι χορτονομαὶ θὰ ἐπροωρῖζοντο διὰ τὰ βοοειδῆ, προᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐμείωνε τὴν κατανάλωσιν γλῆης εἰς τοὺς λειμῶνας.

Εἰς ταῖς λειμῶνας θὰ ἰσπᾶζον αἰγοειδῆ μειωμένα κατὰ 1)3 ἐν σχέσει πρὸς τὸν σημερινὸν ἀριθμὸν των καὶ ἀμεταβλήτου ἀριθμοῦ πρόβατα. Ἐν τούτοις ἀλγεῶν καὶ πρόβατα θὰ ἔπρεπε νὰ βελτιωθοῦν ἢ νὰ ἀντικατασταθοῦν μερικῶς ὑπὸ ἀνωτέρας ποιότητος ποικιλιῶν. Τὰ ζῶα θὰ ἦσαν μεγαλύτερα καὶ παραγωγικώτερα. Ἐπὶ πλέον, ἡ γενίκευσις τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως θὰ πρέπει νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρρένων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν θηλέων, κυρίως πρὸς αὐξησιν τῆς παραγωγῆς γάλακτος.

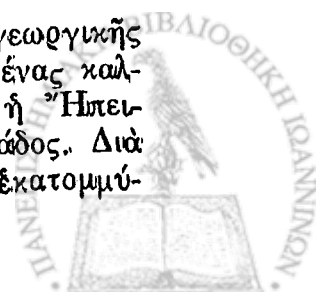
Συγχρόνως μὲ τὴν παραγωγήν γάλακτος καὶ τυροῦ, θὰ ἦτο δυνατόν, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως βαμβακοπιπτῶν παρασκευαζομένων μὲ τὰ ὑπολείμματα τῶν σπόρων βάμβακος ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται τὸ ἔλαιον, νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ ἤδη ἀρκετὰ ἀξιολογὸς χορτοτροφία. Θὰ ἦτο ἐπίσης δυνατόν νὰ ἐπενεχθοῦν μικραὶ βελτιώσεις εἰς τὴν κτηνοτροφίαν οἰκιακῶν ζῶων (ὄρνιθων, κονίλων κλπ.) καὶ τὴν μελισσοκομίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἵππων προᾶρισται νὰ μειωθῆ.

Διὰ τὸ σύνολον τοῦ τομέως τῆς κτηνοτροφίας, ἐπροβλέφθησαν ἐπενδύσεις τῆς τάξεως τῶν 230 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὴν ἀγορὰν ἐκλεκτῶν ζῶων ἀναπαραγωγῆς καὶ διὰ διαφόρους ἀνάγκας. Δοθεῖσης τῆς ταχύτητος ἀνανεώσεως καὶ ἀποσθέσεως τοῦ κτηνοτροφικοῦ κεφαλαίου, εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθοῦν αὐταὶ αἱ ἐπενδύσεις μὲ κεφάλαιον κινήσεως ἴσον πρὸς τὸ τρίτον τοῦ προβλεφθέντος ποσοῦ. Τὸ σύνολον τῆς ἀξίας τῆς προβλεπομένης παραγωγῆς ὑπελογίσθη εἰς 380 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἑτησίως, (τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθοῦν εἰς τὴν ἀξίαν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς), ὡς ἐξῆς:

Ἀρδευόμεναι καλλιέργειαι	δραχμ.	65 ἑκατομμ.
Ξηραὶ καλλιέργειαι καὶ διαρκεῖς βοσκότοποι	»	268 »
Ἄλλοι βοσκότοποι (νομαδικὴ κτηνοτροφία)	»	47 »

Ἡ ἀπασχόλησις παραμένει οἷα ὑπελογίσθη διὰ τὴν γεωργίαν, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ἑρῆν τῶν γαμάδων βοσκῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων αὐτῶν ὑπελογίσθη εἰς 12.000, ἐξ ὧν περισσότεροι τῶν 4.000 πρέπει νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸν παραγωγικῶς ἐνεργὸν πληθυσμὸν.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὸ πρόγραμμα ὀπισκοπεῖ εἰς τὴν αὐξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς στηριζόμενον κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰς ἀρδευομένας καλλιέργειας· ὁ προσανατολισμὸς αὐτὸς ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἡπειρος διαθέτει ἀφθονον ὕδωρ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν τῶν σκοπῶν, πρέπει νὰ ἐπενδυθοῦν 2.540 ἑκατομμύ-

ρια δραχμιαί, ἐξ ὧν 1.192 (47%) κατὰ τὰ πέντε πρῶτα ἔτη καὶ 1.348 (53%) κατὰ τὰ πέντε ἐπόμενα. Αἱ ἐπενδύσεις αὗται θὰ χρηματοδοτηθοῦν ἀπὸ τὸ Κράτος κατὰ ποσοστὸν περίπου 54% καὶ ὑπὸ ἰδιωτικῶν φορέων κατὰ τὸ ὑπόλοιπον. Οἱ γεωργοὶ θὰ διαθέσουν ἐξ ἰδίων 10% περίπου τοῦ ποσῶ καὶ θὰ δανεισθοῦν τὰ ὑπόλοιπα 36%.

Ὅλαι αἱ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα δὲν θὰ ἀναληφθῶν κατὰ τὴν δεκαετίαν· διὰ τὸν ἴδιον αὐτὸν προβλέπεται παράτασις τῆς ἐκτελέσεως ἐπὶ δεκαετίαν καὶ περὶτέρον ἐπενδύσεις 144 ἑκατομμυρίων. Ἡ ἀκαθάριστος ἐμπορεύσιμος παραγωγή κατὰ τὴν δεκαετίαν δύναται νὰ φθάσῃ τὰ 4.667 ἑκατομμύρια. Ἐκ τοῦ ποσῶ αὐτοῦ δύναται νὰ ἐξευρεθοῦν πόροι ἀποσβέσεως μέρους τῶν δαπανῶν ἢ διαδικασία ἀποχρεώσεως θὰ δινηθῆ ἐπιμένως νὰ ἀρχίσῃ ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος. Θὰ γίνῃ ἐξομολογῆσι τῶν πρὸς Τραπεζῆς χρεῶν, τὸ Κράτος θὰ εἰσπράττῃ φόρους ἐπὶ τῶν νέων εἰσοδημάτων, τῶν νέων συναλλαγῶν καὶ τῆς καταναλώσεως τῶν νέων προϊόντων. Ἡ ἀπόσβεσις τῶν τραπεζικῶν δανείων θὰ πρέπει νὰ γινῆ κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ προγράμματος εἰς 37 ἔτη μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων ἡ ἀξία τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς θὰ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν διάθεσιν τῶν γεωργῶν διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας των, τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ἐπενδύσεων των καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων των.

Ἀφ' ἧς τὸ πρόγραμμα πραγματοποιηθῆ, ἡ ἀξία τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος τοῦ γεωργικοῦ τομέως (συμπεριλαμβανομένης τῆς προστιθεμένης ἀξίας τῆς κτηνοτροφίας) θὰ ὑπερβῆ τὰ 1.000 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος· ἡ ἀπόδοσις θὰ εἶναι ἐπιμένως 40% περίπου τῶν ἐπενδύσεων. Ἡ ἀπόδοσις αὕτη εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς ἀποδόσεως τῶν σήμερον πραγματοποιηθέντων ἐν Ἑλλάδι ἐπενδύσεων καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἰσχυρὰ ἐπιβεβαιωτική. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι, ἐὰν εἰσαχθοῦν αἱ κατ' ὅλην τὴν ἐκτελέσειν καὶ καινοτομίαι, ἡ γεωργία τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἀξιοῦσα ὀριακὰς ἀποδόσεις αἱ ὁποῖαι δικαιολογοῦν τὴν ἐπένδυσιν ὑψηλῶν κεφαλαίων.

2. Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Αἱ μέχρι σήμερον ὑπάρχουσαι συνθήκαι εἰς Ἑλλῆρον δὲν ἦσαν εἰς εὐνοίαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἡ περιοχὴ στερεῖται πρῶτων ὑλῶν καὶ πηγῶν ἐνεργείας ταχέως χρησιμοποιήσιμων. Ἡ ἐπιχειρητικὴ ἀγορὰ εἶναι πολὺ περιορισμένη. Ἡ ἔλλειψις κοινωνικῶν ὁδῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ, τὸ ὑπερβολικὸν κόστος τῶν μεταφορῶν κατέστησαν ἀδύνατον τὴν ἐπιφέρειν μετὰ τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὸ πρόγραμμα θὰ ἐπιφέρει σημαντικὰς μεταβολὰς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εἰς τρόπον ὅστε νὰ ἐγκατασταθῶν εἰς τὴν Ἑλλῆρον ὠρισμέναι βιομηχανίαι. Μία γενικὴ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν βιομηχανικῶν τομέων δὲν εἶναι οὔτε δυνατή, οὔτε εὐχταία διότι ἡ Ἑλλῆρος ἀποτελεῖ μέρος εὐρυτέρου οἰκονομικοῦ συνόλου, τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἐτοιμάζεται νὰ συνδεθῆ μετὰ μίαν οἰκονομικὴν ἐνότητα ἀκόμη σημαντικωτέραν, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἰσχυρὰ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῆ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς εὐρυτέρας αὐτῆς Κοινότητος. Αἱ μικραὶ ζῶναι δὲν δύναται παρὰ νὰ εἰδικευθοῦν εἰς τρόπον ὅστε νὰ ξηλωθῶν εἰς τὸ ἑταῖρον τοῦ ἰδιοῦ τῶν πόρων.

Ἡ Ἑλλῆρος εἶναι ὅχι μόνον μία περιοχὴ ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένη, ἀλλ' ἐπίσης μία περιοχὴ ἰσχυρῶς καταρτημένη. Εἰς τὸν τομέα αὐτόν, τὸ πρόγραμμα δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν δημιουργίαν τοῦ μεγαλυτέρου δυνατοῦ ἀριθμοῦ ἐπιχειρησῶν ἀποσπαστικῶν, ἀλλὰ τὴν μεγίστην χρησιμοποίησιν τῶν τοπικῶν πόρων διὰ τῆς ἐγ-

καταστάσεως βιομηχανιών τῶν ὁποίων ὁ ἰσολογισμὸς νὰ παρουσιάζῃ πλεόνασμα. Ὅσοι ἀφορᾷ τὰς βιομηχανίας αἱ ὁποῖαι ἐκτὸς τῆς καθαρῶς οἰκονομικῆς των δραστηριότητος, πληροῦν καὶ κοινωνικὴν ὑπαστολήν (ὅπως ἡ βιομηχανία ἠλεκτροσμοῦ), ἡ κοινωνικὴ πλευρὰ των ἐξετάζεται εἰς τὸ κεφ. 6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΤΠΗΡΕΣΙΑΙ ΚΑΙ ΤΠΗΡΕΣΙΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ.

Ὁρισιέται ὑπὸ τὰς προβλεπομένας βιομηχανίας εἶναι τὰ ἀπαραίτητα συμπληρώματα τῆς γεωργίας ὡς αὕτη ἀντιμετωπίσθη εἰς τὸ 1ον τμήμα. Εἴπομεν ὅτι ἀρμόζει νὰ εὐνοηθῶν εἰς τὴν Ἠπειρὸν αἱ χαρακτηριστικαὶ τῶν μεσογειακῶν περιοχῶν ὀπωροκρημνικαὶ καλλιέργειαι καὶ ἡ κτηνοτροφία. Δοθέντος ὅτι τὰ προϊόντα αὐτῶν τῶν τοιμῶν εἶναι γενικῶς εὐπαθῆ καὶ ὅτι παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς ἐποχὰς ἐκ τῶν προτέρων γκωστὰς καὶ μικρᾶς διαρκείας, εἶναι ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῶν βιομηχανίαὶ κονσερβοποιίας καὶ μεταποιήσεως, διὰ νὰ ἀποφευχθῆ τόσον ἡ φυσικὴ καταστροφὴ τῶν ἀπωλήτων προϊόντων ὅσον καὶ ἡ μείωσις τῆς ἀξίας των ἐξ ὑπερβλέπτου πτώσεως τῶν τιμῶν.

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῶν καλύτερον αὐτοὶ οἱ σχολοί, πρέπει τὰς ἐν λόγῳ βιομηχανίας νὰ ἐκμεταλλεῖνται οἱ ἴδιοι οἱ γεωργοὶ ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὰς ἐλέγχῃ τὸ Κράτος πρὸς τὸ συμφέρον τῶν γεωργῶν.

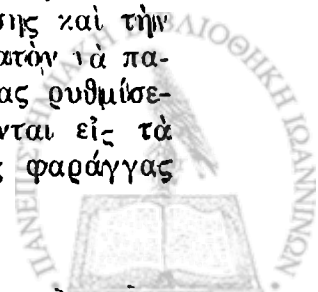
Αἱ διὰ τὰς βιομηχανίας τροφίμων ἀναγκαῖοις εἰπεδύσεις εἶναι λίαν μετροπαθεῖς. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ σκεφθῆ ὅτι δύναται νὰ δημιουργήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν τοιμέα μεγάλας ἐπιχειρήσεις, διότι τὰ πλεονάσματα τῆς τρεχοῦσης παραγωγῆς τὰ χρησιμοποιοῦσιν διὰ τὴν ἐξαγωγήν ἢ τὴν κονσερβοποίησιν δὲν θὰ ἴσαν ἴκανὰ νὰ τὰς τροφοδοτήσουν. Ἡ συνολικὴ ἐπέδυσις θὰ ἦτο δυατὸν νὰ περιορισθῆ εἰς 260 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Εἰς τὸν τοιμέα τῆς κλωστοῦφαντουργίας, αἱ δύναται ἐπενδύσεις εἶναι πολὺ περισσότεροὶ σημαντικαί. Δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι αὕτη ἡ βιομηχανία εἶναι «φυσικῶς» συνυφασμένη μετὰ τὴν Ἠπειρὸν, ἡ ὁποία εἶναι προσωρισμένη καὶ γίνῃ ἕνας κωξιολογὸς παραγωγὸς βάμβακος καὶ ἡ ὁποία ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ βελτιώσῃ αἰσθητῶς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητα τῆς εἰς ἔριον παραγωγῆς της. Ἐξ ἄλλου, ὑπάρχει εἰς τὴν περιοχὴν πολυπληθὲς γυναικίον ἐργατικὸν δυναμικὸν εἰς ἀναζήτησιν ἐργασίας, μέρος τοῦ ὁποίου ἔχει ἤδη ἐξοικειωθεῖ μετὰ τὴν πεχνικὴν τῆς βιοτεχνικῆς ὑφάνσεως.

Συνολικῶς, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκατασταθῆ μία κλωστοῦφαντουργικὴ βιομηχανία (ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ συμπληρωματικὰ τμήματα κλωστηρίου, βαφῆς καὶ φινιρίσματος), διαστάσεων ἀναλόγων πρὸς τοὺς πάρους τῆς Ἠπειροῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δαπάνη διὰ τὰς σχετικὰς ἐπενδύσεις θὰ ἀνέλθῃ εἰς 450 ἑκατομμύρια δραχμῶν, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ προστεθοῦν 4 ἑκατομμύρια διὰ τὴν ἕδρυσιν ἐργαστηρίου ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων.

Τὸ σοβαρὸν βιομηχανικὸν πρόβλημα τίθεται ὅμως ὅταν ἀντιμετωπίσῃ κανεὶς, πέραν τῶν βιομηχανιῶν μεταποιήσεως γεωργικῶν προϊόντων, τὴν ἐκμετάλλευσιν ἄλλων πόρων, ἰσχυρῆς γενομένης ἀπὸ τῆς δυνατοῦτας παραγωγῆς ἐνεργείας.

Ἡ Ἠπειρὸς, ὡς ἐλέχθη, διαθέτει ἐν ἀφθονίᾳ ὕδωρ καὶ ὄρη εἶναι ἐπομένως περιοχὴ πρὸςφορος διὰ τὴν παραγωγήν ὕδρου—ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν ὄρειων σχηματισμῶν ὑποτελεῖται ἀπὸ διάσθητα ἀσβεστολιθικά πετρώματα, τὰ ὁποῖα δὲν συγκρατοῦν τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας· δὲν ἀνευρίσκονται ἐπομένως ἐκεῖ πηγαὶ διαρκοῦς ροῆς εἰς μέγα ὕψος, ἐπιτρέπουσαι τὴν περισυλλογὴν καὶ διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων των, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς μεγάλης διακροῦς ἐπιπέδων, διὰ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῆ σημαντικὴ ποσότης ἐνεργείας μετὰ ὀλίγον ὕδωρ καὶ χωρὶς λεκάνας ρυθμίσεως. Ἄλλ' αἱ διασχίζομεναι ὑπὸ ποταμῶν κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὰ ὄρη κλιτῶδη ἐδάφη καὶ καταλήγουσιν νὰ μετατρέπωνται εἰς λίαν στενάς φαράγγας

εις τὰ ἀσβεστολιθικά τοιαῦτα, ἐπιτρέπου τὴν δημιουργίαν εἰς μέσον ὕψος, μεγάλων ἀποθεμάτων ὕδατος διὰ τῆς κατασκευῆς μικρῶν φραγμάτων. Ἐπὶ πλέον, ἐπὶ ὠρισμένων ἀργιλλωδῶν ὄρεσιν, δύνανται νὰ δημιουργηθοῦν ἀποθέματα ὕδατος ἱκανὰ νὰ τροφοδοτήσουν ἰδατοπτώσεις ὕψους πολλῶν ἑκατοντάδων μέτρων. Αἱ ὑπάρχουσαι συνθήκαι θὰ ἐπιτρέπουν ἐπομένως τὴν ἐγκατάστασιν μονάδων μεγάλης ἰσχύος (τοῦλάχιστον ἐνὸς δεσκατομμυρίου ΧΒΩ κατ' ἔτος, ἐὰν ἐπιλεγοῦν αἱ προσφορύτεραι τοιαῦται), τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή θὰ ἦτο πολὺ κανονικῆ, ἐκμεταλλεύσιμος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἰδρυολογικοῦ ἔτους καὶ παρὰ ταῦτα ὀλίγον δαπανηρά.

Αἱ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως, ἐπομένως, τῆς ἰδρυομηχανικῆς βιομηχανίας παρουσιαζόμεναι δυσχερεῖαι, δὲν ὀφείλονται εἰς τὰς συνθήκας παραγωγῆς. Πέραν τῆς σπάνιως τῶν κεφαλαίων, τὸ πλέον σημαντικὸν πρόβλημα εἶναι ἡ διάθεσις τῆς παραγωγῆς. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν θὰ λυθῆ εἰμὴ μόνον διὰ τῆς ἰδρύσεως ἰλεκτρο—μεταλλουργικῶν καὶ ἰλεκτρο—χημικῶν βιομηχανιῶν, διότι αἱ αἱ βιομηχανίαι καὶ ὁ μὴ βιομηχανικὸς τομεὺς δὲν θὰ δυνηθοῦν, ἀκόμη καὶ μελλοτικῶς, νὰ ἀπορροφήσουν τὸ συνολικὸν τῆς παραγωγῆς τῶν σταθμῶν τῶν ὁποίων ἡ οἰκονομικὴ δύναμις νὰ ἀντιμετωπισθῆ εἰς τὴν Ἡπειρον. Πρέπει ἐπίσης νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι αὐτοὶ οἱ σταθμοὶ θὰ τίχουν συνολικῆς καὶ συμπονισμένης ἐκμεταλλεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὑπαχθῆ ἐνδεχομένως ἢ ἐπὶ τοῦ Ἀχελῶος, ὀλίγα χιλιόμετρα ἀπὸ τῶν ὄρειων ἢς Ἡπειρου, ἐγκαταστάσεις. Τὸ σίμπλημα αὐτὸ παραγωγικῆς δυναμικότητος 2 δεσκατομμυρίων ΧΒΩ ἑτησίως, θὰ ἔχη τὸ ἐπίκεντρον τοῦ πλησίον τοῦ λιμένος τῆς Προβέσης, ὁ ὁποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ φυσικὴ ταπιδεσία συγκαιτρώσεως τῶν ἰλεκτρο—μεταλλουργικῶν καὶ ἰλεκτρο—χημικῶν ἐγκαταστάσεων.

Αἱ ἐγκαταστάσεις αὐταὶ θὰ πρέπει νὰ περιλαμβάνουν:

α) Ἐνα ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἀλουμινίου, δυναμικότητος 25.000 τόνων ἑτησίως, συμπληρούμενον ἀπὸ μηχανὰς κατασκευῆς ἐλασμάτων καὶ συρμάτων. Τὸ μέταλλημα (ἐξ ὅπως ἄφθο οἱ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἁποῖα εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἐξαγωγέων εἰς τὸν κόσμον) θὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ γειτονικά ὄρυχία τοῦ Παρνασσοῦ καὶ δύναται νὰ μεταφέρεται εἰς τὴν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν μὲ μαοῖνες, ἐφ' ὅσον ὁ πλοῖς θὰ γίνετα ἐξ ἀποκλήρου ἐπὶ προστατευομένων ἰδατων.

β) Μίαν ἐγκατάστασιν διὰ τὴν ἰλεκτρο—μεταλλουργίαν τοῦ ψευδαργύρου. Τὸ ἐργοστάσιον αὐτὸ θὰ ἰδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἑλληνικά μεταλλείματα καὶ, κατὰ πλείονα λόγον, τὰ πτωχὰ μεταλλείματα τῆς Σαοθηνίας διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἐξενδύσεται πλέον εἰς Ἰταλίαν ἰλεκτροκὴ ἐργεῖα ἀρκοῦντως ἐφθρη. Ἡ παραγωγικὴ δυναμικότης θὰ ἦτο περίπου 25.000 τόνων ψευδαργύρου εἰς μετὰλλικὴν κατάστασιν κατ' ἔτος καὶ 12.000 τόνων καθαρῶ θεικοῦ ὀξέος ὡς ὑπο—προϊόντος.

γ) Μίαν ἐγκατάστασιν διὰ τὴν ἰλεκτρο—μεταλλουργίαν τοῦ μαγνησίου χρησιμοποιοῦσαν τοὺς μαγνησίτας τῆς Εἰβοῖας καὶ τῆς Χαλκιδικῆς ἢ παραγωγικὴ δυναμικότης τῆς θὰ ἰδύνατο νὰ εἶναι 10.000 τόνων ἑτησίως ἀλλ' αὐτὸ ἐξαρτῆται ἀπὸ τὰς ἀκόμη ἀβεβαίας προατικῶς μεγαλύτερας χρησιμοποίησεως τοῦ μαγνησίου εἰς τὰ ἐλαφρὰ κράματα.

δ) Μίαν ἰλεκτρο—χημικὴν ἐγκατάστασιν διὰ τὴν παραγωγήν οἰδῶν, χλωρίου καὶ παραγῶν προϊόντων, χρησιμοποιοῦσαν τὸ ἄλας τοῦ Μεσολογγίου.

Θὰ φαῖν ἴσως σκόπιμον εἰς τὸ μέλλον νὰ παράγονται εἰς τὴν Ἡπειρον οἰδηροκράματα καὶ εἰδικοὶ χυποσίδηροι διὰ τῶν ἰλεκτροκῶν φορέων, διὰ νὰ συμπληροῦνται ἡ κανονικὴ παραγωγή χυποσίδηρου καὶ χαλύβος τῆς ὑπὸ κατασκευῆν οἰδηροβιομηχανίας τοῦ Τάραντος, εἰς τὴν πέραν ὄρην τοῦ Ἰονίου πελάγους. Πράγματι, ἡ κάτω Ἰταλία δὲν θὰ δυνηθῆ ποτὲ νὰ διαθέσῃ ἐφθρη ἰλεκτροκὴν

ἐνεργείαν διότι οἱ διαθέσιμοι πόροι εἶναι ὀλίγοι καὶ διότι ἡ σχετικὴ παραγωγὴ τῆς ἀπορροφείται ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἀπὸ τὰς οἰκίας οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ διαθέσουν περισσότερα χρήματα διὰ τὴν προμηθεύειαν ἐνεργείας παρ' ὅσον ἡ ἠλεκτρο—μεταλλουργικὴ βιομηχανία.

Ἡ ἀφθονία λίαν καθαρῶν ἀσβεστολίθων ἐπιτρέπει ἐπίσης τὴν προοπτικὴν παραγωγῆς ἀνθρακασβεστίου καὶ ἐπομένως, ἀκετυλενίου καὶ παραγῶν προϊόντων. Τὸ ἀκετυλένιον καὶ τὸ χλωρίον εἶναι τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς βιομηχανίας τῶν συνθετικῶν ρητιῶν (γλυκοβυνιλικῶν), τῶν λιπασμάτων καὶ πολλῶν διαμέσων χημικῶν προϊόντων.

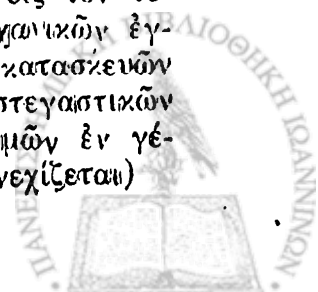
Αἱ ἐπενδύσεις διὰ τοὺς κυρίους ἠλεκτρογενετικούς σταθμούς καὶ διὰ τὰ δίκτυα μεταφορᾶς ρεύματός ὑψηλῆς τάσεως, ὑπελογίσθησαν εἰς 1.600 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἡ δαπάνη διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις ὑπὸ στοιχεῖα (α), (β), (γ), καὶ (δ) ὑπολογίζεται εἰς 1.525 ἑκατομμύρια δραχμῶν, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προστεθοῦν 300 ἑκατομμύρια διὰ τὰς ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ἐλασμάτων καὶ συρμάτων ἀλουμινίου. Συνολικῶς αὐταὶ αἱ ἐπενδύσεις ἀντιπροσωπεύουν 80% τοῦ συνόλου τῶν διὰ τὸν βιομηχανικὸν τομέα προτεινομένων ἐπενδύσεων. Ἀποκλειστικῶς, ἐπομένως, ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν σχεδίων, αἱ προτεινόμεναι ἐπενδύσεις εἰς τὸν βιομηχανικὸν τομέα ὑπερβαίνουν αἰσθητῶς ὅσας προβλέπονται εἰς τὸν ἀγροτικὸν τοιοῦτον.

Ἐνδέχεται, ἐν τούτοις, νὰ ἐξευρεθοῦν εἰς τὸ βορειο—δυτικὸν τμήμα τῆς Ἑλλάδος, πλησίον ἴσως τῶν συνόρων τῆς Ἡπείρου, τοποθεσίαι ἐγκαταστάσεως περισσότερον πρόσφοροι ἀπὸ τὴν ἐνδοχώραν τῆς Περσέζης. Ὅσον ἰσχυρὰ τὰ ἐργασία ἀλουμινίου καὶ σόδας, ἐξεδιπλώθησαν ἤδη προτιμήσεις διὰ τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογγίου. Ἐὰν αἱ προτιμήσεις αὐταὶ ἐσταθεροποιοῦντο, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐκάλυξις ἀναθεώρησις τοῦ προγράμματος.

Αἱ βιομηχανικαὶ ἐπενδύσεις θὰ πραγματοποιηθοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέτε τελευταίω ἐτῶν ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Πράγματι, διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν βιομηχανικῶν μεταποιήσεως γεωργικῶν προϊόντων θὰ πρέπει νὰ ἀναμείνεται ὅπως ἐκ τῶν νέων καλλιμεργειῶν προέλθουν προϊόντα εἰς ἰκανὴς ποσότητας. Διὰ τὰς μεγάλας βιομηχανίας παραγωγῆς ἢ χρησιμοποιοῦσας ἠλεκτρισμοῦ (τῶν ὁποίων ἡ ἐγκατάστασις θὰ ἀπαιτήσῃ πλείονα ἔτη) αἱ ἐπενδύσεις δύνανται νὰ ἀρχίσουν κατὰ τὰ πέντε ἔτη τοῦ προγράμματος, ἀλλὰ θὰ πραγματοποιηθοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν κατὰ τὰ πέντε συνεχόμενα ἔτη, ὥστε ἡ παραγωγὴ ἐνεργείας νὰ συμπύκνῃ μετὰ τὴν ζήτησιν. Ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ ἐπιχειρηθῇ ἀσφραδῶς ἡ οἰκοδόμησις τῶν ὑδρο—ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων πρὶν ἐξευρεθοῦν κίνορα διὰ τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς τοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἀχελώου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν προτεραιότητα. Ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδόμησις τῶν ἐργοστασίων —καταναλωτῶν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, θὰ καθορισθῇ βάσει τῶν ἰδίῳν τεχνικῶν κριτηρίων. Κατ' ἀρχὴν, 30% μόνον τῶν ἐπενδύσεων θὰ πραγματοποιηθοῦν κατὰ τὰ πέντε πρῶτα ἔτη καὶ τὰ ὑπόλοιπα 70% κατὰ τὰ ἐπόμενα πέμπτε.

Τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις δὲν θὰ εἶναι πολὺ σημαντικόν· θὰ ἀπασχοληθοῦν μόνον 6.000 πρόσωπα, διότι κατὰ τὸ πλεῖστον πρόκειται περὶ βιομηχανικῶν ὅπου αἱ κατὰ ἐργατικὴν ἐπενδύσεις εἶναι σημαντικαί. Πάντως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ προγράμματος τὸ ἐπίπεδον ἀπασχολήσεως θὰ εἶναι πολὺ ὑψηλὸν εἰς τὸν τομέα τῶν οἰκοδομῶν, ἐξ αἰτίας τῶν γεωργικῶν ἔργων καὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων διὰ τὰς ὁποίας ἐγένετο λόγος, ἐξ αἰτίας τῶν ὁδικῶν κατασκευῶν καὶ ἄλλων συγκοινωνιακῶν ἔργων, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐξ αἰτίας τῶν στεγαστικῶν προγραμμάτων. Δύναται νὰ προβλεφθῇ ὅτι εἰς τὸν τομέα τῶν οἰκοδομῶν ἐν γένει θὰ χρησιμοποιηθοῦν μέχρι 5.000 προσώπων.

(Συνεχίζεται)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἀτελείωτοι πατηγυρτικοὶ ἔχουν γραφῆ γιὰ τὸ βιβλίον. Δὲν ὑπάρχει σποινδαῖος ἢ ἀσημαντος ἄνθρωπος τῶν γραμματίων, ποὺ νὰ μὴ μίλησε μὲ γρήγορα ἢ πλάσματικὴ συγκίνηση γι' αὐτό. Τὸ εἶπαν βολικὸ οὐντροφο, μεγάλο παιδαγωγό, καλὸ φίλο, ψυχὴ ποὺ σοῦ μιλάει, δημιουργὸ πολιτισμοῦ. Προῶτοι καὶ καλύτεροι οἱ τοῖς ὑμῶν ἦταν φυσικὰ πάντα οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς ἀπὸ τὸν Λαμπονλαῖ ἕως τὸν Οὐγκώ.

Μοναδικὴ ἐξαίρεση σ' αὐτὸ ἦταν ὁ Νίσο: «Χρωστιάω, ἔλεγε, εὐγνωμοσύνη σὴν ἐλατιωματικὴ μου δραση: μὲ γλύτωσε ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ βιβλίου». Καὶ ὁμως τὸ βιβλίον σιάθησε σὲ πολλές ιστορικὲς περιόδους ἀληθινὸς Ἡρακλῆς. Μὲ τὴν δική του δύναμη, κατὰ τὴν Ἀναγέννηση, διαλύθησαν πλάτες καὶ γκρεμίστηκαν εἰδῶλα, θεσμοί, μονχλιασμένες κοσμοθεωρίες. «Ὅταν ὁμαδικὰ ἔσκυψαν μὲ πάθος πάνω ἀπ' τὴς σελίδες τοῦ κεφαλῆς ἀνθρώπων, μὴ κάποια ἀλήθεια ζητοῦσαν ἀπὸ τὸν λόγο του. Λαοὶ δλόκληροι ἢ μεγάλες ἀνθρώπινες ομάδες, τὸ ἔκαμαν ἐγκόλιον σὲ δόξον τῆς ἐξουσίας μὲ τέτοια ἐπιμονή, μὲ τέτοια σιτειδῆτη παραμέληση κάθε ἄλλου φωτός, ὥστε δόθηκε τὸ δικαίωμα σὸν Γροάχαμ Γροῆν νὰ γράψῃ τὴν περίφημη σάπια γιὰ τὴν Βίβλο τοῦ Οἴκου Τζίντος.

Καλεῖται τὸ βιβλίον σήμερον νὰ παίξῃ τὸ ἴδιο βασικὸ ρόλον σὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου; Εἶναι ἀκόμη ὁ μεγάλος παιδαγωγός, ὁ ἀναποχλευτῆς σινειδῆσεων; Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀπαντήσῃ κανεὶς σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, πρέπει νὰ διαπιστώσῃ προῶτα ἕνα γεγονός: τῶν καιρῶν, γέννημα σκληρῆς ἀνάγκης: ὁ καταμερισμὸς τῶν ἔργων ἐκέροδισε καὶ τὴν περιοχὴ τοῦ πνεύματος. Ὁ ἄνθρωπος πατηγυρτικῆς τοῦ Μέσου Αἰῶνα, αὐτὸς ποὺ μποροῦσε νὰ μι-

λήσῃ « de omni re. scibili et quibus tam aliis », ἔγινε ἕνα ἀλλόκοτον τέρας τὸν 19ον αἰῶνα, καὶ μῦθος κατὰ τὸν εἰκοστό. Διψάει βέβαια καὶ ἡ ἐποχὴ μας γιὰ μόρφωση, μὰ γιὰ ἕνα εἶδος μόρφωσης ποὺ ὑπηρετεῖ σκοποὺς πρακτικούς. Ὁ ἀγωνίας γιὰ τὴν ὑπαρξὴ δὲν ἀφήρει σήμερον τὴν σχολὴν καὶ τὴν φιλανθρία νὰ πλεονάσῃ. Τὰ συμφέροντα, ποὺ σ' αὐτὰ ἡ μόρφωση διακονεῖ, δὲν εἶναι ὁμως πάντα βραχυτοόθεσμα. Ὁ μέσος ἄνθρωπος δὲν διαβάσει μόνον πρακτικὸς ὁδηγός, ποὺ ἀξιοποιοῦν καλύτερα τὸ καθημερινὸ του ἔργο. Νοιώθει δι, ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, τὸ παιγνίδι τῶν μαθηματικῶν ἐξισώσεων δημιουργεῖ σιγά—σιγά μὴ κανούργια ἀριστοκρατία ἀνθρώπων, αὐτὴν ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ κατακτήσῃ τὸν αἰθέρα καὶ ποὺ, ὅπως ὅλες οἱ ἀριστοκρατίες, διαδέτει ἰσχυρότερα μέσα ἐπιβολῆς. Μὲ τὴν ἀριστοκρατία αὐτή, ποὺ ἀπεργάζεται, καλὸ ἢ κακό, τὸ μέλλον του, καὶ διαχειρίζεται τὴν ἐλευθερία του. ὁ κοινὸς πολίτης δὲν θέλει νὰ χάσῃ κάθε ἐπαφή, δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ νὰ ἀπονήσῃ ὁ νόμος τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων. Μὲ κάποιο συγκοινωνημένο δέος ἀντιτίθει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ποὺ ἀρχίζουν νὰ μὴ μετέχουν ἀπόλυτα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπινου ζῶον. Μὲ ἀγωνία πασχίζει νὰ καλύψῃ τὸ χάσμα ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τοὺς πρωιοτόρους, καὶ γεμῆτος θαυμασμὸ προσπαθεῖ νὰ τοὺς πλησιάσῃ, διαβάσοντας μὲ πάθος τὸ ἐκλαϊκενικὸ επιστημονικὸ βιβλίον, καὶ σὲν προσωπικότητες, καὶ σὲν ἔργο. «Ὅλοι ἐμεῖς, ποὺ μὲ τὸ ἐνα πόδι πατάμε, ὡς φαίνεται, σὴν προιστορία, θμιζοῦμε, ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τὸν τοῦροκο Πασά, τὴν ἐποχὴ τῆς βιομηχανικῆς ἐπανόστασης, ἀπέναντι τοῦ ἀγγλον Λόφοδον, σὸν διασχεδαστικὸ

διάλογο του Κίγκλεϊκ, πού τον αναφέρει ο Ράσελ:

‘Ο Πασάς: Βίρρ, Βίρρ! όλα με τους τροχούς. Βίρρ, Βίρρ! όλα με τον ατμό.

‘Ο Λόρδος ταξιδιώτης (Στόν διερμηρέα): Τί εννοεί ο Πασάς;

‘Ο Διερμηρέας: Λέει, ότι οι “Αγγλοι κοιμούνται πάντα για ατμό και για τροχαλίες.

‘Ο ταξιδιώτης: ‘Υπερβολές! Πές του όμως, για να τον κάμουμε να τὰ χάσει, ότι οι “Αγγλοι, σε περιπτώσεις εξέγερσης, μπορούν να στείλουν, σε λίγες ώρες, πεταχθείσες χιλιάδες στρατό σε οποιαδήποτε σημείο της γης.

‘Ο διερμηρέας: (με χιούμορ). Λέει ο εντιμώτατος ότι αν ξεσηκωθούν οι “Ιρλανδοί, οι Γάλλοι, οι “Ινδοί, χιλιάδες στρατός καταγωνιάζεται άμέσως σε μια φοβερή άβυσσο, πού λέγεται “Εστον Σκουαίηρ και σε μια στιγμή ξαναπροβάλλει στο Δουβλίνο, στο Παρίσι ή στο Δελχί, για να καταστρέψει τους έχθρούς της “Αγγλίας.

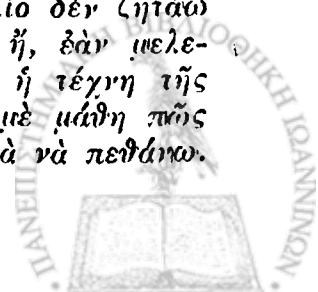
‘Ο Πασάς: Τό ξέρω. Οί στρατιές των “Αγγλων καθαικνούν τον ατμό των καζανιών άλογά τους είναι τὰ αναμμένα κάμθονα. Βίρρ, Βίρρ! όλα με τους τροχούς. Βίρρ, Βίρρ! όλα με τον ατμό.

Αυτός ο θανασιμός του τούρκου Πασά προστά σιό βιομηχανικό θαύμα του 19ου αιώνα, είναι ο δικός μας θανασιμός προστά σιό έργο της σημερινής επιστήμης. Η θέση μας όμως δεν μπορεί να είναι η θέση του Τούρκου. Θέλουμε, όχι σήμερα, αλλά σοφίαν θέλουμε να ροιώσουμε, και γι’ αυτό μόνη μας σχεδόν έλπίδα είναι το βιβλίο. Καινούργιος άθλος περιμένει τον “Ηρακλή.

Μαζί όμως με αυτό τον βασικό καταποτιστικό όβλο πού καλείται να παίξει το βιβλίο, όπως πάντα τον έπαιξε, θα σιαιθή βέβαια πιστό και σιις άλλες του αποστολές. Μιά απ’ αυτές είναι να διασκεδάσει την αντί, να καλύπτει άδειωνές ώρες. “Αθρότατον κήμα ή σχολή» λέει ο Πλούταρχος. Η σχολή όμως, όπως ήταν νοητή σε μια κοινωρία έλευθέρων και δούλων, όπως οί άρχαίτες, δεν είναι νοητή σιην εποχή μας. ‘Υπάρχουν βέβαια ακό-

μη άνθρωποι πού την χαιώνται και την άφιερώνουν σιό βιβλίο. “Άλλοι για να μορφωθούν, για να βρουν ρύξεις για την δική τους σκέψη, για να καταποτισθούν σε θέματα κοσμοθεωρίας, για να κατευθύνουν την ήθική τους πράξη. Πολλοί απ’ αυτούς το κάνουν αυτό με πάθος. ‘Υπάρχουν μάλιστα πλάι σ’ αυτούς και πολλοί, πού με το ίδιο πάθος άφιερώνουν σιην μελέτη ώρες άπαραίτητες για άλλη άναγκαία άναγκή. “Άλλους, το πάθος απολείπει. Γι’ αυτούς το βιβλίο είναι σύντροφος, όχι ύφρανος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των δύο αυτών τύπων άναγκωστών μās παρέχει ή “Αναγέννηση με τον Ραυπελαί και τον Μορταίνιε. Σιό περίφημο γράμμα πρós τον γιό του Πανταγκονέλ, (2ο βιβλίο του Ραυπελαί) ο Παργανιούας, ο γνωσιικός γίγαντας γράφει: “Ο πατέρας μου, ο μακαρίτης Γκρανγκουζιέ, είχε προσπαθήσει να με μορφώσει με οί καιροί ήταν άκβμη σκοτεινοί και θύμιζαν τή δυστυχία και τις σικμορές της εποχής των Γόθων. Τώρα όμως ή θεία καλωσύνη ξαναδίνει σιὰ γράμματα την άρχαία τους άξιοπρόσπεια και λάμψη. Τό κάθε πράγμα ξανασπύρε την άξία του, οί γλώσσες ξανακέοδισαν τή θέση τους: ή έλληνική, πού χωρίς αυτήν είναι προση να λέγεται κανείς μορφωμένος ή έβραϊκή... Βιβλία άμορφα και καλοτυπωμένα, κυκλοφορούν, έργο της τυπογραφίας, πού μās την δώρισε ή θεία καλωσύνη, όπως μās έδωσε το πυροβολικό ή κακία του Σατανά». Και άκολουθούν σικμβουλές και κατάλογος βιβλίων, πού πρέπει να διαβάσει ο νέος γίγαντας, όχι μόνον για να γίνει σοφός, μα και πραγματικός άνθρωπος, «γιατι ή γνώση, χωρίς την συνείδηση, είναι σικμορά της ηνυχής».

Τώρα ο σκεπτικιστής Μορταίνιε, (Βιβλίο II Κεφ. X), αν και με ήδονή μιλάει για την Librairie του, έγκαταλείπει τον σοβαρό, τον ιεροτικό τόνο του άγαθού Παργανιούα: «Σιό βιβλίο δεν ζητάω παρά την εύχαρίσισή μου ή, εαν μελετάω, με άπασχολεί μονάχα ή τέχνη της άπιογνωσίας, αυτή πού θα με μάθη πώς να ζήσω καλά, και πώς καλά να πεθάνω.

"Αν βρῶσκω δυσκολίες δὲν σκοιζομαι πολύ. "Αν δὲν μπορέσω νὰ τις νικήσω, ὕστερα ἀπὸ μιὰ θυὸ προσπάθειες, τις προσπερνᾶω καὶ τις ἀφήνω σὺξυλες».

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὲς τις κατηγορίες τῶν ἀναγνωστικῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλες. Εἶναι πρῶτα—πρῶτα ἐκεῖνη τῶν ἀνθρώπων ποὺ θέλουν ἀπλῶς νὰ σκοιζοῦσιν τὴν ὥρα. Ἐκατομύρια εἶναι σήμερα οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀναγκάζονται ἀπὸ τὴ βιοπάλη νὰ περνῶν μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς τους μέσα στὰ διάφορα μεταφορικά μέσα. Μὰ ἔχουν βαρεθῆ νὰ κάνουν τις ἴδιες πάντα ἀνιαρὲς συζητήσεις, νὰ βλέπουν τις ἴδιες σειρὲς σπιτιῶν, τὰ ἴδια τοπία. Θέαμα καὶ ἀναστροφή τους γίνονται ἐπιτάμια καὶ ζητοῦν μιὰ βολική φρυγὴ σὶς τυπωμένες σελίδες. Διαβάζουν, γιὰ νὰ μὴ ζοῦν τις ἀνιαρὲς ὄρες, γιὰ νὰ σιρόεθουν τὰ βῶτα σὶν πλῆξη. Ἀπὸ τὸ διάβασμά τους, τὸ κέρδος εἶναι περιχρό, ἂν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄρει τὸ εἶδος τῶν ἐντύπων ποὺ προτιμοῦν, ὄχι ὅμως καὶ ἀνύπαρκτο. Γιατὶ ἡ ἀναστροφή μὲ τὸ βιβλίον προκαλεῖ μηχανικὲς, ἔσιω, γλωσσικὲς διεργασίες, ποὺ τοὺς κάνουν ἰκανώτερος σὶν χειρισμὸ τοῦλάχιστο τῆς γλώσσας, καὶ ἡ ὠφέλεια αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἀμεληθῆ.

"Ὑστερα εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πασκίζουν νὰ ὑποκαταστήσουν τὸ βιβλίον σὶν ζωῆ. Γι' αὐτοὺς τὸ βιβλίον, ἀπὸ νὰ εἶναι Ἡρακλῆς, γίνεται Γαλέβιος. Αὐτὸ εὐθύνεται γιὰ τὴν βιβλιοσοφία, ποὺ χαρακτηρίζεται κάποιους ἐπιδειξίτες τῆς μόρφωσης ποὺ ἀποτελοῦν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀηδέστερους ἀνθρώπινους τύπους, προσάντων ὅταν συμβαίη νὰ εἶναι νέοι. Γιατὶ ἢ δοκιμιοσοφία σκοιζώνει σὶν νέο τὸ πάθος καὶ τὴν ὁρμὴ γιὰ δράση, καὶ δημιουργεῖ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ οἱ Ἀγγλοὶ προσφέρουν ὀνομάζουν «a pompous ass», ἕνα σπουδαῖον γάϊδαρο. «Πολυμαθὴν νέον οὐ διδάσκει» ἔλεγε ὁ ἀρχαῖος Ἡρακλείτης. Φυσικά, ἀγού, γιὰ νὰ γοιμοποιηθῆ ὁ πνευματικὸς σπῆρος, χρειάζεται πρῶτα—πρῶτα σιερὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν Ἀνάγκη. Ἡ μόρφωση, ὅταν τὸ ὑποκείμενον ἀσκητεύει ὡς πρὸς τὴν δράση, παίζει τὸ ρόλο τοῦ μοιρωτῆ σὶν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Φέροντας

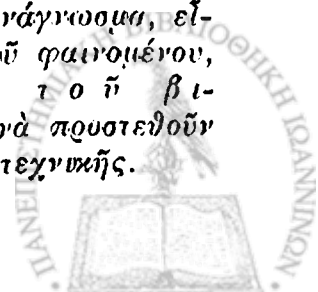
τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐπαφὴ μόνον μὲ τὸν ὀργανωμένο κόσμο τῶν τυπωμένων σελίδων, τοῦ παρέχει τὴν ψευδαίσθηση τῆς ἐπαφῆς μὲ τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ οὐσιαστικά, τὸν μετατολίζει σὶν βασιλείον ἐκεῖνον τῶν ἰδεῶν, ἀπὸ ὅπου βλέπει κανεὶς τὸν κόσμο μόνον ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς αἰωνιότητος, ἀπὸ ὅπου, δηλαδή, δὲν τὸν βλέπει καθόλου. Γιατὶ ἢ κόσμος μας ὁ προτεινόμενος προσφέρεται σ' ἐκεῖνον, ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ τὸν κατακτήσῃ. Δὲν ἀρκεῖ ἡ θεωρητικὴ περιπορεία. Χρειάζεται ἀγῶνας, διεξόδωση, φθορὰ δυνάμεων, γνωριμία μὲ τὰ ἐπιμέρους, γιὰ νὰ σχηματισθῆ μέσα μας ἕνα κάποιο ἀνεκτὸ τοῦ εἶδωλο. Γιατὶ ἔζησε, μονάχα ὅποιος πολέμησε. Δυστυχῶς θύματα τῆς φρονητῆς πασοφίας σιάθησαν καὶ ἄτομα πολὺ προικισμένα ἀπὸ τὴ φύση. Μὲ τὸ νὰ γενθοῦν ἐξῶθεν τὴν κάθε ἐπιστημονικὴ θεωρία, τὸ κάθε φιλοσοφικὸ σύστημα, τὰ διάφορα μαριφέστα τῶν καλλιτεχνικῶν σχολῶν, τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν ὀκονομικὴ πράξη, λίστησαν, μὲ ἀρκετὴ ἀφέλεια, ὅτι κατάκτησαν τὴ ζωῆ, καὶ δογματίσαν περὶ πάντων, καὶ συνέροσαν μὲ ὀρμηξὴ ξένης σοφίας προσωπικὲς δῆθεν κοσμοθεωρίες καὶ θεωρηθήσαν ἀπὸ τὴ μᾶτα ταγοί, ἐθνάρχες, προφήτες, γιὰ νὰ γυρίσουν σὶς φυσιολογικὲς διαστάσεις τους σὶν πρῶτο φῆσημα σοβαρῆς κριτικῆς.

Ἡρακλῆς, ὅμως, εἴτε ἀπλὸς σύντροφος, εἴτε Γαλέβιος, τὸ βιβλίον, σιάθησε πάντα κάτι ποὺ τὸ ἀγάπησε καὶ τὸ πεθύμησε ὁ ἄνθρωπος. Βιβλιοθήκη, ἕνα εἶδος βιβλιοθήκης βροικόνταν πάντα σὲ ὅλα τὰ σχετικῶς καλοπρόετια σπῆτια. Σὶν τὸπο μας τὸν περασμένο αἰῶνα, σὲ ὅλες σχεδὸν τις ἀστικὲς οἰκογένειες, εὔρισκες ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πρακτικὸ ὄδηγὸ τῆς Ἱατρικῆς καὶ τὰ Ἀπαντα τοῦ Παράσχον, —μιὰ καὶ ἦταν τῆς μόδας τὰρωματικὰ δάκρυα, οἱ ἠρωτικὲς πόξες καὶ ἡ καθαρεύουσα—τὴν Βαβυλωνία, τὸν Ἐρωτόκριτο, τὸν Ἀγαθάγγελον, τὸ Γεωπονικὸν Ἀγαπίον τοῦ Κορητῆς ἢ, ἂν ἦταν ῥυτικὲς οἱ προτιμήσεις, τις Δύο Ὄσσανές, τοὺς Τρεῖς Σωματοφύλακες καὶ τὸν Περιπλανώμενον Ἰουδαῖον. Καὶ τὴνρα ἀκόμη δὲν ὑπάρχει σπῆτι σὲ ὄλο τὸν πολιτικὸν κόσμο ποὺ νὰ

μὴν ἔχη τὰ λίγα ἢ τὰ πολλὰ ράφια του γεμῆτα με βιβλία. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση, μού ἔκανε τὸ γεγονός ὅτι, σιὰ ἀμερικανικά ἀστειρομικά μυθιστορήματα, ἀπαραίτητη εἶναι ἡ Library. Τὴν ἔχει ἡ κάθε οἰκογένεια. Εἶναι ἓνα ἰδιαίτερο δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ εἶναι ὀλόκληρο ἀφιερωμένο σιὸ βιβλίο. Εἶναι ἀληθινὰ ὅτι ἡ Library αὐτὴ βοηθάει συχνὰ τοὺς ὑποψήφιους δολοφόνους σιὸ νὰ βροῦν κατάλληλα γιὰ τοὺς σκοποὺς τους δηλητήρια ἢ τοὺς ψεύφεις ντέτεκτιβ σιὸ νὰ ἀνακαλύψουν τοὺς δραστές τῶν ἐγκλημάτων. Πάντως τὸ βιβλίο ὑπάρχει. Καὶ τὸ γεγονός ὅτι θεωρεῖται ἀπαραίτητο σὲ κάθε σπίτι, δείχνει ὅτι δὲν ἔχει χάσει, τοὺλάχιστο σὲ γόητρο, καὶ εἶναι χρεαστὸ σὲ ὅλον τὸν κόσμο. Κάθε ἐποχὴ ὅμως ἔχει τὰ ἐνδιαφέροντά της, ἐνδιαφέροντα πολλὰ καὶ ποικίλα. Καὶ οἱ ἐποχές ὅπως ἡ δική μας, ποὺ μέσα σιὰ σπιάχρα της κρυφορεῖται μιὰ κοινωνία παρανθροῦπινη, προσβάλλει τὰ ἐνδιαφέροντά της με ἔνταση καὶ ἔχει τὴν ἀξίωση νὰ τὰ ἱκανοποιήσῃ χωρὶς σπατάλη δυνάμεων. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ με τὸ βιβλίο. Τὸ χρειάζονται ὅλοι, ὄχι ὅμως γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους. Ἄλλοι ζητοῦν ἀπὸ αὐτὸ ἄμεσο καταποτισμὸ, ἄλλοι πολεμικὸ μέσο, ἄλλοι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν δράση τους ἐπιχειρηματολογία, ἄλλοι διαφωτισμὸ, ἄλλοι φυγὴ ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀνία. Ὅλοι ὅμως ἀπαιτοῦν νὰ ἔχη τὰ ναρκητοριστικά τοῦ καιροῦ μας. Ἡ μέποχὴ μας σιχαίνεται τὴν πλαιναστική ἀφήγηση, τὰ ρητορικά ἐκτυπα, τὸν ψυχρὸ ἐγκεφαλισμὸ, τὶς ρωμαντικότητες, τὰ λυρικό ξεσπάσματα, δταν εἶναι ξὼδεσμα. Θέλει νεῦρα, γιὰτὶ δὲν ἀνέχεται νὰ χάνῃ καιρὸ. Δὲν θεωρεῖ ἐπιχειρεῖ νὰ ζῆσῃ. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ σιὸ σημερινὸ δράμα ποὺ δὲν χάνεται σὲ ἠθικὰς ἀγκυρούσεις, ὅπως τὸ κλασικὸ, μὰ ἀπαιτεῖ μιὰ μεταφυσικὴ προβολὴ γυμνῶν ψυχῶν. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ μεγάλη ἀρετὴ τῆς τέχνης της εἶναι ἡ ἐλλειπικότητα, ἡ ὑποβολὴ πῆς κίνησης, καὶ ἀξίωσή της ἀπὸ τὴν δημοσιότητα τοῦ δρόμου δὲν εἶναι ἡ σιρογγυλότητα καὶ ἡ ροδαλότητα τῶν ὑποφυσῶν Χαρίτων τοῦ Μποκερά, μὰ τὰ νευρόδικα κορμιά, ὁ ἀέρας, ὁ ἀτομικὸς χαρακτήρας. Τὶς ἀξιώσεις αὐ-

τὲς τὶς προσβάλλονν περισσοῦτερο οἱ νέοι, γιὰτὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ φυσικοὶ φορεῖς τῶν ἀπαιτήσεων κάθε ἐποχῆς, καὶ γιὰτὶ αὐτοὶ συμβαίνει κάποτε νὰ μὴν ἔχουν εἴτε τὴν πνευματικὴ ὠριμότητα εἴτε τὴν ὑπομονὴ γιὰ νὰ μοιῶσουν τὸ αἰῶνιο στοιχεῖο, τὰ ψήγματα τῆς ἀφθαρτῆς γραφῆς, ποὺ βροσκοῦνται ἀφθονα σιὰ ἔργα τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Κάποια δικαιολογημένα δισπιστία τοὺς συνέχει ἀπέναντι τοῦ βιβλίου. Ἐκτὸ τὸ θέλουν πρακτικὸ καὶ καταποτιστικὸ ὁδηγὸ ζωῆς ἢ ἐμπόρευμα ἀμέσου καταναλώσεως, τὸ βροσκοῦν συχνὰ ἐπικίνδυνον ἐκμαινιστὴ, διαφθορέα συνειδήσεων, δίσκο με δηλητηριασμένα φαγητά. Γι' αὐτὸ ἀπαιτοῦν σαφήνεια. Ἀπαιτοῦν ὅμως συγχρόνως λιτότητα, ἐλλειπικότητα σιὸ ὕφος, γιὰτὶ μισοῦν τὸν ἀραιωμένο ζωνιό, τὴν ἀνιστὴ παλιλογία. Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ ὅμως αὐτῶν τῶν κακῶν, τὸ τίμημα εἶναι συχνὰ βαρὺ, γιὰτὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν πυκνότητα, γιὰ τὴν ἀμείλικτη ἀφαίρεση τοῦ περιττοῦ, ὁδηγεῖ κάποτε σιὸ σιουφρὸ, τὸ σκοτεινὸ ὕφος. «Brevis esse labaro' obscurus fia». Αὐτὴν εἶναι ἀναγκαία σκοτεινότητα, τὸ ἱψηλὸ εἰδικὸ βάρος, πρέπει νὰ ἀγωνιστῇ ὁ ἀναγνώστης γιὰ νὰ τὰ δαμάσῃ. Γι' αὐτὸ, τὸ σύγχρονο τοὺλάχιστο βιβλίο, ζητάει ἀπὸ αὐτὸν ἐργόπορο, σιὰση ἐνεργητικὴ, ἱκανότητα νὰ κινήθῃ σις πολυσήμαντες ὑποβολὰς του. Αὐτὸ εἰσηγεῖται τὸ ἐκκίνητο πνεῦμα ἀκολουθεῖ. Τὸ βιβλίο θέλει νὰ εἶναι δόλωμα, κίνητρο γιὰ πνευματικὴ δράση, ὄχι ἀποταμίευση, ἀδρανῆς σοφία γιὰ ἀνεύματα νεζοῦ. Δὲν μιλάει σὲ κείνους ποὺ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ τοὺς τὰ λένε ὅλα. Ἐπαιρε νὰ εἶναι ναρκισσισμὸς φιλάρεσκος, ἐξωραϊσμένη κοινοτοπία. Δὲν προσβάλλει πια τὸν συγγραφέα, προσβάλλει τὸν ἀναγνώστη.

Ἡ διαφοροποίηση τῶρα τοῦ ἀναγνωστοῦ κοινοῦ, ἀπόρροια τῆς ἀνάγκης τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, καὶ οἱ καινούργιες ἀξιώσεις τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ, καὶ προπάντων τῶν νέων, ἀπὸ τὸ ἀνάγνωσμα, εἶναι τὰ δυὸ βασικά αἷτια τοῦ φαινομένου, ποὺ ὀνομαζοῦμε: κ ρ ῖ σ η τ ο ὦ β ι β λ ῖ ο υ. Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αἷτια γνῶσεως καθαρὰ τεχνικῆς.

Ἡ κρίση τοῦ βιβλίου, καὶ ἰδιαίτερα ἡ κρίση τοῦ ἐλληνικοῦ βιβλίου, εἶναι ἕνα γεγονός πὸν πιστοποιεῖται ἀπὸ τὰ ἀτελείωτα παράπονα τῶν ἐλλήνων ἐκδοτῶν καὶ ἀπὸ τὶς συχνὰς χρωκοπίες ἐκδοτικῶν οἴκων. Οἱ ἐκδότες παραπονῶνται γιατί τὸ βιβλίο δὲν διαβάζεται ἀρκεῖα· οἱ ἀναγνώστες ἀπαντοῦν ὅτι τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ικανοποιεῖ οὔτε ὡς ἐμφάνιση, οὔτε ὡς τιμὴ καὶ συχνὰ —ἰδιαίτερα τὸ ἐλληνικὸ βιβλίο—, οὔτε ὡς περιεχόμενο, ἂν καὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο παράπονο ἀσφαλῶς δὲν εὑσταθεῖ, γιατί τὰ σαράντα τελευταῖα χρόνια ἔχομε καὶ σὲ δοκίμιο καὶ σὲ ποίηση καὶ σὲ μυθιστόρημα, σὲ διήγημα καὶ σὲ κριτικὴ, παραγωγὴ ποιότητος, δογματικὰ ἐπιηρεασμένη ἀπὸ τὶς νέες λογοτεχνικὰς ὁρπές καὶ ἰκανὴ νὰ σταθῇ μὲ τιμὴ μέσα σὲ διεθνῆς καλλιτεχνικὸ κλίμα. Τὰ ἄλλα παράπονα τῶν ἀναγνωστῶν φαίνονται ἀπολύτως βῆσιμα. Τὸ βιβλίο προσφέρεται κατὰ κανόνα σὲ τιμὲς ὑπερβολικὰς καί, ὅταν εἶναι δευτέρο, τελείως ἀδικαιολόγητες. Τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα εἶναι, σχεδὸν πάντα, ἄρθητα, ὅταν δὲ ἐπιχειροῦνται αὐτοῦσιες παραθέσεις ξένων φράσεων, τίτλων ἢ ὀνομάτων, θυμίζον ἀλαμπουργεῖα. Τὸ γὰρ εἶναι κακῆς ποιότητος καὶ σὲ ὄρισμένους περιπτώσεις —ὅταν δηλαδὴ κάποιος ἐφήμερος ἐκδοτικοὶ οἶκος κούβεται κάτω ἀπὸ τὸ προσοπτεῖο τῆς ἀνωνυμίας ἢ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων—, δίχραμος, τριχραμος, ἐλεεινός. Αὐτὸ ἰσχύει ἰδιαίτερα γιὰ τὶς περιφημίες ἐκδόσεις τῶν κάρων, πὸν κινλοφοροῦν σὲ ποικιλῶνιες πανηγύρεις, καὶ πὸν, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα προσόντα, προσφέρονται καμμιὰ φροὰ κολοβές, γιατί οἱ ἐκδότες δὲν διατάζουν νὰ διαθέσουν ἀντίτυπα, πὸν τοὺς λείπει ἕνα ὀλόκληρο τυπογραφικὸ φύλλο. Τὶ νὰ ποῦμε τώρα γιὰ τὶς μεταφράσεις; Αὐτὲς πολλὰς φροὰς γίνονται σὲ πόδι, ἀπὸ ἀνθρώπους πὸν δὲν ἔχουν οὔτε τὴ γλώσσα τοῦ κειμένου πὸν μεταφράζουν, οὔτε τὴ μητρικὴ τους, οὔτε ἔχουν τὴν ἀπαραίτητη καλλιέργεια γιὰ νὰ νοιώσουν τὸ κείμενο πὸν πασχίζουν νὰ ἀποδώσουν. Ἀπίθανοι μεταφραστὲς, ἀμύφοροι καὶ κάποτε πνευματικὰ ἐλλειπτεῖς, μειράκια ἀμούστακα, πὸν παλεύουν γιὰ τὸ

φωμὶ, καὶ πὸν ἔμαθαν τὴν Γαλλικὴν μὲ τὴν μέθοδο Ὀλενδόφου, μεταφράζουν ἀπὸ τὰ γαλλικά ἢ τὰ ἀγγλικά, ἔργα μεταφρασμένα ἀπὸ ἄλλες γλώσσες καὶ προσφέρουν σὲν ἀνύποπτο ἀναγνώστη ἰστορία, φιλοσοφία, ὑψηλὴ ποίηση καὶ ὅ,τι δήποτε ἄλλο σὲ ἀποδόσεις πὸν δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὸ ἀρχικὸ κείμενο. (Εὐτυχῶς τιμητικὴ ἐξαιρέση ἀποτελοῦν πολλές λαμπρὰς μεταφράσεις, ἰδιαίτερα ἔργων τῆς ξένης λογοτεχνίας, πὸν τὶς ἐργάστηκαν μὲ συνείδηση τῶν εὐθύνων τους πολλοὶ ἄξιοι καὶ σπουδαῖοι λογοτέχνες μας). Εἶδαμε ἐπὶ παραδείγματι, σύγγραμμα φιλοσοφικὸ πανάκριβο νὰ προσφέρει σὲ ἐλληνικὸ κοινὸ ἀποδομένο μὲ τέτοια φανταστικὴ ὀρολογία καὶ μὲ τόσες παραμυθεῖες, ὥστε θάποτε νάχη κανεὶς ἐκδηλές μαρτυρὰς ἰκανότητες γιὰ νὰ καταλάβῃ μιὰ μονάχα τὸν σελίδα. Πῶς νὰ τολμήσῃ τώρα ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης, πὸν δὲν ἔξερε μιὰ ξένη γλώσσα, νὰ διαθέσῃ τὰ λίγα κομμάτια πὸν τοῦ περισσεύουν μὲ ἥσυχη τὴ συνείδηση;

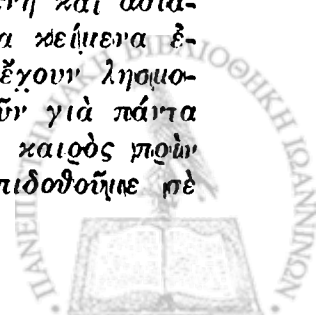
Δυστυχῶς ἡ νοθεῖα καὶ ἡ ἀπάτη σὲν περιοχὴ πῶν γραμματικῶν δὲν ἐπιπίπτουν σὲς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ καλύτερον ἐπὶ διάφορα εὐφρημα συνώνυμα. Θὰ ἦσαν ὅμως ἔργον εὐχῆς νὰ διακορνται τὰ ἐγκλήματα τοῦ δόλου πὸν ἀναφέρονται σὲν πνευματικὴ τρφή, ὅπως γίνεται γιὰ τὴν νοθεῖα προσκειμένο, γιὰ τὸν καφέ ἢ τὸ βούτυρο. Αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ ἰσχύῃ ἰδιαίτερα γιὰ τὰ μεταφρασμένα ἔργα. Σήμερον δὲν ἀρκεῖ πιά μιὰ γνωριμία τυπικὴ μὲ τὴν σκέψη καὶ τὴν τέχνη τῶν ἄλλων. Θέλομε νὰ γνωρίσουμε τὴ ζωὴ τους σὲν παρὸν καὶ σὲν ἰστορία. Εἶναι τόσο πολλὰ καὶ τόσο σημαντικὰ σήμερον τὰ σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν λαῶν, εἶναι τόσο προφανές ὅτι μὲ τοὺς πνευματικὸς αἰτοὺς γάμους μιὰ πανανθρώπινη κροφορεῖται ἀμφικτιονία, ὥστε τὸ ξένο βιβλίο, θεματογράφος καὶ ἐρευνητικὸς κάθε νέας ἀγγελίας, κάθε ἀνθρωπιστικοῦ μηνύματος, πρέπει νὰ εἶναι προσεγμένο καὶ προσιτό. Πρέπει, προσκειμένο γι' αὐτό, νὰ γίνῃ σὲ μᾶς πραγματικότητα ἡ ὁμολογία τοῦ Ἑμεροῦ: «τὰ καλὰ βιβλία μποροῦν νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ καλύτερα Πα-

νεπιστήμια». Με τὴν ἔννοια ὅτι τὸ καλὸ βιβλίον καλεῖται σήμερον τὰ παιζὴν ὀλομορφωτικὸ καὶ καταισιτιστικὸ, τὰ γίνῃ πηξίδα μέσα πὲ καιροῦς δύσκολους, ὀδηγὸς καὶ δάσκαλος.

Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη τοῦ διαφορισμοῦ μετὰ τὸ καλὸ φτηνὸ ἔτυπο ἔγινε γρήγορα ἀντιληπτὴ σὺν εὐρωπαϊκῆς γῶρας καὶ ἰκανοποιήθηκε κατὰ τὸν ὀρθολογιστικώτερον τρόπο μετὰ τὸ βιβλίον τῆς πηξ. "Εἶσι σὺν Γερμανία, σὺν Γαλλία, σὺν Ἄγγλία κυκλοφοροῦν κατὰ ἑκατομμύρια, σὲ μικρὸ σῆμα καὶ ἀνεκτὸ χαρτί, βιβλία πὸν καλύπτουν ὄλους τοὺς κλάδους τοῦ ἔπιστητοῦ, ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς Τέχνης, τῆς λογοτεχνίας, τῆς φιλοσοφίας. Τὰ λεξικά τῶν Κράτων, οἱ ἑκδόσεις Ὀξωτάιν, Γκόλντμαν Φίσερ, ἡ γερμανικὴ ἑγκυκλοπαιδεία τῆς πηξ τοῦ Ρόβολτ, οἱ Κλασικοὶ τοῦ ἑκδοτικοῦ οἴκου Πιγκούντος, οἰχνοῦνται κάθε μέρα σὺν κυκλοφορία σὲ κύματα φτηνῶν καὶ καλοῦτων βιβλίων, σὺν γλώσσῃ πὸν γράφτηκαν ἢ σὲ ἑξαιρέτες μεταφράσεις. Ἀπὸ τὸν Πλάτωνα σὸν "Ἐγελὸ καὶ τὸν Κίρκεγκάορτ, ἀπὸ τὸν Σιμπλίσιους Σιμπλιόσιμους σὸν Δοστογιέβοβι, ἀπὸ τὴν Βίκυ Μπάουμ σὸν Κάφκα καὶ τὸν Ρίτσε, ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα ὄς τὴν ἑκλαίκευση τῶν νέων ἑπιστημονικῶν θεωριῶν, κύματα βιβλίων γὰ κάθε γῶσιο προσφέρονται σὺν ἀγορὰ καὶ διαβάονται ἀπὸ τὸν ταξιδιῶτη, τὸν φοιτητή, τὸν ἀγορολόγο, τὸν φτωγὸ διανοῦμενο, τὸν ἑργάτη. Παρέχεται ἔτσι κάποιον εἶδος ὄμορφωσις, ἀμέθοδα ἴσως καὶ ὀλοά. "Όταν ὄμως ἰκανοποιοῦνται πνευματικῆς περιόργειες, ζημία δὲν βγαίνει ποτέ. Ἐἴτε πραγματοποιεῖται μετὰ τὸ βιβλίον μετὰ ἑπαρῆ μετὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴ σοφία, εἴτε διασκεδᾶται ἡ ἀνία, εἴτε ἑξυτηροῦνται πρακτικοὶ σκοποὶ καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἀνάγκη τῆς γενικῆς ὄμορφωσις, εἴτε γίνεται αὐτὸ ἑνανομα γὰ σκέψη καὶ γὰ ἑορνα, προάγει πάντα τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν πολιτισμὸ του, δταν δὲν ἀποβλέπη ἢ ἀνάγνωσὴ του σὺν ἀγορῇ ὄορησοφία. Καὶ εἶναι ἀσφαλῶς χαρακτηριστικὸ τῶν φτηνῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ καιροῦ μας τὸ ὄτι ἡ ἑκδοσις τοῦ Πλάτωνα, αὐτὸ τὸ θανάσιο ἀπόσταγμα οἴνου πα-

λαιτοῦ, πὸνλήθηκε σὺν Γερμανία σὲ διακόσιες χιλιάδες ἀτίτυπα.

Στὸν τόπο μας ἔγιναν ἀπὸ παλιὰ ἀπόπειρες τὰ τεθοῦν σὲ κυκλοφορία σειρῆς βιβλίων μικροῦ σῆματος, ἑκλεπτῶν καὶ φτηνῶν, πὸν φτηνῶς δὲν εὐδοκίμοῦν. Αἰσιώτεροι ὄμως οἴωνοι φαίνεται πὸς στέκοῦνται ἀπάνω ἀπὸ τὸ λῆξο τῶν ἑκδόσεων: Γαλαξίας. Εὐτυχῶς, γὰτὶ ἂν εὐδοκίμοῦν αὐτὴ ἢ μεγάλη προσπάθεια, τὰ ὄμορφοι τὰ πὸνμε ὄτι ὄ πολιτισμὸς μας κέρδισε μετὰ σπουδαία νίκη. Ὁ Γαλαξίας ἑργάζεται μετὰ τὸ ὄστημα τῶν ξένων ὄμοειδῶν οἴων. Οἱ ἴδιες ἢ καὶ φτηνότερες τιμές, τὸ ἴδιο περίπου σῆμα, καλύτερο χαρτί, ἢ ἴδια ἑπιμέλεια σὺν ἑκτύπωσι, οἱ ὄμορφοι εἰσαγωγῆς. Γι' αὐτὸ ὄμορφοι τὰ πὸνμε γῶσις ἑνδοιασμοῦ ἴσθι, ὄμοιος εἴχε τὴν ἑκτυπῶσι τὰ ὄμορφοι καὶ τὰ γῶσιμα ὄμορφοι αὐτὴν τὴν ἑπιχείρησι, εἶναι ἀνθρώπος καλλιεργημένος, εὐφρῆς καὶ προσφέρει σπουδαία ὄμορφοι σὸν λαὸ μας. Ἡ ἀπόφραση τὰ ὄμορφοι, ἀνάμεινα σὸς πὸντες ἑκδόσεις, σὲ ἑξαιρέτη ἑπιφάνησι καὶ ὄμορφοι προλογισμένα, τὸ παλιὸ λαϊκὸ ἑπιφάνησι: Ἡ φιλία τοῦ Μεγαλέξαντρον καὶ λαϊκῶς διηγῆματα τοῦ Βιζυνοῦ καὶ τοῦ Βικέλα, δείχνει ὄτι οἱ ἑκδότες εἶναι ξένοι πὸς τοὺς γλωσσικοὺς καυγάδες καὶ ἴδὲν σκοπεῦν τὰ πὸνξουν σπουδαία κείμενα ὄμορφοι καὶ ὄμορφοι ἑπιφάνησι γῶσιμα σὺν καθαρεύοισα. "Ἐορνο εὐχῆς λοιπὸν τὰ εἶναι τὰ ἑξακολοῦνησι ἢ διαιμάσια προσπάθεια γὰ τὰ κέρη προσπᾶ σὸν πὸν κῶμο, μετὰ μετὰ κλασικὰ καὶ τὰ νέα ἑπιφάνησι τῆς παγκῶσιμας λογοτεχνίας, ὄτι ἑκλεπτὸ ἔχει τὰ παροῦσικῶσι ἢ νεοελληνικῆ γῶσιματολογία, ἀπὸ τὸν Ἐρωτόκριτο ἑως, τὸν ὄλοάσι, τὸν Καθάρη. Καὶ — ἂν μᾶς ἑπιφάνησι μετὰ ὄποδειξη ἂν καὶ εἶμασι ἀτίδοσι σῶσιμα μετὰ τὰ προβλήματα πὸν ἀντιμετωπίζει μετὰ ἑκδοτικὴ ἑπιφάνησι — γὰ τὰ δῶσι σὲ μερικοὺς ὄμορφοι τῆς σειρῆς, ὄμορφοι ἀπὸ μετὰ ἑπιφάνησι τῶν καὶ ἀδιάβλητη ἑπιφάνησι, τὰ ὄμορφοι κείμενα ἑπιφάνησι σὺν γῶσιμα πὸν ἑχουν ληομορηθῆ καὶ πὸνκειται τὰ γῶσιμα γὰ πάντα γὰ τὰ γῶσιματά μας. Ἐἶναι καιροῦ πὸν τὰ διεπνοοῦμε, τὰ ἐπιφάνησι πὸς

μια ανύποπτη περισύλληψη γιατί μόνον η σφοδρή προς τις αξίες και δημοσιοποίησε ο νέος ελληνισμός και η αρμοδιότητά τους θα μας επιτρέψουν να σταθούμε χωρίς ταπεινή έκπαιξη μέσα στην κοινότητα των εθνών. Μοιραίο έμπεδωμένο της οικονομικής κοινοπραξίας, είναι η κοινοπραξία ή πνευματική. Πρόκειται, λοιπόν, ως προς αυτό, να αποκατήρουμε το είδηλό βήθος των

συνειδήτων μας, αν θέλουμε να μη γίνουμε τώρα. Και είμαστε βέβαιοι ότι το πολιτικό, με την βαθειά του διαείσηση, θα ποιήσει την σημασία μιας προανάδειξης και θα το έτημερόνη σχετικά με τα επιτεύγματα της τέχνης του λόγου στον τόπο μας, και με εθγνωμοσύνη θα την έτιχόση.

ΚΟΣΜΑΣ ΑΙΤΩΛΟΣ

Κατά ήλιοσ φρεσόνισαν αμάρι ποιλιά τα όδομαπα
 και ανδούς φιλολόγους πέταξεν ό μειωμένος πάρος.
 Πάνου άπ' το άπάρσιο βοιτό
 πάρος άπ' το άλιον της ανθράκωνης καρδιάς
 γιγάντιο άκλιόνη φιλάντορο ιουκμισμένο όντο.

*Άγιε μου άντάστη

Κοινοπραξία

Αιδόγη

σέ ποιο Σινά άνέβηρες και πήρες
 μέσα άπ' τις χοήρες του θεού το Βίβλητο σελιότι;

*Ρίγη τις έσλητιές, χρίσε σελιότι.

Τουτέσω σου σελιότιες γηές με στανωμένους πόδους
 στανωτό στανι τέλιγγιαν τις προσητιές σή μέτη:

*Τερεμάδες, άνθράκωνη, γαυήοντα πισοόβρια
 σή Βασπορίτσια *Τερονιόλη.

Μα έσένα άποκαέλεω σπεδαπό χόραξε την πορεία σου
 και άνθινάει άπ' το σελιό και σέ σελιό τελειόπει.

*Άθως, Μπερίτι, Γιάννενα κάλιο δικίσο άνθιέντο.

Σκεός έλιόγησ Πατροσασιά Ακωλέ

άν πάλι έσθόσων τέλιγγιός σέ μιν άνθρατή ή σέ μια καράρα

σ' ένα τανιότι ή σ' ένα όντο

άν πάλι έσθόσων σήμερα σόν τόπο σου, Κοσμά,

τι θάλεγες Άγιε μου άντάστη

Κοινοπραξία

Αιδόγη:

Τι θάλεγες έπί και κηφόντες

το κηφόντιο Σινά του χόθους

και άκλιόσες ένα σελιό σής χοήρες του ίσοσ σου;

Τι θάλεγες άν πάλι έσθόσων σήμερα

σόν τόπο σου Πατροσασιά;

Τι θάλεγες:

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΜΠΡΟΥ ΜΑΛΑΜΑ

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΖΩΗ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Κάτω από βαρείες ανάσες κι άγκομαχητά δονιευτάδια, σ' ένα χωριό που τ'όδερε πικρή ξεροκαψά και τ'όζωναν οι πετριές κι οι άγριοιπορδέγκες χεινόπαρο και άνοιξη και τ'ό χειμώνα τ'ά σιγιάσιατα τ'ών σ'άλων και τ'ών λίγων, ζούσε ό μπαριπα—Κοιλός ό Μπούσιης.

Ψηλός και πισταχτός, έθιδος σαν τ'ό πούδατο, γαρύσσιος κι άπλοικός, ξεχόρις άπ' τ'ούς άλλους χωριανούς του, σ'ά λάφι σ'έ δάσο άπ' άγρια θεριά.

Κάθε γιοστή, φόραγε τ'ά δ'ίμτινα σκουτιά του τ'ά εκολός κι έβγαυε πάνω σ'έ μι'ά π'λαγιά, που στα κοιρώνια της γ'λικολάλαγαν οι πέριδες, για ν'ά λειτουργηθεί σ' ένα φυσικό πανηγύρι.

«Άθωα πουλάκια κι όμαρφα οι πέριδες! Σύνλογιότανε. Κόλλιο ν'ά λειτουργηθεί άπ' αϊτά! παρ'ά άπό τ'ούς πονηρούς κατσιβολούς άνθρώπους...».

Δέν ήξεο' ό μπαριπα—Κοιλός έπ'ό κακία και πονηριά. Πρόσφερονε σ' άλλους τ'ήν καμ'ιέρα της αγάτης του. Οι αϊοες τ'όνε χ'άιδεταν κι αγ'άλλιαζε ή ψηγή του. Έτρωγε πάντοτε καλά κι άπ' ό,τι ν'άταν. Κι όμοιαζε σαν τ'ό βράχο που τονε δέρονυε τ'ά κίματα και παραμένει ασάλευτος. Όρνόδινα δι'ό χρονάρες έδεναν με τ' έτσάμια τους τ'ό κορμί του λεβεντόγερον. Π'άγριαζε κάτου κ'ίπ'όταν, π'άτανο τ'ά καλοκαίρια και χόρτανε τ'όν ήτνο του σαν ξένουιστο παιδί. Δ'έ γ'νοιάζονταν για πολυτέλειες και για πορίσιες χ'άρες. Τ'άλεγε εκουσκ'εξ'εσ'ά» ό Κοιλός αϊτά.

Πατίσπηθος και μαλλιάρός, κοιόταν πάντοτε γ'νιμ'ό στον ήλιο του Αιγούιστου.

Οι χωριανοί του μαζώνονταν στα κοιτσιπακάκια τ'ά καπνισμένα και τ'ά βράμια, κι άδιάστα χαζολογούσαν μ' έναν ψωριασμένο έγωισμό: για τ'ών χοροαριών τ'ό καμένο άπ' τ'ήν άναδροχιά τους καλα-

μπόκι. Τ'ά «ζωντανός» που διάβαιναν άπό μι'άρ άκορη χ'έρσα- μάντρας κι άφραγης. Και τ'ά συνηθισμένα τ'ό τ' είσαι σύ, και τ' είμ' έγ'ό. Άτ'έλιωτες μικροδιαφορές τσακώματα, που κίλασε άπ' ό κορ'ίδι τους περ'ό και γ'κρινισμένο τ'ό ψαμί. Και ό-λα τ'ότ'ό τ'άπαιθ'οναν οι αϊεμοι, κι ή στέρηση κοιφ'όδοσης μόνια μέσα τους. Τσαμπόναγαν πολλές φορές άτραχτα και για κ'άποια εκολός που κ'έθαν άλλοι... «Όμως —τ'ότ'ό σιγιά— δέν κοιτούσανε τ'ήν άθ'λια ζ'οή τους.

«Άφήστε με, κακομοίρηδες... Οι γκαμ'ιες δ'έ σιχ'άινονται ποτέ τ'ήν καπιούρα τους...».

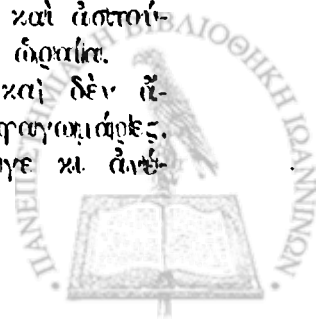
«Ήτοι τ'ούς όπ'όχοριε ό μπαριπα—Κοιλός, όταν τ'ο'ν λέγαυε για τέτοια.

«Άν οι άνθρωποι άπό γύρα του μισούνται ήταν ζ'ηλιάρηδες και ψεΐτες και τυχοδιώκτες έξ'αθ'λιωμένοι.

Δέν ήθελε ν'ά λογιάζει τις μικρότητες τ'ών ανθ'ρωπων. Χ'άρος τ'ο'ν έφαινόταν ή κακία. Ήταν ό κλειστός, ό ήμερος κι άκακος, γέροντας, που τ'ή ζ'οή τ'ήν έβ'λεπε ένα όρειο γ'λανό, άτ'έλειοτο, όκοιρό, με τ'ήν άπ'λότητα και τ'ή γ'λανκάδα σ' έλα. Ή γ'νιμ'άτα του, «ή Βάβ'ω» όπως τ'ήν έλεγε, είχε άπό γ'οήγορα πεθάνει... κοντά σ'έ δυ'ό παιδιά τους που χ'άθ'ησαν σ'έ κάποιες όμηρικ'ές περιπέτειες...

Στ'ό σ'ίτι του ζούσε με κ'άτι ανήματα συνηγοριά. Σ' έλο τ'ό βίο του αγάτας και πρόσφερονε πολ'ύ τ'ή λέξη «ώραία» κι όλο-να τ'ά χ'είλια του τ'ή σεοβ'ιόριζαν φουσκωτή με παρ'ατεταμ'ένο α'λφα. Όνειρεύονταν π'ός κάποτε θα ν'άσωυν όλοι οι άνθρωποι τ'ό π'όσο ή ζ'οή με τ'ό άπ'λό του και άσπ'ο'ι-δαχτα μ'αλό, είναι γ'λανκιά κι όραία.

Μ'ά γ'λιόταν ό καμ'ένος, και δέν άκουγε άλλα άπό β'οίσιες και φ'αγοιάρ'ες, που δέν τις χ'άνευε και τ'όσκαγε κι ανή-

βαινε στὴ ράχη κι ἀναπαύονταν, συντροφιά μὲ τὸν ἰσθόρα, τὰ ποιμένα καὶ τὰ λουλοῖδια. Ὁ ἥλιος καρτερὸς τὸν ζωογόναγε. Ἀπὸ πολὺ παλιά, τὸν ξέρανε πολλοί, καὶ μακρουνοὶ ὀκόμα. Καὶ σὰν τὸν ἔβλεπαν τὸν ρῶταγαν:

—Τὶ γίνεσαι μπαρμπα—Κολιό;

—Ὁρηραῖαα.

Ἀπάνταγε ὁ Κολιός περήφανα.

Μόνο ὁ παπα—Γιώργης τοῦ χωριοῦ καπορίσωνε συχνά, καθὼς τοῦ ἄρεγε ἢ πολιτικὴ... μὲ διὰ γεροτικοῦρες στὸ σπιτι. Ἐβγαίνε στὰ κουτσομπανάκια καὶ ξάνοιγε συζήτηση...

—Ὁρὲ εἶνι μάγκα σ' λέου, Καντᾶ, οὐ Παπαγιώργης. Ἐκάν' ὁ Κολιός στὸ Δάσκαλο.

—Ὅλου καφέ, πολιτικὲς κι ἱρημησιδῖς. Ὅποτε ξαστουχάει, ἀνοίγει τὴν ἐκκλησιά, βρουντουφέλ' μουνάχους τ'... κι βήρα τρουτάρια, κι δόστι... κι ἡ δλειά στοὺν τόπου... Κι οἱ χουριανοὶ γκλαφτανᾶν κι τρώουντι σὰν τὰ σκλιά, ὄξου ἀποῦ Θεὸ κι ἄποῦν νισάφι.

—Σωστὰ τὰ λές Κολιό—Μπούση μου! Ἀλλὰ ποιὸς σὲ δικαίωνει...

Τ' ἀπάνταγε ὁ Καντᾶς μὲ κατανόηση.

* * *

Μιά μέρα ἔσιμξαν σ' ἓνα προσήλιο πεζοῦλι τοῦ χωριοῦ ὁ παπα—Γιώργης μὲ τὸ Μπούση.

—Ποίεισαι ὠρὲ παπᾶ μ', τὶ γένησι;

Τὸν ρῶτησ' ὁ Κολιός φιλικά.

—Δὲν εἶμαι καλά, Κολιό...

Τ' ἀπάντησε συλλογισμένως καὶ στενόχωρος ὁ ἱερέας.

—Γιατί; γιατί;

Ὁ παπᾶς συνοφρονήθηκε καὶ χούφτισε τὰ γένια του.

—Ἄχ—ἄχ! Σ' ἔχω παλιὸ φίλο, Κολιά καὶ θὰ σοῦ πῶ τὸν καημιὸ καὶ τὸ ντέρι μου. Πέρασαν ὠρὲ οἱ ποταδοπιῆδες μου ἀνίσπαντρες... κι ἔχασα τὰ πασκάλια μου, ἔχασα τὸ Θεὸ μου...

—Ἄ, γὰ σ' πῶ παπα—Γιώργη μου. Ἐπαιονή; μὴ σελετιῖζεσαι. Θάρθει κι ἡ ὠρα ἢ καλή. Ὅπως μᾶς ἔρχετ' ἡ ζωὴ, εἴν' ὠραία! Καθένας ὅπως σπειρ' θὰ θερίσ'...

Ὁ παπᾶς ἔπεσε σὲ βαθεῖα συλλογὴ καὶ τ' ἀποκοιμήθηκε.

—Ναὶ Κολιό, ὁ σπείρων τοῦ σπείρου τὸν σπόρον θεοῦξέτω...

—Μὴ τὸ παραβάεις σελέτι. Ἐμένα μὲ ξέρεις. Τὴ βλέπω ὠραία τὴ ζωὴ! Ἐτσι ὅπως τὴ νιώθω. Ἄ, γὰ σοῦ πῶ καὶ τ' ἄλλα, δέσποτα. Συμπλήρωσ' ὁ Κολιός ἀλλάζοντας ὕφος καὶ χαμηλώνοντας τὸν τόνο τῆς φωνῆς του.

Ἐδῶ π' τὰ λέμε, στὰ νῆστα σ' πρὶν φουρηθεῖς τὰ ράσα, ἦσουν τοῦ διάουλου λίγων στραβουκῖτς. Τῶρηνς τὰ κασιβοῦλα τὰ λαίμαργα ματάκια σ' πονηρὰ σὲ ποδόγυρους καὶ στίς ἀντζες... Δὲ σ' λέου, βέβαια, νέους ἦσουν κι σὺ μὴ τοῦ δίκιου σ'. Ἀλλὰ ποιὸς ξέρ' τῶρα τὶ ἁμαρτίες πληρῶν' οἱ θυγατέρες σ' δίχους ἄντρα—καθὼς λέν ντέ—στοῦ προυσεφᾶλ'... Νὰ σ' πῶ κι τ' ἄλλου: Μὴ λάχει κι ταιριάξ' οὐ μύθους τ' Χριστοῦ ἁμαρτίες γουνέσιν παιδέβασι τέκνα... χι; κάθους βλέπου κι σὶ λόγους παπᾶ μ'...

—«Παιδεύουσι...» Κολιό. Ἐτσι τὸ λένε. Ναί!... ποιὸς ξέρει... Τοῦκάν' ὁ παπᾶς σφεαφτικὰ καὶ κατσοίφικα.

—Ἄ, γὰ σ' πῶ κι τ' ἄλλου: Ξαστόησες τὸν Νταλίπ' ἀπ' τοῦ Κουντουβράκι; Παὶ σὶ σταύρουνι στοῦ δρόμου γὰ τοὺν ξοιμοιλόγησ... Κι σῶδι πενήντα φράγκα μοναχά, κι σὺ δὲ δέχουσαν; Ἄμ δὲν ξαστουχάου κι ἐκεῖνα ὠρὲ παπα—Γιώργη μ' ποῦνησαν παρῶν... Κι ἐγὼ ἀκόμα ἀντράπκα π' τοῦληγῖς: «Δὲ φτάνουν Νταλίπ' τὰ πενήντα γιὰ ἓνα ξοιμοιλόημα... θέλου ἕκατὸ φράγκα...». Τοῦληγῖς Γιώργη μ' τζαναμπέτκα... Ἄ, δὲν τὰ ξαστουχάου. Τὶ γὰ σ' πῶ! Στὰ λέου ἴσια κι πέρα. Εἶμισσι φίλοι ἀπὸ παιδιά, κι ἔχοιμε τὸση παιδεψη, καὶ δὲ φοβᾶμαι Χάρο.

Ὁ παπᾶς ἀναπολοῖσε καὶ ξεροκοκκίνιζε μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, χαϊδεύοντας τὰ γένια του ποῦ πλάδαριζαν ἀνοιχτὰ πάνου στὰ στήθεια του.

Κι σοῦληγι π' λές, οὐ Νταλίπς:

—«Ἄμάν δέσποτα μ' μὴ μ' ἀφήνῃς μσουστρατῖς ἄξοιμοιλόητων τὸν ξοιμῶν...»

Κι ἐγὼ τοῦχα εἰπεῖ: «Ὁρὲ Νταλίπ'»

ἀφ' οὗ τοῦ καλαμιόκι σ' λείπ'... τί τοῦ θεῶς τοῦ ξοιμολόγημα;».

Τέλειωσ' ὁ Κολιός τ' ἀράδιασμα τῆς θήμης καὶ γέλασε ἀθῶα.

—Ἐσὺ Κολιό με παραφουσκώσες, τὰ βλέπεις ὅλα «ἄμορφα καὶ ὠραία» γιὰτ' ἴσως δὲν πέρασες τὰ ὅσα τράβηξα ἐγώ...!

—Πορεΐτηρα καὶ χειρότεροα παπα— Γιώργη μ'... ἀλλὰ νιώθω τὴ ζωὴ ὠραία! γιὰτὶ δὲ γελῶ τὸν ἄλλον καὶ δὲν ἀδίκησα κανένα ὡς τὰ τώρα.

Τ' ὀτάντησ' ὁ μπαριπα—Κολιός εἰλικρινά καὶ χόουσαν.

* * *

Κάποτε ὁ Μπούσης ποῦχε πάντα ποε-λικένια γερατεία, βγήκε με τὸ Δάσκαλο Καντᾶ περίπατο, ψηλά σ' ἓνα ξαγκληῖσι.

Ἦταν κατακαλόκαιρο, καὶ τὰ τσουχε-ρόκαφτα χτυπήματα τοῦ ἡλίου εἶχαν κά-ψει τὸ χλωρὸ χορτάρι καὶ πύρωναν δέν-τρα καὶ λιθάρια, ὅλη τὴ γῆς. Λαγαριομέ-να τὰ οὐράνια, ξέχνηαν πυρὸ μαγνάδι, κι ἔθαγες πὼς θὰ σκοῖσ' ἡ γῆς ἀπὸ τὴν κά-ψα, νὰ καταπιεῖ τ' ἀμαρτωλά της πλά-σματ' αὐτὰ ἀγκομαχοῦσαν σαστισμένα.

Ὁ Δάσκαλος σύμπαγε τὴν ἄσπερικὴ φλόγα τοῦ Κολιού, γιὰ νὰ τοῦ ἴθει τὸ «ὠ-ραία» κáιοντας γοῦστο ν' ἀγαλλιάζει ἡ ψυχὴ του.

—Βλέπεις Νικολῆ πὼς χάλασ' ὁ ντου-μᾶς;... Ὁ ἓνας κυττάζει νὰ βγάλει τὸ μάτι τ' ὀλλουνοῦ. Πὼς καταντήσαμ' ὀλή-θεια!...

—Ἄσε με, ἀρε Καντᾶ, μὴ μοῦ θυ-μᾶξεις τέτοια. Εἶναι χαμένοι οἱ ἀνθρώποι. Μὰ ἐγώ, ὅπως πάντα, τὴ βλέπω ὠραία τὴ ζωὴ, δὲ με σκοτίζει γοῖ. Κάτσε ν' ἀκού-σομαι τίς πέρδιζες, τὰ κοίτια, τὰ τρυγό-νια. Ἐδῶ στὴ φύση μιὰ εἶν' ἡ γλυκιάδα τῆς ζωῆς, καὶ μιὰ ἡθμοσφιά της. Ἄσε τὸν κόσμο νὰ κουρεύεται, ὅταν δὲν ξέρει ν' ἀγαπάει...

Τ' ἄσπαγαν τοῦ Καντᾶ πολὺ τὰ λόγια τοῦ Κολιού, καὶ τὸν προκαλοῦσε συχνά.

—Μπαρόβο Κολιό! ὅσα κι ἂν ἡ ἀνθρώπο πνη κοιλία συμπαῖσι τὰ σπλάγγνα μας, κι ἄλλοτε μᾶς ρουφάει τὸ σῆμα... σάν τοὺς ψύλλους, ἐπὶ δὲ δίνει σημασία. Μπαρά-βα!

—Ὦχ! μὴ μοῦ λές, Καντᾶ, γιὰ ψύλ-

λους, μὴ μοῦ βάνεις τέτοια μες τὸ νοῦ μου. Νά, τώρα κιόλας θαρρῶ πὼς κάτι φουφουλάει στὸ καρμὶ μου.

—Ἰδέα σου καιρο—Κολιό. Ποῦ ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια ἐσύ!

Τοῦκαν' ὁ Δάσκαλος θαρρώντας τον μ' ἓνα βλέμα συμπάθειας καὶ θαυμασμοῦ.

Μὰ ὁ Κολιός ἄρχισε σ' ἀλήθεια νὰ ξίνηται, ν' ὀποτινάξει τὰ ρούχα του καὶ νὰ τανιέται.

—Μπα πὺ νὰ μοῦ φάει ὁ λύκος τοὺς κατσιβάλους τοὺς ψύλλους, μουρομούρ' ὁ Κολιός.

—Τὶ σύμπτωση π' ἀνάθεμά τη...

Ἄπάντησ' ὁ Δάσκαλος.

Τὸ Μπούση τὸν ἔτσουξε μιὰ φλόγα καὶ τὸν γαργάλιζε ἡ φαγούρα. Δὲν ἔχασε ἄμως καιρό. Σηκώνεται πετάει πέρα τὰ σκουτιὰ του, κι ἔμεινε ζάροκος ὀλομπλετοῖς. Γράπωσε τὸν ἓνα ψύλλο, τὸν ἔσπασε μ' ἀρίγη, γκράτσ. Ὁ Δάσκαλος ἀνατρούχιασε. Ὁ Μπούσης ἔνωσε ἀμακούρηση. Μὰ ὁ ἄλλος ξαγκολούθηε νὰ τὸν κεντάει, στὸ πε-τσι, νὰ τοῦ ρουφάει τὸ σῆμα.

Ὁ μπαριπα—Κολιός δὲν ἠσύχασε, πέ-ταξε κάπου καὶ τὸ μᾶλλινο βρακί του καὶ τὸν συνέλαβε ἕχι αὐτὸν κάτ' ἀπ' τὸ πίστρωμα τῆς σούφρας.

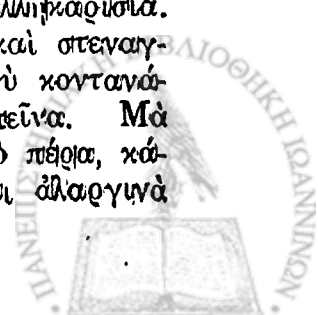
Ἔτσι σάν ψύλλοι συμποῦν κι οἱ πα-λιάνθρωποι φορῆς, φορῆς, μὴ... τοὺς κερδίζουσι οἱ διάβολοι.

Δὲ νιώθουν νὰ τὴ ζήσουνε ὠραία τὴ ζωὴ.

Πρόστεισε ξαλαγκοκλιμένος ὁ Κολιός στὸ Δάσκαλο, κι ὄλλαξε κουβέντα, γιὰ νὰ χα-ρεῖ τὴ φριτικὴ του τὴ ζωὴ.

* * *

Ὁ χρόνος κυλοῦσε, κι ἔπεισε κάποιτ' ἀ-γυπόφορ' ἡ ζωὴ, ὀλότελα φαρμάκι. Μὰ ὁ Κολιός τὴν ἔβλεπε, τὴν ἔνωθε πάντα γλυ-κειά κι ὠραία. Φτώχεια καὶ πείνα, χαλα-σμός καὶ θάνατος. Ἐνας λαὸς κουρελια-σμένος ἀπ' τὴ σκλαβαμένη βιοπέρεια του... μὰ ἀνίκητος στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴ φλόγα ἀντιστέκονταν παλληκαρῖσια. Κατοχή. Ἐνας βαθὺς λιγμός καὶ στεναγ-μός ἀπέραντος. Ἰπάρξεις πὺ κοντανά-σευαν μισολυπόθυμ' ἀπ' τὴν πείνα. Μὰ βροσκονταν ὅλοι οἱ σκλάβοι, πὺ πέρα, κά-του, ἀπάγσου, ὀλοῦθε, κοντὰ κι ὀλαργινὰ

ἀπ' τὸν τόπο θύεινο, στὸ πρῶτο τους γιὰ λεπτεριά ξεσήκωμα.

Κι ὁ μπαρμπά—Κολιός βολεύονταν ἀκόμα γιὰ τὴν αὐτὴ τὴν πίσσα τὴ βαρειά, κι ἀντιστέκονταν μὲ τὸ ὄραιο βλέμμα τοῦ ναῦ καὶ τῆς ψυχῆς του.

—Ὁρὲ Κολιό! Χαρὰ σὲ σένα, μὰ τὴν εὐήθεια! Καρφί δὲ σοῦ καίγεται γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ κόσμου... Τοῦκανε πότε πότε φραγκιὰ ὁ γερο—Δάσκαλος, ὁ Καντᾶς.

Μὰ ὁ Κολιός πραγματικὰ τίποτα δὲ λογιάριζε.

—Ὁ κόσμος θέλει, Καντᾶ, καὶ κατατάει ἔτσι. Ἡ ζωὴ εἶν' ἀπὸ μόνη τῆς ὄραια! μὰ ὁ κόσμος κοπὸς καὶ μπουντῶς δὲ θέλει νὰ τὴν δεῖ καὶ νὰ τὴν κάνει. Τί μου τὸ κοπανᾶς. Νά! βίβλισε πέρα. Ξημερώνει καὶ βραδιάζει, πάλι γιὰ μένα. Τί ὄραια! Ἀφρογκράζονται τὶς πέδιδες στὰ πλάια, γιανταίνεται τ' αὐτί μου. Ἀγῶ τὰ λαιοντούφεκα τριγύρω στὰ βουνά... καὶ θυμῶμαι τὸν πόλεμο τοῦ 12. Ματαγκρίζω στὸ Μπιζάνι... Πετᾶει ἡ ἔρημη μου καρδιά. Μὰ γέρασα πολὺ καὶ δὲ μ' ἀκούν τὰ πόδια μου σὰν πρῶτα. Νάβλεπες ὄρὲ Καντᾶ πῶς θὰ τὴν ματαφόραγα τὴν κόκκινη φεσάρα μου. Ἐμῆστε ρομιοὶ σοῦ λέω, φροσφορήσανοι, ἄσχετο ἂν δὲν ἔχοιμε μυαλὸ νὰ φιλάσουμε τὸ σπίτι μας ὄραιο. Ἐσὺ ξέρεις γράμματα πολλά. Ἐγὼ δὲν ἔλαχε νὰ μάθω. Ἀλλὰ ξέρω τοῦτο: Πῶς ἡ ζωὴ εἶναι ὄραια ἅμα τὴν κάνουμε ἐμεῖς.

—Μπαρμπά Κολιό! σὲ χαιρομαι καὶ σ' ἀγαπῶ ποῦτσιαι πλάτηκαρδος κι «ὄραιος» σὰν τὴν «ὄραια» σου ζωή. Ἀλλὰ ἀπορῶ τὸ πῶς τὰ βλέπεις καὶ τὰ νιώθεις πάντα ρόδινα τὰ πράματα. Εἶσαι θαυμάσιος ἄνθρωπος, ὄρὲ Μπούση! Χαρὰ στὴ μάνα πού σὲ γέννησε.

Τοῦνεγι ὁ Δάσκαλος μὲ διαῖμα καὶ μὲ πείραγμα, σφίγγοντας καὶ τὰ χεῖλα του μὲ σκέψη κι ὀπορία.

—Χαρὰς τὴν γιὰ, ὄρὲ Καντᾶ. Αὐτὴ εἶν' ἡ ζωὴ μας. Μὴ τὴν καταρίσσει ποτὲ καὶ μὴ τὴν ἀδικεῖς.

Τ' ἀπορῶνονταν χαρούμενα καὶ μεγαλόστομα ὁ Κολιός.

Μὰ ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα πού οἱ βάρβαροι τῆς κατοχῆς τὸν ἐπίασαν μ' ἄλλους

μαζί, σήμανε καὶ τὸ τέλος του, τμητικὸ κι ὄραιο.

Τὸν τραβήξαν ἄγρια. Τὸν τσαλάκωσαν, τὸν διατάμπωσαν... κι αὐτὸς γαμογελοῦσε. Κύνταξε ξένιαστα, μαζάκια, θαρράκια.

Πρὶν ἐπείσσει, τὸν κάλεσε ὁ ἀδελφὸς τῶν κατοχικῶν στὸ γραφεῖο του. Σὰν μυρίστηκε τὸ λαγωνικὸ ζαγάρι τὸ θῆραμά του, τὸν ἐξέτασε μὲ κάποιον δέος.

—Πῶς βλέπεις, Μπούση, τοὺς συμμάχους σου νὰ πολεμοῦν τὴν ἐξοστρατεία μας;

—Ὁρραία!!

—Πῶς βλέπεις, Μπούση, ν' ἀντιστέκονται σὲ μᾶς οἱ παρτιζῶνοι;

—Ὁρραία!!!

—Ἐμένα μὴν ἀπαντᾶς ἔτσι. Ἐμένα οἱ πατριῶτες σου στὸ μέτωπο μου σκότασαν τὸν ἀδελφό.

—Ὁρραία!!!

Τοῦ ξαναβρόντηξε ὁ Κολιός ψυχολογικὰ κι ἀτάραχος.

—Κροῦτσε χριζ, σαζοραμέντ...

Μπαρμπάσοο! Ὅλα ὄραια τὰ βλέπει ὁ παλιόγερος. Μὰ τί ἄνθρωπος εἶναι τοῦτος, Σφάχτεν;

Ψιθύρισε ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν ἐκτελέσεων σ' ἕναν κατώτερο συναδελφό του. Φαινόμενικὰ ὅμως ἀγρίεινε, κι ὅποτε τὸν καταπράννε μιὰ ὀφθατὴ συναισθηματικὴ δύναμη. Ἐπειτα ἔσπυψε τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ μὴ φανερώσει μιὰ κορυφὴ θαυμαστὴ ἐκπύληξη κι ἐσώτερη ἐπιδοκιμασία τοῦ ἀντίπαλου ἠρωτισμοῦ.

—Ναί! Τοῦ ὀποιοῦται ἐπιβεβαιώνοντα, ὁ Σφάχτεν. Εἶναι παλληγάρι! καὶ τὰ βλέπει μὲ θάρρος κι αἰσιοδοξία δια. Εἶναι ὅμως κέφι κι ἐντίπωση μεγάλῃ, νὸ γιεντᾶς κατὶ τέτοιους στὸ ἀπόσπασμα. Τοῦ πρόσσεσε ψυχρά.

Σὰν κατὶ ὅμως νὰ τοὺς τραβοῦσε στὴ μορφή τοῦ Κολιο—Μπούση. Ἡ ἀνισοροπία ἐνοῦ αἰσθήματος πού πόρωνε κατὸν ἀπὸ τὴν μπότα μιᾶς παρὰλογῆς πειθαγωγίας.

—Τί νὰ σοῦ πῶ, Σφάχτεν!... Τοῦ συμμάχησε ξανά ὁ Διοικητής. Τὸν θαυμάζω! μὰ τὴν πίστη μου, πού βλέπει ἔτσι τὴ ζωὴ, καὶ κάττω ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ

θανάτου. Σκέφτομαι βαθύτερα πώς ό γέρος αυτός έμσαρκώνει την ιδέα του ωραίου σ' όλα τα πράματα. Είναι ένας ήρωας της ζωής και της πατρίδας του. Μά... οί διαταγές μας λένε πώς πρέπει να πεθάνει...

—Νά πεθάνει! μουμιούρισε με υπερδαμένα αισθήματα. Σάπασε λίγο, και ξανατόνισε ψηφότερα και δυνατά. Ναι, να πεθάνει... ή έκστρατεία μας κινδύνευε, ως μη τό υπολαγίσουμε.

Ντούρωσε κάτω συγκροατημένα ό Σφάχτην.

“Ωρα πολλή τόν θαύμαζαν και του μιλούσαν με πάθος κι ειρωνεία. “Άλλοτε τόν θώραγαν με περιφρόνηση κι άηδία, μά πάντα ένδύμνα με ζήλεια.

Ό Κολιός άλίγηστος και ξένοιαστος, με ήρωϊκό χαμόγελο, δέν τούς χαμπέριζε άλότεια.

Την άλλη μέρα όμως, θα χάραζε ή αύγή, κι ό Μπούσης θα βασιλευε. Θα τραβηγε κομωρωτός κι άπορητος καθώς τόν έπαιρνε ή πόρα... μ' άλλους άντάμια να πεθάνει.

* * *

Δεκατέτε άνδρωποι δεμένοι στη σειρά, κίνησαν με λίγο ακόμα νύχτα.

Έφτασαν στον τόπο της καταλαλιάς.

Στήθηκαν σε μιάν απόμειρη πλαγιά. Κάτου, κοντόλακκος πού θα χύλαε τό αίμα. Άπόλυτη σιωπή. Τόφεγγάρι τούς άποχαιρέτησε με μιάν ζωηρή και διάφανη έχτιδοβολία και κινήθηκε να βασιλέψει.

—Μπούση, σε σπείνουμε για σκοτωμό, δέ φοβάσαι τό θάνατο ε;

“Έγχοιξ' ό δήμιος περιπαιχτικά. Μά πήρε την άπάντηση.

—“Ωραία! ωραία την ένικασα τη ζωή μου, λέπτερη 82 χρονών. Κι ωραία τη νιώθω πάλλ πού πεθαίνω έτσι.

Σε λίγο τό πύρ ξαμολύθηκε άπ' άντίκου. Τα κορμιά τών θυμάτων γκρεμίστηκαν καταγής. Ό μπαριμπα—Κολιός λύγησε προτώος, κι έπεσε πληγαμμένος ανάμεσ' όπ' τούς άλλους...

Οί πέροδικες λάλαγαν στα πλάγια πού πάου σε άσφρόδελους και κοτορωνιές λυπητερά τό ντουφέκισμα τών άνθρώων. Άλλά δέν ήταν ακόμα για όλους Χάρος πελεκητής, και Χάρος διαγοιμάνος. Έφθεξε μέρα, κι ή αύγή έροδοφώτισε άπαλά με κάποια άνατριχίλα. Έτσι για ένα σερνό ριγγίωμα της πλάσης, από τά πονεμένα κορμιά τών θυμάτων.

Ό Μπούσης στοιφογύριζε ανάμεσα στους νεκρούς, και άντεχε στον πόνο του...

“Όμως οί δολοφόνοι τόν πήραν μυρουδιά, κι έπροεξαν να του δώσουν τη χαριστική.

—Τι κάνεις γέρο—ξιούρα; δέν πέθανες ακόμα; του γριλιξ' ό δήμιος άπό πάου του άφου τόν ζύγωσε και τόν έκλώτισε. Τόν ξανακίτταξε άγρια με βλέμμα άλλοπορόσωλλο και έκδικητικό.

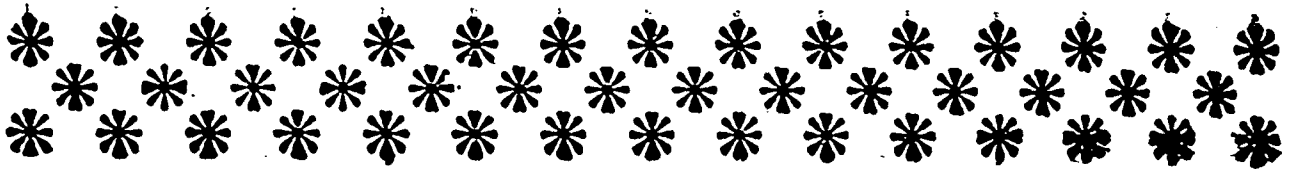
—“Ωρορο,ωραία.

Τ' άπάντησ' ό Μπούσης γελαστός και με κοιμένη βογγητή άνάσα.

Τότε με τό πιστόλι του ξανάοριξε μαριακά... κι έσβυσε έπειτα άπότομα γαλήνια ό μπαριμπα—Κολιός, και ξένοιαστα κι «ώραία».

Ένώ οί πέροδικες, τά έρωτοποιλία, τ' έμείναν άδυάκοπα, νεκρώσιμα, μιάν λειτουργία, χωρίζοντας στον άδικο χαμό, τόν πού γλακό κι άπέριττο μελωδικό τους τόνο.

Ο ΗΝΙΟΧΟΣ

Μὲ τὰ βέβηλα μάτια σας τί μὲ θεωρεῖτε,
μὲ συγκίνηση σιωπηλή, σκοτεινοὶ θεαταὶ μου;
"Ένας ἕννος ξεφεύγει, τραγούδι νοήματος
ὑψηλῆς, βαθυστόχαστης ἔμπνευσης,
ἀπὸ μὲ τὸν ἀπλὸν ὁδηγόν, πὺν μὲ λέτε
«ὁ ὠραῖος ἠνίοχος».

Μὰ τὸν ἕννον αὐτόν,
πὺν φλογίζει κι' ὑψώνει
στοὺς ὀλόφωτους κόσμους τοῦ πνεύματος,
δὲν μπορεῖτε νὰ νοιώσετε γιατί
τὴν ψυχὴ σας τὸ σκότος σκεπάζει.
Εἰς τὰ κάματα τῆς Κασταλίας πλυνθῆτε,
τὸ γλυκόπισιο πιέτε νεράκι,
νὰ γενῆτε καὶ πάλιν ἀγροί, γιατί τότε μονάχα,
τ' Ἀπολλώνιο φῶς,
πὺν φωτίζει τοὺς τόπους αὐτοῦς,
τὴν ὁδὸν θὰ σᾶς δείξη
π' ὁδηγᾶει στοὺς ὁμορφους κόσμους
τοῦ Μεγάλου Θεοῦ...

Τὸ κεφάλι μὲ πλούσια κόμη θαυμάζετε
καὶ τὰ μάτια μου πύ, πρὸς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ,
ἀγναντεύουν μὲ σέβας,
τοῦ φωτοῦ μου φορέματος
τὶς ὠραῖες πινχῶσεις καὶ λέτε
«ὁ ὠραῖος ἠνίοχος»
καὶ θαυμάζετε ἀκόμη
τὸ λαμπρὸ μου τεχνίτη
πὺν μ' ἐσιύλωσε ἔδῶ,
ἕνα φῶς μέσ' τὴν νύχτα.
Ἐο τεχνίτης μου
θειογεννητος ἦτο
θεοφῶτιστος ἦμουν κι' ἐγῶ,
γιατί μέσα βαθιὰ σὶ τὴν ψυχὴ μας,
τ' Ἀπολλώνιον εἶχαμε κλείσει, λαμπρότατο φῶς.

Ρυπαροὶ μὴ θαυμάζετε τὴν ὁμορφιά μου,
τὰ νερά μου τὰ νιάτα,
σὶ τὴν πηγὴ Κασταλία πλυνθῆτε,
τ' ἀγιασμένο νεράκι τῆς πιέτε,
τῆς ψυχῆς σας τὰ μάτια ν' ἀνοίξουν,

θεϊκά νὰ χωρήτε τὸ φῶς
τοῦ Μεγάλου Θεοῦ...

Νικητὴν τοῦ ιεθροίπου, σ' ἀγῶνες πολλούς,
ἢ ταινία τῆς νίκης, πὺν δόξαν ἀθάνατη διαλαλεῖ,
τὸ κεφάλι μου τ' ὀμορφο τῶρα σιολίζει.
Ἡ φωνὴ τῆς μικρῆς μου ταινίας
ἀπηχεῖ πανελλήνια δόξα, γι' αὐτὸ καμαρώνω τὴ νίκη
τῆς ἀγνῆς μου ψυχῆς, τῶν γερῶν μου χερσῶν...

Ἄλογά μου ταχύποδα, πᾶμε γοργά
σιτὴν ἀγάπη μου, πὺν
λαμπερὴ σὰν φεγγάρι,
μ' ἀγωνία προσμένει
σιτοῦ σπιτιοῦ μας τὸ πρόθυρο,
σιτὸ θεῶ, πὺν καλόγνωμος στέκει κοντὰ μας,
ν' ἀποδώσουμε δόξαν ἐκ βάνους ψυχῆς...

Ι. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΛΙΓΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΠΙΚΡΟΙ

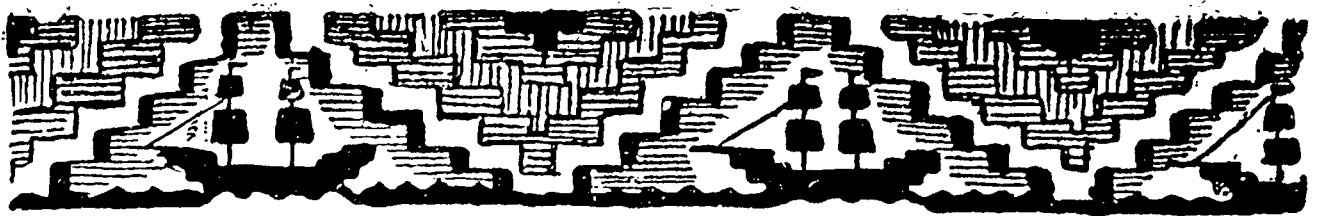
Χρόνια πάσκιζε νὰ γράφῃ ποίημα
Πὺν ὅμοιο νὰ μὴν εἶχε γραφεῖ ποτέ!
Καί ἀπὸ τὴν ἀπεραντισμένη νύχτη μέσα τῆς ψυχῆς του,
Καί ἀπὸ τὴν κωντησὴν ἀνάσα τοῦ σιμοῦν
Πὺν γνώρισε σι' ἀτέλειωτα μονοπάτια τῆς ἐρήμου.
Καί ἀπὸ τὸν λυρισμὸ τοῦ Μαλακῶση
Καί κι' ἀπὸ τὴν ἐπιγραμματικότητα τοῦ Καβάφη.

Χρόνια πάσκιζε νὰ γράφῃ τὴ στροφὴ τῶν στροφῶν
Καί πὺν ἄφρευκα θὰ τὸν καθιέρωνε πατιοῦ
Καί ἀπαραίτητο σὲ κάθε Ἀηθολογία
τοῦ Νεοελληνικοῦ Ἑμμοιστρον Λόγου.
Καί πὺν καί ἡ Κριτικὴ μὲ μιὰ φωνὴ θὰ ὁμολογοῦσε:
«Ἐγεννήθη ἡμῖν Ποιητής!»

Προχθὲς σιτὴν κηδεῖα του, σὶ φίλοι λιγοστοὶ
ὁ Ἄνθιμος ἔβγαλε κι' ἐπικήδειο
γιὰ τὰ ποιητήματα τοῦ πεθαμένου
καί τις καλλιτεχνικὲς του ροπές.
Κι' ἡ Τασία φορώντας τὸ σκοῦρο αἴμα τοῦ
Λίγα λούλουδα πρόσφερε καταπρόφρα
—Σπονδὴ σιτὴ «χαμένη μεγαλοφυΐα!»

ΠΑΥΛΟΣ Π. ΝΑΘΑΝΑΗ

ΠΑΝΟΥ ΓΡΙΣΠΟΥ

ΕΛΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗ "ΝΙΚΗ,"

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ξεκινώντας να μιλήσουμε για το βιβλίο αυτό «Νίκη» της Ε. Λαμπρίδη, σκοντάψουμε πάνω στον απερίοριστο σεβασμό και τη βαθύτατη εκτίμηση που νοιώθουμε από παλιά, για τη συγγραφέα. Πρόκειται για μια αυτοβιογραφία, ή σωσιότερα για τη ψυχολογία μιας μακριάς και σκληρής περιόδου της ζωής της. Πάντα ένα βιβλίο όταν είναι γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο μας κάνει να νοιώθουμε σαν αδιάκριτοι. Πολύ περισσότερο έχει αυτό το αίσθημα όταν διαβάσεις το «Νίκη». Κυριολεκτικά, είναι σαν να ρίχνεις αδιάκριτες ματιές μέσα στα πιο ιδιαίτερα, τα πιο προσωπικά μυστικά ενός σπιτιού, από τον φεγγίτη. Διότι το βιβλίο της Α. δεν είναι απλώς γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο. Είναι γραμμένο εξομολογητικά, με την πρόθεση να μας ανοίξει φιλολοκάρδια και να μας δείξει μυχούς που μέσα τους κραβίζουν μνήμες σκληρές, καύμοι και πόνοι άβάσταχτοι, εδύρες, σηάλματα, κακονχίες κι άλλα τέτοια, πάθη απαρσάλευτα σιαλισμένα με διπλές άγκυρες και γερές ποικιλίες. Πασκίζει απειλισμένα να απαλλαχτεί από τους εφιάλτες αυτούς και τους πολεμάει με ένα όπλο: Την άμωή ειλικρίνεια, την ολοκληρωμένη εξομολόγηση, τη δημόσια αυτοκατάκριση, πιστεύοντας ίσως στη θεραπεία δια της αλήθειας: «ή γάρ αλήθεια ελευθερώνει υμάς». Τι κατορθώνει με αυτό το όπλο θα το δούμε στη συνέχεια. Μα εκείνο που θέλουμε να πούμε εδύς τόρα, είναι τοίπο: ότι η συγγραφέας μας μιλάει, διότι κάτι αξιόλογο έχει να μας πει. Κάτι το πολύ σοβαρό. Σπάνια συγγραφέας όταν αρχίζει να γράφει, έχει τόσο σωστά, τόσο σίγουρα, τι θέλει να ι-

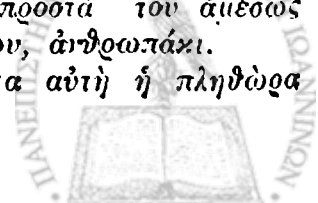
στορήση. Η Λαμπρίδη, δεν έχει άμφιβολίες. Τον ύλικό της υπάσχει μόνο του και μιλάει από μόνοιτου. Είναι κάτι το ζωντανό, το ζεστό. Ένα κομμάτι σφαγμένη άγριστη σάρκα, που έξακολουθεί να έπιζη και να μιλή, όπως οτι δημοτικά βυζαντινά τραγούδια.

Στο βιβλίο αυτό μας μιλάει μια μάνα και μας ίστορει τον άφατο πόνο της για το χαμό του μονάχοιτου παιδιού της. Η ίδια μας έχει κάνει δύσκολη την έκφραση. Για το χαμό της Νίκης δεν ταιριάζει κανένας από τους γνωστους έκφρασιτικούς ύρους. Δεν μπορούμε να μιλήσουμε ούτε για χαμό, ούτε για θάνατο, ούτε για σκοτιμό του άμοιρου κοριτσιού. Η ίδια τους έχει αποκλείσει αυτούς τους ύρους. Αν τους χρησιμοποιήσουμε θα πληγώσουμε άλλη μια φορά την πορευμένη Μητέρα.

Στο σεβασμό μας λοιπόν για τη συγγραφέα προσίθεται και ο σεβασμός του πόνοι της χαροκαμένης μητέρας. Το να πάσης ένα τέτοιο βιβλίο και να το αναλύσης, να το βασανίσης, να το κοπιμάσης, είναι πραγματικός σαδισμός και μεγάλη άσέβεια. Είναι σαν να πιάνης μια σπασαχτική κρανή μέσα στη ρύχτα κι αντί να προσέξης το τραγικό της μήνυμα, εδόν να πασκίξης να την περάσης στο πεντάγραμμο.

Έπειτα, μιλώντας κανείς για αυτό το βιβλίο, ζιτηνεύει σε κάθε στιγμή να φανή, άδειος, μικρολόγος, μωρός. Διότι έχεις να κάνης με ένα καταπληκτικό σε όγκο θέμα, τοποθετημένο κατά τόσο επιβλητικό τρόπο που προστά του άμέσως νιώθεις τον εαυτό σου, άνθρωπάκι.

Και πρώτα πρώτα αυτή η πληθώρα

κόρη της και την Ελλάδα. Αλλά η παρουσία αυτού του διπλού λόγου, ή ταύτιση του ενός προσώπου με το άλλο, ή εξίσωσή τους, όμολογώ πως δεν μου είναι συμπαθής. Θα προτιμούσα στο βιβλίο αυτό, ή συγγραφέας να περιοριζότανε να μας ιστορήσει τους λόγους της, μέσα βέβαια στα ιστορικά, κοινωνικά και πολιτικά πλαίσια του καιρού τους, με όλους τους αντίκτυπους και τις συνέπειες που είχαν τα εθνικά γεγονότα πάνω στην άτομική της ζωή, μα δίχως την ταύτιση αυτή, που ξενίζει τον αναγνώστη, χτυπημένο από όλον εκείνο τον φτερό πατριωτισμού, που κάνει και την ίδια να υποφέρει. Θα προτιμούσα, ο λόγος της για την «αφρόσυτεια της Ελλάδας, τον ξεπεσμό των αξιών και θεσμών, την αναστολή του δικαίου» να γινόταν αντικείμενο και θέμα, άλλου βιβλίου. Και να μείνη τοῦτο το βιβλίο της Νίκης» απόφυο δικό της, καταδικό της, γιατί δεν ταυριάζει να είναι σύγγραφο και ενός άλλου, έστω κι αν αυτός ο άλλος είναι ή Ελλάδα. "Η αν θέλετε, ως το πάρωμε ανάποδα. "Αν θέλομε να μιλήσομε για την Ελλάδα, «που κιναιείται αδιάκοπα στους άνδους της από μόνη της κι από ξένους», ως μιλήσομε για την Ελλάδα.

Αξίζει να της αφιερώσομε ένα βιβλίο δικό της, μα όχι να την ταυτίσομε με ένα άτομο. Αλλά δεν τη θέλω την παρουσία της Ελλάδας μέσα στο βιβλίο της Νίκης και για έναν άλλο ακόμα λόγο.

Διότι φαίνεται σαν πρόθεση να πλατύνη ή συγγραφέας τους όριζόντες του θέματός της. Σαν να φοβάται μήπως της πούν: «Τι μας ενδιαφέρει, στο κάτω κάτω, κυρία μου, ο λόγος σου για το χαμό του παιδιού σου και για τα άλλα οικογενειακά σου; Με ποιο δικαίωμα αξιώνεις ή άτομική σου περίπτωση, να γίνει αντικείμενο πλατύτερον, ή παγκόσιου ενδιαφέροντος;». "Ένας τέτοιος φόβος μπορεί να υποθέση κανείς πως κρυφοδόσκει τη σκέψη της συγ. και τη σιωπή της σε μια τεχνητή διακλίση του ενδιαφέροντος για το θέμα του βιβλίου. Για όποιον ξέρει ή καταλαβαίνει τον αλύγιστα ίσιο, και αληθινό χαρακτήρα της συγ. μια τέτοια

υποψία, αποκλείεται. Για το μεγάλο όμως κινδύ, για τον μέσο αναγνώστη, ή υποψία είναι δικαιολογημένη.

"Επειτα, για μένα τουλάχιστο, το θέμα του βιβλίου δεν έχει ανάγκη από τεχνητές προεκτάσεις. Οι προεκτάσεις υπάρχουν και ή ανάμιξη της συμπάσχουσας Ελλάδας, στερεύει, αντί να πλατύνη τους όριζόντες του βιβλίου. Και είναι οι όριζόντες αυτοί, οι προβληματισμοί που βάζει το βιβλίο αυτόματα. Προβληματισμοί μεγάλοι και ουσιόπυχοι.

Και είναι οι προβληματισμοί αυτοί, τεράστια θέματα που ξεπερνούν τα σύνορα των πατριδων και των εθνων και αγκαλιάζουν την ανθρωπότητα διόκληση και τους αιώνες όλους περασμένους και μελλούμενους. Είναι το πρόβλημα των σχέσεων ανάμεσα στο γονιό και στο παιδί. Τα «κατά συνήθη» ψεύδη που τολίγουν, δηλητηριάζουν και εκτρέπουν από τον καλό δρόμο τις σχέσεις αυτές. Η ιδιοτέλεια που κούβεται έντετρα και υποκριτικά από τον γονιό σε βάρος του παιδιού. Η άγνοια του τρόπου για την άσκηση της «αιτιότητας» έξοσιας. Η άγνοια, ίσως και ή αδιαφορία για την αδόουθη και αφανέρωτη παρακολούθηση του παιδιού που θέλομε να προστατεύσομε από τους κινδύνους, ή που θέλομε να του δώσομε ορθή γενική καικοινωνική εκπαίδευση. Η άγνοια του γονιού να παραιτηθή από τα «δικαιώματά» του πάνω στο παιδί και να τραθηγητή εργασία από τη ζωή του, ώστε να μην του αναζήνη την οικιακή εξέλιξη προς χειροφάτηση. Η άγνοια και ή εγληματική αδιαφορία του γονιού να προσέξη και να αποτρέγη τα ψυχικά τραύματα που επηρεάζουν άγρίαροτητα τον χαρακτήρα του παιδιού και προκαθορίζουν τη στάση του μέσα στην κοινωνία για όλοκληρο τον μετέπειτα βίο του. Σε κάθε σελίδα, σε κάθε γραμμή, σε κάθε φράση του βιβλίου, οδώνονται στη σκέψη άμειλιχτα αυτά τα προβλήματα κι όλο και περιομιένομε να τα ιδώμε να ξεπροβάλοιν στο φόντο της αφήγησης με τις τραγικές τους συνέπειες.

Η Συμβασιακήτητα, έπειτα άλλο μεγάλο κεφάλαιο προβληματισμού που έ

γείρει το βιβλίο. Η ζωή της ουγ. όπως ξεντλίγεται στις σελίδες του, στην κυριότητα φάση της, είναι αγώνιας αδιούρητος ενάντια στη Λεοναία "Υδρα της κοινοτικής Συμβατικότητας, που δεν μπορεί να την ανεχθεί και να τη συγχωρήσει. Και τι δεν της κοστίζει αυτή η έχθρότητά της προς κάθε τι το συμβατικό.

Καταστρέφει την επαγγελματική της καριέρα. Διαλύει την οικογένειά της. Διακωδονεύει την υγεία και τη ζωή του παιδιού της. Έξουθενώνει μια προσωπικότητα που ήταν άξια για καλλίτερη τύχη. Όμως - η έχθρότητα, απτή και μόνη, ούτε σαν σιάση απέναντι στο συμβατικό, ούτε σαν μέθοδος αντιμετώπισής του, είναι στοιχείο δημιουργικό. Και το θέμα παραμένει άκέραιο και αμετακίνητο. Αυτά και μόνα τα δυο θέματα, το θέμα των σχέσεων ανάμεσα στο γονιό και στο παιδί και το θέμα του συμβατισμού, είναι τόσο μεγάλα, τόσο βασικά και τόσο εκτεταμένα, που αρκοῦν να δείξουν τους εφύστατους όριζόντες που μέσα τους ξεντλίγεται η «Νίκη». Δεν έχει, λοιπόν, το βιβλίο ανάγκη από τεχνητούς όριζόντες. Έχει τους δικούς του, τους πλατύτατους.

✱

Όσο, υπάρχει ακόμη ένα θέμα γενικώτατο, που επιτακτικότερα και από τα δυο πάρα πάνω, βάζει προσοιά μας το βιβλίο της κ. Α. και το οποίο θα μας απασχολήσει εδώ ιδιαίτερα. Έννοώ το θέμα της Μοίρας, γιατί φαίνεται σαν κάποια Μοίρα, να διαφευγεί τη ζωή της συγγραφέως. Και πού και πού, μέσα στις σελίδες του, η Ίδια, ρίχνει το γιατί.

Με από άχρηστο οέφρμιο ικανοτήτων που πάσκιζαν να βροῦν σημείο επαρκής για να δώσουν την πρόσκαιρη ζωντανή τους ούσια με «την πληγωμένη συναίσθηση της πασαγνωρισμένης αξίας» της ή «Ελλη Λαμπροίδη, αναρωτιέται · συγνά, γιατί τάχα αυτή, μια διάνοια έξαιρετική, με τόση μόρφωση, με τόσα προσόντα, με τέτοια αξία, να αποτύχει στη ζωή, τη στιγμή που άλλοι, πασσαλεμένοι με κάποια επιστημονική προσημορφωση, τερεκέδες άδειανοί, καιώρθωσαν να ανεβοῦν σε πα-

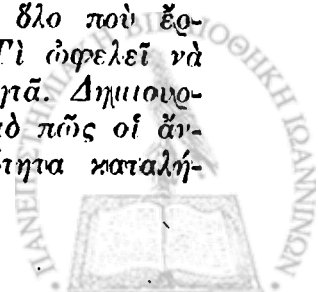
νεπιστημιακές έδρες και άλλες μεγάλες θέσεις που δεν τις άξιζαν;

Στο ερώτημα αυτό,δεν δυσκολεύεται να δώσει απάντηση. «Δεν ήξερα, μάς λέγει, να σχηματίσω γύρω μου την άρμαθιά των συναμύλικων που αναπνέουν στο ίδιο κλίμα και μοιράζονται τις χαρές και τις κρίσεις και αντιδρούν όμοια στα μεγάλα γεγονότα. Δεν ήξερα πότε και πώς να ζυγιάσω σινέπειες για να κάνω τις μικρές προσαρμογές να μη χαθούν τα μεγάλα ζητήματα».

«Ας τα κάμουμε, συγκεκριμένα γεγονότα αυτά τα «δεν ήξερα».

Εκπαιδευτική υπάλληλος αυτή, Υποργός της Παιδείας ό Παπαηδόρου, έφρόντισε ή ίδια να κερδίσει την απιστάθεια του «επειδή είχα άμφισθητήσει την άδεια έννοια της ρητορικής δημοκρατίας του». Κι αυτό φαίνεται πως έγινε πάνω σε μια διάλεξη της στα 1931 που θα την είχε «τιμήσει» ό Π. με την παρουσία του. «φώναξα με άγωνία, μάς λέγει ή ίδια, πως οι δημοκρατίες δεν ξεροῦνε να δώσουν σκοπό στους νέους τους· και θύμωσε ό Π. και πήγε να με αποσταμάσει με τα παχειά άδειανά του λόγια». Μεταφράσθηκε αυτή ή απιστάθεια άργότερα σε μετάθεση από το Μαρόλειο στην Παιδαγωγική Ακαδημία στην Τρίπολη, από την Τρίπολη, στη Λαμία, από τη Λαμία στο Γυμνάσιο των Αθηνών, μετάθεση που ίσοδιναμοῦσε με υποβίβασις. Στο τέλος ήθελε ή εκκαθάριση του 1935 με την απόλυση.

Δεν μου επιτρέπει ό χώρος να επεκταθώ σ' άλλα συγκεκριμένα γεγονότα. Η Ίδια ξεχωρίζει τους ανθρώπους σε δυο κατηγορίες, με βάση το Ευαγγελικό ρητό: «το έχοντι δοθήσεται και από τοῦ μη έχοντος αφαιρεθήσεται και ό έχον». Είναι μερικοί άνθρωποι, λέγει, γεννημένοι έτσι, να χάνουν «και ό έχοντι» και τόχο πάσει απόφαση πως είμαι από αυτούς. «Όμως δεστικαμάει σ' αυτό το σημείο μοιρολατρικά. Και μ' όλο που έχονται στιγμές που λέγει «Τι όφελεί να βροσκοῦ αιδίες!» — στις άναζητά. Δημιουργεί και τη θεωρία της για το πως οι άνθρωποι με την κληρονομικότητα καταλή-

γον» να διαμορφώσουν την ψυχική προσωπικότητά τους, ενώ σ' άλλους ή διεργασία αυτή μένει μισοτελειωμένη: Φαίνεται λέγει, ότι σε μερικούς, όχι στους πολλούς, δὲ φτάνει ή δημιουργική σύνθεση ποτὲ στην ἐπιτέλειά της.

Κι ἔχουμε τις ταλαυνόμενες ἀδέβαιες προσωπικότητες, πὸν νιώθει κανείς ἀμυδρά την ἀτέλειά τους, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ πῆ τί λείπει. Σ' άλλους πάλι είναι ή κάθε τους πράξη τόσο φανερά καθορισμένη ἀπὸ την κληρονομικότητα και τις περιστάσεις, ὅπου δὲ μένει τίποτα ἀνεξήγητο, κανένα ἔμβρονο ψυχῆς πὸν φτάνεται και παύει. Ἐγὼ, συμπεραίνει ή συγκινῶ πούμε, ἀνήκω σὸ πρόπο εἶδος. Διὸ γιέβες ἀνόμοιες, διὸ ξέχωρα γρῶτα συνταίριασαν μέσα μου, χωρὶς ποτὲ νὰ χιθῶνε και νὰ μονιάσουν ἐπιτελῶς.

Τὸ ἓνα είναι, τὸ γρῶτο τοῦ πατέρα της και τὸ ἄλλο τὸ γρῶτο τῆς μητέρας της. Αὐτὴ είναι ή θεωρία της. Μ' αὐτὴ πασιζέει νὰ ἐμπρέξη τὸν ἀήνοργο χαρακτήρα της, πὸν δὲν την ἄφισε νὰ κατασταλάξῃ κάτιον και νὰ ἐξασφαλίση σὸ παιδί της μιὰ θυαλίη, εἰρηνική ζωή, για την ὁποία ἦσαν γεννημένο. Σ' αὐτὴ, λοιπὸν, τῆ θεωρία, ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ή σεβαστὴ μου κ. Λαικροῖδη, νὰ ἀντικαταδέσω, τῆ δικὴ μου.

Η ΜΟΙΡΑ ΤΟΥ ΚΑΛΙΤΕΧΝΗ

Τὴν Ἑλλη Λαικροῖδη πρωτογενώρια με τοὺς «Αἰγαιὸς» της. Τὸ ἐπιστημονικὸ μέρος τοῦ βιβλίου δὲν μοῦ ἔκανε ιδιαίτερη ἐντύπωση. Ἦταν για μένα μιὰ ἐκπαινετική μᾶλλον ἐργασία πάνω σὲ θέμα πὸν τὸ κατεῖχε πὸ πλέρια κι ἔχω ἀσχοληθῆ εἰδικότερα με τὸ Σφακιανὸ Κιταρίσιον, πὸν είναι ή πρώτη ἔξη τοῦ Μινωϊκοῦ ζιγνα(1). Εἶπα ὁμως τότε: Αὐτὸ τὸ βι-

1. Ἡ μινωϊκὴ ἀρχαιολογία παραδέχεται ὅτι ὁ μινωϊκὸς ζιγνας ἦταν κρητισμένος κορμός. Ὅμως κάθε κρητισμένος δὲν είναι κρητισμένος για μ. κ. Μόνο τὸ Σφακιανὸ κρητισμένος είναι κρητισμένος για τέτοια γρήση. Ἀπὸ τοὺς νεότερους ἀρχαιολόγους μόνο ὁ Μιχ. Λόγκος ἐπέχει σὲ τὸ κρητισμένος τῶν Σφακιῶν σ' αὐτὴ τὴ γρήση. Ὅμως ὅλη ή «βροτανική» μόρφωση τοῦ Α. προερχόνταν ἀπὸ τὸν Θεόφραστο και ἔτσι νιώθεται ὅλα τὰ παραμῦθια τοῦ Θ. για τὴν ὄ-

βλίο είναι γραμμένο ἀπὸ λογοτέχνη. Δὲν ἄσχημα βέβαια νὰ μάθω τί ἐστὶ Λαικροῖδη. Ἐπιστήμων, Παιδαγωγός, μόρφωση σέρεη και ἀπέραιτη, φιλοσοφική κριτική, γλωσσολογία κλπ. κλπ. Ἐγὼ ὁμως ἔμενα δεμένος σὴ σκέψη μου: Λογοτέχνης. Μὲ δικαίωση τὸ δεύτερο βιβλιασάκι της πὸν ἔπεσε σὴ χέρια μου, τὸ Εὐταλῶς. Ὅποιος ἔχει διαβάσει τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνη μετάφραση, δὲ χροιάζεται κανένα ἄλλο δοκονύμιο για νὰ καταπᾶξῃ τὴν Λαικροῖδη. Νὰ τὴν ἀναγνώριση σὴν μιὰ βιβλιό και ὀλοκληρωμένη καλλιτεχνική φῶση.

Νὰ ἀπὸ πὸν προέρχονται ὅλες οἱ συμφορὲς της.

Πρῶτα πρῶτα γιατι είναι Καλλιτέχνης.

Κι ἔπειτα διότι παραγνώρισε τὴ φῶση της. Δὲν ἄκουσε τὴ μισοκλιὰ ἐπὶπλοση φωνή. Τὸ μισοκλιὰ κλίσημα. Και σπράφηκε και τὴν Ἐπιστήμη. «Ἐίχε τότε ή φιλοσοφία ἀκόμα περίσσια γᾶση για μένα, μᾶς λέγει, θαροῦσα πὸς ἡμὸν ταρμένη και τὴν ἐπὶπλοση σὴν Ἑλλάδω. Ἄλλ' ἂν θαροῦσε τὸν ἑαυτὸ της ταρμένο και ἐπὶπλοση τὴ Φιλοσοφία σὴν Ἑλλάδα, δὲν ἦταν λιγότερη ή προσήλωσή της σὴ δουλειὰ τοῦ Διδασκαλείου. «Υποδιενδύτρια σὴ Μαράσιον — Μοῦ φόντωσαν τὰ μαλᾶ. Νὰ πὸς ἄσχημα νὰ χιζέται λιθάρι τὸ λιθάρι ὁ σπράβος δοῦμος.

Και τῶρα, νὰ ποιά είναι ή δικὴ μου θεωρία.

Ἡ Φῶση, ή ή Ζωή — πὸν είναι τὸ ἴδιο — ξεδικαίρει ἀνάμεσα σὸ κλητῶς τῶν ἀνθρώπων, τὰ λιγιστὰ ἐκείνα ἄτομα πὸν τὰ προσιζέει με τὴ θέληση νὰ ἀναλωθῶν σὴν ἐπιπλοση τοῦ Ἀνθρωπίνου πλῆθους. Είναι οἱ ἀνθρώποι της «ἀποστολῆς». Και ή ἀποστολή ἔχει πολιτικοὺς μορφᾶς και πολιτισμούς σκοπῶς.

Ἐπιστήμονες. Τεχνικοί. Φιλόσοφοι. Πολιτικοὶ ἱερατισμοὶ διαγ ἔχουν ἐπιλεγεί ἀπὸ τὴ Ζωή σὴν στοιχεῖα της ἀποστολῆς, είναι ταρμένοι νὰ ἀναλώσουν τὴ Ζωή τους σὴν ἐπιπλοση της Ἀνθρωπίνου κρητισμένου της Τάρας πὸν τὰ κατεῖχε προνοβλασταίνει, κορνοβλασταίνει και κληνοβλασταίνει.

τητας. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται όλες οι πραγματικά καλλιτεχνικές φύσεις.

Στην γνήσια ζωή διότι η Γής δεν κατοικείται από τα «χαρίεντα» πλάσματα του Σοφοκλή. Ζωή, σημαίνει ο ν ν τ ή ρ η σ η και δ ι α ι ω ν ι σ η. Κοινωνική ζωή, σημαίνει, ο ι κ ο ν ο μ ί α. Ο άνθρωπος στο σύνολό του, είναι homo oeconomicus και τίποτε άλλο. Όμως η Φύση, αρέσκειται να μορφοώνει ό,τι προσφέρει. Τα χρώματα και τα άρώματα, είναι άπληρη. Το γαλάζιο του ουρανού, άπληρη. Ο θόλος του δοξασίου άπληρη.

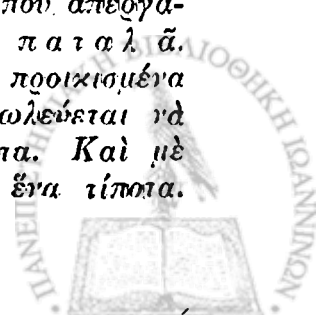
Η κοινωνική ζωή που είναι καθαρή ο ν μ θ α τ ι κ ό τ η τ α, έχει ανάγκη από δουλευτές, που οι ίδιοι άπονημένοι από το φυσικό τους, να οργανώσουν την άπληρη, και να έρμηξέσουν την κοινωνική ζωή κατά τέτοιον άπληρη τρόπο, που να την καταστήσουν άξιοβίαση. Να ποιός είναι ο ρόλος, ή άποστολή, του Καλλιτέχνη.

Ο ίδιος πλάθει μέσα του έναν Κόσμο ιδανικό, χρημάτων άνωτερο, «άληθινό», ύψηλόφρονα, καθαρίο. Πιστεύει πως είναι μπορεί, τον Κόσμο αυτόν να τον κάνει πραγματικό, με την Τέχνη. Και πέφτει πρώτος αυτός, θύμα της άσιαπίας του. Και έν τούτοις δεν μπορεί να κάνει διαφορετικά, διότι ο καλλιτέχνης, άλλοιμονο, δεν γίνεται. Γεννιέται. Και χροσιάει να ακολουθήση τη Μοίρα του. Τόσο το χειρότερο γι' αυτόν έν δεν άκούση τη μουσική, την έσοτερη φωνή. "Αν την άκούση και την ακολουθήση, θα έξοχη τουλάχιστο τί είναι. "Αν δεν την άκούση, και δεν συμμορφωθή με την έπιταγή της. τότε θα είναι μια από «τις ταλαντενάμενες, τις άβέβαιες προσωπικότητες που κινώθει κανείς άμυδρά την άτέλειά τους χωρίς να μπορεί να πη τί τους λείπει». Θα είναι μια από τις μορφές εκείνες που όλες οι δημιουργικές δομές και οι σκοποι τους πάντα παρασιτοαίξουν.

Αλλά δεν είσαι Καλλιτέχνης, άτιμώρητα. Είναι σκληρή ή Μοίρα του καλλιτέχνη. Και άκόμα πιο σκληρή ή Μοίρα της καλλιτέχνηςσας. Υπάσχουν πολλά σημεία μέσα στο βιβλίο, που δείχνουν τη σύγκρουση της καλλιτέχνηςσας με τις συμ-

βατικότητες της κοινωνικής ζωής. Πολλά σημάδια δείχνουν πως τον τρόπο της ζωής της δεν τον έγκρίνανε ούτε ή μητέρα της, ούτε τ' άδέρφια της. Μα και ή κορούλα της ήταν ένάντια στις δικές της άντισυμβατικές άρχές. Και αυτό το άναφέρει ή ίδια όχι δίχως κάποια κρυφή περηφάνεια. Όσοσο, προκειμένου για τον έαυτό της δείχνει όλη την άγανάκτησή της ένάντια στους συμβατικούς κοινωνικούς περιορισμούς. Άλλοίμονο. Όσο ύπάσχει Κόσμος, στον Κόσμο αυτόν, ό άνδρας θα είναι άνδρας και ή γυναίκα γυναίκα. Μα είτε άνδρας είτε γυναίκα, ό Καλλιτέχνης δεν είναι «μαλός» άνθρωπος, έν τον συγκρίνης με κάθε κοινό θνητό. Διότι ό καλλιτέχνης δεν άνήκει στον έαυτό του. Ούτε στην οίκογένειά του. Ούτε στη φιλή του, ή στην πατρίδα του, ή στο έθνος του. Άνήκει στην Τέχνη.

Ο καλλιτέχνης δεν έπιτρέπεται να χίση οίκογένεια. Να άποκήση παιδιά. Διότι δεν έχει μυαλό και ώρες να τους άφιερώσει. Διότι δεν στρέφεται προς τα συμφέροντά του, τα υλικά. Διότι δεν έχει ποτέ στέγη. Διότι δεν ριζώνει και δεν προσκόβει σε κανένα χώμα. Είναι άρέσιος και φερέοικος. Και έν κανένα άλλο δείγμα δεν μās είχε δώσει ή "Ελλη Λαμπροίδη, έν έλειπε και ό «Ευπαλίνος» και ή «Νίκη», μόνο αυτό το στοιχείο του μπεμισμοσ της θα ήταν άρκυτό να την άναγνωρίσουμε: τέσσερες ή πέντε φορές, στη χρονική περίοδο που άντισυνοσώπτευται στο βιβλίο της, διέλυσε το σπιτικό της. Μέσα σε πέντε χρόνια ύπαλληλικής ζωής είχε τρεις μεταθέσεις. «Η ταραχή ήτανε μέσα μου» όμολογει, διότι την έσπρωχνε ή δημιουργική φιλοδοξία «ν' άφήση ένα χράρι σκάχης στο σκληρό βράχο της ίστορίας». Κοινοζυγώνει έτσι να άγγίξη την αίτλα, αλλά δεν το κατορθώνει. Το κούριο και το ούσιαστικό της διαφεύγει. Διότι δεν ύποπτεύεται μια άλλη ιδιομορφία του έργου της άποστολής που άπεργάζεται ή Φύση. Η Φύση ο παταλά. Σε τίποτα δε λογαριάζει τα προικισμένα της δημιουργήματα. Δέ φειδωλέεται να τα παραφορτώση με χαρίσματα. Και με μās τα καταστρέφει. Για ένα τίποτα.

Ἄλλοι μόνον ἂν δὲν ἔχουν τὴν τύχη νὰ ξεφύγουν τὸ νόμο τῆς σπαιάτης. Δὲν τὸν ξέφυγε ἡ Λαμπροῖδη, καὶ μόνον ἀργὰ καὶ πληθύνοντος βασιῆ τὴν ματαίωσε νὰ βρῆ ἐκείνο πὸν εἶναι. «Νὰ μοῦ δινόνταν ἡ πιθανότητα, γράφει, νὰ ξαναπαύσω ἀπὸ ἕνα χρονιῶν σημεῖο τῆ ζωῆ μου καὶ νὰ δοκιμάσω νὰ σιγήσω τὸ δικάσι ἴσια καὶ σοσιὰ μὲς ἀπ' τὴ φουρνιάνα...». Μὰ πρέπει νὰ εἴγε πρῶτα ἀναγνωρίσει τὴ σοσιή οἶα... Ποῦ καὶ ποῦ φαίνεται ἡ σκέπη τῆς νὰ προσεγγίσει τὸ σοσιδ. «Γιατὶ νὰ μὴν καταιάσω ἴστε, δηλ. θίαν τὴν μεταθέσανε ἀπὸ τὸ Μαράσιεω σὴν Τρίπολη (γι' ἦταν ἀκόμα ἀργετὰ ἔγκαιρα) πὸς ὁ δρόμος μου ἦταν μαζονὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ὑπαλληλία, σὴν καθαρή πνευματικὴ ἐργασία...».

Ἔτσι ὅπως δικαιώνει τὴ σκέπη τῆς μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ τῆς ἀπαντήσουμε θι ἂν τῆς δινόνταν ἡ πιθανότητα νὰ ξαναπαύσω ἀπὸ ὅποιο χρονιῶν σημεῖο προτιμᾶ τὴ ζωῆ τῆς, θὰ ξανάκανε πάλι τὰ ἴδια. Αὐτοὶ δὲν εἴμαστε ὑπεύθινοι γιὰ τὸν δρόμο πὸν πέρνομε καὶ γιὰ τοὺς φουρνιῶν μαζονῆς τοῦ τοῦτον τῆς ζωῆς μας. Μόνον μέσα σὲ μικρὰ ὅσα μεταβλητοῦ — γιὰ νὰ μιλήσουμε σὴν Μαθηματικῶν — εἴμαστε κῶροι τοῦ ἐαντοῦ μας καὶ ὑπεύθινοι γιὰ τὶς πράξεις μας. Κι ἂν θυμίζη σὴ συγκοσμετὰ, καὶ πολὺ γνωσιὸ τῆς, τὸ γεωμετρικὸ μείνε θι εἴσαι, τὸ κῶρον γιὰ τῆς πῶ θι ἔκαμε θι πιποσῶσε γιὰ νὰ μετῆ ἐκείνο πὸν ἦταν καὶ πὸν ἐξακοιουθεῖ νὰ εἶναι.

Δὲ φιδάνει νὰ ξεφύγης μαζονὰ ἀπὸ τὴν ὑπαλληλικὴ σοσιία. Δὲ φιδάνει νὰ

δοθῆς σὴν καθαρή πνευματικὴ ἐργασία. Χρειάζεται νὰ ξεκαθαρίσης τὶ ἐνοσῆς καθαρή πνευματικὴ ἐργασία. Ἡ, μᾶλλον νὰ ἐξακοιουθῆς πὸν εἶναι γιὰ σὴν καθαρή πνευματικὴ ἐργασία.

Γιὰ τὴν Λαμπροῖδη, μιὰ καθαρή ἐργασία ὑπάσχει, ἡ Λογοτεχνία.

Αὐτὴ γι' αὐτὸ, ἔκαμε τὸ μεγάλο σφάλμα πὸν δικωσιῶν ὀλοισὶ καλλιτέχνες ἀνεξαιρέτα: τὸ σφάλμα πὸν λέγεται γάμος. Καὶ ἔκαμε οἰκογένεια. Καὶ ἔγωγε Μητέρα. Καὶ δὲν δόθηκε σὴν Τέχνη. Ἄλλὰ σὴν Ἐπιστήμη. Κι ἔγασε καὶ τὴ ζωῆ τῆς καὶ τὸ πωιδί τῆς καὶ τὸν καιρὸ τῆς. Τώρα μῆλις, τόσο ἀργὰ, βρῶσκει ἐπὶ τέλους τὸν ἐαντὸ τῆς. Ὁ πρῶτος ὄρωμος κασῶς, αὐτὸ τὸ βιβλίον ἡ «Νέκτη». Καὶ μᾶς ὑπόσχειται καὶ ἄλλα ἀπὸ σὴς γίλιες γιὰ ἄλλες προκῶμιτω πὸν ξέρει καὶ ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς πῆ ἀπὸ αὐτὰ πὸν ξεχειλίζον τὴν καρδιά τῆς καὶ θὰ χρειάζομεν κῶρον καὶ γλώσσα νὰ μιλήσω σὴς ἀνθρώπων». Καὶ σιγὰ σιγὰ θὰ μᾶς δώσει σὸ γὰρ σ' ἀμέτορα ἐκείνα σὴς ὀνομα, πὸν κῶρον κῶρον ἀπὸ κῶρον κῶρον καὶ φωνῆ καὶ πῶν καὶ γέλοιο, δίναν σὴν κῶρον, ὄχι, τοῦ δίνον, καὶ τῶρα καὶ πάντα καὶ εἰς τὸς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, τὴ μοναδικὴ τὸν ὄρη...».

Ἔτσι σὴν ἀρχή, πὸς μέσα σὸ σοσιὰδι τῆς ἀπελευθῆς καὶ τοῦ σπασογῶν τῆς μητέρας, ἕνα φουρνιῶν θι κῶρον ὀνομα. Αὐτὸ τὸ ἀνδρὸ φουρνιῶν θὰ φουρνιῶν τὴν ἴδια σὸ ἔργο τῆς, πὸν γιὰ μᾶς θὰ εἶναι τοῦ νοῦ μεγάλο φουρνιῶν καὶ τῆς φουρνιῶν ὀνομα.

ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Νάιος ὁ κῶρον! ἰδῶν καὶ τὸ πῶν καὶ τ' Ἄσπερον τὴ γαλιῶν κῶρον τὴ φουρνιῶν τ' ἀργετὶ μὲς τὴ φουρνιῶν μου, ἀργετὶ μου θυμίζει π' ὅσο παλιῶν σὴν καρδιά καὶ πῶν ὀνομα.

Δὲς! τὰ πῶν, τὰ σοσιὰ, φουρνιῶν καὶ μὲ κῶρον καὶ τὰ λεμονοιοῦσδα σὸ σῶμα μὲ φουρνιῶν.

Ὡς πῶν ὁ κῶρον ἰδῶν, σὴν πῶν μὲ θι κῶρον μὲς τὴν καρδιά μου ἀπῶνεται καὶ ἔλπιδες μὲ φουρνιῶν.

ΜΑΡΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

ΣΤΕΦ. ΜΠΕΤΤΗ δημ)λου

ΜΙΑ ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

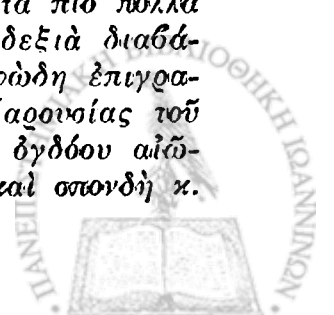
(ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ)

Στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μου Γραμμένου, σὸν Ἀρχάγγελο, φιλάσσεται εἰκόνα φορητὴ τῆς μελλούσης κρίσεως ἔργο τοῦ Κριτῆς ζωγράφου Θεοδώρου Πουλιάκη. Γιὰ τὸ πὼς εὐρέθηκε στὴν ἐκκλησιὰ μας ἡ ἀξιόλογη αὐτὴ εἰκόνα, δὲν σιάθηκε δυνατὸ νὰ ἐξακριβώσω παρὰ τὶς ἐπιμονες ἀναζητήσεις μου. Εἶναι δηλαδὴ προῖον ἀγορᾶς τῶν ἐπιτρόπων ἢ τῶν προκοίτων τοῦ χωριοῦ — γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἀπόκησής της ἀνάγειαι στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας — ἢ προέρχεται ἀπὸ δωρεὰ εὐσεβοῦς Χριστιανοῦ; Ὅπως ὁμῶς καὶ νᾶχει τὸ πρόμα ἢ εἰκόνα ὑπάρχει, διατηρεῖται δὲ σὲ καλὴ σχετικὰ κατάσταση. Παρόμοιά της ἀκριβῶς ὑπῆρχε πρὸ τοῦ πολέμου καὶ στὴ μονὴ Ἐλεούσης τῆς Νήσου, μ' αὐτὴν δὲ τὴν τελευταία ἀσχολήθηκε διεξοδικὰ ὁ κωπηγῆς Γ. Σωτηρίου. (Κεμηῆλια Ἰωαννίνων — Η. Χρ. Τ. ΣΤ' σελ. 3 κ. ἐξ.).

Μὰ ὡς ἐπιχειρήσουμε παρ' ὅ,τι ἀνειδίκετοι μιὰ γενικὴ μᾶλλον περιγραφή αὐτῆς τῆς εἰκόνας μας. Διαστάσεων 90 Χ 112 περίπου ἐκατοστῶν τοῦ μέρους εἰκονίζει ἀπ' ἀπάνω τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ γύρω της σὲ κύκλον πλῆθος Χερουβεὶμ καὶ Σεραφεὶμ μ' ἀνάμεσά τους ἀριστερὰ τὴ Θεοτόκο καὶ δεξιὰ τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο. Δίξο πιδ ἔξω καὶ σὲ κύκλον ἐπίσης, ομάδες ἁγίων φοροῦμενες σὲ νεφέλες μετὰ τὸν Κωνσταντῖνο τὴν Ἑλένη καὶ τοὺς προπάτορες.

Ἐκπὸς τοῦ κύκλου τῶν ἁγίων ἀριστερὰ, διακρίνεται ὁ προφήτης Ἐνώχ καὶ σ' ἄλλο μέρος της καὶ σύμμετρα ὁ προφήτης Ἡλίας. Ἀκολουθεῖ κυκλοτεροῦς ταῖα οὐρανοῦ ἀστροφῶτιστον μετὰ τὸν ἦλιο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ τὴ σελήνη ἀπὸ τὴν

ἄλλη. Στὸν ὑπόλοιπο κάτω ἀπὸ τὸ εἰλιπῶρι αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ γύρω ἰσοροεῖται ἡ φοβερὴ σκηνὴ τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ὁμάδες ἁγίων σὲ νεφέλες καὶ κλίμακα μεγάλη σὲ μέσο, πὸν ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, εἰκονιζόμενῃ στὴ βάση της, πρὸς τὴν περιοχὴ τῆς θείας διαμονῆς μετὰ ἀγγέλους σὲ σκαλιά της. Ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπὸ κεῖ τῆς κλίμακος ὄμιλοι ἄλλων ἁγίων ὑποβασιαζόμενοι τὸ ἴδιο ἀπὸ σύννεφα. Χαμηλότερα καὶ δεξιὰ αὐτῆς τῆς κλίμακος ὁ Χριστὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τάγματα ἀγγέλων μ' ἓνα ποταμὸν πύρινον πὸν ξεκιναεῖ ἀπ' τὰ πόδια του. Δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ ἡ ζυγαριὰ τῆς δικαιοσύνης βασιαζόμενῃ ἀπὸ θεοῦ χέρι καὶ πνεύματα ἀγαθὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ δαιμόνοι ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔτοιμοι νὰ ὁδηγήσουν τὶς ψυχὰς πὸν θὰ τοὺς κατακυρωθοῦν — ἀπὸ τὴν ἀτελεύτητη σειρὰ πὸν ἀναμένει νὰ κριθῆ μισροστὰ τους — σὲ πῦρ τὸ ἐξώτισρον. Ἀριστερὰ διακρίνεται ὁ ἄγγελος πὸν σαλπίζει, ἐγεροῦσθαι τῶν νεκρῶν καὶ κάτω του διὰ ἀκρόμη ἄγγελοι μισροστὰ σὲ διπλὸ ἀναλόγιον μ' ἀνοιγμένα μισροστὰ τους τὰ βιβλία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Δίπλα τους τὸ σπήλαιον μετὰ τὰ παρὰξενὰ ζῶα τῆς ἀποκαλύψεως καὶ κάτω τὸ πλῆθος τῶν ἀμασσημένων νεκρῶν. Στὴν κορυφὴ βράχου ἀπόταμου ὁ Παράδεισος μετὰ τὸν Ἀβραάμ, τὸ Λάζαρο καὶ τὸ ληστὴ μετὰ τὸ στανρό. Ὅλες ἀνεξαίρετα οἱ σκηνὲς τῆς εἰκόνας ἐπεξηγοῦνται μετὰ χωρία ἀπὸ τὶς Γραφές, τὰ πιδ πολλὰ δυνατὰ ἀγνωστα. Κάτω τέλος δεξιὰ διαβάσει κανεὶς καθαρὰ τὴ γριφώδη ἐπιγραφή: «Ἡ εἰκὼν τῆς Β' Παρουσίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ νῦν ὀγδόου αἰῶνος» καὶ συνέχεια: «κόπος καὶ σπονδὴ κ.

Θεοδώρου Πουλᾶκη τοῦ Κρητὸς) ἀχρονο-
λόγητη. Τώρα τὶ ἀκριθῶς σημαίνει ἐκεί-
νη ἢ φράση (τοῦ ἦν ὀγδοῦ αἰῶνος) πα-
ραμένει ἀνεξήγητο. Ἴσως μιὰ ἐμπεριστα-
τωμένη συγκριτικὴ ἀπὸ εἰδικὸ ἔρευνα τὸ
ἀποκαλύψει.

Δὲν θὰ ἐκπαιδῶ βέβαια σὲ παρατέρα
αισθητικὴ ἀνάπτυξη τῆς εἰκόνας σὰν ἄμοι-
ρος ἀνάλογης τεχνουργικῆς προπαιδείας
καὶ γνώσεων συναφῶν, θὰ παραθέσω ὅ-
μως γιὰ κάπως πληρῆστερη κατανόησίν
της σχετικῆς ἀπὸ τὴ μνημιονευθεῖσα τοῦ
Γ. Σωτηρίου ἐργασία γνώμες, πὺν ἀφο-
ροῦν τὴν ἀδελφὴν τῆς τῆς Νήσου, ἰσχύουν
ὅμως σὸ ἀκέραιο, καθὼς εἶναι φανερό,
καὶ γιὰ τούτην ἔδκῃ: «Ἡ παράστασις τῆς
μελλούσης κοίσεως, γράφει, εἶναι ἐν ἐκ
τῶν ἀγαπητῶν θεμάτων τῆς ἐσχάτης βυ-
ζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς τέχνης σπα-
νιώτερον μὲν εἰς φρητὰς εἰκόνας, σπη-
θέσπαια δὲ τῆς τοιχογραφίας τῶν καῶν
καὶ ἰδίᾳ εἰς νάοθηκας καὶ τραπέζας μο-
νῶν, ὅπου ὑπῆρχε χῶρος διὰ τὴν εὐρεῖαν
ἀνάπτυξιν τῶν πολυπληθῶν σκηρῶν καὶ
μάλιστα τῶν ἐκτενῶν μαρτυριῶν τῆς κο-
λάσεως εἰς τὰ ὁποῖα ἐνειρούφα ἡ μεσαιω-
ρικὴ φαντασία. Ὁ Πουλᾶκης εἰς τὴν εἰ-
κόνα του ταύτην δεικνύει ἐλευθερίαν εἰς
τὴν ἐκλογὴν τῶν σκηρῶν, δίδει δὲ καὶ τὸν
προσωπικὸν του τόπον, ὅστις χαρακτηρί-
ζει κυρίως τὰ ἔργα του. Ἡ ὄλη σύνθεσις,
ἡ ἀρχιτεκτονικὴ οὕτως εἶπεῖν τῆς σκηρῆς,
ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος εἰς ἰδικὴν του
ἐμπνευσιν. Τὸ εἰλιπαρῶν τοῦ οὐρανοῦ χω-
ρίζει ἐπιταῦθα τὴν ὄλην εἰκόνα εἰς δυὸ ἡ-
μίση, θέτει τὸν παράδεισον ἐπὶ κορυφῆς
ὄρους καὶ τὸ νεκροταφεῖον ἐκτὸς τῆς πό-
λεως ὡς γὰ προσαρμόση τὰς σκηρὰς του
εἰς ἓνα δεδομένον χῶρον». Καὶ παρακά-
τω: «Ὁ Πουλᾶκης διατηρεῖ εἰς τὴν εἰ-
κόνα του ἐν πολλοῖς τοὺς βυζαντινοὺς τύ-
πους τῶν προσώπων καὶ τὸν ἰδιάζοντα
βυζαντινὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως εἰς τὸ
σχέδιον καὶ τὴν πλάσιν. Ἡ παράθεσις
σπανίων σκηρῶν ὡς τῆς ἀνασιώσεως τῶν
νεκρῶν, τῆς κλήμακος καὶ τὸ πλῆθος τῶν
ἐπιγραφῶν, αἰτιῶς συνοδεύουν τὰς δια-
φόρους σκηρὰς ἐμπνευσμένας ἐκ σχετικῶν
χωρῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Κ. Διαθήκης,
τῶν ὁποῖων τὸ κείμενον ἀναγράφεται με-

τὰ σχετικῶν παραποιμπῶν καὶ προφηπει-
ῶν, δεικνύουν τὸ θεομὸν ἐνδιαφέρον τοῦ
ζωγράφου διὰ τὸ εἰκονίζοντον θέμα καὶ
τὴν προσπάθειαν γὰ δῶση ἰδίων προπο-
τυπίων εἰς τὸ ἔργον του».

Γιὰ τὸ δημιουργὸ τῆς εἰκόνας ἀναφέ-
ρω τὰ ἐξῆς: Ὁ Θεοδ. Πουλᾶκης ἐργά-
σθηκε ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 17ου ὡς τὶς ἀρ-
χὲς ἴσως τοῦ 18ου αἰῶνος ἀνήκει δὲ σὴν
Κρητικὴ Σχολῇ(1) τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ
ἓνα ἀπὸ τοὺς πλέον ἐκλεχτοὺς ἐκπροσώ-
πους. Ἔργα του σὰν ὁ Ἐπιτάριος Θρη-
νος, ἡ Ἀποκάλυψις, ἡ Ἀποικιὴ τῆς κε-
φαλῆς τοῦ Προδρόμου, εὐρισκονται σὴν
Κέρκυρα, σὲ πολλὲς ἐκκλησιᾶς τῆς Ἑλλά-
δος, σὶὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθη-
νῶν καὶ σὲ ἰδιωτικὰς συλλογὰς καθὼς
καὶ σὲ διάφορα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ
ἰδίως σὶὸ Βενετία. Ὀλίγα εἶναι τὰ ἔργα
του, καθὼς σὶὸ δικὴ μας εἰκόνα, πὺν ὁ
ζωγράφος διατηρεῖ τὴν παραδιδόμενη εἰ-
κονογραφικὴ παράδοση καὶ τὴ Βυζαντινὴ
τεχνουργία. Στὰ περιοσώτερα ἔργα του
ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὴ φαίνεται δὲ ὅτι
δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν προῶμη ἰταλικὴ
ἀναγέννηση, καθὼς οἱ ἄλλοι σύγχρονοὶ
του ζωγράφοι, ἀλλὰ σπουδάζει μᾶλλον ἔρ-
γα τῆς γερμανικῆς τέχνης τοῦ 15ου—
17ου αἰῶνα, γι' αὐτὸ καὶ ἡ τέχνη του
διαφέρει πολὺ ἐκείνης τῶν Κρητῶν σπη-
δέλων».

Ὁ Πουλᾶκης προικισμένος μὲ πλού-
σια φαντασία δὲν ἀρκεῖται σὶὸ συνήθη
θέματα, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὰ σπανιώτερα. Σχε-
διάζει μὲ ἐλευθερία τὶς σκηρὰς, δημιουρ-
γεῖ δὲ ἰδιάζοντα τύπους ἀνθρώπων μὲ
μυῶδη διάπλαση καὶ γοργὰς κινήσεις. Οἱ
σκηρὰς τῶν εἰκόνων του ξετυλίγονται σὲ
πολλὰ ἐπίπεδα μὲ ὀρθὴ συχνὰ προσωπικὴ
ἀλλὰ σὲ συνθέσεις πολὺπλοκες καὶ ὄχι
πάντοτε διαυγεῖς. Εἶναι ἰκανώτερος με-
ταξὺ τῶν συγχρόνων του Ἑλλήνων ζω-
γράφων σὲ σχεδίαση ζῶων, συχνὰ δὲ οἱ
εἰκόνες του δὲν σπεροῦνται ποιητικῆς

(1) Μὲ τὴν Κρητικὴ καὶ Μακεδονικὴ ζω-
γραφικὴ Σχολῇ τοὺς κύριους ἐκπροσώπους καὶ
τὶς τάσεις τοὺς ἀσχολήθηκα σὲ παλαιότερην
ἐργασία μου: («Οἱ ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ Βελ-
τσίστα καὶ ὁ ζωγράφος Φράγκος ἐκ τόπου Θή-
βας». Ἡ. Ἐ. Ταῦχ. 79 σελ. 820).

διαθέσεως. Οί χρωματισμοί του τέλους δὲν ἔχουν τοὺς ισχυροὺς τόνους καὶ τὰς ζωηρὰς ἀντιθέσεις τῶν Κορητῶν ζωγράφων, πού γράφον τὴν τέχνη τῆς Βενετίας. (Δὲς καὶ Γ. Σωτηρίου: ὄπου παραπάνω).

Καὶ τώρα τίς μερικώτερες σκέψεις καὶ γνώμες μας γιὰ τὴν εἰκόνα, τὴν ἀξία τῆς καὶ τὴ σκοπιμότητα τῆς παραπέρα παραμονῆς τῆς οἰόν τόπο ὅπου σήμερα βρίσκεται. Καὶ πρῶτα—πρῶτα θὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια σύντομη προσεκτικῆς καὶ ἐπὶ τόπου ἐξέτασῆς τῆς ἀπὸ εἰδικό, γιὰ νὰ ἀποσαφηνισθῇ κατὰ τὸν ἐγκυρότερο τρόπο, ἂν πρόκειται γιὰ γνήσιο ἔργο τοῦ Πουλιάκη ἢ γιὰ κοινὸ ἀντίγραφο του. Καὶ ἂν σμπρόχη ἢ πρώτη περίπτωσις, ἔχουμε δηλαδή στὰ χέρια μας καλλιτεχνικὸ θησαυρὸ καὶ κειμήλιο ἐθνικὸ μεγάλης ἀξίας, θὰ πρέπει σὰν τέτοιο νὰ μεταφερθῇ ἀμέσως καὶ ἐναποτεθῇ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ μουσεῖα μας, ὅπου θὰ μπορῇ ὁ καθένας νὰ τὸ χαρῆ ἢ νὰ τὸ μελετήσῃ.

Γιατὶ ποὺς μπορεῖ νὰ ἐγγυηθῇ γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς εἰκόνας στὴ σημερινή τῆς θέση, τὴ στιγμὴ μάλιστα πού ἡ ἀρ-

χαιοκαπηλία ἴσῃ δραστηριοίτητα ἀκοῦμο νὰ ἐπιδεικνύη τελευταῖα; Παραμένονσα ἐκεῖ κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ κι αὐτή, παρὰ τὴν κάποια ἰδιαίτερη φροντίδα μετὰ τὴν ὅποια τὴν ἔχουν περιβάλλει, τὴν ὕψη τῆς ἀδελφῆς τῆς τῆς δίδυμης τοῦ Νησιού, πού λίγους μῆνες μετὰ τὴν ἀπὸ εἰδικὸ ἐκτίμησῆς τῆς ἐξαφανίστηκε καὶ σήμερα κοσμεῖ, καθὼς μετὰ πληροφόρησε ὁ σεβαστὸς ἐκ μητρὸς θεῖος μου κ. Ἀλέξανδρος Λειβαδεύς, κάποιο μουσεῖο τῆς Ἰταλίας. "Ἄλλωστε ἡ ἀπουσία τῆς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ θὰ εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαίσθητη καὶ τὸ πολὺ—πολὺ ἄς φροντίσουν ν' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ μιὰν ἄλλη συνήθη μετὰ ἀνάλογο περιεχόμενον. Τὸ ἂν βέβαια καὶ πῶς θὰ πρέπει ν' ἀποζημιωθῇ ἡ ἐκκλησιὰ στὴν κυριότητα τῆς ὁποίας ἀνήκει ἡ εἰκόνα, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα καὶ ἔργο ἀποκλειστικὸ τῶν ἐνδιαφερομένων.

"Ὅσο γιὰ μᾶς ἡ ἐπισήμανση μόνο, διασφάλιση πάνω ἀπ' ὅλα καὶ πλατύτερη γνωριμία τῆς εἰκόνας ἦταν ὁ κατ' ἐξοχὴν σκοπὸς τοῦτου τοῦ σημειώματος.

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΩΔΩΝΗΣ

Ἡ Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν μὲ τὴν τόση δραστηριότητά της καὶ τὰ περυσινὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἐορτῶν τῆς Δωδώνης ὄχι μόνον φάνηκε συνεπῆς πρὸς τὴς καταστατικὰς της ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ διήρτυσε μὲ τὴς πολυποίκιλες ἐκδηλώσεις τὸν κύκλο τῶν ἐνδιαφερόντων της. Ἔτσι ὁ συνολικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ μέχρι τώρα ἔργου της συγκροτεῖ μίαν παρουσίαν ὀργανώσεως πού δικαιωματικὰ διεκδικεῖ τὸν τίτλο τοῦ φορέως τῆς πολιτιστικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἠπείρου.

Ἡ Περίοδος πού ἀρχισε (Ἰούνιος — Αὐγουστος) θάβηαι γιὰ τὴν Ἐταιρεία μίαν οὐσιαστικὴν τομὴν δοκιμασίας της. Οἱ ἐκδηλώσεις πού προγραμματίσθηκαν εἶναι ὅπως πληροφορούμαστε πολλές καὶ στέκομαι μάλιστα σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο ἀπαιτήσεων. Γι' αὐτὸ μὲ τὴν λέξη «δοκιμασία» δὲν ἐννοοῦμε τὴν ἐπιπέτεια τῆς πορείας τῆς προσπάθειάς της γιὰ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων κριτικὴ ἀποτίμησιν τοῦ ἔργου της, ἀλλὰ τὸ μεγάλο βῆμα πού ἐπωμίζεται σὰν ὀργάνωσιν καὶ τὴς εὐθύνες τῶν στελεχῶν της πού ἀνέλαβαν νὰ δώσουν πνοὴν σὲ ἓνα τόσο οὐσιαστικὴν προσφορὰν πρόγραμμα, κι ἀκόμο ὑπογραμμίζουμε τὴν ὑποχρέωσιν ὄχι μονάχα τῶν φίλων τῆς Ἐταιρείας ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, νὰ τὴν ἐνισχύσουν στὴν προσπάθειά της.

Ἡ ἐφετεινὴ περίοδος σὰν κεντρικὸν πυρῆνον της ἔχει τὴς παραστάσεις τοῦ ἀρχαίου δράματος στὴ Δωδώνη. Πέρυσιν ὁ Ροντήσης μὲ τὸ συγκροτήμα του ἀνταποκρίθηκε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον στὴς ἀπαιτήσεις τοῦ χώρου καὶ στὴν ἱερότητα τῆς στιγμῆς. Ὁ ἀρχαῖος λόγος ξανσοκούστηκε ὑστερα ἀπὸ δεκάδες αἰῶνων ἀπὸ ἓνα κοινὸ ἠπειρωτικὸν στίλ συντριπτικὴν του πλειοψηφία καὶ γονιμοποίησεν τὸ παρθένον ἔδαφος τῆς ψυχῆς του.

Ἐφέτος οἱ τραγικοὶ θά μιλήσουν στὴν ψυχὴ τῶν Ἠπειρωτῶν μὲ τὴν ἐρμηνείαν πού θά δώσῃ στὸν λόγο τους ἡ ὑπεύθυνη καλλιτεχνικὴ ἐκπροσώπησιν τῆς χώρας μας: Τὸ Ἐθνικὸν Θέατρο. Καὶ τὸ γεγονός ἀκόμη πῶς ἡ μετακί-

νησιν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου πρὸς τὴν Ἐπαρχία, ὑστερα ἀπὸ δύο δεκαετίες σιωπῆς, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἠπειρο, εἶναι ἤδη ἓνα ἐπίτευγμα. Πολὺ περισσότερο πού ἡ ἀγωγή θά συντελεσθῇ μὲ τὴς δυὸ Ἰφιγένειες τοῦ Εὐριπίδου, «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδει» καὶ «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» πού θά ἐρμηνευθοῦν ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Θέατρο.

Δίπλα στὴς δυὸ παραστάσεις τῆς τραγωδίας πού θά ἀποτελέσουν τὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐορτῶν, μίαν σειράν ἄλλων ἐκδηλώσεων θά κληρονομήσουν χρονικὰ τὸ ὅλον πρόγραμμα. Παρουσιάζουν κι αὐτὲς τὴν ἰδιότυπὴν ὑφή τοῦ περιεχομένου τους, βρίσκονται σὲ συνάρτησιν μὲ τὸν κεντρικὸν πυρῆνα τοῦ νοήματος τῶν ἐορτῶν καὶ συγκροτοῦν ἓνα σύνολο πού ἀπαρτίζεται ἀπὸ πολλὰ ἐπίπεδα ἀγωγῆς. Ἡ ἔκθεσιν λαϊκῆς τέχνης πού θά διαρκέσῃ ὅλον τὸν Αὐγουστο σχεδὸν καὶ θά παρουσιασθῇ στὸ Οἶκον τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν — ἐνοσφ' αὐτοῦ τοῦ κατὰλοιπο λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς — πού θά διοργανωθῇ εἰδικὰ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, ἡ ἔκθεσιν φωτογραφίας τοῦ ἠπειρωτικοῦ τοπίου πλουτισμένη τὴν φορὰ αὐτὴ μ' ἓνα πλῆθος νέων στοιχείων, κάποιες ἄλλες ἐκδηλώσεις πού θά ὀργανωθοῦν στὸν παραοικονομικὸν χώρο, στηριγμένες στὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, χορωδίες καὶ συναυλίες καλλιτεχνικῶν συγκροτημάτων διεθνούς κύρους πού θά παρουσιάζονται ἐνδιάμεσα καὶ τέλος τὸ «Ἑλληνικὸ Πνευματικόν», στὴς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, ἀποτελοῦν τὴς κυριώτερες ἐκφάνσεις τῆς ἐφετεινῆς περιόδου.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πῶς ὅλα αὐτὰ εἶναι πολλά. Εἶναι μίαν συμβολὴν οὐσιαστικὴν πού θάβηαι σηματικώτατες προεκτάσεις στὸ μέλλον τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰδικώτερα στὸν τομέα τῆς πολιτιστικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ τουριστικῆς ἀνάδοῦ του. Χρέος ὅλων τῶν ἠγετικῶν στελεχῶν τοῦ τόπου ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ εἶναι νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν νὰ ἀνταποκριθῇ στὴς σκαποὺς καὶ τὴς προθέσεις της.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Είναι γνωστό, ότι σε όλες τις χώρες προτιμούνται πάντα τα έργα των υπότιων συγγραφέων γιατί πάω απ' όλα έχουν το μεγάλο πλεονέκτημα ότι προβάλλουν απή σκηνή τη ζωή και την ψυχή του τόπου τους και στην δική τους γλώσσα. (Έδώ, δυστυχώς, συμβαίνει το αντίθετο. Προτιμούμε, προτιμούν μάλλον οι άρχοντες του «Εθνικού» (!) κάθε τι ξένο και στην γλώσσα και στην ψυχή). Έπειτα μια έθνική σκηνή, πρώτη και κύρια υποχρέωσή της θεωρεί την προαγωγή της υπότιας δραματογραφίας, κι' ύστερα όλα τ' άλλα. (Έδώ, δυστυχώς, συμβαίνει και πάλι το αντίθετο),

Και για να μιλήσουμε πιο συγκεκριμένα ας δούμε όχι τον ιδρυτικό νόμο του κρατικού θεάτρου, που παραμένει πάντα ένα κραυγαλέο κι' αδιάμευστο κατηγορητήριο γι' αυτούς που το διευθύνουν σήμερα, αλλά την θεατρική πολιτική του Έθνικού Θεάτρου της πρώτης περιόδου 1901—1908, όχι γιατί ήταν ιδεώδης, αλλά γιατί δεν ήταν χειρότερη απ' την σημερινή και δεν περιφρονούσε τους Έλληνες συγγραφείς. Το ρεπερτόριο, λόγω χάρη, της χρονιάς 1905—1906 περιλάμβανε 31 έργα, απ' τα οποία πέντε μισά περίπου έλληνικά και τα υπόλοιπα ξένα. 'Ορίστε ο σχετικός πίνακας:

«ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ»
ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ

της χειμερινής περιόδου 1905—1906

Α'

Πρωτότυπα έργα, και' αλφαιθητική τάξιν, συγχρόνων Έλλήνων συγγραφέων, το πρώτον μόν διδαχθησόμενα.

- 1) ΑΡΙΑΔΝΗ, τραγωδία εις 3 πράξεις
Ιωάν. Νικολάου, Μουσική του ίδιου.
- 2) ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ, τραγωδία εις 5 πράξεις
Κ. Άγγελουπούλου,
- 3) ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ, δράμα εις 4 πράξεις
Γιμ. Άμπελά.
- 4) ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ, δράμα εις 5 πράξεις
Παλ. Δημητριάκουπούλου.
- 5) ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΑΘΗΝΩΝ, δράμα εις 5 πράξεις
Κλ. Ραγκαβή.
- 6) ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ, δράμα κοινωνικόν εις 4 πράξεις, Άριστ. Προβελεγγίου
- 7) Η ΚΑΙΚΗ ΩΡΑ, Κωμωδία μονόπρακτος
Αλ. Κορομηλά.
- 8) ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ, Δράμα εις 5 εικόναις,

Ι. Κ. Έσλιν.

9) Η ΜΕΡΟΠΗ, Τραγωδία εις 5 πράξεις
Δ. Βερναρδάκη.

10) ΟΙ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ, Ίλαροτραγωδία εις 4 πράξεις, Π. Ζάνου.

11) ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΣ, Φαντασμαγορία εις 5 πράξεις, Κας Α. Παπαδοπούλου.

12) ΣΤΟ ΡΑΦΙ, Κωμωδία μονόπρακτος,
Ι. Δελιακατερίνη.

13) ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, Κωμωδία εις 3 πράξεις, Μ. Ζώρα.

Β'

Μεταφράσεις έργων κατὰ πρώτον διδαχθησόμενων

14) Ο ΑΛΚΑΔΗΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΜΑΙΑΣ (του) Καίθερων, δράμα εις 5 πράξεις, (μετάφρασις Ι. Καμπούρογλου.

15) Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ του Σοφοκλέους — Μουσική Μένδελσον. Μετάφρασις Θ. Όλυμπίου

16) Η ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ, G. Hauptman. Δράμα εις 5 πράξεις, μετάφρασις Κ. Χατζοπούλου.

17) ΔΥΟ ΕΥΤΥΧΕΙΣ ΗΜΕΡΑΙ, Schönthan κωμ. εις 4 πράξεις κατὰ διασκευήν Ν. Λάσκαρη.

18) ΕΓΜΟΝΤ, Goethe, δράμα εις 5 πράξεις. Μουσική Beethoven, μετάφρασις Κ. Χατζοπούλου.

19) ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ, Shakespeare, κωμ. εις 5 πράξεις. Μετάφρασις έμμετρος Δ. Βικέλα.

20) Η ΖΩΝΤΟΧΗΡΑ, Jacoby, κωμ. εις 3 πράξεις κατὰ διασκευήν Ν. Λάσκαρη.

21) ΗΡΩ ΚΑΙ ΛΕΑΝΔΡΟΣ, Grillparzer τραγωδ. εις 5 πράξεις, μετάφρασις Κ. Χατζοπούλου.

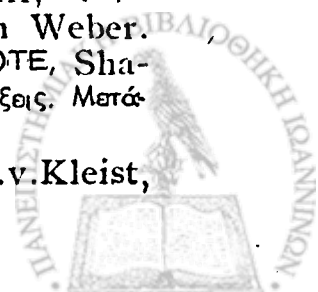
22) ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ, Blumenthal et Kadelberg κωμ. εις 3 πράξεις κατὰ διασκευήν Ι. Καλή.

23) ΙΓΓΟΜΑΡ, I. Ham, δράμα λυρικόν εις 5 πράξεις.

24) ΠΡΕΤΖΙΟΖΑ, P. A. Wolff, δράμα εις 4 πράξεις. Μουσική C. M. von Weber.

25) ΠΟΛΥ ΚΑΚΟ ΔΙΑ ΤΙΠΟΤΕ, Shakespeare, κωμωδία εις 5 πράξεις. Μετάφρασις Ν. Ποριώτη.

26) Η ΣΠΑΣΜΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ, H. v. Kleist,

κωμωδία μονόπρακτος. Ἐμμετρος μετάφρασις Κ. Χατζοπούλου.

27) ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, L. Tacobn, κωμωδία εἰς 3 πράξεις. Διασκευὴ I, Καλποῆ.

28) ΤΙΜΩΝ Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ, Shakspeare δράμα εἰς 5 πράξεις, μετάφρασις Μιχ. Δαμηρόλη.

29) ΤΡΙΚΩΤΣΟΣ ΚΑΙ ΚΑΚΟΥΛΕΣ, Meilhae et Haleun κωμ. εἰς 5 πράξεις, μετάφρασις Μπάμπας Ἀννίτου.

30) ΦΡΟΜΩΝ ΝΕΟΣ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, Daudet καὶ Belot, δράμα εἰς 5 πράξεις, μετάφρασις Γ. Αἰκερίου.

31) ΤΑ ΧΡΥΣΟΦΑΡΑ, Schönthan, κωμωδία εἰς 4 πράξεις. Μετάφρασις Γ. Στραπήγη.

Αὐτὰ εἶναι τὰ δύο μέρη τοῦ δραματολογίου τοῦ 1905—1906. Στὸ τρίτο καὶ τελευταῖο μέρος περιλαμβάνονται ἄλλα 23 ἔργα, ἐπαναλήψεις παλίων ἐπιτυχιῶν, κί' ἀπ' αὐτὰ τὰ μισὰ περίπου εἶναι ἑλληνικά. Βέβαια δὲν πρόκειται γιὰ ἀριστουργήματα. Πρόκειται ὁμῶς γιὰ ἔργα ἑλληνικά. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τότε δὲν εἶχαν ἐμφανιστεῖ στὸ θέατρο μιὰ ὁλόκληρη σειρά δραματογράφων, ποὺ παρουσίασαν ἀγαθότερα κάμποσα καλὰ ἔργα. Ἄν κάποιον τῶρα μιὰ σύγκριση μὲ τὸ ἐφετηνὸ δραματολόγιο τοῦ Ἐθνικοῦ, ποῖο συμπέρασμα προκύπτει;

Πρὶν ὁμῶς φτάσουμε σὲ συμπεράσματα εἰς τοῦτο μιὰ γρήγορη ματιὰ σπῆς κρατικὲς σκηνὲς τῶν ἄλλων βουλκανικῶν χωρῶν ποὺ δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθῶν πιὸ προηγμένες ἀπ' τὴ δική μας.

Στὴν Τουρκίαν ἡ ἐνίσχυσις τῶν ντόπιων συγγραφέων εἶναι μεγάλη καὶ τὰ ἔργα τῆς παίζονται σ' ὅλα τὰ κρατικὰ καὶ δημοτικὰ θέατρα τῆς χώρας. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε ὅτι μονάχα στὸ δημοτικὸ θέατρο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουν προγραμματισθεῖ γιὰ τὴν ἐφετενὴν περίοδον, ἑπτὰ τουρκικὰ ἔργα, τὰ ἐξῆς:

1) Ἡ «Υπαμονή» τοῦ Ἀπταυλάχ Χαμίτ, σὲ διασκευὴ τοῦ Ἰζέτ Σεντές,

2) Ἡ «Σελμά» τοῦ Μουσαχιτζαντέ Τζελάλ

3) Τὸ «Σπίτι γιὰ πούλημα» τοῦ Ἀχμέτ Κουσιῆ Τετζέρ.

4) Ὁ «Πατέρας» τοῦ Τσετίν Ἀλιάν.

5) Τὸ «Μεγάλον πεύκα» τοῦ Χουσεῖν Μπατουχάν.

6) Τὸ «Κάποιοι ἄνθρωποι» τοῦ Ὀκτάι Ριφάτ καὶ

7) Τὸ «Μὴν ἐνοχλεῖτε παρακαλῶ» τοῦ Χαλποῦν Τανέρ.

Στὴν Γιουγκοσλαβίαν οἱ θεατρικοὶ συγγραφεῖς ὄχι μόνον ἔχουν τὸ προβάδισμα στὸ ρεπερτόριο τῶν κρατικῶν θεάτρων, ἀλλὰ καὶ πολὺς ἄλλες διευκολύνσεις ποὺ τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ δουλεύουν πιὸ ἀνετα καὶ μὲ περισσότερη ὄρεξη, ἀφοῦ ξέρουσιν ὅτι ὁ κόπος τοῦ δὲν θὰ πάει χαμένος καὶ ἡ ὅποιον ἀξία τοῦ θὰ ἀναγνωρισθεῖ. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ στὴν Βουλγαρίαν, ὅπου ἡ θεατρικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις θεωρεῖται χρέος ἔθνικόν καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία ἐνισχύεται καὶ προβάλλεται ὄχι μόνον στὰ ἔθνικα θέατρα τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀλλὰ καὶ στὸ ἐξωτερικόν.

Γέλος σπῆ Ρουμανίαν, μὲ τὰ 35 κρατικὰ θέατρα, ἡ ντόπια δραματογραφία καλλύπτει τὰ 60% (!) μάλιστα τὰ ἐξήντα ἑκατοστὰ καὶ δίνουν στὸν συγγραφέαν ἕνα ἐφάπαξ 20—40.000 δραχμὲς γιὰ κάθε καινούργιον ἔργο του καὶ ποσοστὰ 20% ἀπ' τὴν καθαρὴν εἰσπράξειν.

Νὰ προβοῦμε τῶρα σὲ συγκρίσεις καὶ συμπεράσματα; Εἶναι πολὺ ἄλλο γιὰ τὴν χώρα μας, ποὺ ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ Ἀλβανία, θὰ ἔμπαινε τελευταία στὸν κατάλογο τῆς Βουλκανικῆς περιοχῆς. Ποιά; Ἡ χώρα ποὺ γεννήθηκε τὸ θέατρο καὶ ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς!...

Πολλὲς φορὲς κί' ἀπὸ πολλοὺς σημαντικοὺς κί' ὑπεύθυνους πνευματικοὺς ἀνθρώπους ἔχει ἐπιστημανθεῖ καὶ καταδικασθεῖ ἡ κακὴ αὐτὴ πολιτικὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Κάθε φερόμας ἡ σιωπὴ διαδέχεται τὴν στεντόρειον διαιμαρτυρίαν τοῦ. Κί' εἶναι τόση ἡ πίκρα, ὅλων ὅσοι ἀγαποῦν καὶ πονοῦν τὸ θέατρόν μας, ὥστε ἀναρωτιοῦνται: γιὰ τί νὰ τὰ γράφουμε καὶ νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνουμε αὐτὰ τὰ παλὺ γνωστὰ καὶ αὐτονόητα πράγματα, ἀφοῦ εἶναι βέβαιον πὼς χτυποῦμε «στοῦ κοφοῦ τὴν πόρταν»; Τὸ ἴδιον ἐρώτημα φτάνει καὶ στὰ δικὰ μας χεῖλη. Ἄλλὰ ὡς πότε; Ὡς πότε θὰ συνεχίζεται ἡ ὀλέθρια αὐτὴ τακτικὴ;

ΤΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΧΟΣ

«ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»,

Τὰ «Σερραϊκὰ Γράμματα», τὸ γνωστὸ καὶ καλὸ περιοδικὸ ποὺ βγαίνει σιγάς Σέρρας καὶ ποὺ διευθύνει ὁ διανοούμενος κ. Ν. Βαζούκας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ποιητῆ κ. Α. Τσακίροπου

νοήτας ότι είναι και ποιήτρια παραδοσιακή. Πρώτα-πρώτα, γιατί δεν έχω και μεγάλες σχέσεις με την ποίηση, και ύπερα, γιατί συχνά οι πεζογράφοι, όταν ασχολούνται και με τον έμμετρο λόγο, έχουν τη ροπή να μεταφέρουν την πεζολογία στον λυρισμό και τον ποιητικό οίστρο στον πεζό λόγο! Έδοκίμασα όμως μια ευχάριστη έκπληξη. Η δις Διδασκάλου είναι, στο είδος της, άφηγητής όληκής. Εκεί όπου ένας άλλος θάκανε άναρη ήθογραφία, ο λόγος της Δ. φαίνεται σαν μια συγκρατημένη μα ύποβλητική μουσική υπόκρουση σε ένα συγκινητικό παραμυθόδρομο. Και τι σιγουριά στον τόνο! Ούτε κραυγή παράτονη, ούτε καιμιάς λογής υποτονία, δεν έρχονται να νοθεύσουν το ύφος της. Μοιάζει, με ικανό διευθυντή ορχήστρας που δεν του διαφεύγει κανένα φάλλισο. Μα και η ύλη της ή ίδια είναι τόσο έλκυστική! Είναι ή ιστορία κάποιας παλιάς ελληνικής άρχοντιάς, όπως την γνώρισε ή άρχαία και πλούσια πολιτεία της Λίμνης, άρχοντιάς στη ζωή και στο ήθος. Είναι σα μια σειρά ένθυμεις συγκινητικές από τον βίο της Κοινότητας, εκείνο τον βίο, που ή πλούσια του πυκνότητα χάρισε στον νεώτερο έλληνισμό τις ωραιότερες του μορφές. Η δις Δ. που στάθηκε ικανή να ανασύρει από την καθημερινή πεζότητα, με τόσο σίγουρο χέρι, αυτό το γοητευτικό παραμύθι, είναι άξια να κρατήσει από τώρα μια τιμητική θέση στην ελληνική πεζογραφία.

Α. Γ.

✱

Γ. Μ. Τσατσάνη: Παναγιώτης Σωτηρόπουλος «ο Ηρώας της Κλείσοβα».

Άσχετα από την αξία του ύφους που βιβλίου, που το βαρύνουν ή χαλαρότητα στη φράση, τα περιττά επίφωνα, οι επαναλήψεις, άσχετα επίσης από την ακολουθούμενη μέθοδο χρησιμοποίησης των πραγμάτων πηγών, πρέπει να αναγνωρισθή άνευδοία στα στον κ. Σωτηρόπουλο ή άγνη πρόθεση. Θέλει να άπακαταστήσει έναν από κείνους τους άγωνιστές του 21, που, όπως ο Μακρυγιάννης, είχαν, σκόπιμα πθανόν, κατακωθή, για να κερδίσουν σε γόητρο τα τζάκια. Ο ιστορικός βέβαια πρέπει να βλέπη ψύχραιμα τα πράγματα και να μην παρασύρεται από το πάθος. Και αυτό το πάθος οδηγεί τον ιστορικό κ. Σωτηρόπουλο σε ένθουσιασμούς, που έχουν πολλές φορές περισσότερη σχέση με τον λυρισμό

παρά με την ιστορική έπισητόμη. Έν πάση περιπτώσει, ένας σπουδαίος άγωνιστής, ο Σωτηρόπουλος από την Άνω Χώρα των Κραβάρων, μορφοποιήσθη σιγά μέσα στις σελίδες του βιβλίου και παίρνει την θέση που του άνήκει μέσα στην χορεία των άγωνιστών χάρις στις φροντίδες και την άγάπη του συγγραφέα. Το έργο είναι λοιπόν χρήσιμο. Είναι όμως χρησιμώτατο και από άλλης πλευράς. Με πολλές μονογραφίες, παρεμφερείς με εκείνη του κ. Τσατσάνη, που είδαν το φως τα τελευταία χρόνια και με την σειρά, αλλοίσιων, των Απομνημονευμάτων των άγωνιστών του 21, με λαγό πάντα τον άθάνατο Μακρυγιάννη, αρχίζει να χύνεται νέο φως στο μεγάλο γεγονός της Έθνεγερσίας. Άλλοι γυρίζουν σιγά φυσιολογικά τους μέτρα, και κατεβαίνουν ξανά στη γη από τις περιοχές που θρύλου, όπου τους είχε στήσει μια, όχι πάντα άνετηρέαση από συμφέροντα, φαντασία. Άλλοι κερδίζουν σε μέγεθος, σε περιωπή, σε βάρος, όπως ο μεγάλος άρματωλός Γώγος Μπακόλας, που τον παρουσίασε σαν Έφιόλη ή έως τώρα ιστοριογραφία μόνον και μόνον έπειδή ο Μαυροκορδάτος θέλησε να του φορώση την ήττα του Πέτα. Έτσι σιγά-σιγά ή άπομάκρυνση από τα πάθη και τους ισχυρούς της κάθε έποχής καθώς και ή πιο άνετη χρονική προοπτική, λύνει τα χέρια του εύσυνείδητου ιστορικού και τον κάνει ικανό να ξεδιαλύνη ήα κουβάρια της ιδιοτέλειας, της φιλοπρωτίας και των κάθε λογής παραγοντισμών, που κάτω από αυτά έσφαδεξε ή ταλαιπωρη άλήθεια.

Α. Γ.

✱

Α. Κανακάρη: Άριστομένης Προβελέγγιος.

Στην Έπετηρίδα της Έταιρείας Κυκλαδικών Μελετών ένας γνήσιος Κυκλαδίτης, γεμάτος άγάπη για το νησί του, προβάλλει σε λίγες σελίδες μια από τις πιο συμπαθητικές μορφές της γραμματολογίας μας: τον Άριστομένη Προβελέγγιο. Με άληθινό ένθουσιασμό ο κ. Κανακάρης μας παρουσιάζει το ωραίο νησί που γέννησε τον ποιητή, και αυτόν τον ίδιο. Φύση άριστοκρατική, κολλιεργημένος βαθειά, άκακος, ο Α. Π. στάθηκε ένας άξιοπαθητός άνθρωπος και ένας ποιητής, του έλάχιστος βέβαια τόνου, μα με γνήσια, λεπτή, ποιητική φλέβα. Έίχε επίσης άδάμαστο ήθος, ή

τόσο γραφική αυτή προσωπικότητα, που τολμήσε, κριτής αυτός στους περιφνημούς ποιητικούς διαγωνισμούς του τέλους του 19ου αιώνα, και καθαρολόγος ο ίδιος, να ομολογήσει, όπως ο Ροΐδης, ότι η δημοτική είναι το αληθινό έκφραστικό όργανο του ελληνικού λαού. Έκρυβε λοιπόν πραγματική ψυχική ρώμη αυτός ο λεπταίσθητος, ο ήπιος, ο ρομαντικός νοσταλγός. Αυτή ακριβώς η σύνθεση του ακίβδηλου ποιητικού δώρου με μια σπανιάς ποιότητας συναίσθηση του κοινωνικού χρέους δίνουν το δικαίωμα στον σίφνιο ποιητή να διατηρήσει σταθερή την θέση του στον Έλληνικό Παρνασσό!

Α. Γ.

Γ. Πράτσικα.— Το τρίπτυχο μιάς εποχής: Ούγκω, Ζολά, Συμβολισμός. 'Αθήναι 1961 (σχ. 8ον, σελ. 216).

Το Τρίπτυχον μιάς εποχής, είναι η ένατη και ά σε ρά από τις μέχρι σήμερα δημοσιευμένες μελέτες του Γ. Πράτσικα που είναι γνωστότατο το μεταφραστικό του έργο (δυο κλασσικών, δέκα τρία μυθιστορήματα —το τελευταίο τους, το δεκάτομο έργο του Ρομαίν Ρολάν— έξ βιογραφίες και έντεκα θεάτρο) κυρίως μὲν Γάλλων συγγραφέων, ανάμεσά τους όμως και κείμενα αγγλικά και ρωσικά.

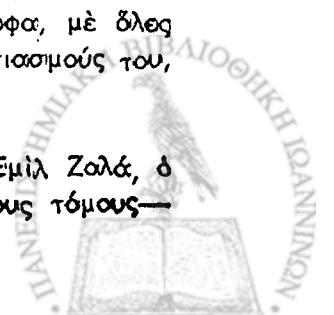
Περιεχόμενο της με τον επίκεφαλής τίτλο τελευταίας εργασίας του, είναι το τρίπτυχο: Ούγκω, σαν εκπρόσωπου του ρομαντισμού· Ζολά, σαν παρόμοιου του νατουραλισμού, και άλλων πέντε συγγραφέων (Μαλλαρμέ, Ρεμπώ, Μαρσέλ Σβώμπ, Μαίπερλικ και Ζαυρ) σαν εκπροσώπων του Συμβολισμού. Τρίπτυχο, που όπως τονίζει ο συγγραφέας του, είναι η εικόνα μιάς ένδοξης εποχής της γαλλικής λογοτεχνίας που όμοια της, δεν υπάρχει σ' άλλη.

Το μεγαλύτερο μέρος της μελέτης αυτής του Γ. Πράτσικα, αφιερώνεται στον Ούγκω, το «Νικητής του Χρόνου» (1802—1855) απλωμένα δέ, σε 146 σελίδες του βιβλίου. Στο χρονικό αυτό διάστημα, η όψη του κόσμου, άλλαξε πολλές φορές, γράφει στο σχετικό εισαγωγικό σημείωμα ο έρευνητής (καταστροφές, επαναστάσεις, πόλεμοι· αλλαγή πολιτικών καταστάσεων, νέες ιδέες και θεωρίες· αγωνιότητες, ύψιστα προβλήματα, καινούργιες αντιλήψεις, γκρεμίσματα ειδώλων και ληστεία νέων θεών

με μιά λέξη —γράφει ο σ.— αναστάσιση των πάντων). Μέσα σ' αυτό το σάλιο του ένάμισυ και πλέον αιώνα, ο Ούγκω, συνεχίζει, έμεινε όπως ο Δίας, γαλήνιος στον "Ολυμπό του. "Άλλοι, εξύμνησαν τη μεγαλοφυΐα του και τη δημιουργική του δύναμη· άλλοι τον είπαν ηλίθιο, ρητορικό, κούφο. "Άλλοι τον ανακήρυξαν σαν το μεγαλύτερο λυρικό των αίωνων, κι' άλλοι —αντίθετα— τον άρνήθηκαν ή τον ποδοπάτησαν. "Άλλοι τον προσκύνησαν σαν Θεό, όμως άλλοι τον κατηγορήσαν για την ιδιωτική του ζωή, Τα έγκώμια, οι ύμνοι, οι προπηλακισμοί, οι συκοφαντίες, πέρασαν άπάνω του σα θύελλα, που ξεσπάει ξαφνικά, και διαλύεται, χωρίς ν' αφήσει ίχνη. —Ο Βίκτωρ Ούγκω, μέσα σε όλες τις τρικυμίες, κοσμογονικές, κοινωνικές, πνευματικές, στέκεται, σα βράχος. "Άνθρωπος και έργο, έγιναν θρύλος. 'Ο μόνος συγγραφέας, που, είτε το θέλουμε, είτε όχι, έξασκει επάνω μας μιά μυστική γοητεία και μās συναρπάζει, μās αιχμαλωτίζει, μās καθλώνει. — Είναι ο συγγραφέας των 'Αθλίων, της Παναγίας των Παρισίων, των 'Εργατών της θάλασσας, του 'Ερνάνη κ.ά., κ.ά.

Πλατειά και διαφωτιστική είναι η εργασία που έκανε ο Γ. Πράτσικας γύρω από τις πολλαπλές πλευρές της ζωής και του έργου του Ούγκω. Μπορεί, προσθέτει ο συγγραφέας, τον Ούγκω να τον διάβασαν πολλοί, λίγοι όμως είναι εκείνοι που τον ξέρουν και για τους πολλούς εκείνους, ανάγλυφα μās τον παρουσιάζει στο βιβλίο του. 'Η ζωή του Ούγκω, Οι εικόνες του άνθρώπου, Οι έρωτες του ποιητή· 'Ο ρομαντισμός του· 'Ο ποιητής, 'Ο μυθιστοριογράφος, 'Ο δραματικός συγγραφέας· 'Ο πολιτικός, 'Ο στοχαστής, 'Ο φιλέλληνας, είναι οι τίτλοι, των κεφαλαίων του βιβλίου του Γ. Πράτσικα, όπου ξεδιπλώνονται άγνωστες πτυχές της ζωής του Ούγκω, και με σαφήνεια παρατηρητικότητα και γλαφυρότητα έρευνάται από τον έραστή της ή μεγάλη αυτή προσωπικότητα, που μās την παρουσιάζει, όχι μονάχα ανάγλυφα και μονογραφικά, άλλα και κατά κάποιο τρόπο, άγαλματόμορφα, με όλες τις υπερβολές του και τους αισθησιασμούς του, σε μιά ολοκληρωμένη όντοτητα.

'Ακολουθεί στο Τρίπτυχο ο 'Εμίλ Ζολά, ο δημιουργός—σε είκοσι πολυσέλιδους τόμους—

της γενιάς των Ρουγκόν—Μακάρ. Για αρκετά χρόνια, τους είχε καταβροχθίσει σε μικρή ηλικία τον ένα μετά τον άλλον ο συγγραφέας. Οι πρωταγωνιστές του παλύχρονου εκείνου κοινωνικού του δράματος: Νανά, Κουτώ, Ζερβαίς, Λαντιέ, Ρενέ, Παισκάλ —ζούσαν κυριαρχικά μέσ' τη νεανική του φαντασία. Όμως, συνεχίζει ό σ. του Τρίπτυχου, εξακολουθεί τάχα να συναπαίει τους αναγνώστες του, το προσωπικό εκείνο έπος της ανθρώπινης φύσης; Και σε συνέχεια, μάς ξεδιπλώνει ό σ. το δειλό και όνειροπαλό εκείνο παιδί, πού, τόσα πικρά ήταν στή μοίρα του να πιή πατήρια στή γεμάτη περιπέτεες ζωή του. Ό δειλός έν τούτοις αυτός άνθρωπος, πού άποφεύγει την κοινωνία ό άγνός κι' άδέξιος, πού τον ήρωει συχνά ή άμφωβασία, δουλεύει υπεράνθρωπα για ν' άποχήση ένα όνομα και να επιδληθή σαν προσωπικότητα στα Γράμματα. Και γίνεται σιγά-σιγά, άνατόμος και γιατρός της κοινωνικής ζωής. Ό άκρατος ύλισμός του και ή άπαισιόδοξη πού έχει άντίληψη της ζωής, είναι προϊόντα της ειδικής ιδιοσυγκρασίας του, ιδιοσυγκρασίας ανθρώπου νευρικού, δειλού, υπερευαίσθητου και κάπως μ.σά.θρωπου. Περιγράφει τα βίτσια του σύγχρονου του κόσμου, κατά τρόπο άκρας ύλιστικό, και οι εικόνες του πού δίνει των ανθρώπινων παθών, φτάνουν συχνά σε ύπερβολή. Αυτό πιστεύει, πώς είναι άναγκαίο, για να τραθήση τον άνθρωπο από τον κοινωνικό βούρκο. Κι' έτσι ό άναγνώστης, ζή μέσα σε μιá άποπνικτική άτμόσφαιρα όπου κυριαρχεί τό πάθος.

Στό βάθος, ό Ζολά, είναι ένας σοσιαλιστής αλλά και ιδεαλιστής μαζί. Έχει τή δύναμη να κινή τα πλήθη, τις μάζες, την ικανότητα ακόμα να ζωηραίνει ως και τ' άμυχα. Και γίνεται τελικά ό ήρωας της ύπόθεσης Ντρεύφους. Γοητεύει τό άναγνώστη, σαν ένας άκατάδυντος οικοδόμος είναι, ό άνθρωπος πού έσκυψε με συμπόνια πάνω στις πληγές του, για να του γλυκάνη τον πόνο για να του δείξη με την περιγραφή μιáς σάπιας «διαφθοραμένης κοινωνίας» τό δρόμο πού πρέπει ν' ακολουθήσουμε για την πνευματική και ψυχική άναγέννηση των ανθρώπων, την πνευματική και ψυχική άναγέννηση των ανθρώπων, την αξιόποιηση των άρετών τους, την άδελφοσύνη ανάμεσά μας.

Τό βιβλίο του Γ. Πράτσικας, τελειώνει με

τό κεφάλαιο του Συμβολισμού στή Γαλλική Πεζογραφία, πού τόσο δύσκολος είναι ό όρισμός του. Οι Συμβολιστές, πιστεύουν πρό πάντων, γράφει ό σ., ότι δέν υπάρχουν καιόνες του Όραίου μόνιμοι, έγκυροι, για όλες τις χώρες και όλες τις εποχές, Φλογεσοί ό παδοί του γίνεσθαι παρά του Στατικού, διακηρύττουν, πώς ή πνευματική και καθαρά λογοτεχνική εξέλιξη, είναι κυκλική. Παρ' όλες όμως τις παλλές εναντίον του άντ.ρήσεις και τις ύπερβολές του, ό Συμβολισμός, παραμένει μάλα ταύτα ένα μεγάλο πνευματικό κίνημα «και οι εκπρόσωποι του», άναέωσαν, πραγματικά τό πνεύμα και την έκφραση της παγκόσμιας λογοτεχνίας. μόνο πού, ό άναγνώστης τους, πρέπει να είναι κι' ό ίδιος δημιουργός, γυρίζοντας, από τό έμφανές Σύμβολο, στον όσατισμό του ποιητή, πεζογράφου κ.τ.λ. — Σε τριάντα έξ σελίδες του βιβλίου του, ό Γ. Πράτσικας, με βαθύτητα παρατηρητικότητα, διαύγεια έννοιών, και περιγραφών, μάς εισάγει στα λεπτομερειακά στοιχεία όσο και τις ύπερβολές, αλλά και τις παρακρούσεις άρισμένων όπαδών του, δίνοντας έτσι μιá πλατεία, όσο και σαφή περιληπτική εικόνα των νέων αυτών πνευματικών ρευμάτων και κινήματων.

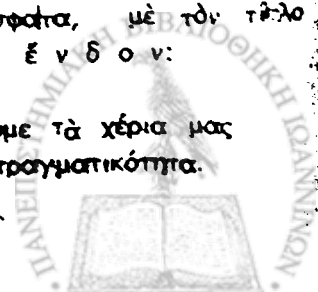
Και σαν καταλείδα προσθέτουμε ότι έστω κι από τις λίγες εικόνες πού παραθέτει στο βιβλίο του ό Γ. Πράτσικας, ό άναγνώστης του Τρίπτυχου, μπορεί να σχηματίση μιá στέρεη άντίληψη του πόσο αξιωμαλέητη και καταποπιστική για τα θέματα «Ούγκώ», «Ζολά και «Συμβολιστές», είναι ή έξαίρετη αυτή έργασία του.

Δ. ΣΑΛΛΑΜΑΓΚΑΣ

Α ν τ ι γ ό ν η ς Γ α λ α ν ά κ η —
Β ο υ ρ λ έ κ η Πορεία προς Ένδο, στίχοι. Άθήνα, 1960.

Άγάπες και νοσταλγίες, μετάνοιες και πικρές ένδοσκοπήσεις, πόνοι και λυγμοί για κάτι σλαισθηματικό, πού πέρασε, τόσο κοντά μας μα δέν ταγγίσαμε είναι, στις βασικότερες γραμμές του τό τραγούδι της νέας —πέμπτης— συλλογής της Άντιγόνης Γαλανάκη, πού κυκλοφόρησε πρόσφατα, με τον τίτλο Πορεία προς Ένδο:

Δελιάσαμε ν' άπλώσουμε τα χέρια μας
στ' όραμα και στήν πραγματικότητα.

Φοδηθήκαμε τούς νόμους του ανθρώπου,
κι' αφήσαμε να φύγει ή στιγμή
που μάς την έσπειλε ο θεός,

γράφει ή 'Αντιγόνη Βουρλέκη στις «Θυ-
σίες» της.

Κλαίει (τώρα) ή ψυχή πίσω απ' τον έρημο
[δράμο,

και μάταια διώχενι τδραμα,
της εύτυχισμένης προσφοράς που χάθηκε.
Είχα μιάν άγκαλιά κόκκινα τριαντάφυλλα
καπακόκκινα από χαρά και κέφι·
λαίμαργα, κόκκινα, τριαντάφυλλα,
ξέχειλα απ' τον πόθο της ζωής
[Κόκκινα τριαντάφυλλα]

Όμως
Τώρα σι κρούσεις του φθινόπωρου που φτάνει
πληθύνανε.

Τις νύχτες, κρύο άγέρι σουλατσάρει
στα πάρκα που έρήμωσαν, κι' αφήθηκαν
ξέσικεπα, άμπερόσπισσα και μόνα...
'Η περισυλλογή μάς κυριεύει όλοένα,
κι' έτοιμοι, πιά, ή σχεδόν προετοιμασμένοι,
κι' αφήνονται να φύγουν μακριά μας,
τά ως χιτές που ζούσαμε περιλάμπρα και πλάνα,
έτοιμοι πιά, περιμένουμε με θάρρος
τον έρχομό, της νέας κατάστασης που φτάνει!,
[Άλλαγή σκηνοθεσίας]

Ένα (τώρα μόνο), ματωμένο, τριαντάφυλλο έ-
[γινεν ο πόθος,
που μάταια πασικίζει το πνέμα
να το καρφώσει στην περιοχή της φαντασίας.
Κι' έτσι, χορτασμένος από εϊδωλα και ιδέες,
[Ζητάει τα στέρρη γη].
Κι' άς είναι, κι' ή γη των Ζουλού...
[Ασάλευτη μνήμη]

Μπορεί,
(συνεχίζει ή ποιήτρια),
νάσαι όμορφα έδω ψηλά,
και νάσαι πιο καθάριο τ' άγέρι·
νάσαι ψηλότερ' απ' τη γη, και ν' αντικρύζεις
μόνο κορφές.
Όμως έγω,
κραυγάζει,
ποθώ τη γη·
ένα μικρό κομμάτι γης δικής μου·
ένα μικρό κομμάτι γης

για να φυτέμω ένα δεντράκι
[Ένα μικρό δεντράκι]

Κι' όταν,
κυρίαρχος, δυνάστης ο πόνος, κι' ίδια άρπάγη
σκλαβώνει ψυχή και κορμί,
και μ' όλη σου τη σοφία, και μ' όλη την πει-
[θώ και τη λογική,

τίποτε δέν έξουσιάζεις.
Πάστην (τότε), την κυριαρχημένη σου
απ' τη δύναμη του πόνου ύπαρξή σου,
και στήλωσε της άντικρου στο βλέμμα σου.
Κάρφωσε της, αίφνίδια κι' άποφασιστικά
στην καρδιά το μαχαίρι της υπέρτατης άναι-
[σθησίας,

της υπέρτατης άμυτακοής,
της τέλειος άδιαφορίας,
κι' άκουσε άπληρτα το τραγούδι της ζωής...
άκουε τη ζωή με τις χιλίες φωνές της.
Ξεχάσου σπόν ήχο τούτων των φωνών ...
[Γίνου όλος άκοή]

Έτσι λοιπόν, παρακαλεί ή ποιήτρια,
Τούτη ή άνοιξη,
ας μην έρθη πάλι με δνεϊρα,
ταξιδεμένα στ' άνάλαφρα φτερούγια των γλιμ-
[κόπνων άγέρηδων...]

Τούτη ή άνοιξη, άς μην έρθη πάλι
με τη λαχτάρα, θεόμορφη, ν' αναρριπίζη
τα ματωμένα φύλλα του κόκκινου τριαντάφυλλ-
[λου...]
Μήτε σαν ύποσχεση νάσθη, μήτε σαν δνεϊρο
[παραδείσιο,
μήτε σαν έπιθυμία.

"Αν είναι νάρθη,
"Ας έρθη, σαν ήλιόλουστη κατάφαση, με το μέ-
[γα, ναί, στα χέρια της.
Θυμάσαι (τάχα) κείνες τις πλήρεις ώρες,
που ήταν ή πιο πρόθυμη προσφορά,
και που τη ζήσαμε (έν τούτοις) μέσα στην
[τέλεια άγνόητα;

Πόση θέριμη άχρησιμοποίητη! Πόση καταστρο-
[φική φωτιά!...]
Πόση ιδανική τελειότητα στα πρόσωπα!...
[Ασάλευτη μνήμη]

Άλλά έχει ή συλλογή αυτή της 'Αντιγό-
νης Γαλανάκη και άλλα, έξωπροσωπικά, άσ τα
πούμε τραγουδία: «Χωρίς μητέρα», «Προχω-

ρημένη Νύχτου, «Ἡ ἄλλη δύναμις», «Ἐαρινὴ συμφωνία», «Ὀνειρική διάθεση» κ. ἀπὸ τὸ II μέρος της, «Στοὺς κάμπους τοῦ Μωριά», «Ὁ κόκτος μας», ἢ «Θερινὴ συμφωνία».

[Χρώματα, πόσα χρώματά καὶ φῶς] χλόη πράσινη, τετράξανθος σανὸς] λεπτόκορμα λουλούδια ἀνάμεσά τους] κι' ἀνάσασμά τους, ἀγεράκι δροσερό, —Κι ἄχ! νάτανε ὅλα μιὰ ἀγκαλιά] νὰ γίνουνε δικά μου] νὰ ρίξω τὸ κεφάλι μου, γλυκὰ ἀνάμεσά τους] νὰ τὰ μυρίσω ἀχόρτογα, νὰ πάρω τ' ἀρώμα τους] νὰ πάη ὁ μῦθος στὴν καρδιά] νὰ τὴν ξαναγεννήσῃ] κι ἀπὸ χαρὰ κι ἀπ' ὀμορφιά, νὰ γύρη καὶ νὰ κλάμη...].

Ἕνας εὐαίσθητος δέκτης, ἡ Ἀντιγόνη Γαλανάκη, πού ξεχειλίζει νὰ δίνει λυρική φόρμα στὰ συναισθήματά της. Ἐντονα καὶ βαθειὰ συναισθηματικὴ, μέ, —πολλές φορές— ἀποστρεφὲς αἰσθησιασμοῦ, στὴν περίοδο αὐτὴ τῆς ζωῆς της ἡ ποιήτρια, στρέφεται πρὸς τὰ ἔνδον, γεμάτη νοσταλγίες καὶ λυγμούς.

Δ. ΣΑΛΛΑΜΑΓΚΑΣ

Πέρου Τριαντάφυλλου: «Πορτρέτα ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο» (Ἀθήνα, 1960)
—«Τοῦ ἤχου τὸ μῆλιμα» (Ἀθήνα 1959).

Πρῶτα, ὀφείλομε νὰ κάμουμε δῶ —σάλιο ἀργὰ, παρὰ ποτὲ— μιὰν ἐπανόρθωση: ἀδικήσαμε, στὸ 70ὸν τεῦχος τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας» (σελ. 176) τὸν κ. Π. Τριαντάφυλλο, κρίνοντας ἕνα βιβλίο του «ἀπὸ τοῦ πολέμου τὸ ἀντίλαλο». Τώρα, στὸ μεταξύ, μᾶς δόθηκε ὁ χρόνος κι' ἡ εὐκαιρία νὰ κυττάξουμε καλύτερα καὶ κάπως εὐρύτερα τὸ ἔργο τοῦ κ. Π. Τριαντάφυλλου. Καὶ τώρα, ἐπὶ τοῦ προκειμένου: Τὰ «Πορτρέτα ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο», ἀθρολογία προσωπικοτήτων ἀπ' τὸ ἔργο τοῦ Ἡρόδοτου, εἶναι περὶ τοῦ συνθέτου μυθιστορηματικῆς βιογράφησης μιᾶς ὁλόκληρης ἱστορίας πού γίνεται: μέ βάση τὰ κύρια πρόσωπα— ἥρωές της (Σέσωστρης, Χέσπας, Ἀσιτιάτης, Καμβύσης, Κύρος, Ἄρταγος, Ψαμμίηχος, Κροίσος, Περίστρατος, Ἰππίας, Περίανδρος, Πολυκράτης, Ἀμασῆς, Δαρείος, Ἰστιάσις, Ἀσισταγόρας, Κλεομένης, Μιλιτιάδης, Δημάρατος, Ξέρξης, Θεμιστοκλῆς, Μαρδόκιος, Ἄρταβάνος, Γέλωνας, Πausανίας). Ὁ ἱστορικός χώρος, ὅπου κινούμαστε, κι' ἡ παραδομένη θέση πού ἔχει τὸ καθένα, φτιάχνουν ἕνα κόσμον κι'

ἕνα πῖνακα πού συλλίσταται ἀπ' τὴν ποίηση καὶ τὴν αἴγλη τῶν γεγονότων ἐκείνων πού συγκροτοῦν, καὶ τὶς μεγάλες ἐποχές τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡρόδοτου. Κι' ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐπιλογή εἶναι δυνατὸν ν' ἐπαδρῶσει κανεὶς μιὰ χαρὰ τὴν πορεία τῶν πραγμάτων καὶ τῶν πολέμων μέσα στὸ χρόνο. Κι' ὁ συγγραφέας ἐδῶ, ξεκινώντας ἀπ' τὸ βιβλίο τοῦ Ἡρόδοτου, καταλήγει νὰ δίνει, μέσ' ἀπ' τὰ πρόσωπα πού τράβηξε, τὴν βαθύτερη γαύση καὶ τὴν βαθύτερη γνώση ἐκείνη πού ὑπάρχει συμφοραμένη μονάχα στὴν ζωὴ τῶν προσώπων κι' ἄχ, στὴν ἐξέλιξη τῶν περιστάσεων, καὶ τῶν συμβατικῶν φαινομένων, Πλησιάζει τὰ πρόσωπα σὰν βιογράφος ὁ ἴδιος καί, χωρὶς νὰ τὰ ξενύχει ἀπ' τὴν γοητεία τῆς μυθικῆς τῶν καταβολῆς, τὰ φέρει κοντὰ στὸν ἑαυτό του. Ἀπὸ κεῖ καὶ δώθε, ὁ Π. Τ. ἀνασυνθέτει τὸ ὄλκον πού πῆρε καί, κινούμενος μεταξὺ ἱστορίας καὶ θεῶν, τοποθετεῖ τὴν προσωπικὴ του συμμετοχὴ, φτιάχνοντας ἔτσι δική του δημιουργία, ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἔκανεν ἕνας γλύπτης. Κι' ἐδῶ, ὁ συγγραφέας πείθει: γιὰ τὰ λογοτεχνικὰ προσόλα καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἱστορικὴ γνώση πού διαθέτει. Καταρθῶνε νὰ διαμάξει στὰ μέτρα τῆς δικῆς του γλώσσας —γλώσσα καταγεγραμμένη ὡς τὴν λαϊκὴ δημοτικὴ μορφή της— καὶ νὰ ἐκτείνει ἀκόμα κατὰ βάθος τὸν ἄκαμπο καὶ σπέρρο χαρακτήρα τῶν Ἡροδότειων προσώπων, καὶ νὰ τοὺς ἐναθροπίζει στὰ σημερινὰ ἐννοιολογικὰ ὄρια. Ἔτσι, μέ τὰ 25 πορτραῖτα, δίνονται στὸν τωρινὸ ἀναγνώστη οἱ πρὸ δραματικῆς κι' οἱ πρὸ ἀντιφατικῆς πυκνώσεις ἀπὸ μιὰν ἱστορία πού τὸ ἕνα πῶδι της πατάει στὴ χώρα τοῦ μύθου καὶ τὸ ἄλλο στὴν συγκλονιστικώτερη πραγματικότητα τῆς ἀρχαίας ἀνθρωποκοσμολογικῆς ἐποχῆς. Εἶναι μιὰ σημαντικὴ προσφορά στὴν πεζογραφία μας τὰ «Πορτρέτα ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο», πού μᾶς ἔδωκε πέρισι ὁ ἀκούρατος κ. Τριαντάφυλλος.

Ἕνα λεύκωμα σκίσεων ἀπ' τὶς μεγαλύτερες μουσικῆς δημιουργίες εἶναι τὸ ἄλλο βιβλίο πού κυκλοφόρησε πρόπερσι πάλι: ὁ Π. Τριαντάφυλλος. Ἡ μεταφορά, μονάχα μέσα σὲ τέσσερες στίχους, τῆς ἀπρόσιτης καὶ τῆς ἀπροσδιάρκτου ἀκόμα σύθεσης ἀπὸ μιὰ μεγαλοφυΐα, εἶναι καὶ, σὰν ἐγχείρημα μόνον, ἕνας ἄθλος —μιὰ χερσομῖα νὰ πιάσουμε τὸ σύμπαν καὶ νὰ κλείσουμε τὴ μαγεία του στὰ λογικὰ σύμ-

βαλα λίγων λέξεων. Καί μονάχα τούτο δείχνει πώς ό Π.Τ., ύπερευαίσθητος και καλλιουργημένος ως τ' άκραία όρια μιás ψυχικής μετουσίωσης, πήρε τó θάρρος νά κάμει αύτήν τήν ώραιά μετ' απ' οίηση, σήμνόμενος άναμεταξύ ήχου και έννοιών. Φυσικό εΐταν — άναπόφευκτο, άλλωστε — νά φτάσει ως τήν άφαίρεση και νά έπιτύχει, στηριγμένος εύτυχώς, σπó έδαφος τού μέτρου, σύνταμα σκίτσα — λεζάντες άπ' τούς Μπετόβεν, Μόζαρτ, Τσαϊκόφσκι, Λίστ, Μπισκόφσκι, Γκλούκ, Ρίμσκι—Κορσάκωφ, Ντεμπουσσύ Σιμετάνα, Βέμπερ, Ντιουμπουάς, Σάιενς, Βάγκνερ, Σούμαν, Μουσόρσκι, Ντεβόρζακ, Πουλιπιδι, άπό Σέρβικους και Κρητικούς σκοπούς και χορούς. Τώρα, όσο για τήν ύποκειμενική αντίδραση τού καθένα που προκαλεί ή μουσική, είναι ζήτημα που δέν μπορούμε νά τó έλέγξουμε χωρίς τόν κίνδυνο νά ξεκιήσουμε πρώτα άπ' τόν έαυτό μας. Τονίζομε μονάχα πώς ό Π, Τ. κατ'ά τήν γνώμη μας, θά έπρεπε νά γράφει πιό έπαναστασιακά, πιό έλεύθερα και νά χρωματίσει πιό έντονα τούς στίχους αύτούς, φτάνοντας, έν ανάγκη, κι' ως τήν λογική έξάρθρωση τών φράσεων. Στίς περιπτώσεις αυτές, ή σύγκριση τών έννοιών δέν είναι άδυναμία, γιατί τις επιβάλλει ή ίδια ή φύση τής μουσικής που δέν είναι παρά μιá κατ' έξοχήν άφηρημένη διαγραφή με τόνους. Νά ένα—δύο τετράστιχα άπ' τó βιβλίό τού Π. Τριαντάφυλλου («Τού ήχου τó μίλημα»):

ΜΠΕΤΟΒΕΝ, Συμφωνία ΙΙΙ

Κι άπό τού πόνου τó μουντό στερέωμα λές
[προβάλλει
ξάφνου κι άστράφπει ήλιος χρυσός και ζώνει
[όλη τή χτίση.
Κι όλα γελούν μέσ' σπού φωτός τή θεία τή
[γλυκοζάλη
κι όλα άγαλλιούν, σά νάχουν άχ! πρωτοερω-
[τοξυτηνίσει.

ΓΚΛΟΥΚ — Όρφέας κ' Εύριδίκη
"Ω! στολαιμός κι άνασασμός τού φλάουτου
[κι άχαλόμα
στοχαστικό και εύγενικό και κρίνων ξομο-
[λόημα...
Κάποιες ψυχές σπá ήλύσσια εκεί περβόλια ά-
[νοβακρίσανε
οί δάλλιες ως τ' άφτιάστηκαν τή γή και νο-
[στοαλήσανε.

Κώστα Ζαρούκας: «Έπιτύμβιο στή Μητέρα μου (ποιητική σύνθεση), Άθήνα, 1960.

Βαθύτατος πόνος, όδυνηρότατη συγκίνηση και άπύθμενο καταχώνιασμα ένός ίσχυρού βιώματος είναι τά πρωταρχικά ύλικά που ό Κ. Ζαρούκας οίκοδομεί. Πνευματική πληρότητα και πύκνωση στό λόγο, φτάνει ν' άποβάλλει άκόμα και τις λέξεις που δέν κλείνουν κάτι άπ' τήν εΐκόνα, ή ποίηση τούτη, παίρνει μιá μαγική μαρφή ένός άκαταιμάχητου είδωλου. Αύστηρά προσωπική, άπρόσιτη — θάλλειγα — ποίηση, που φτιάχνει τόν άνέκφραστο κόσμο κι' όλόκληρη τήν διάχυτη έσωτερική ζωή τού ά.θρώπινου όντα, μέσ' άπόναν δυνατό πόνο. Ή ποιητική αύτή σύνθεση είναι, μιá έλεγειακή δυνατή λυρική και μαζί δραματική άναφορά στό θάνατο τής μητέρας τού ποιητή που, μέσ' άπόναν πνευματικό μετασχηματισμό τής ψυχικής δόνησης, παίρνει τις διαστάσεις δράματος άπ' τις άναμνήσεις για νά φτάσει ως τó άπειρο τής θεώρησης τής άτομικότητας τού ποιητή. Κι' εκεί, μονάχα με κάποιες έγκλωβισμένα χρώματα έννοιών και μονάχα με κάποιες άσύλληπτες, φευγαλέες εικόνες άπ' τó είδωλο, πιάνεται κι' όργανώνεται, ή άπώλεια ή, πιό σωστά, ή ύπαρξη τής ζωής στήν άπώλεια της που διαποτίζει τόν κόσμον όλόκληρο. Εϊδικό βάρος, καθαρή ούσία άπαμένει σπούς στίχους τούτους. Άκόμα, ό κ. Κ. Ζ., για νά μ'ην χάσουν τίποτ' άπ' τήν ούσίαν αύτή — οι στίχοι του, κάνει και γραπτή τήν παράθεσή τους κατ'ά τούτο τρόπο, που βοηθάει στήν άνάπλαση τών εικόνων αύτών, αν και, στήν προσπάθειαν αύτή, γίνονται και μιá φορά και κάποιες ρήγματα στήν αισθητική δομή τών στίχων.

Είνας Άγγελος στο συνορο τ' ουρανού
στο μετωπό—μου η γλυκεία— Σου παλάμη
... ..
Έφυγες
σιωπή
πιό πικρη κι' άπ' τή σπολυτην οδύνη
χάμογελον εγκαρτέρησης
... ..
Άδολα ίτο μεσα πλούτος
φώς
το μετωπό — Σου
ακάνθινο το φωτιστέφανό—Σου
και βάδιζες

βάδιζες

Αυταπαύρηση

... ..
Ενας ασπρος κρίνος τώρα το κορμί—Σου

... ..

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Γυμναστικές επιδείξεις—'Αγώνες

—Στις 28—5—61 έγιναν στην Πωγωνιανή οι Γυμναστικές επιδείξεις του Γυμνασίου Πωγωνιανής που είχαν εξαιρετική επιτυχία. Είταν μια πολύ ευχάριστη διαπίστωση αυτή η ώραία και άρρεωπη παρουσία της ακριτικής ταύτης περιοχής ή άθληση που με τόση ζέση επιτελείται στο Γυμνάσιο Πωγωνιανής. Και να σκεφθεί κανείς πως ή μαθητώσα νεολαία μας δεν έχει μια συστηματική υποσπέρση για να μαρρέσει να δώσει στον έλληνικό στίβο τις ώραιες αυτές υποσχέσεις των έφηβων της.

—Κι' άλλη μιάν ακόμα διαπίστωση, πιο επιβλητική και πιο ολοκληρωμένη, υπήρξαν οι Γυμναστικές επιδείξεις και οι 'Αγώνες Στίβου, που έκαμαν τα Σχολεία Μέσης 'Εκπαιδύσεως 'Ιωαννίνων, στις 4 'Ιουνίου, στο χώρο του 'Εθνικού Σταδίου «Ζωσιμάδα». Καθώς ή ζωή της πόλεως είναι τόσο στενά συμφασμένη με την πνευματική δραστηριότητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της, οι άγώνες αυτοί, όχι μονάχα έδωκαν την ευκαιρία για να εκτιμηθούν οι δυνατότητες και τα επιτεύγματα της ώραίας και της έλπιδοφόρας της ηλικίας αλλά κι έδειξαν έτσι, πως, αν θέλουμε να βρούμε τους μελλοντικούς κοτινοφόρους μας, πρέπει να κυττάσουμε με περισσότερη στοργή και περισσότερη γενναιοδωρία αυτήν την νεολαία.

Θεμελίωση Παιδοπόλεως

Στις 6 'Ιουνίου, ή Α.Μ. ή Βασίλισσα Φρειδερίκη έβαλε τον θεμέλιο λίθο της νέας Παιδοπόλεως «'Αγία 'Ελένη» που χτίζει ή «Βασιλική Πρόνοια» στο προάστειο των 'Ιωαννίνων Μικρό Μπισδούλι. Παρέστησαν οι άρχες, οι οργανώσεις κι ή γιορτή πήρεν έναν επίσημο πανηγυρικό χαρακτήρα.

Το Γαλλικό 'Ινστιτούτο

Η καθιερωμένη γιορτή, που κάνει κάθε χρόνο το Γαλλικό 'Ινστιτούτο 'Ιωαννίνων για την άπονομή των ένδεικτικών και των βραβεί-

ων, έγιναν έφέτος στις 7 'Ιουνίου, στο κινηματοθέατρο «Παλλάδιο». Όπως και πέρσι, έτσι και τώρα, το Γαλλικό 'Ινστιτούτο στα Γιάννινα παρουσίασεν επ' ευκαιρία κι' ένα θαυμάσιο εορταστικό σχολικό πρόγραμμα που άφησε τις καλύτερες έντυπώσεις και που έδωκεν ένα θετικό μέτρο για να εκτιμήσουμε ξεχωριστά την συνεχώς άνοδική του πορεία. Τη γιορτή, εκτός άπ' τις άρχες, παρακολούθησε πυκνότατο έκλεκτό άκροατήριο.

Το Μνημείο Ζαλόγγου

Με την ευθύνη της Νομαρχίας Πρεβέζης, ώργανώθηκε, στις 10 'Ιουνίου, ή έορτή των άπακαλυπτηρίων του Μνημείου Ζαλόγγου, που πήρε πανηπειρωτικό και γενικότερα πανελλήνιον χαρακτήρα. Το μνημείο αυτό (έργο του γλύπτου Ζογγολάπουλου), είναι στημένο στο Βράχο του χοροϋ των Σουλιωτιστών, άπ' τα επιβλητικότερα, τα μεγαλύτερα και θαυμάσια παρασσημοσμένο στο τοπίο και στο θέμα του. Τ' άπακαλυπτήρια έκαμεν ή Βασίλισσα, ενώ ο Βασιλεύς, κατέθεσε πρώτος στέφανον. Στο Βράχο του Ζαλόγγου, εκτός των 'Επιτροπή 'Ανεγέρσεως του Μνημείου (Μητροπολίτης Πρεβέζηςκ. Στυλιανός, άντιστρ. Θρ. Τσακαλώτος και Α. Λιόντος) παρευρέθησαν οι άρχες των 'Ηπειρωτικών πόλεων και ο Γεν. Δ'ντης Τύπου κ. Ι. Μπέττος.

Συνέδριο του ΠΙΚΠΑ

Στις 17 'Ιουνίου, συνήλθε στην Λέσχη 'Ιωαννίνων Κεντρικό Συνέδριο του ύγειονομικού προσωπικού των Κινητών Μονάδων 'Υπαίθρου του Πατριωτικού 'Ιδρύματος Προνοίας 'Αηλίκων. Θέμα του Συνεδρίου είναι: «'Η έργαζομένη γυναίκα της 'Υπαίθρου και ή μητρότης» και, εκτός των μελών του Παραρτήματος 'Ιωαννίνων, παρευρέθη σ' αυτό και ή πρόεδρος του Κεντρικού κ. Θάλεια Βοΐλα.

Βραβεία της 'Εθν. Τράπεζης

Κι' έφέτος, ή 'Εθνική Τράπεζα 'Ελλάδος έκαμε μιάν ώραία γιορτή για να τιμήσει τους βραβευθέντας στον διαγωνισμό που προκήρυξε για την προσγωγή του πνεύματος της άποταμύσεως. Στη συγκέντρωση, που έγινε στο κινηματοθέατρο «Παλλάδιο» προσήλθαν οι άρχες και πυκνό άκροατήριο, πράγμα πολύ ένθαρρυντικό για την ευδοκίμηση παρόμοιων πνευμα-

τικών προσπαθειών. Κι' είναι παρήγορο που τα πιστωτικά μας Ίδρύματα, με παραδείγματα σαν την πνευματική ανάπτυξη που γίνεται και μέσα στους κόλπους της Αγροτικής Τραπέζης, συνδέουν ξανά τ' ό.ομά τους με την παράδοση της ιστορίας τους (όπως της Έθν. Τραπέζης) στα πρώτα χρόνια της ιδρύσεώς των.

Αποφοιτήρια στη Ζ. Π. Ακαδημία

Στις 28 Ιουνίου, οργανώθηκε με ώραία και σεμνή πνευματική γιορτή, αφιερωμένη στην άποχαιεπιστήρια τελετή των πτυχιούχων αποφοίτων της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ίωαννίνων στο φετεινό χρόνο. Ο Διευθυντής της Ζ. Π. Α. κ. Σ. Λώλης έκαμε τον απολογισμό της δραστηριότητας της Ακαδημίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 1960—1961 κι έγιναν, εκ μέρους των σπουδαστών και άλλων όμιλητών υποθήκες και άποχαιεπιστηρήριες όμιλίες. Πάντως, εκείνο που διεπιστώθη στην είδική αυτή γιορτή της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ίωαννίνων, είναι πως, υπό την δ)υση του κ. Λώλη, το Έκπαιδευτικό, Ανώτερο τούτο Ίδρυμα της πόλεως μας άνασυγκροστήθηκε από πάσης άπάμεως και ή άπόδοσή του είναι πράγματι, έξέχουσα μεταξύ των Παιδαγωγικών Ακαδημιών στη χώρα μας.

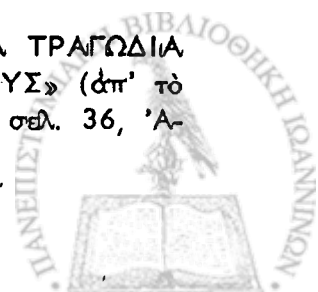
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- Λάμπη Ν. Βολανάκη: «ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΔΕΙΠΝΟΣ» (μυθιστορία), Σχ. 8ον, σελ. 280, Άθήνα, 1961.
- Βάσω Λ. Καλαμαρά: «ΑΛΛΑ ΧΩΜΑΤΑ» (διηγήματα), σχ. 8ον, σελ. 96 Άθήνα, 1961.
- Νίκου Ζουμπούλάκη: «ΤΡΟΧΟΠΕΔΗ» (ποιήματα) σχ. 8ον, σελ. 48, Άθήνα, 1960.
- Γιώργου Παπαστάμου: «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 48, Άθήνα, 1961.
- Κούλη Κάση: «ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ» (πεζό), σχ. 16ον, σελ. 70, Άθήνα, 1961.
- Κώστα Άπ. Μουλαγιάννη: «ΑΝΘΟΙ ΣΤ' ΑΓΚΑΘΙΑ» (ποιήματα), σχ. 12ον, σελ. 32, Άθήνα, 1960.
- Κυριάκου Χαρολαμπίδη: «ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ» (ποιήματα), σχ. 6ον, σελ. 48, Άθήνα, 1961
- Κώστα Γαρίδη: «ΑΝΑΙΚΩΧΗ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ» (ποιήματα), σχ. 6ον, σελ. 54, Άθήνα, 1960
- Δημ. Δημ. Σαλαμώγκα: «ΟΙ ΘΕΟΒΑΔΙΣΤΟΙ

- ΤΟΠΟΙΣ» (Β' έκδοση), σχ. 8ον, σελ. 72, Γιάννινα, 1961.
- Τάσου Ζερβού: «Η ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ» (ποιήματα), σχ. 6ον, σελ. 32, Άθήνα, 1960.
- Γ. Σ. Πατριαρχέα: «ΠΟΙΗΜΑΤΑ» (ποιήματα), σχ. 6ον, σελ. 48, Άθήνα, 1960.
- Ίωάν. Όρ. Καλογήρου: «ΠΕΡΙ ΜΙΑΝ ΘΕΩΡΗΣΙΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» (Κατά τὸ 17ον Διεθνές Συνέδριον τῶν πολλακακαθολικῶν ἐν ἔτει 1957), σχ. 8ον μεγ., σελ. 56, Θεσ)νίκη, 1961.
- Σπύρου Κοκκίνη: «ΕΥΒΟΪΚΟ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» (άποσπάσματα και μεταφράσεις άρχαίων κειμένων που άναφέρονται, στην Εύβοια), σχ. 8ον, σελ. 60, Χαλκίδα, 1961,
- Αίμιλίας Πετρόκη: «ΗΛΙΑΧΤΙΔΕΣ» (πεζά), σχ. 8ον, σελ. 46, Άθήνα, 1960.
- Κώστα Άθ. Μιχαηλίδη: «Η ΔΩΔΩΝΗ» (Ιστορική πραγματεία), σχ. 12ον, σελ. 44, Γιάννινα 1960.
- Παν. Χρονοπούλου—Γάλμα: «ΡΩΣΣΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ» (Πούσκιν, Λαρμοντώφ, Μερεσκόβσκη, Άπουχτιν, Μπάλμουντ—ρωσσιικά τραγούδια— άνάμικτοι ρυθμοί), σχ. 8ον, σελ. 88, Άθήνα, 1961.
- Ε. Αύρηλιου: «ΟΙ ΕΛΕΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗΣ» (ποιήματα), σχ. 8ον μεγ., Θεσσαλονίκη, 1960.
- Αύρηλιου Εύστρατιάδη: «ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ» (λυρικό δράμα), σχ. 8ον μεγ., σελ. 20, Δράμα, 1958,
- Αύρηλιου Εύστρατιάδη: «ΣΚΟΤΑΔΙ ΚΑΙ ΦΩΣ» (συμφωνικό ποίημα), σχ. 8ον μεγ., σελ. 16, Δράμα, 1959.
- Λυκούργου Καμαρίνου: «ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΑΝΑΠΗΡΟΥ» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 32, Άθήνα, 1961.
- Κώστα Λαζαρίδη—Μήτσου Μακρή (Σαμαρινιώτη): «ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΒΑΝΤΖΙΟΣ» (μονογραφία), σχ. 8ον, σελ. 24, Γιάννινα, 1961
- Κώστα Λαζαρίδη: «ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΕΞΗΓΗΣΗ» (άνακοίνωση ύποψηφίου Αίρετου Έκπαιδευτικού Συμβούλου), σχ. 8ον, σελ. 24, Γιάννινα, 1961.

ΑΝΑΤΥΠΑ

- Γιώργου Τσαντίλη: «Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ Ο ΑΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ» (άπ' τὸ περιοδικὸ «ΗΩΣ»), σχ. 4ον, σελ. 36, Άθήνα, 1961.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Και πάλι έφετος, για δεύτερη φορά, ύστερ' από 2.000 χρόνια, θα ξαναζήση ή αρχαία τραγωδία στο αρχαιότερο και στο μεγαλύτερο αρχαίο θέατρο με τούς κορυφαίους έρμηνευτάς του 'Οργανισμού 'Αρχαίου Θεάτρου.

Δ Ο Δ Ο Ν Η

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Σάββατον 19]8]61:

Ίφιγένεια ή έν Αϋλίδι (ώρα 20.00)

Κυριακή 20]8]61:

Ίφιγένεια ή έν Ταύροις (ώρα 20.00)

ΤΙΜΑΙ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ

Πρῶτον Διάζωμα Δρχ. 50

Δεύτερον Διάζωμα » 25

Τρίτον Διάζωμα » 10

ΠΩΛΗΣΙΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ: α) Εϊδικόν περίπτερον Ε.Η.Μ. Κεντρ. Πλατεία
β) Γραφεία Ε.Η.Μ. όδ. Μιχ. 'Αγγέλου, Τηλ.82-33

Διαμονή είς Ίωάννινα και συγκοινωνία πρὸς Δωδώνη έξησφαλισμέναι.

